GRIGORE CONSTANTINESCU

MONUMENTE MEMORIALE
DIN JUDEŢUL ARGEŞ

CRUCI DE PIATRĂ

PITEŞTI - MMXVII

Ne-aducem, ne-aducem aminte
căci piatra cu cruce şi corb
e cartea din care se sorb
credinţa-n menirile sfinte,
lăsate de morţii faimoşi,
şi dragostea – dulce povară –
de lege, de domn şi de ţară...
Ne-aducem aminte, strămoşi !
Şi dacă pe lespedea frântă
pomelnicul vostru s-a şters
de vremi şi de-al gloanţelor mers,
culesu-l-a doina şi-l cântă...

[Alexandru Davila – Balada strămoşilor]

† CALINIC ARGEŞEANUL GRIGORE CONSTANTINESCU

MONUMENTE MEMORIALE
DIN JUDEŢUL ARGEŞ

CRUCI DE PIATRĂ

EPISCOPIA ARGEŞULUI ŞI MUSCELULUI

CRUCI DE PIATRĂ

PRECIZĂRI INIȚIALE ESENȚIALE:

Prof. univ. dr. **Radu Florescu** de la Universitatea din Bucureşti, remarcabil istoric de artă, analizând «Repertoriul» prezentat în cadrul „Programului de perfecţionare profesională a lucrătorilor din muzee şi OJPCN în cincinalul 1976-1980”, a redactat, în calitate de membru al Comisiei Consiliului Culturii şi Educaţiei Socialiste, referatul reprodus integral pe pag. 5-8 sub titlul «**Cuvânt înainte**».

«Repertoriul» a fost selectat de către comisia de atestare în anul 1980 şi recomandat ca fiind un model pentru „lucrătorii” din muzeele de istorie şi etnografie din ţară, titlul acestuia fiind redus – din motive strict „ideologice” ! – la «Repertoriul monumentelor memoriale din Argeş», omiţându-se ceea ce reprezenta însăşi esenţa sa: «Cruci de piatră» !…

Constituind unica „lucrare de atestare” elaborată în judeţul Argeş din varii domenii ale culturii recomandată de C.C.E.S., «Repertoriul» a fost tipărit, în forma iniţială, abia peste 19 ani, în 1999, cu contribuţia financiară exclusivă a ierarhului Calinic Argeşeanul, sub titlul «Monumente memoriale din Argeş. Cruci de piatră», motiv pentru care – fără consultarea sa prealabilă – l-am asociat ca autor, deşi nu a contribuit la redactarea textului prin formularea măcar a unei simple propoziţii…

Din raţiuni strict editoriale, menţionez, în acest context, că posibilele inadvertenţe de orice natură constatate în volum revin în exclusivitate autorului de facto, Grigore Constantinescu. Credincios fiind, n-aş vrea ca înaltul ierarh de la Argeş să fie nevoit, în atare situaţii, să-şi ia asupra sa păcate pe care nu le-a săvârşit !… Dixit !…

CUVÂNT ÎNAINTE

Numeroase şi variate, îmbrăcate în discreta eleganţă a decorului geometric şi cu textele lor de o sobră concizie, crucile de piatră presară peisajul românesc aşa cum florile de munte smălţuiesc o pajişte alpină. Mai numeroase în zona subcarpatică, dar adesea abundente şi la câmpie, de-a lungul drumurilor şi în cimitire, fiecare dintre ele constituie un document modest de istorie locală, dar considerate în ansamblu dezvăluie o problematică pe cât de complexă şi variată, pe atât de interesantă.

Privită în răspândirea lor geografică, micile monumente dau informaţii cu privire la viaţa socială şi economică; jalonează drumuri pe care au circulat oameni, bunuri, dar şi idei şi forme, legând între ele provinciile istorice ale României; concentrarea lor marchează centre cu viaţă economică şi socială activă, dinamică şi diferenţiată; inscripţiile cu abundenţa lor de nume proprii vorbesc despre viaţa socială a comunităţilor, despre structura şi complexitatea lor.

Aspectul acesta, mai ales sub înfăţişarea de istorie locală, a fost poate cel mai exploatat, până acum, de cercetarea istorică de tip „evenimenţial”, factologic. Încă mai bogată se dovedeşte problematica crucilor de piatră înţelese ca documente de istoria culturii. În primul rând, rămâne până acum nelămurită – din lipsa unui studiu de ansamblu asupra genului – însăşi originea tipului: de unde a venit ?, cine l-a inventat sau l-a preluat creator ? Ba chiar, mai adânc, cui a aparţinut prima iniţiativă şi ce meşter şi-a asumat sarcina să rezolve plastic programul ?

În această viziune, trebuie spus că nici măcar nu avem o imagine cât de cât convenabilă a răspândirii acestui tip de monumente pe tot teritoriul românesc: este relativ egal răspândit în toate provinciile ? în toate zonele geografice ale ţării ? sau apare, mai de grabă, ca un fenomen caracteristic mai ales Ţării Româneşti – fără să lipsească nici din celelalte provincii istorice ?

Acelaşi tip poate fi întâlnit peste tot, evident cu variante locale, depinzând de ateliere de origine, sau de variaţiile de gust ale comanditarilor, sau tipuri diferite, cu variante proprii, caracterizează feluritele zone ?

În sfârşit, există o diferenţă cantitativă a răspândirii crucilor de piatră, în interiorul ariei lor de difuziune, condiţionată de apropierea sau de depărtarea de centrele de producţie şi de zăcămintele de materie primă şi întrucât este această diferenţă semnificativă ? Strâns legată de problematica aceasta a difuziunii monumentelor este aceea a centrelor de producţie, a atelierelor şi meşterilor. În parte, acestea sunt localizate: Albeşti-Muscel, Piscu-Buzău...

Dar felul cum aceste ateliere au apărut, circumstanţele istorice precise, concrete în care au luat naştere, originea meşteşugului şi felul în care apoi acesta s-a dezvoltat, în sfârşit, momentul şi circumstanţele în care tipul de cruce de piatră a apărut şi a început să fie produs în atelierul, în centrul respectiv.

Multă vreme crucile de piatră au fost încadrate în categoria obiectelor etnografice, adică a produselor tipice ale culturii ţărăneşti. La o examinare numai sumară a datei la care au fost ridicate şi a conţinutului inscripţiilor apare clar că, de fapt, ele sunt produsele unei activităţi meşteşugăreşti de înaltă specializare, răspunzând unei comenzi diverse şi diferenţiate în cadrul specific al societăţii feudale româneşti.

Frecvenţa lor mai mare în mediul rural nu poate fi străină nici de împrejurările în care monumentele s-au păstrat şi au ajuns până la noi, dar, pe de altă parte, este semnificativă pentru procesul de transformare a satului feudal, mai ales moşnenesc, în sens urban şi în cel al apariţiei unei burghezii rurale, proces frânat de jugul otoman şi de perioadele de conflicte pustiind teritoriul ţărilor române în evul mediu târziu.

Evident, în perioada cea mai târzie de trecere de la feudalismul tardiv la capitalismul incipient – în pragul secolului al XIX-lea, şi acest gen – ca şi multe altele – de creaţie medievală a fost integrat în cultura ţărănească şi a ajuns până la noi, fiind receptat în contemporaneitate mai ales sub înfăţişarea de bun etnografic.

Dar toată această traiectorie nu-l face decât şi mai interesant sub aspectul sociologiei culturii, sau, altfel spus, sub cel al antropologiei culturale şi mai cu seamă în cadrul marii probleme a preluării moştenirii culturale.

Fără îndoială însă că cea mai complexă dintre toate problemele este aceea artistică. Felul cum au apărut şi s-au constituit modelele formale şi decorative, originea motivelor şi temelor, condiţiile în care au ajuns în arta pietrarilor medievali români, felul în care au fost ulterior dezvoltate, traiectoria schimbărilor tematice şi stilistice şi modul în care au apărut aspecte specifice, integrate artei româneşti, pe de o parte, proprii unor centre sau ateliere şi unor faze, pe de alta, sunt tot atâtea întrebări care-şi aşteaptă răspunsul.

Desigur şi inscripţiile, la rândul lor, cuprind numeroase şi interesante informaţii şi ridică un variat evantai de probleme. Ele aduc ştiri, în primul rând despre viaţa comunităţilor şi despre circulaţia bunurilor, ideilor şi formelor. Dar textul lor ascunde şi alte foarte interesante date: date de limbă românească veche, începând cu onomastica şi terminând cu deformarea specifică a formulelor epigrafice rituale slavoneşti; date de prosopografie şi genealogie – posibilitatea de a contura o întreagă lume, mai de grabă mijlocie decât măruntă, care, la vremea ei, a jucat un rol însemnat în viaţa socială profundă a ţării.

În sfârşit, ultimele dar nu cele mai puţin importante, inscripţiile aduc date de ordin epigrafic, înlesnind o ordonare a formelor scrisului, permiţând datări şi încadrări zonale. Judeţul Argeş ocupă în contextul problematicii crucilor de piatră un loc de predilecţie, atât datorită vechii tradiţii în lucrul artistic al pietrei care-l caracterizează, cât şi numărului mare de monumente medievale care-l acoperă.

Fără îndoială, actualele graniţe ale judeţului nu acoperă ariile unor zone unitare geografice şi istorice, determinate fiind de raţiuni economice şi sociale proprii epocii noastre.

Pe de altă parte, fenomenul crucilor de piatră cunoaşte o arie teritorială mult mai vastă decât cea a teritoriului unui judeţ şi pentru urmărirea cuprinzătoare a unui singur motiv sau tip este necesară adesea parcurgerea unor distanţe considerabile.

Faptul reflectă procesul deosebit de interesant al difuziunii genului şi tipurilor sale, determinat deopotrivă de factori economici şi sociali – transhumanţa, legăturile comerciale, drumurile – cât şi culturali – procese de aculturaţie, de prelucrări de forme ca şi de răspândire a ştiinţei de carte.

Dar o asemenea urmărire exhaustivă a fenomenului sau măcar a unor laturi ale lui comportă o cunoaştere cât mai largă a tuturor datelor primare, de fapt, a monumentelor. În acest scop şi sens este aşadar necesară o etapă de repertoriere analitică a monumentelor ca atare.

Tocmai în această direcţie, lucrarea aceasta constituie un prim pas şi, trebuie subliniat, un prim pas sănătos, şi, prin aceasta, cu atât mai meritoriu. Trăinicia şi eficienţa lucrării sunt consecinţa directă a faptului că este cuprinzătoare – rod al unei îndelungate şi temeinice investigaţii documentare şi de teren, care nu a lăsat să scape nici o mărturie – şi sistematică.

În acest sens, se poate spune, cu laudă, nu numai că nici un aspect al vastei problematici pe care tema o implică nu a scăpat autorului, dar s-a şi străduit, cu succes, să rezolve toate aceste aspecte, până la nivelul la care informaţia, datele primare pot deveni utilizabile şi pentru alţi cercetători.

În acest scop, a aplicat o procedură unitară şi raţională, a asigurat o clasificare generală permiţând regăsirea lesnicioasă a datelor şi a întocmit un aparat critic detaliat şi precis, accesibil celui care consultă lucrarea.

Aşa cum s-a spus, este un prim pas; un prim pas care însă îşi reclamă continuarea şi împlinirea într-un studiu monografic al genului. Acesta este chemat să umple o importantă lacună în cunoaşterea artei noastre vechi, poate, chiar mai mult, a spiritualităţii poporului nostru în veacurile trecute.

Forma şi slova de pe modestele monumente, atât de numeroase odinioară, au înfruntat cu mai mult succes urgia vremii decât marile ctitorii adesea trecute prin foc şi sabie, nu odată restaurate brutal, aşa încât cu greu se mai pot recunoaşte vagi urme a ceea ce a fost.

Îmbrăcat în haina unui repertoriu, **studiul acesta oferă, cu multă şi stăruitoare trudă, o adevărată comoară desprinsă din simţirea şi gândirea strămoşilor**.

Radu Florescu
-iunie, 1980-

PROLEGOMENE

Iniţierea unui *„**corpus documentar**”* al monumentelor memoriale din judeţul Argeş se circumscrie acţiunii complexe de realizare a evidenţei monumentelor istorice şi de artă din zonă. Necesitatea elaborării unui studiu consacrat crucilor de piatră amplasate în actualul teritoriu al judeţului Argeş prezintă o motivaţie extrem de concludentă.

În documentata sa «Bibliografie a localităţilor şi monumentelor feudale din România», Nicolae Stoicescu menţiona într-o ordine cronologică „Crucile sau troiţele din Ţara Românească despre care ni s-au păstrat mărturii mai precise”, omiţând „numeroasele cruci nedatate (peste 100) amintite îndeosebi în manuscrisele 223-228 de la Academia României".

Din totalul de 386 de exemplare de acest gen înregistrate de către autor, 82 sunt situate în zona Argeş, reprezentând circa 22 % din monumentele epigrafice similare inventariate în 13 judeţe din Ţara Românească.

Sub raportul vechimii monumentelor catalogate, se constată, de asemenea, o prioritate zonală absolută, întrucât 6 dintre primele 10 cruci de piatră din Ţara Românească sunt atestate în judeţul Argeş.

Abordarea studierii crucilor de piatră a implicat confruntarea bibliografiei referitoare la piesele epigrafice de acest tip cu obiectivele existente în teren, repertorierea acestora presupunând interpretarea structuralistă a elementelor de natură morfologică, iar transcrierea integrală a textelor s-a efectuat cu rigurozitate ştiinţifică.

Repertoriul include 356 de monumente din Argeş, începând cu cel mai vechi „document în piatră*”* din anul 1546 până la obiectivele mai importante din perioada de mijloc a secolului al XIX-lea.

Repertoriul nu se rezumă la transcrierea elementelor de identificare a pieselor lapidare înregistrate, ci include comentarea unor aspecte vizând: semnificaţia, structura şi limba inscripţiilor, onomastica, ornamentica etc.

În concordanţă cu caracterul religios al crucilor de piatră, condiţionat de funcţia acestora – reflex al unui mod de gândire specific perioadei în care au fost create – operele de acest gen constituie, atât prin modalitatea de realizare cât şi prin programul ornamental, o expresie viabilă a unei arte tradiţionale viguroase, iar inscripţiile lor reprezintă veritabile documente de limbă românească.

ABREVIERI

APR – Arta populară românescă.

BCMI – Buletinul Comisiunii Monumentelor Istorice.

BOR – Biserica Ortodoxă Română.

DGJM – C. Alessandrescu – Dicţionarul geografic al judeţului Muscel.

DLRM – Dicţionarul limbii române moderne.

DIR – Documente privind istoria României B. Ţara Românescă, sec. XIV - XVII.

DOR – Constantinescu, N.A. – Dicţionar onomastic românesc.

DRH – Documenta Romaniae Historica B. Ţara Românescă.

GB – Glasul Bisericii.

GRA – D. Udrescu – Glosar regional Argeş.

IBR – N. Iorga – Inscripţii din bisericile României, 2 vol.

ILR – Al. Rosetti – Istoria limbii române.

ILRL – I. Gheţie – Istoria limbii române literare.

NP – Al. Graur – Nume de persoane.

PLLRV – B. Cazacu – Pagini de limbă şi literatură română veche.

PRC – Em. Vârtosu – Paleografia româno - chirilică.

În cuprinsul lucrării, apar abrevieri de tipul:

pt. = pentru
r. = rând
sec. = secol.

CONSEMNĂRI VIZÂND CRUCILE DE PIATRĂ DIN JUDEŢUL ARGEŞ

Sunt aici, de la Târgovişte la Câmpulung, multe cruci de piatră pe marginea drumurilor. Nime nu se atinge de ele pentru evlavia ce se cuvine faţă de strămoşi, al căror gând şi ale căror nume sunt săpate acolo în slovele lor bătrâne pe care nimeni nu le mai înţelege...

Se pomenesc în buchii întemeietorii, aceia care au «ridicat»piatra, soţiile lor, rude, părinţi, Domnul din Scaun." [1] *–Nicolae Iorga –*

Contribuţii anterioare

Retrospectarea consemnărilor istorico-geografice referitoare la monumentele epigrafice din judeţul Argeş relevă preocupări sporadice, insuficiente pentru realizarea unui *„corpus documentar"* al acestor autentice „hrisoave în piatră*".*

Harta austriacă din 1790 Harta statului major austriac redactată de Specht, în 1790, «Carte der Kleinen oder Oesterreichischen und Grossen Walachei», reprezintă primul document cartografic referitor la zona Argeş-Muscel în care figurează, printre elementele orientative din teren – crucile.

Frecvenţa acestor obiective marcate convenţional printr-o cruce latină este revelatoare. Astfel, în zona Dragoslavele-Rucăr, între toponimul „La Krucse" - indicând, evident, crucea din 1715 - punct extrem, situat dincolo de „Cetatea Oradia" şi limita sudică a localităţii ortografiate „Dragoszloveny" – sunt menţionate 7 cruci.

Identificarea acestora este posibilă, datorită preciziei cartografierii, amplasamentul monumentelor de piatră putând fi raportat la textura drumurilor, la formele de relief etc. În aria localităţii Dragoslavele, sunt menţionate două cruci; poziţia lor pe hartă coincide cu amplasamentul crucii din Dealul Naca (1675) şi al crucii din perioada domniei lui Matei Basarab existente în centrul localităţii. Mai dificil este de precizat în Rucăr („Rukur"), întrucât, în document, a fost figurată o singură cruce, deşi existau, la acea dată, cel puţin 10 monumente memoriale de acest tip, a căror datare este anterioară redactării hărţii. Probabil, unicul obiectiv cartografiat este crucea cu text slavon din punctul Roghina, al cărei amplasament se află în imediata apropiere a şoselei spre Bran. Poziţia crucilor de pe traseul vechiului drum roman, datate 1710, este riguros raportată la „Cetatea Oradia", corespunzând situaţiei din teren.

[1] Iorga, N. - *Sate şi mănăstiri din România*, ed. II, Bucureşti, 1916.

Cetatea Oradia Dragoslavele (1790) după Specht.

(Cabinetul de hărţi al Bibliotecii Academiei)

Deşi harta austriacă reproduce aria geografică a întregului judeţ, interpretarea corectă a elementelor informaţionale furnizate de Specht implică raportarea lor la realităţile existente. În hartă, se constată o considerabilă frecvenţă a crucilor în zonele de vest şi de sud ale judeţului. Se înregistrează concentrări de cruci la intersecţii de drumuri, la traversarea unei ape, la fântâni, în interiorul sau în afara aşezărilor.

Astfel, în Rociu, la intersecţia drumurilor: nord-sud (Şerbăneşti-Bârlogu) şi est-vest (Teiu-Gliganu), sunt figurate 6 cruci unite prin orizontala braţelor transversale. La Mozăceni (transliterat „Mosisen"), lângă podul peste Dâmbovnic, este marcată o cruce, iar, la locul de grupare a fântânilor, apar 5 cruci etc.

Întrucât, în zonele menţionate, nu se înregistrează, actualmente, decât cu totul izolat, monumente epigrafice lapidare de acest tip, rezultă că Specht a cartografiat şi crucile de pomenire din lemn fără să indice, însă, natura materialului.

Reflex al unei practici tradiţionale religioase, conform căreia, la 40 de zile de la moarte, în memoria dispărutului, se implanta o cruce lângă împrejmuirea dinspre drum a gospodăriei, la fântâna cea mai apropiată sau la locul decesului, crucile de pomenire aparţinând acestei categorii sunt, în majoritatea cazurilor, confecţionate din lemn şi prezintă dimensiuni impresionante.

De aceea, valoarea documentară a hărţii lui Specht, sub raportul atestării monumentelor lapidare, trebuie considerată în acest context.

Catagrafia din 1832

În scopul îndreptării „hronologhiii domnilor Valahiii", adjutantul lui Kiselev, Mihail Fanton de Verrayon, cerea, prin otnoşenia nr. 12 din 1832, ocârmuirii judeţului Muscel „să pună în lucrare...descrierea tuturor crucilor de piatră şi a

pisaniilor aflate într-acest judeţ”.[1] Se recomanda ca înregistrarea pieselor epigrafice menţionate să fie întreprinsă de „boiernaşii judeţului care să vor socoti mai dăstoinici şi mai vrednici ca să îndeplinească această cerere”.[2] Se stabilea o metodologie pentru efectuarea catagrafiei: „orice cruci sau pietre vechi vei găsi, scrise deasupra cu slova şi vor fi vrednice de auzire, numai decât luând în scris toate cuvintele ce vei găsi pă dânsele, să le trimiţi la ocârmuire, iar pentru cele ce vor fi scrise cu slove streine le vei lua şi pă acestea în scris în ce sat sunt şi în ce loc anume”. [3]

Catagrafiile, redactate pe plaiuri şi plăşi, sunt, însă, lacunare, nepermiţând conturarea unei imagini de ansamblu asupra monumentelor lapidare existente în 1832, în judeţul Muscel. Textele reproduse sunt incomplete, formulări de tipul: „scrisă pă dânsa nume de oameni dă cei ce au rădicat-o” sau „cruce tot într-acest sat şi tot pă această moşiie, veiche, fără veleat” fiind frecvente.

Ilustrative pentru „calitatea” informaţiilor pe care le oferă catagrafia sunt consemnările referitoare la Crucea lui Socol din 1647: „cruce în satu Läicăi în lunca ce să cheamă a lui Socol, moşiile dumnealui coconului Iorgu Bibescu, la care fiind slovele şterse, nu s-au putut înţelege, iar la veleat, să găsiră aceste slove “nasi”.[4] Pretextul invocat: „slovele fiind şterse nu s-au putut înţelege” contravine realităţii, întrucât textul este perfect lizibil. Valoarea catagrafiei sub raport documentar nu poate fi, totuşi, contestată, întrucât se atestă monumente epigrafice care au dispărut ulterior. Astfel, se înregistrau, la Schitul Negru Vodă din Cetăţeni, două cruci de piatră, inscripţiile acestora referindu-se la ctitorii aşezării monahale.

Acţiunea de identificare a pieselor epigrafice în vederea catagrafierii a avut consecinţe favorabile suscitând interesul autorităţilor pentru conservarea lor: „Fiindcă în sat Ştefăneşti, s-au găsit patru cruci, unile căzute şi astupate cu pământ după vremi, am pus de le-au dăzgropat” raporta suptocârmuitorul plăşii Podgoriei către Ocârmuirea judeţului Muscel la 31 iulie 1832.

Constituind rezultatul unei acţiuni cu caracter oficial, catagrafia marchează o etapă de referinţă în activitatea de inventariere a monumentelor epigrafice lapidare.

Campania din 1860

Campania de depistare şi conservare a vestigiilor trecutului iniţiată de către ministrul cultelor şi instrucţiei publice, Al. G. Golescu, cu acordul lui Alexandru Ioan Cuza reprezintă o etapă importantă în dezvoltarea epigrafiei medievale româneşti.

Comisia formată din: Al. Odobescu, Cezar Bolliac, D.A. Pappasoglu şi Al. Pelimon şi-a repartizat zonele de cercetare, judeţul Muscel revenind maiorului D.A. Pappasoglu – autorul „moral” al campaniei – iar zona Argeşului, lui Alexandru Odobescu. În vara anului 1860, în acţiunea de colecţionare a „antichităţilor”, însoţit de pictorul elveţian Henri Trenk – care executa, printre altele, „calcuri de pe inscripţii” – Alexandru Odobescu consemnează existenţa unor „cruci vechi de piatră” în Argeş.

1- Dosar Ocârmuirea Jud. Muscel 3/1831, f. 17 - Arh. Stat Filiala Argeş.

2- Idem, f. 15.

3- Idem, f. 19.

4- Idem, f. 25.

Preocuparea pentru aceste vestigii este evidentă din simpla reproducere a însemnărilor sale de călătorie: „La Vărzarul, am zărit o cruce de piatră într-o porumbişte pe malul Argeşului; m-am dus acolo, am copiat inscripţia ce e slavonească” (crucea de la Borleşti, n.n.). În drum spre Cetatea lui Ţepeş de la Poienari „trecând prin Albeşti, am văzut o cruce, ce n-am copiat-o cu gând că la întoarcere o voi face-o... Am urmat prin Corbeni, unde şi acolo e o cruce ce a rămas necopiată”, iar, între Valea Iaşului şi Muşăteşti, caută „în zadar o cruce veche ce este pe muche”.

Consemnările sunt importante, în special, prin relevarea interesului manifestat pentru monumentele memoriale de acest tip.

Studii diverse

Considerate în contextul istoriei locale, monumentele epigrafice reprezintă surse documentare de o valoare incontestabilă. **C. D. Aricescu** subliniază, în «Istoria Câmpulungului», importanţa monumentului lapidar „Crucea jurământului” pentru istoria oraşului, transcriind textul acesteia. Textul este reprodus, din această sursă, de Grigore Tocilescu care menţionează – în raportul său din 25 august 1889 – şi alte monumente lapidare din oraş: „copia după crucea lui Duca Vodă făcută în 1790 de către judeţul Nicolae Cocoş“ etc., indicând elemente de datare, amplasament şi limba inscripţiilor.

În «Raporturi asupra câtorva mănăstiri, schituri şi biserici de ţară prezentate Ministerului Cultelor şi al Învăţământului public», **Grigore Tocilescu** semnala existenţa unor monumente de acest gen, reproducându-le inscripţiile – element determinant în reconstituirea unor texte, actualmente ilizibile, din cauza deteriorării unor piese epigrafice. În raport, Grigore Tocilescu consideră că se impune conservarea crucilor istorice de pe teritoriul oraşului Câmpulung, într-un muzeu. Acţiunea propusă este motivată prin aceea că monumentele lapidare înregistrate erau expuse deteriorării sau dispariţiei. Se evoca situaţia Crucii lui Socol (1656) – ridicate de către egumenul Mânăstirii Negru Vodă, Melchisedec, în memoria marelui boier Socol Cornăţeanu ucis în 1653 – precizându-se că „a fost făcută bucăţi şi întrebuinţată în zidirea caselor lui Ghiţă Paul”.

Deşi nu manifestă o constantă preocupare pentru monumentele lapidare din judeţ, autorul «Dicţionarului geografic al judeţului Muscel», **C. Alessandrescu**, inserează informaţii referitoare la existenţa unor asemenea monumente. Astfel, se precizează că, pe dealul Flămânda din Câmpulung, exista „o cruce de piatră ridicată la 1630 în onoarea Înălţării Domnului… pe urmele altei cruci înălţată tot de câmpulungeni”.

Informaţiile nu pot fi, însă, preluate tale quale, întrucât unele date sunt eronate. De pildă, la Dragoslavele, autorul înregistra „o cruce din timpul lui Mihai Viteazul, scrisă în limba sârbească”. Este o confuzie evidentă, monumentul lapidar în cauză fiind, probabil, crucea în limba slavonă, de proporţii impresionante, care datează din perioada domniei lui Matei Basarab.

Contribuţia lui Nicolae Iorga

Unele monumente lapidare din zonă au constituit obiectul cercetărilor întreprinse de către reputatul savant Nicolae Iorga, cercetări izvorâte din convingerea că „asemenea pisanii au o înaltă însemnătate pentru istorici”. În prefaţa operei sale «Inscripţii din bisericile României», Nicolae Iorga releva dificultatea planului pe care şi-l propusese de „a da o colecţie cât se poate mai completă a inscripţiilor din toată România”, invocând „lipsa unor mijloace de lucru,

fotografii, decalcuri”. În lucrarea menţionată, se reproduc inscripţiile următoarelor cruci de piatră din zona Muscelului: Crucea jurământului şi Crucea pârgarilor – copie a Crucii jurământului, numită, astfel, de Nicolae Iorga, spre a o diferenţia de original; Crucea lui Matei Basarab din Dragoslavele, un fragment din inscripţia de pe Crucea Baştii din Rucăr şi textul crucii de la Podu Dâmboviţei – publicat în ambele volume, dar în variante diferite ! Din zona Argeşului, atenţia epigrafistului a fost reţinută doar de crucea din 1661-1662 amplasată în incinta Mânăstirii Curtea de Argeş.

Speranţa exprimată de Nicolae Iorga că „vor veni lucrători precişi care vor pune la cale ceva mai întins, mai strălucitor” a fost, parţial, confirmată, întrucât cercetările întreprinse ulterior s-au rezumat la descifrarea – cu suficiente erori de transcriere – a unor monumente izolate.

Consemnări semnificative

Generalul **P. V. Năsturel** reproduce, în revista Albina din 1907, textele următoarelor monumente lapidare: „Crucea de la Nămăeşti a lui Udrişte Năsturel*”* şi „Crucea-hrisov a lui Matei Basarab*”* din Ştefăneşti. În ampla acţiune de valorificare a monumentelor istorice şi de artă, Buletinul Comisiunei Monumentelor Istorice a rezervat rubrica intitulată «Comunicări», în care s-au publicat inscripţii de pe monumente lapidare din Argeş, transcrise de **V. Brătulescu**, **V. Drăghiceanu**, **P. Coman** etc. Comunicările acestora referitoare la monumentele epigrafice izolate din: Brătieni, Budeasa, Măţău, Piteşti, Vărzaru etc. se limitează, însă, la consemnarea textelor.

Preotul **Ioan Răuţescu**, preocupat de prezentarea monografică a unor localităţi muscelene, acordă monumentelor epigrafice lapidare o atenţie specială, procedând la inventarierea lor, la detalierea unor elemente de amplasament, descriere, datare etc.

Inventarierea este, însă, incompletă, iar unele monumente sunt cercetate superficial, ceea ce generează, implicit, confuzii. Astfel, în Câmpulung Muscel, nu sunt înregistrate, printre altele: crucea din curtea Bisericii Subeşti datând din perioada domniei lui Mihai Viteazul, crucea de la Biserica Sf. Ilie din timpul domniei lui Şerban Cantacuzino, o cruce din 1657 de pe strada Râurilor etc., deşi autorul precizează, referindu-se la atestarea documentară a unor monumente, în capitolul „Crucile vechi*”* din monografia istorică «Câmpulung Muscel», că „în 1831, când s-a mai făcut o catagrafie a crucilor, mai erau şi altele menţionate, dar căutându-le acum nu s-au mai găsit”. În prezentarea unor monumente epigrafice, se constată tendinţa de a se reproduce integral textul, fără a se marca, însă, grafic, particularităţile fonetice ale inscripţiilor. În alte situaţii, se dovedeşte inconsecvent, limitându-se la indicarea unor generalităţi despre monument.

Se semnalează chiar erori de interpretare cauzate de o lectură superficială. Astfel, despre crucea „cu inscripţie slavonă din stradela col. Zlatian” notează că „literile sunt bine conservate în partea de sus unde se arată că a fost ridicată în cinstea hramului sfântului Nicolae arhiepiscop, în zilele lui Mihail Viteazul… Se poate afirma – conchide autorul – că este din timpul domniei lui Mihai Viteazul, aşadar dintre anii 1593-1601”, deşi monumentul datează din perioada domniei lui Matei Basarab: „vă dni Io Matei voevod” ! Cu toate limitele constatate, activitatea sa concretizată în publicarea inscripţiilor unor monumente lapidare din: Câmpulung, Dragoslavele, Topoloveni este, fără îndoială, meritorie.

Constantin Rădulescu-Codin, atent investigator al tradiţiilor culturale muscelene, relevă, în succintele menţiuni consacrate istoriei aşezărilor din Muscel, importanţa unor *„cruci vechi de piatră"* cărora le conferă calitatea de *„monumente publice, istorice"*. Consemnările despre aceste monumente sunt, însă, nesistematice pentru a se putea contura exclusiv, pe baza lor, o imagine exactă a frecvenţei crucilor în zona Muscel, în primul pătrar al secolului XX. Autorul înregistrează, în Văleni-Călineşti, „cruci cu inscripţii vechi din: 7235, 7173, 7183, 7165, 7178, pe Valea Borcii, 7171 şi o cruce ridicată de un turc creştinat". Exceptând crucea ridicată de un turc creştinat - „Crucea lui Hassan" – transferată la Muzeul Goleşti – şi crucea datată 7171 amplasată pe drumul Corbeştilor, celelalte nu au putut fi identificate în teren fiind datate necorespunzător. O probă concludentă vizând incorectitudinea unor datări o constituie *„crucea de lângă biserică"* indicată a fi din 7173, deşi, în realitate, este datată 7175.

Ca *„mărturii ale trecutului"*, sunt prezentate: *„o cruce veche cu litere slavone"* la Cetăţeni, trei cruci de piatră la Lăicăi , o alta amintind de *„dulcele şi milostivul creştin Io Matei Basarab voievod"* la Schitu Goleşti, o cruce veche din 1525, pe valea Stoieneasca din Stoieneşti , 8 cruci *„istorice"* în Nămăeşti, 10 la Boteni, altele în: Beleţi, Negreşti, Măţău, Rucăr, Valea Mare-Pravăţ.

Menţiunile având un caracter cu totul general interesează, în special, prin punctarea existenţei unor asemenea piese epigrafice în diverse localităţi ale judeţului Muscel. Între studiile consacrate unor monumente lapidar-epigrafice din zonă, se detaşează, prin caracterul său monografic, studiul lui **D. I. Băjan**, «Crucea jurământului» consacrat celui mai de seamă monument de acest gen din Câmpulung Muscel. Importanţa lucrării rezidă în redactarea sistematică, interpretativă, în intenţia de reproducere cât mai fidelă a inscripţiilor, analizate comparativ cu textul aceluiaşi monument publicat de C.D. Aricescu.

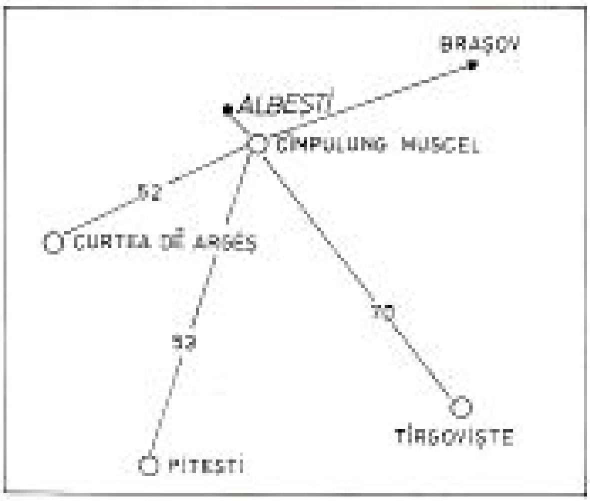
Preocupări relativ recente de abordare a studierii monumentelor epigrafice într-un context geografic amplu sunt evidente în lucrările: «Vechile cruci de piatră din cuprinsul şi vecinătatea oraşului Piteşti» de pr. **M. Branişte** şi **Ilie Gh. Diaconescu** şi «Reliefuri şi inscripţii pe cruci de piatră feudale din nord-vestul Ungrovlahiei» de pr. **Ilie Gh. Diaconescu**. Extinderea zonei de cercetare a prilejuit depistarea unor piese epigrafice importante, determinând introducerea în circuitul de valori a unor monumente necunoscute din zonă.

Analiza atentă a unor inscripţii publicate relevă, însă, erori considerabile de datare, de transcriere a unor onomastice sau omisiuni frecvente de text, demonstrând – uneori – o lectură *„în diagonală"* a inscripţiilor. Sistemul unitar adoptat în redactarea volumului de «Inscripţii medievale ale României» a constituit un îndreptar în elaborarea prezentei lucrări, cu menţiunea că repertoriul nu se rezumă la transcrierea datelor, ci include comentarea unor aspecte vizând semnificaţia monumentelor înregistrate, structura textelor, limba inscripţiilor, onomastica etc.

SCULPTURA ÎN PIATRĂ DIN JUDEŢUL ARGEŞ

Important domeniu al artei tradiţionale româneşti, sculptura în piatră prezintă, pe teritoriul judeţului Argeş, realizări de excepţie. Geneza milenară a acestei ocupaţii este atestată prin săpăturile arheologice efectuate la Castrul roman Jidava, care au relevat „dovezi peremptorii că, la sfârşitul secolului al II-lea p.H., s-au utilizat la ridicarea acestei cetăţi militare romane, la porţile şi colţurile zidurilor de incintă blocuri dreptunghiulare cioplite din piatră de Albeşti”.

Sculptura în piatră s-a dezvoltat într-un context geografico–istoric extrem de favorabil. Situat în imediata apropiere a vechii cetăţi de scaun Câmpulung Muscel, la distanţe relativ reduse faţă de importantele centre politico–economice: Curtea de Argeş, Târgovişte şi Piteşti, centrul de pietrari din Albeştii Muscelului a înregistrat o activitate prodigioasă al cărei ecou în timp se regăseşte în monumentalele edificii medievale din Ţara Românească.

Centrul de pietrari din Albeştii Muscelului.

În evul mediu, arta lapicizilor musceleni s-a materializat în opere remarcabile de o impresionantă diversitate: ancadramentele de uşi şi de ferestre, coloane cu capiteluri amplu decorate, metope, lespezi funerare, monumentale cruci de piatră etc.

Ilustrativă pentru nivelul artistic al operei sculpturale din zona Muscelului este metopa „Căprioara odihnindu-se” [sec. XIII] realizată în altorelief, metopă considerată ca fiind „cea mai veche reprezentare medievală animalieră din Ţara Românească”.

Calcarul numulitic de Albeşti

Dezvoltarea sculpturii în piatră din zona Muscelului a fost determinată considerabil de existenţa, la Albeşti, a unor importante depozite de calcar numulitic.

În succesiunea lor, depozitele prezintă „un nivel de conglomerate roşietice şi gresii vineţii ce se dispun direct pe şisturile cristaline sau pe depozite cretacice", apoi, „calcare nisipoase, fosilifere, urmate de calcare compacte".

Grosimea medie a depozitului de calcar este estimată, de către specialişti, la circa 10 m.

Atestări documentare

Exploatarea calcarului numulitic de Albeşti s-a intensificat în perioada edificării sau restaurării importantelor monumente de arhitectură feudală: Mânăstirea Curtea de Argeş, Mânăstirea Negru Vodă din Câmpulung Muscel, Curtea domnească din Târgovişte etc.

«Condica de venituri şi cheltuieli a vistieriei de la leatul 7202-7212» întocmită de cancelaria domnească a lui Constantin Brâncoveanu conţine, printre altele, evidenţa sumelor achitate în 1694 „pietrarilor de la Albeşti pentru nişte pietre ce au tăiat de treaba caselor domneşti" în 1696, „pentru plata pietrarilor ce au lucrat pietrele la Curtea domnească de la Târgovişte", pentru ca, în 1698, să se înregistreze suma de 30 de taleri reprezentând valoarea manoperei pentru „lucrarea pietrelor de la foişorul din Târgovişte". Un vătaf al pietrarilor din Albeşti, Stoica, este menţionat într-un document din 1673, prin care se stabilea „tocmeala pietrarilor de la Albeşti" pentru schitul Fedelesciori.

Informaţiile furnizate de documente sunt relevante pentru conturarea ariei geografice în care îşi desfăşurau activitatea pietrarii artişti din Albeşti.

Ocupaţie tradiţională, „pietrăria era una dintre îndeletnicirile de bază ale locuitorilor din Albeşti". În localitate, existau, la sfârşitul secolului al XIX-lea, 14 cariere din care se exploata calcarul. Amploarea lucrărilor de exploatare şi prelucrare a pietrei rezultă din faptul că, în cariere, lucrau, în acea perioadă, „peste 100 de oameni, în cea mai mare parte italieni".

Atestarea prezenţei unor pietrari italieni în carierele din Albeştii Muscelului reprezintă o confirmare a gradului de dezvoltare, în Ţara Românească, a sculpturii în piatră – fenomen ce se explică şi prin contribuţia meşterilor italieni sau a celor din Transilvania, angajaţi, din porunca domnilor, pentru edificarea sau restaurarea unor construcţii ecleziastice.

Atestarea toponimică a ocupaţiei

Toponimia facilitează determinarea teritorială a unor centre de meşteri specializaţi în prelucrarea pietrei.

„Câmpul crucerilor" este un nume topic a cărui semnificaţie relevă, prin pluralul „cruceri", intensitatea ocupaţiei practicate în decursul evului mediu în Câmpulung Muscel, „Câmpul crucerilor din capul nordic al Scheiului fiind sediul de concentraţiune a pisarilor domneşti, loc ce îl favoriza vecinătatea vechii cariere de piatră de la Albeşti".

Toponimul „Pietrari" din Corbii Muscelului atestă existenţa, în evul mediu, a unor meşteri specializaţi în prelucrarea pietrei, originari din Albeşti, care – potrivit tradiţiei orale locale – efectuau comenzile pentru aşezările situate pe valea Râului Doamnei, cu material prelucrat parţial la Albeşti şi definitivat în acest loc.

Probabil că asemenea puncte temporare de lucru erau organizate şi în alte localităţi, comanditarii având posibilitatea de a selecţiona modelele oferite de către pietrari şi de a urmări executarea la termen a comenzilor.

Toponime formate pe baza aceluiaşi apelativ „pietrari” sunt consemnate, de altfel, şi în judeţele limitrofe Argeşului – Dâmboviţa şi Vâlcea – „satele purtând numele meşteşugului practicat”.

Centre de pietrari

Monumentele lapidare înregistrate pe Valea Topologului prezintă diferenţieri evidente sub raportul materialului din care sunt executate şi al schemei compoziţionale, în comparaţie cu monumentele lapidar-epigrafice din Argeş. Realizate din gresie, piesele epigrafice din Sălătruc şi Şuici se diferenţiază structural prin schema compoziţională concepută sub forma unui singur medalion circular segmentat prin două diametre perpendiculare în formă de cruce tip „roata soarelui”.Diametrele se termină în trident (Şuici) sau în corolă (Sălătruc).

Întrucât în judeţul Vâlcea, la Jiblea, există un monument lapidar din 1731 identic cu monumentele analizate, este neîndoielnic că operele epigrafice din Sălătruc şi Şuici aparţin aceluiaşi centru de pietrari atestat la Jiblea în secolul al XVIII-lea, probabil, unuia dintre cei doi pietrari – Athanasie şi Petcu (cel dintâi „semnat” pe un monument lapidar din Sălătrucel: „Pis Athanasie ot Jiblea, leat 7240”, iar celălalt, Petcu – autorul pisaniei din Cepari).

Executarea monumentelor lapidare din sudul judeţului Argeş (Popeşti, Recea) – concepute în formă de pristolnic sub influenţa crucilor de lemn din zonă legate de cultul morţilor – este atribuită unor meşteri locali.

Existenţa unor ateliere organizate pe lângă mănăstiri pentru „prelucrarea pietrei în scopuri artistice”, în perioada efectuării unor lucrări de restaurare a construcţiilor ecleziastice, a creat posibilitatea executării, în cadrul acestor ateliere, a unor monumente lapidare cu caracter votiv.

Individualizându-se în raport cu monumentele de acelaşi tip prin modalitatea de concepere artistică a structurii compoziţionale (înlocuirea siglelor evangheliştilor cu medalioane figurative), crucea din 1661 amplasată în incinta Mânăstirii Curtea de Argeş poate reprezenta o dovadă elocventă în acest sens.

De asemenea, monumentul votiv edificat de Samuil Tărtăşescul în 1836, după restaurarea Mânăstirii Vieroşi, constituie un argument prezumtiv asupra existenţei unui atelier de pietrari la Vieroşi, monumentul lapidar prezentând particularităţi stilistice evidente, în special sub raport ornamental, dar şi prin inscripţionarea anului în spaţiul delimitat de medalionul central. Centrul de pietrari din Albeştii Muscelului a reprezentat, însă, nucleul de iradiere a sculpturii tradiţionale populare în piatră, mesajul artistic al talentaţilor lapicizi musceleni regăsindu-se, prin remarcabilele lor creaţii, într-o arie geografică ce depăşeşte considerabil limitele actuale ale judeţului Argeş.

Exploatarea şi prelucrarea calcarului

Materialul destinat executării monumentelor lapidare – calcarul numulitic – era exploatat din cariera „Malul pietrelor” situată în partea de sud-est a localităţii Albeşti-Muscel. Caracterul nesistematic al exploatării carierei a fost determinat, în special, de regimul de proprietate, suprafaţa exploatabilă fiind situată pe terenuri aparţinând unor locuitori diferiţi.

Exploatarea calcarului presupune efectuarea, în prealabil, a operaţiei de decopertare a stratului de pământ cu grosime variabilă de 3-4 m. Din considerente economice, pentru obţinerea materialului de prelucrare cu cheltuială minimă, stratul de pământ decopertat era depozitat împreună cu sterilul rezultat din deşeurile de prelucrare în imediata apropiere a „locului de scos piatra”, în limitele lotului deţinut.

Depozitarea iraţională a stratului de pământ şi a sterilului a dus, în decursul timpului, la acumularea unor materiale de această natură peste stratul de rocă neexploatat. În aceste condiţii, exploatarea calcarului a implicat, ulterior, un efort substanţial, decopertarea impunând iniţial înlăturarea materialelor depozitate.

Decopertarea era urmată de detaşarea stratului de piatră friabilă utilizată ca material de construcţie. Exploatarea pietrei „curate” constituie – potrivit informatorului Petre Gava – o operaţie dificilă, presupunând o tehnică de lucru specifică, dar şi experienţă în domeniu. Pentru a se determina calităţile şi direcţia de spargere („rodul pietrei”), roca „se ciocăneşte” şi „se ascultă”. În eventualitatea că roca prezintă crăpături, se determină traiectul acestora, în intenţia detaşării de masiv a blocului destinat prelucrării. În situaţia în care nu se constată existenţa unor fisuri, se procedează la „ascultarea” pietrei, ciocănindu-se, în diverse locuri, roca.

Detaşarea blocului de calcar din masiv se realizează cu ajutorul unor pene metalice numite „puncheţi”, bătute cu ciocanul pe direcţia de spargere stabilită. Blocul detaşat e analizat prin „ascultare” ca rezistenţă şi ca dimensiune, pentru a determina piesele ce urmează a fi confecţionate. Un sunet „dogit, ca o oală spartă” constituie, pentru un iniţiat, o probă evidentă că piatra nu prezintă o structură care să permită prelucrarea ei, existând riscul spargerii sale în direcţii imprevizibile. Dacă sunetul este „frumos şi bun”, blocul de piatră se crapă „pă rod” cu ajutorul unor „puncheţi” mai mici şi a unor „foi” – plăcuţe metalice de oţel subţiate la o margine.

Extragerea pietrei din carieră constituie o operaţie dificilă care necesită un efort fizic considerabil. Folosindu-se sistemul pârghiilor („mangealâcul”), cu ajutorul rângilor de fier, blocul detaşat din masiv este rostogolit spre locul de prelucrare, iar unde terenul permite, pe traseu, se plasează, din loc în loc, butuci de secţiune circulară, piatra fiind împinsă pe acest „pat de lemn” spre exterior.

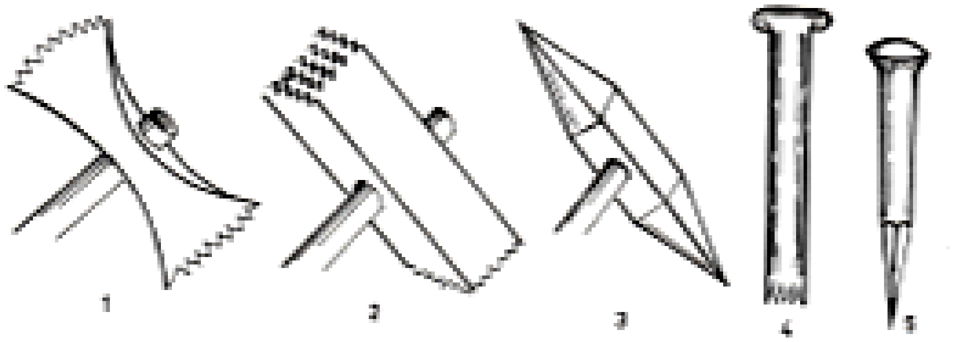
Pentru obţinerea unor plăci de dimensiuni reduse, în locul uneltelor menţionate, se utilizează „şpiţul” – piesă de metal cu vârf ascuţit, în muchii. Procesul de prelucrare a pietrei se continuă prin practicarea unor „scoburi” cu spiţul la distanţe de 5-10 cm pe traiectul de spargere, după care spiţul este introdus în scoburi şi bătut cu „martelul” pentru ca piatra să fie crăpată în formele proiectate.

Operaţia ulterioară, de regularizare a suprafeţelor şi a dimensiunilor, degrosarea, numită, local, „ciocănirea din gros” se efectuează cu un ciocan ascuţit la ambele capete. După degrosare, piatra – preluată de „pietrarii în subţire” – este fixată pe două capre de lemn, la circa 50-60 cm de sol.

Executarea monumentelor lapidare

Pentru executarea crucilor, se determină linia centrală ce uneşte extremităţile cele mai îndepărtate ale pietrei degrosate care, condiţionat de forma piesei, este adusă la contururi cvasiovoidale. Se stabileşte, apoi, adâncimea maximă a scobiturilor de pe faţa „curată” şi, cu ajutorul unui „dreptar” din lemn, se marchează limita până la care urmează a se regulariza suprafaţa piesei.

Degajarea materialului până la linia trasată astfel se efectuează cu „scapiţatorul” – daltă cu „gura” lată, puţin oblică, ori cu „gradina” – daltă prevăzută cu dinţi.

Legendă:
1 –Tarac 2 –Buciardă 3 -Ciocan de fasonat 4 –Gradină 5 -Şpiţ

Unelte utilizate în prelucrarea pietrei.

Eventualele asperităţi se elimină cu o daltă îngustă de 1-2 cm. Obţinerea unei porţiuni regularizate la limita materialului de prelucrat, porţiune numită „lizeră”, condiţionează operaţiunile ulterioare de regularizare a suprafeţei. Pe lizeră, se fixează un „dreptar” şi, pentru ca limita de adâncire pe partea opusă a pietrei să coincidă cu lizera deja trasată, se determină cu un alt dreptar „la ochi” limita respectivă, realizându-se, în acelaşi mod, lizera opusă.

Nivelarea la lizere a suprafeţei interioare se efectuează în diverse etape de lucru, utilizându-se unelte diferite. Suprafaţa se „şpiţuieşte”, apoi, se ciopleşte cu un „tarac” până la nivelul lizerii, după care se „buciardează” cu „buciarda” – un ciocan de formă paralelipipedică prevăzut, la ambele capete, cu şiruri de dinţi piramidali, mai groşi la un capăt şi mai subţiri şi, implicit, mai deşi la celălalt.

După buciardarea „în gros” şi, apoi, „în subţire”, suprafaţa îndreptată şi adusă la nivelul lizerelor este curăţată de asperităţi cu o daltă lată de circa 5 cm.Stabilirea direcţiei de trasare a crucii pe axa longitudinală este urmată de desenarea conturului piesei cu ajutorul „ghiuniei”.

Operaţia de detaşare a materialului din afara conturului este urmată de trasarea, conform schemei stabilite, a câmpului afectat compoziţiei.

Structurarea suprafeţei destinate schemei compoziţionale implică dispunerea, de regulă, în partea superioară a coloanei şi pe braţele transversale a tetragramei – IS, HS, NI, KA – încadrate sau nu de medalioane circulare, şi afectarea spaţiului din partea inferioară a coloanei pentru inscripţionarea textului.

O operaţie prealabilă inscripţionării textului, prin incizie sau excizie, o constituie distribuirea acestuia în spaţiul existent, „rânduirea cuvintelor” – machetarea – presupunând fixarea numărului rândurilor şi dimensionarea literelor.

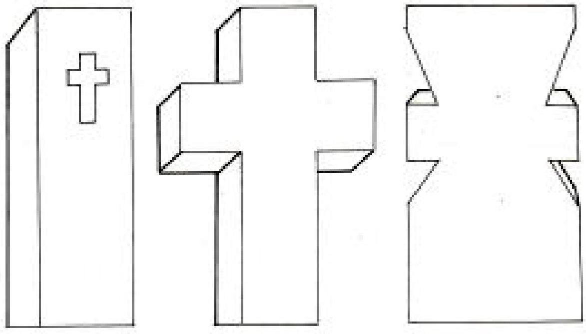
În general, se trasa, prin incizie, o bordură, după care spaţiul încadrat se compartimenta, prin linii paralele incizate, la distanţa fixată, intervalul dintre paralele coincizând, în cazul textelor excizate, cu lăţimea literelor.

Realizarea schemei compoziţionale impunea ordonarea elementelor constituente, inscripţionarea siglelor şi a decorului, conform unui program prestabilit.

STRUCTURA MORFOLOGICĂ A MONUMENTELOR LAPIDARE

Sub aspect morfologic, monumentele lapidar-epigrafice prezintă forme diverse: stela, cruce latină, cruce-pristolnic.

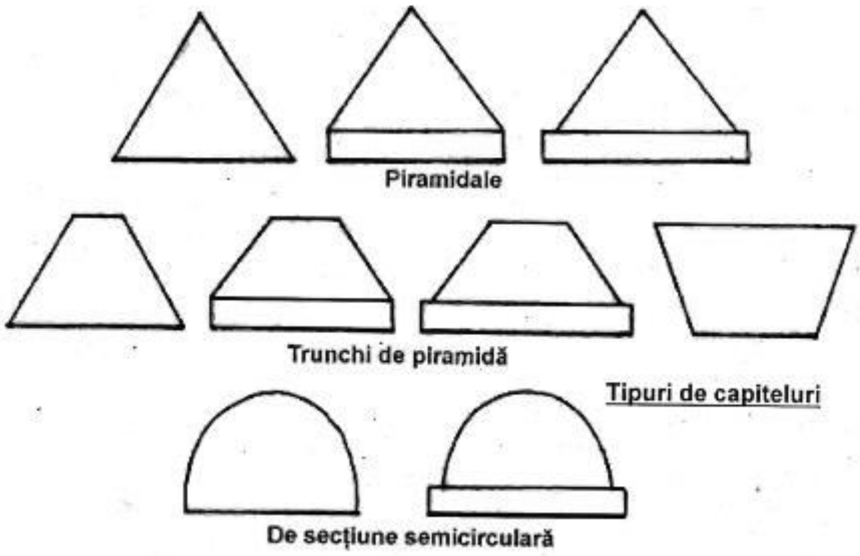
I – **STELA** (popular, „stâlp”) – concepută sub forma simplă a unei coloane de secţiune rectangulară, are, în general, pe faţa inscripţionată, o cruce latină încadrată de siglele: IS-HS-NI-KA. Ca frecvenţă, se înregistrează un număr redus de exemplare de acest tip, ceea ce determină supoziţia că tendinţa evidentă spre simplicitate a fost abandonată, întrucât comanditarii şi-au dorit, pentru eternizarea numelor, însemne de piatră mult mai elaborate, raportate intim la poziţia lor socială.

I II III

II – **CRUCEA LATINĂ** se particularizează prin aceea că axul vertical este mai înalt sub axul transversal. Ca simplă reprezentare, crucea latină apare incizată pe un bolovan încastrat în piciorul de zid nord–estic al Bisericii Mănăstirii Negru Vodă şi pe trei bolovani din paramentul Bisericii Fundeni din Câmpulung Muscel.

Monumentele lapidare realizate în această formă se diversifică printr-un element de structură care continuă partea superioară a coloanei – capitelul (în limbaj curent al pietrarilor, „căciulă” sau „coperiş”).

Capitelul – monolit sau detaşabil – prezintă forme variate: piramidal, în trunchi de piramidă (uneori, dispus invers), de secţiune semicirculară – cu sau fără bază paralelipipedică. Formele diverse pe care le prezintă capitelurile au, la origine, semnificaţii mitologice, crucea fiind considerată: arbore al vieţii, axă a lumii, coloană a cerului etc. Sensurile mitologice s-au pierdut, existenţa capitelurilor motivându-se de către pietrari ca având un rol exclusiv de protecţie, capitelurile constituind un gen de „coperiş" al monumentelor lapidare, conceput pentru asigurarea scurgerii apelor pluviale.

Dintre monumentele lapidare realizate sub formă de cruce latină, se detaşează prin dimensiuni impresionante, prin elemente ornamentale de excepţie: Crucea lui Matei Basarab din Dragoslavele, Crucea lui Socol din Lăicăi, Crucea jurământului şi Crucea pârgarilor din Câmpulung, Crucea lui Matei Basarab din Ştefăneşti, crucile din: Ţigăneşti, Budeasa, Gorganu - Călineşti.

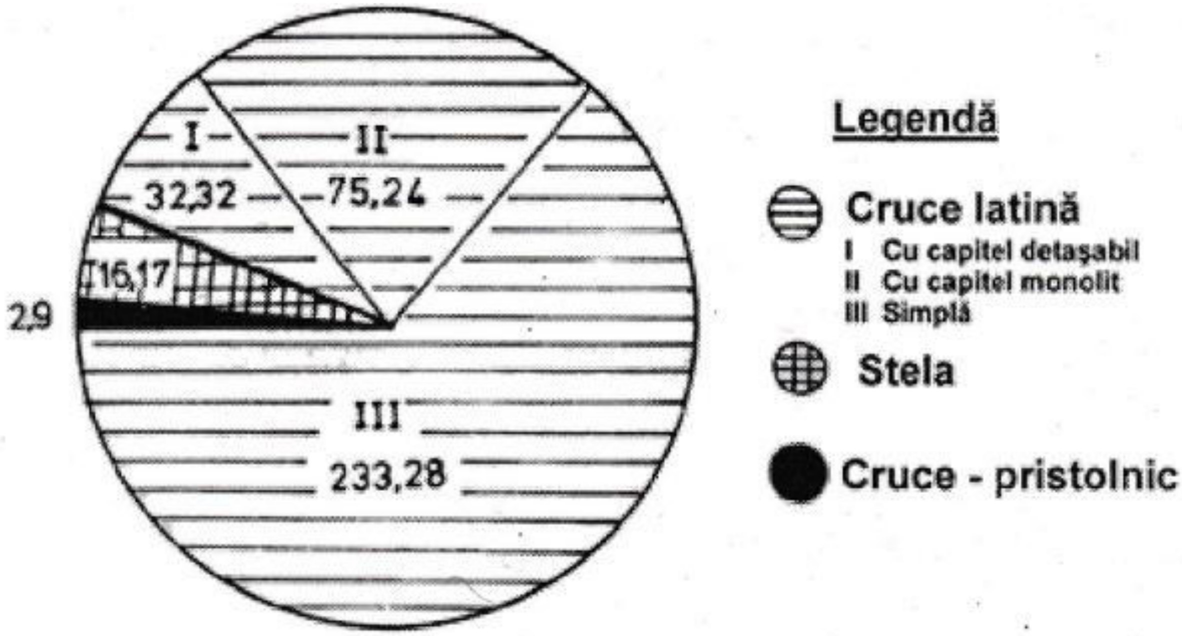
III – **CRUCE-PRISTOLNIC** – apare sub forma unei coloane dreptunghiulare care prezintă, în partea superioară, lateral, decupaje în unghi ascuţit pentru realizarea axei transversale, a cărei lungime coincide cu lăţimea coloanei.

Înregistrarea, exclusiv în zona sudică a judeţului Argeş, a unor exemplare izolate se explică prin influenţa exercitată de forma pristolnicelor de lemn extrem de răspândite în această arie geografică. Adoptarea formei pristolnicelor constituie o probă concludentă că prelucrarea artistică a pietrei a fost precedată de arta cioplirii lemnului. Influenţa exercitată de această artă este evidentă şi în repertoriul ornamental al crucilor de acest tip.

Soclurile

Monumentele înregistrate sunt fixate direct în sol sau în soclu („postament" sau „piuă"). În general, de formă paralelipipedică, soclurile prezintă şi forme cilindrice (Crucea din Dealul Naca-Dragoslavele, Crucea pârgarilor – Câmpulung Muscel) sau cvasisferoidale (Crucea din Bazna – Podu Dâmboviţei, Crucea de la Jgheaburi – Corbi). În marea lor majoritate, însă, monumentele sunt implantate direct în sol.

Analiza statistică a structurii morfologice a acestor piese epigrafice relevă frecvenţa masivă a crucilor de formă latină, care reprezintă 93,78 % din totalul monumentelor memoriale de acest gen din judeţul Argeş.

Schema compoziţională

Structura morfologică a schemei compoziţionale prezintă, sub raport conceptual, unele diferenţieri de natură să faciliteze tipologizarea şi din această perspectivă a monumentelor lapidare.

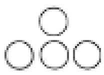
Codificarea efectuată în sistem alfa - numeric facilitează organizarea sistemică a schemei compoziţionale a obiectivelor, vizând:

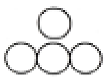
I – Modul de dispunere a medalioanelor/tetragramei;
II – Dimensiunea medalioanelor;
III – Forma medalionului central;
IV – Modul de dispunere a siglelor evangheliştilor.

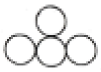
Tipologia monumentelor lapidare

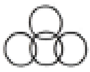
I - Modul de dispunere a medalioanelor

TIP	MODUL DE DISPUNERE A MEDALIOANELOR /TETRAGRAMEI – CARACTERISTICI

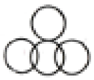

A– Medalioane circulare exterioare, linia centrelor – triunghi isoscel.

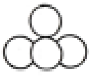

B– Medalioane circulare, linia centrelor – triunghi isoscel; baza mare formată din cercuri tangente.

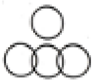

C– Medalioane circulare tangente, linia centrelor – triunghi isoscel.

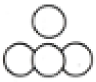

D– Medalioane circulare secante, linia centrelor – triunghi isoscel.

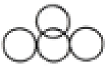

D'– Medalioane circulare secante, linia centrelor – triunghi isoscel. Arcul dispare în perimetrul de intersecţie.

E–Medalioane circulare linia centrelor – triunghi isoscel; baza mare formată din cercuri secante; medalionul superior tangent la medalionul central.
arcului în perimetrul de intersecţie.

E'- Idem E + dispariţia arcului în perimetrul de intersecţie.

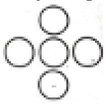

F –Medalioane circulare linia centrelor – triunghi isoscel; baza mare formată din cercuri secante.

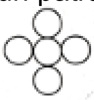

F'–Idem F + dispariţia arcului în perimetrul de intersecţie.

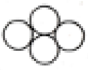

G–Medalioane circulare cu linia centrelor – triunghi isoscel; baza mare formată din medalioane tangente. Medalionul superior secant la medalionul central.

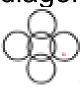

G'–Idem G+ dispariţia arcului în perimetrul de intersecţie.

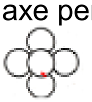

H–Medalioane circulare, cu linia centrelor – triunghi isoscel. Baza mare formată din cercuri exterioare. Medalionul superior secant medalionului central (cu dispariţia arcului).

I–Medalioane circulare exterioare dispuse simetric, cu linia centrelor formând un pătrat.

J–Medalioane circulare tangente la medalionul central în punctele de intersecţie a două diametre perpendiculare.

K–Medalioane circulare tangente cu linia centrelor formând un romb; diagonala mare-orizontală.

L–Medalioane circulare secante cu medalionul central cu diametrele pe două axe perpendiculare, intersectate în centrul medalionului central.

L'–Idem L+ dispariţia arcelor medalioanelor în perimetrul de intersecţie.

 M–Medalioane circulare exterioare, cu linia centrelor – triunghi isoscel. Medalionul central – inexistent.

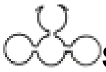
 N–Medalioane circulare tangente. Medalionul superior inexistent.

 O–Medalioanele circulare de pe braţele transversale inexistente.

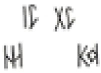
 P–Medalioane exterioare - inexistente.

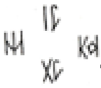
 R–Medalion circular divizat de două diametre perpendiculare.

 S–Medalioane exterioare formate din vrejuri conexate medalionului central.

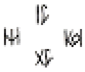
 S'–Medalioanele circulare de pe braţele transversale conexate medalionului central. Medalionul superior din vrejuri.

 Ş–Tetragrama dispusă sub formă de triunghi isoscel cu vârful în sus.

 T–Tetragrama dispusă sub formă de trapez isoscel.

 Ţ–Tetragrama dispusă sub formă de romb.

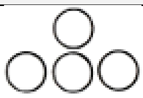
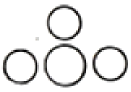
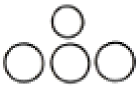
 U–Tetragrama dispusă sub formă de pătrat, încadrând o cruce.

 V–Tetragrama încadrând o cruce la extremitatea braţelor acesteia.

 W–Chrismon izolat.

X–Nedefinit. (Medalioane, tetragrame ştere).

II - Dimensiunea medalioanelor

TIP	DIMENSIUNEA MEDALIOANELOR - CARACTERISTICI
	a– Medalioane circulare egale.
	b– Medalionul central cu diametrul mai mare decât al medalioanelor exterioare.
	c– Medalionul superior cu diametrul mai mic decât restul medalioanelor.

III - Forma medalionului central

F O R M A	TIP - CARACTERISTICI

I– cerc simplu.

II–cercuri concentrice.

III–cu inscripţie inelară slavonă.

IV–nişă.

V– conexat, prin împletituri romboidale ale medalioanelor exterioare.

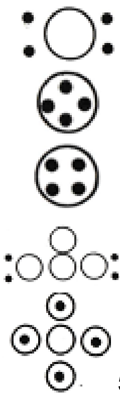
VI–conexat cu vrejuri.

VII–decorat.

IV. Dispunerea siglelor evangheliştilor

MOD DE DISPUNERE	TIP CARACTERISTICI

0– fără sigle.

1–încadrează medalionul central.

2–încadrate de medalionul central, pe linia continuă a diametrelor.

3–în interiorul medalionului central.

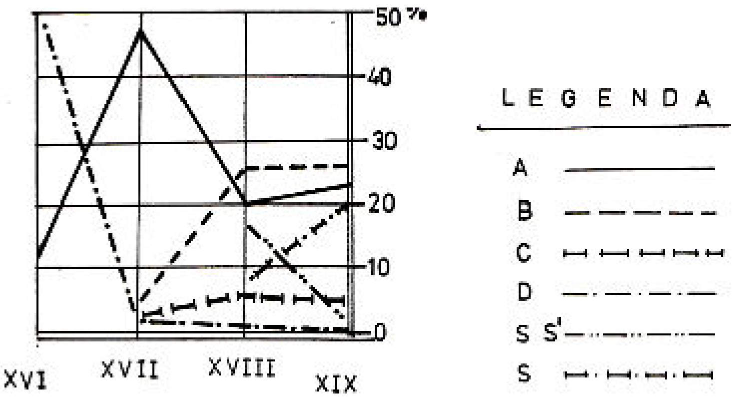
4– încadrează medalioanele exterioare de pe diagonala mare.

5–incluse în medalioanele circulare exterioare.

6–dispersate.

Analiza statistică a frecvenţei elementelor constitutive ale schemei compoziţionale facilitează formularea unor constatări cu caracter sintetic.

Referitor la frecvenţa modului de dispunere a medalioanelor şi a tetragramei, se constată fluctuaţiile înregistrate de tipurile **A-B-C-D**, apariţia medalioanelor cu vrejuri (**S-S'**) în secolul al XVIII-lea şi a tetragramei în medalioane (**Ş**) care înregistrează o curbă ascendentă în secolul al XIX-lea.

După forma medalioanelor, se observă că medalioanele simple reprezintă o majoritate evidentă, apărând pe 64 % din totalul monumentelor lapidare.

Referitor la siglele evangheliştilor, se constată absenţa acestora de pe 38,20% din totalul monumentelor analizate (cu observaţia că procentul este mai accentuat în secolul al XIX - lea), iar, după modul de dispunere, se înregistrează, pe 45 % din totalul monumentelor, sigle dispuse în jurul medalionului central.

Elementele statistice menţionate subliniază predilecţia autorilor şi, implicit, a comanditarilor, spre anumite structuri conceptuale, evoluţia sau involuţia elementelor analizate.

ORNAMENTICA MONUMENTELOR

Repertoriul ornamental al monumentelor lapidar - epigrafice din Argeş relevă, în esenţa sa, caracteristica artei tradiţionale româneşti care implică „subordonarea decorativului faţă de concepţia constructivă şi arhitectonică a obiectului”. Corelarea ornamenticii cu semnificaţia generală a obiectelor de acest tip explică preponderenţa unor motive decorative a căror diversitate morfologică este considerabilă.

Integrate schemei conceptuale care particularizează crucile de piatră, motivele ornamentale contribuie la definirea acestor importante piese epigrafice, la conturarea caracterului lor religios.

Element de delimitare a suprafeţei prelucrate artistic, bordura se prezintă sub forma unei baghete simple mulurate, dublate, de regulă, în partea superioară a coloanei ori a unor baghete duble, cea exterioară, de contur, fiind concepută sub forma unei torsade.

Bordând un monument lapidar, torsada poate fi interpretată ca având rolul magic de încercuire a zonei sacre, iar prin modalitatea de realizare (repetarea motivului funiei răsucite), ca reprezentând, simbolic, ideea de infinit.

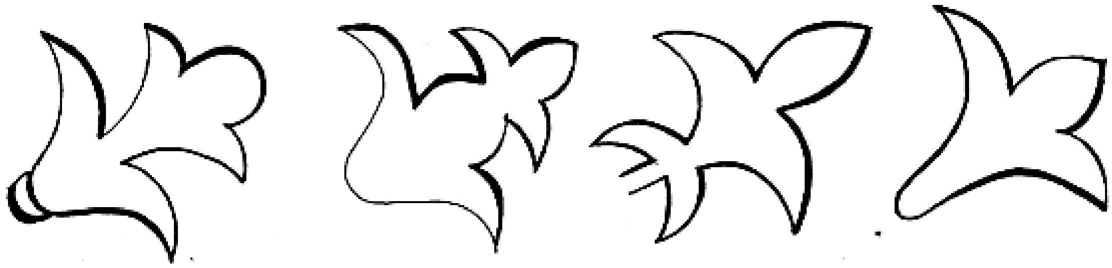
Dintre monumentele lapidare bordate de torsadă, se detaşează prin rafinamentul artistic al execuţiei acesteia: Crucea lui Nicola din Gorganu – Călineşti (1726), Crucea lui Matei Basarab din Dragoslavele, Crucea din Corbeni (1766) – în ultimul caz, bordura fiind dublată de o bandă ornamentală formată din „colţi” triunghiulari, motiv preluat din ornamentica sculpturii ţărăneşti în lemn.

O modalitate de accentuare a caracterului decorativ al bordurii constă din continuarea sa sub forma unor triunghiuri sau stilizări vegetale concepute simetric în

zona de intersectare a liniilor care unesc unghiurile formate din braţele transversale şi partea superioară a coloanei.

Ample chenare ornamentale sunt distribuite pe crucile din: Lăicăi (1647), Ţigăneşti (1647), Poenărei-Corbi (1660), Apa Sărată (1660), Dragoslavele (1632), Curtea de Argeş (1661), Crucea jurământului din Câmpulung etc.

Frizele decorative, realizate în méplat, excelează prin ritmarea unor motive ornamentale geometrice şi vegetale stilizate. Compoziţiile sunt de o surprinzătoare varietate, acelaşi motiv ornamental prezentând structuri morfologice diverse.

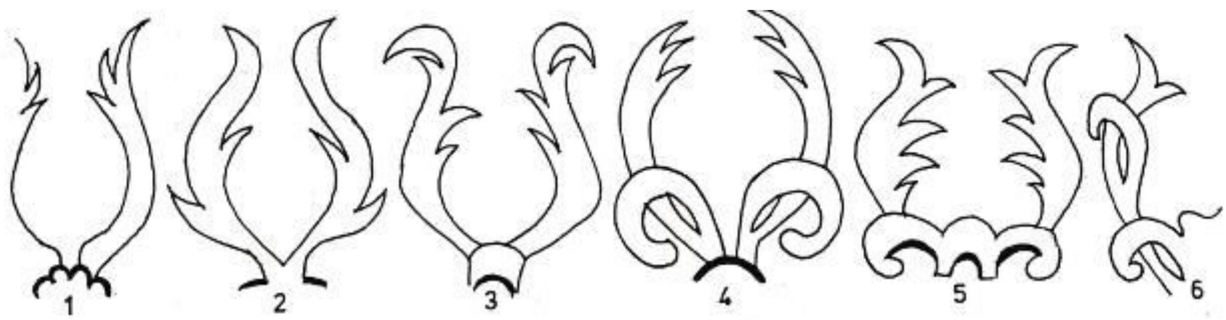
Floarea de crin – variantă a „pomului vieţii” – „unul dintre miturile străvechi ale omenirii întruchipând în formă poetică visul irealizabil al tinereţii fără bătrâneţe şi al vieţii fără de moarte” constituie un model de diversificare a aceluiaşi element decorativ în ornamentica monumentelor lapidare.

Componente ale programului caracteristic monumentelor lapidar – epigrafice, medalioanele constituie, sub raport simbolistic, reprezentări solare.

Diversitatea formelor medalioanelor circulare – motive simbolice solare, prin excelenţă – este considerabilă: cerc simplu, cercuri concentrice, cercuri concentrice perlate, cercuri secţionate în cruce, cercuri în care sunt înscrise romburi curbilinii, cercuri din torsade reliefate, cercuri din entrelacs-uri curbilinii şi rectilinii.

În primul pătrar al veacului al XVIII-lea, se constată frecvent contopirea elementelor ornamentale de factură geometrică cu ornamentele vegetale în decorarea pieselor epigrafice.

În conceperea medalioanelor, mai ales, această tendinţă este evidentă. Medalionul central realizat sub forma unui disc-floare este racordat medalioanelor exterioare cvasicirculare formate din vrejuri cu semipalmete inversate.

Predominanţa motivelor vegetal-florale în repertoriul ornamental al monumentelor lapidare din epoca brâncovenească constituie un reflex al influenţei

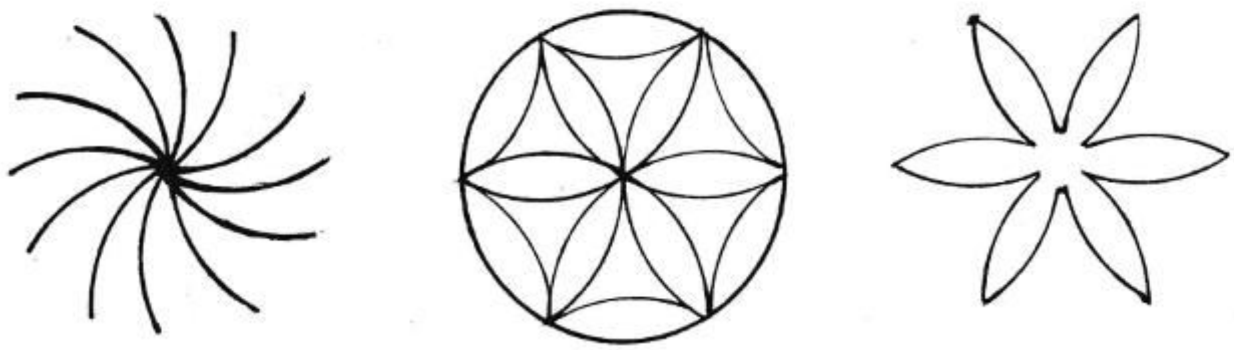
exercitate de elementele renascentiste şi baroce în ornamentică, elemente selecţionate şi adaptate stilului artistic tradiţional.

Revenirea la medalioanele circulare simple a fost determinată de vitalitatea geometrismului în arta populară, dar şi de tendinţa spre simplificare manifestată pregnant ulterior.

Ornamentica monumentelor lapidare reflectă, prin structura sa, preponderenţa reprezentărilor solare. Frecvenţa considerabilă a simbolurilor solare – a căror geneză se află în ancestralul cult solar – se explică prin „continuitatea acestui străvechi fond de reprezentări tradiţionale”, dar şi prin circumscrierea lor actului conceptual al pieselor epigrafice de acest tip.

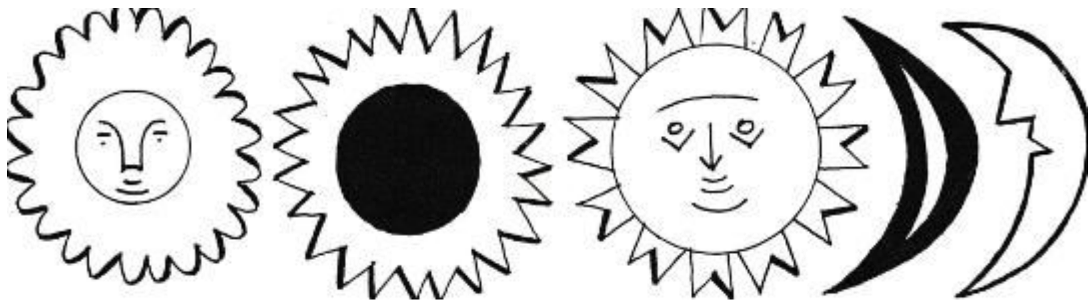
Creaţia artistică a lapicizilor relevă o diversitate impresionantă a motivelor din sfera tematică astrală. Cu excepţia medalioanelor, în decorul monumentelor lapidare, apar constant reprezentări geometrice curbilinii şi rectilinii ale soarelui.

Rozeta – motiv ornamental cu semnificaţii ancestrale, concepută sub forma simplă sau circumscrisă cu şase sau opt petale, spiraliformă sau „în vârtej” („morişca”) decorează câmpul ornamental al monumentelor lapidare din: Godeni (1662), Apa Sărată (1664) etc.

Un alt simbol solar, **rombul** apare, ca motiv ornamental, realizat sub forma unor carouri în dispunere oblică înscrise într-un cerc, pe monumentul lapidar din Câmpulung Muscel (1688).

Motivele cosmice: **soarele** şi **luna** domină ornamentica monumentelor lapidare din: Budeasa (1647), Ştefăneşti (1632), Bucşeneşti-Lotaşi (1721) etc. Geometrizate sau antropomorfizate, motivele ornamentale ale soarelui şi lunii se prezintă sub diverse ipostaze.

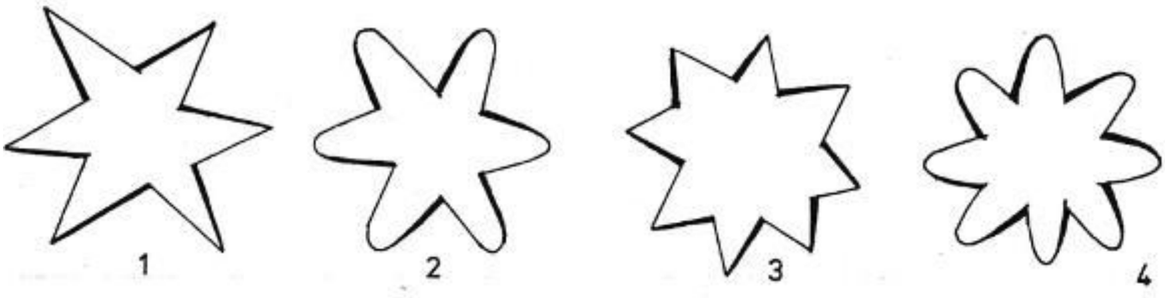

Repertoriul ornamental include elemente de artă figurativă care conferă decoraţiei un caracter particular, constând din reprezentarea antropomorfă a unor heruvimi figuraţi cu mustăţi şi barbă, pe monumentele lapidare din: Boteni (1747), Câmpulung Muscel (1756), Corbeni (1766), Leordeni (1771). Elemente de natură iconografică: Maica Domnului cu Pruncul, Sfântul Gheorghe ucigând balaurul sau simbolurile, în relief méplat, ale evangheliştilor (înger cu filacteră – pentru **Matei**, leul – pentru **Marcu**, boul – pentru **Luca**, vulturul – pentru **Ioan**) completează registrul artei figurative de pe monumentele lapidare din Argeş (Lăicăi – 1647; Curtea de Argeş – 1661).

Varietatea motivelor realizate pe piesele epigrafice este apreciabilă.

Meandrul – motiv excizat pe cruci de piatră din Glâmbocata-Leordeni (1746) şi Poenărei-Corbi (1660) constituie un simbol al apei, ea însăşi „simbol al vieţii". Termenul utilizat, în general, de pietrari „val" – pentru desemnarea motivului este un indiciu concret al elementului reprezentat.

În ornamentica monumentelor lapidare, excelează, prin frecvenţă, **stelele** – motive cosmice de o varietate morfologică relevantă.

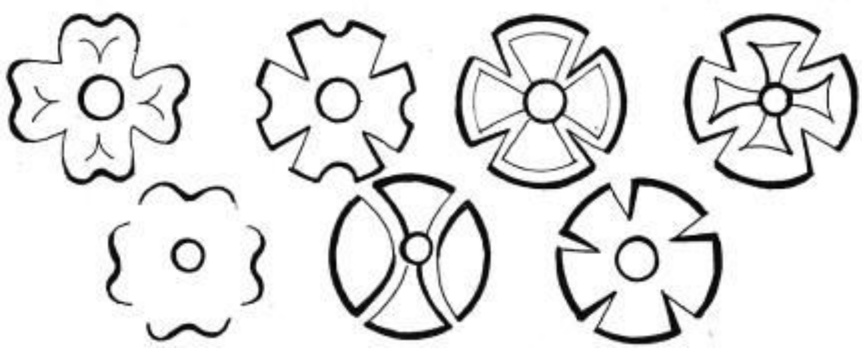

Marea majoritate a monumentelor lapidare din Argeş prezintă, ca ornamente, stele cu 6 sau 8 raze. O distribuire excesivă de motive solare se constată pe monumentul lapidar din Grui-Nucşoara.

Tendinţa de transformare a vechilor motive geometrice în motive florale este sesizabilă în cazul evoluţiei rozetei spre flori cu 6 sau 8 petale.

Florile cu 4 petale constituie o modalitate de interpretare artistică a semnului crucii – element sugerat de motivul denumit „floare în cruce" folosit de către pietrari, motivul fiind intuit, totuşi, ca o reprezentare fitomorfă.

Termenul **floare** apare izolat sau cu determinant: „floare de măr" pentru designarea motivelor florale cu 5 petale. Terminologia motivelor este extrem de plastică, sugerând exact forma elementului reprezentat.

Un ornament fitomorf stilizat pe monumentul lapidar din Ştefăneşti înălţat în perioada domniei lui Matei Basarab – **viţa de vie** – prezintă, în afara valorii simbolice, de „glorificare a vieţii*”*, un interes semantic, ilustrând, pe plan ornamental, conţinutul inscripţiei prin care se stabileau impozitele percepute pe suprafeţele cultivate cu viţă de vie.

Gama ornamentală a monumentelor lapidare din: Câmpulung (1595), Budeasa (1647), Curtea de Argeş (1661), Lăicăi (1647) include **arabescuri**, **palmete**, **entrelacs**-uri, **rinsouri**, **butoni** etc.

Tehnica executării panglicilor împletite adoptate de lapicid în decorarea unor piese epigrafice (Crucea lui Socol etc) este o tehnică specifică crestăturilor în lemn generalizate în zonă.

În ornamentica monumentelor lapidare, motivele tradiţionale sunt predominante, confirmându-se, astfel, aprecierea lui Nicolae Iorga, care, referindu-se la arta crucilor, remarca „măiestrele săpături de cea mai veche datină românească”.

Ornamentica monumentelor lapidar-epigrafice este amplificată prin caracterul iniţialelor şi al monogramelor care prezintă, în structura lor compoziţională, elemente decorative sau sunt încadrate în chenare de forme variate.

Repertoriul ornamental al monumentelor lapidar-epigrafice din Argeş include motive „fiziomorfe*”*, în cadrul cărora, motivele cosmomorfe – corelate semnificaţiei pieselor epigrafice, „limbajului*”* specific acestora – sunt predominante.

INSCRIPTIILE

Structura textelor monumentelor lapidare

În general, textele monumentelor lapidare cu caracter votiv sunt structurate în următoarele secvenţe distincte:

I– **Invocaţia Treimei**;
II– **Dedicaţia patronală**;
III–**Precizarea domniei**;
IV–**Menţionarea comanditarului şi a pomelnicului familial**;
V– **Motivaţia**;
VI– **Aprecaţia**;
VII–**Datarea**;
VIII–**Indicarea autorilor**.

Structura inscripţiilor variază considerabil, schema menţionată prezentând un caracter complex.

Se înregistrează structuri simple de tipul:

I-II-III-IV; ***I-II-IV***; **I-II-IV-VII**; ***II-III-VII***; **I-III-IV** etc. sau inscripţii care se prezintă sub forma unui pomelnic familial enunţat direct, divizat în categoriile: „vii" şi „morţi", fără formula introductivă: „pomeneşte, Doamne" (în versiune slavonă – „pomeni, Gospodi") sau precedate de aceasta, onomastica fiind urmată, aproape invariabil, de expresia finală: „şi cu tot neamul lor". Sub raport cronologic, se constată opoziţia dintre caracterul complex şi cel limitat, sumar, al inscripţiilor votive, în sensul că inscripţiile de structură complexă sunt caracteristice secolelor al XVII-lea şi al XVIII-lea, în timp ce textele sumare sunt frecvente în secolul al XIX-lea, ca o consecinţă a reducerii substanţiale a proporţiilor monumentelor lapidare.

Un semnificant grafic care precede Invocarea Treimei, **Invocaţia simbolică** [lat. invocatio symbolica] = denumirea decalc în limba română: „Cruce ajută !" – constituie un semn convenţional analfabetic cu sensul menţionat.

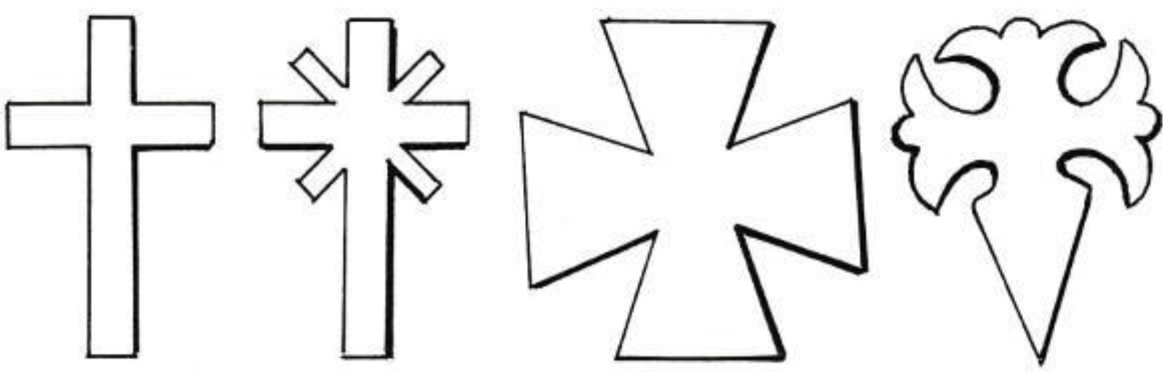
Invocaţia simbolică precede textele în limba slavonă ale unor monumente lapidare din: 1593, 1595, 1597, 1615, 1628, 1642, 1673.

În aceeaşi poziţie, in incipit, apare pe numeroasele monumente epigrafice în limba română din secolul al XVII-lea şi din prima jumătate a secolului al XVIII-lea.

Uneori, invocaţia simbolică delimitează paragrafe esenţiale în cuprinsul unui text. Pe monumentul epigrafic de la 1760 din Vrăneşti-Călineşti, invocaţia simbolică separă elemente informaţionale distincte referitoare la: edificarea Schitului Negru Vodă, extinderea suprafeţelor de teren cultivate prin defrişare (*„livezire"*).

Invocaţia simbolică precede elementele de datare, marcând o pauză în text, în cazul inscripţiilor de pe monumentele lapidare din Colibaşi şi Băjeşti (sec. XVII) sau *„semnăturile"* demnitarilor din divan pe monumentul-hrisov din Moşoaia (1741).

Ca reprezentare grafică, invocaţia simbolică apare, în general, sub forma unei cruci latine excizate. Izolat, invocaţia simbolică are aspectul unei cruci latine radiale (1593) sau unei cruci de Malta înscrise într-un cerc (1731). O formă cu totul particulară prezintă invocaţia simbolică de pe monumentul lapidar din Băjeşti: o floare de crin stilizată, concepută cruciform, cu tija trilobată şi bulb, intersectată perpendicular de o axă, extremităţile acesteia fiind identice cu partea superioară a tijei.

I – Invocaţia Treimei

Formula tipică de invocare a Treimei: „Cu vrerea Tatălui şi a Fiului şi a Duhului Sfânt" prezintă variante de natură lexicală: „cu vrerea / voia / începătura / întru numele Tatălui, cu ajutorul / voia Fiului şi cu îndemnarea / plinirea / săvârşitul /

săvârşirea Duhului Sfânt". Se constată o corelare semantică în context: începătura – ajutorul – plinirea (săvârşirea).

Invocaţia precede sau urmează construcţia: „ridicatu-s-au această sfântă cruce", în care calificativele variază: sfântă / cinstită / dumnezeiască / lăudată.

II – **Dedicaţia patronală**

constă din indicarea hramului, prin intermediul unor formulări de genul: „pe / cu / în / întru hramul, întru ruga, în rugăciunea şi în lauda" etc. Referitor la hram, se constată, în general, tendinţa de preluare a hramului bisericii celei mai apropiate de amplasamentul monumentului. O dovadă concludentă o constituie frecvenţa hramurilor consemnate în slavonă (Uspenie Bogorodiţe, în variantele grafice: Oispenie, Ospenie; Ovidenie – cu variantele: Văvidenie, Văvedenie) – hramuri aparţinând unor biserici învecinate monumentelor în cauză.

III – **Precizarea domniei**

constituie un element cu dublă semnificaţie, domnul ţării fiind implicat într-un anume mod în acţiunea de ctitorire a monumentului, dar, în acelaşi timp, precizarea domniei reprezintă o modalitate de determinare a perioadei edificării monumentului epigrafic, în eventualitatea că anul nu este indicat. Secvenţa este precedată de formularea: „în zilele luminatului nostru domn, Io…" sau de expresia conservată din limba slavonă: „vă dni, Io". Particula **Io**, inclusă în titulatura domnilor Ţării Româneşti menţionaţi în inscripţii, reprezintă fie „prescurtarea, în cancelaria bulgară, a numelui Ioan (vestitul ţar din familia Asan) care, devenind titlu, s-a adăugat apoi la numele tuturor domnitorilor", fie „o influenţă a cancelariei bizantine, însemnând crucea care se punea la începutul actelor imperiale".

IV – **Menţionarea comanditarului şi a pomelnicului familial**

reprezintă, în viziunea ctitorilor, elementul esenţial. În cazul unor comanditari aparţinând treptei de sus a ierarhiei feudale, menţionarea numelui este precedată de apelativul „jupan*"*, respectiv, „jupaniţa*"* şi urmată de funcţia socială a comanditarului.

Edificarea unui monument votiv constituia un proces de afirmare în public a personalităţii comanditarului, ca orice act de ctitorire întreprins. Se oferea, printre altele, posibilitatea precizării unei genealogii.

Monumentele deveneau „monumentale*"* prin intenţia de a epata; unii comanditari vizau, astfel, posteritatea. De aceea, în determinarea acestor obiective, numele comanditarului era asociat cu obiectivul ctitorit: „Crucea lui Socol", „Crucea logofătului Andrieş" etc.

Menţionarea comanditarului şi a pomelnicului familiei se introduc prin: „cu cheltuiala / cu nevoinţa / prin osârdia robului lui Dumnezeu" sau prin construcţiile verbale: „s-au ostenit / s-au nevoit / s-au trudit" etc.

V – **Motivaţia**

edificării monumentelor votive este simplă: „ca să fie dumnealor pomenire în veac / spre pomenirea sufletelor lor / spre pomenire" etc.

VI – **Aprecaţia**

„amin !" *(aşa să fie !)* este corelată cu motivaţia. În unele cazuri, apare după invocaţia Treimei.

VII – **Datarea**

reprezintă elementul principal de raportare cronologică a monumentului lapidar.

O modalitate de datare cu caracter general o constituie, însă, precizarea

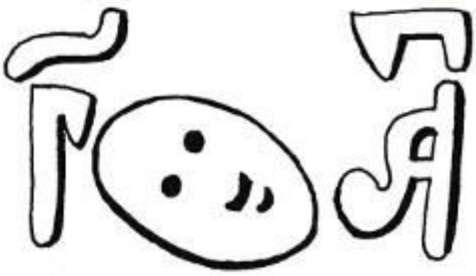
domniei. Uneori, se consemnează elemente suplimentare cu ajutorul cărora se poate determina, cu certitudine, anul: „când au fost la 22 de ani de domnia măriei sale” etc. În cazul unei domnii repetate, se fac menţiuni de genul: „într-a doua domnie” etc.

Elementele de datare includ într-o formă completă: **anul**, **luna**, **ziua** – ordinea variind, însă. Se utilizează frecvent corespondentele slavone ale cuvintelor menţionate: leat / vă leat; mesiţa / meseţa şi variantele abreviate – mţa / meţa / me; dni / dnă.

Sistemul de computaţie generalizat în inscripţiile monumentelor lapidare din secolul XVI - XVIII constă în indicarea anilor erei bizantine denumiţi, în documente, „anii de la Adam”. Sublinierea simbolică a referirii la Adam se realizează prin reprezentarea în relief méplat a unui craniu însoţit de siglele **G.A**. (abrevieri ale cuvintelor slavone: Glava Adama).

Semnificaţia acestei reprezentări rezultă din tradiţia religioasă, potrivit căreia craniul lui Adam simbolizează viaţa veşnică, întrucât, în mormântul acestuia de pe Golgota, a încolţit, dintr-un sâmbure al pomului vieţii din Eden, arborele din care a fost cioplită Crucea Răstignirii.

Reprezentarea motivului este realizată prin adâncirea spaţiului perimetral pe monumentele lapidare din Ţigăneşti-Topoloveni şi Apa Sărată sau prin conturarea prin incizie a unui craniu - pe un monument din Colibaşi.

Incizie pe monumentul lapidar din Colibaşi.

Determinarea perioadei edificării unui monument lapidar nedatat este posibilă prin raportarea la un obiectiv similar a cărui datare este certă, analizându-se grafia şi modul de concepere a schemei compoziţionale. Astfel, un monument lapidar din Ştefăneşti adânc implantat în sol (textul lizibil conţinând doar invocarea Treimei) prezintă prin grafie (forma şi ductul literelor) şi prin compoziţie – similitudini evidente cu monumentul din Ţigăneşti, putând fi atribuit aceluiaşi meşter şi, implicit, aceleiaşi perioade istorice.

VIII – Indicarea autorilor

Consemnarea, în inscripţii, a numelor autorilor monumentelor lapidare se realizează sporadic. Lipsa de vanitate a meşterilor corelată cu limitarea spaţiului destinat inscripţionării textului comandat explică, în parte, această situaţie.

Opere de amploare, monumentele lapidare constituie rezultatul unei activităţi colective care implică efectuarea unor operaţiuni diverse, începând cu extragerea materialului din carieră, prelucrarea „în gros” şi finisarea piesei epigrafice comandate.

Procesul general de proiectare a monumentului reprezenta, evident, un act de creaţie. Menţiunea „pis” se impune, deci, a nu fi interpretată simplist ca indicând pe autorul exclusiv al operei.

Fantezia artiştilor lapicizi era limitată atât prin cadrul relativ redus afectat compoziţiei, prin dificultăţile tehnice impuse de realizarea desenului în practică, dar, mai ales, de imperioasa necesitate a nealterării caracterului conceptual religios al piesei epigrafice. Cu toate acestea, unele monumente lapidare poartă amprenta personalităţii artistice a unor creatori, care au realizat opere monumentale sau exemplare remarcabile prin pronunţatul lor caracter decorativ.

Conceptul de „autor” al unei opere epigrafice lapidare însumează categorii diverse de creatori: pisari sau grămătici, zugravi, cruceri, pietrari „de gros” şi „de subţire” – numiţi cu un termen general – **meşteri**. Termenul de *pisar*, deşi inexistent pe monumentele lapidare sub această formă, este adoptat ca derivat al cuvântului slavon „pis” care precede – izolat sau însoţit de prenumele personal slavon „az” – numele unor autori. Într-un singur caz, pe monumentul epigrafic din 1758 de la Călineşti, numele propriu este însoţit de formula slavonă în traducere românească: „Am scris eu”.

Dintre pisari, sunt menţionaţi, în secolul al XVI-lea: popa Vlad (1576), Tatomir (1596); în secolul al XVII-lea: Radu (1613), Baciu, Badea, Radul (1615), Pârvul logofăt (1647), popa Vladul de Băjeşti (1647), Dragomir (1662), Iarca Voinea (1670), popa Stoica (1676), Mirea logofăt (1694), iar, în secolul al XVIII-lea: Ierotei ermonah (1721), popa Oancea (1731) şi Stroe (1758).

Se confirmă că, în sate, „preoţii redactează, de obicei, textele de această categorie”, alături de logofeţi. În aceeaşi grupă, se impune a fi inclus un grămătic, Stoica – atestat pe un monument epigrafic din Câmpulung, la 1661, şi un zugrav – Hristodor, „autorul” monumentalei Cruci a lui Socol (1647) din Lăicăi.

O categorie de meşteri pietrari – **crucerii** – „specializaţi în împodobirea frumoaselor cruci” este reprezentată, în inscripţii, prin Anghel crucer, menţionat printre cei din „neamul” comanditarului jupan Iacov din Bucşeneşti (1721). Artist autentic, prin fineţea şi precizia execuţiei, se dovedeşte pietrarul Dobrotă care-şi „semnează” operele din: Berevoieşti (1715), Bucşeneşti-Lotaşi (1721) şi Zărneşti (1718), în ultimul caz, adoptând termenul generic „meşteru”. Numele unui alt pietrar, Comanu, apare pe o cruce din Măţău.

Nume de artişti în prelucrarea pietrei însoţite de apelativul „meşter” sunt consemnate pe monumente epigrafice din Argeş: Manea (1584), Staico (1593), Sava (1660), Toader (1660), Stanciu (1723), Staicu (1756), Anta (1771), Apostu (1787).

De asemenea, este foarte probabil ca unele nume izolate, încadrate în cartuş şi excizate pe extremitatea braţului transversal sudic al monumentelor lapidare din Dragoslavele, Apa Sărată şi Glâmbocata, să reprezinte numele unor meşteri: Ioţim Tudor (1632), Oprea (1684), Ivaşco (1746).

Un indiciu incontestabil că executarea unor opere epigrafice de acest gen reprezintă rezultatul unei conlucrări între pisar şi pietrar oferă monumentul lapidar din 1721, amplasat în apropierea bisericii din Bucşeneşti-Lotaşi, pe care sunt menţionaţi în formula: „Pis Ierotei erm(o)n(a)h, Dobrotă pietrar” – autorii lucrării.

Este foarte probabil ca pisarul călugăr să se fi preocupat de corectitudinea inscripţiei executate de pietrarul Dobrotă, după un model conceput de pietrar şi acceptat de către comanditarul Iacov.

Iniţiale şi monograme

Iniţialele şi monogramele reprezintă abrevierea unor nume şi expresii a căror interpretare este corelată cu semnul crucii.

Inscripţia din partea superioară a coloanei: **I.N.Ţ.I.** (uneori cu iniţiala finală diftongată – **I.N.Ţ.IU.**) care apare pe filacteră, cartuş sau în câmp liber, are sens de : Iisus Nazarineanul, Ţarul Iudeilor.

Se constată şi abrevieri de tipul: **I.N.ŢS.ŢU** (Iisus Nazarineanul ŢarStvo ŢarstvU) atestate pe monumente lapidare din Poenărei-Corbi, în 1660, Topoloveni (1661) etc.

Tetragrama: **IS-HS-NI-KA** semnifică în limba greacă: „Iisus Hristos învinge". Siglele: **MT, MR, LUC, IO** abreviază numele evangheliştilor: **M**a**T**ei, **M**a**R**cu, **LUC**a, **IO**n. Iniţialele şi siglele menţionate sunt constant inscripţionate pe crucile de piatră din zonă. O situaţie complexă, sub acest aspect, se constată pe piesele epigrafice de mai mari dimensiuni care prezintă pe latura principală, în spaţiile laterale ale coloanei superioare şi la extremităţile braţelor transversale, în special, abrevieri de tipul: **M-L-R-B**, iniţialele cuvintelor slavone „Measto Lobnoe Rai Bâsti" care se traduc prin: „Locul căpăţânii rai este", iniţiale excizate pe monumente epigrafice din: 1597, 1600, 1613, 1628, 1660, 1661, 1662...

Alte iniţiale: **Ş-Z** (Şar Zemli) semnificând „globul pământesc" şi **P-V** (Pravo Verie = *Ortodoxia*) apar pe monumente lapidare din: Schitu Goleşti (1632), Câmpulung Muscel (Crucea jurământului, Crucea Pârgarilor), Albeşti (1660), Cetăţeni (1660), Apa Sărată (1660), Topoloveni (1661), Godeni (1662), Văleni (1662).

Siglele: **MR-OU** (MitiR TheU = *Maica Domnului*) sunt inscripţionate pe monumente lapidare din: Apa Sărată (1660), Poenărei (1660) etc.

Exceptând monogramele menţionate, se consemnează şi situaţii speciale. Astfel, pe crucea de la Budeasa din 1647, în partea superioară a braţelor transversale, deasupra medalioanelor, sunt inscripţionate două grupe a câte patru iniţiale: „**H-H-H-H**" şi, respectiv, „**B-B-B-B**" reprezentând iniţialele unor cuvinte slavone a căror semnificaţie, în traducere românească, este: „A lui Hristos steagurile, creştinilor laude" şi, în cazul următor –„Alb pe o coastă (parte)? cântare". Primul grup „H-H-H-H" apare, izolat, pe un monument din Apa Sărată din anul 1660.

G r a f i s m e

Transcrierea grafismelor chirilice în alfabetul latin a fost condiţionată de interpretarea valorilor fonetice ale unor grafii chirilice, conform sistemului general adoptat în acest sens.

Exceptând literele chirilice care nu comportă interpretări fonetice diverse (literele monovalente de tipul: **a, b, v, d, e, j, z, l, m, n, p, r, s, t, f, h, ţ, ş** şi dubletele sau tripletele grafice chirilice pentru acelaşi fonem, de genul: - i; o, w - o; - u; Ы - ă, î sau zero (pentru ierurile finale), în cazul celorlalte grafii, s-au stabilit următoarele echivalenţe: Г = **g**, dar şi **gh**, după **e** sau **i**; Ч = **c** (ce, ci - indicându-se, în paranteze, vocala următoare); = **î** ; Я = **ea** (deşi valoarea fonetică a grafiei e posibil să se fi modificat (vezi cap. Limba inscripţiilor); Ю = **iu**; = **ia**; = **ă**, **î** , dar şi = **î**. Codificarea enunţată este de natură să faciliteze înţelegerea sistemului utilizat pentru transliterarea textelor româneşti în chirilică.

Omiterea unor elemente fonetice în interiorul cuvintelor a impus menţionarea lor între paranteze. Pentru a nu contraveni fonetismului, s-a procedat, în cazul întregirii cuvintelor, prin analogie cu situaţii echivalente din text.

Întregirea cuvintelor este marcată prin ***( )***. Aceeaşi modalitate de transcriere a cuvintelor s-a adoptat şi în situaţia cuvintelor slavone incluse în texte româneşti, a căror abreviere este marcată sau nu, prin titlă: Bţe = B(ogorodi)ţe.

Întrucât sistemul de abrevieri constatat nu este unitar, se înregistrează variante în abrevierea aceluiaşi cuvânt.

Astfel, cuvintele: „sfânt – sfântă” apar sub formele grafice: sf, snt, sntă, stă, sfă, siftă; „Fiului” - sub formele: fi (1730), fili (1717); „roaba” – rba (1824); „luminatului” – lum (1721); „Dumnezeu” – dne, dmzu (1824) etc. Abrevierile de tipul: trd sau loft sunt, izolate de context, ininteligibile: tr(u)d(it) – 1660; lo(go)f(ă)t.

Interpretarea formelor abreviate în afara contextului poate genera, evident, confuzii. Se semnalează situaţii în care cuvântul are, în forma abreviată, un sens independent, diferit de sensul cuvântului pe care îl abreviază. Astfel, în cazul calificativului „cinstită” care apare pe lângă substantivul „cruce”, o abreviere de tipul „citită” prezintă o valoare semantică diferită, improprie contextului dat.

Literele aruncate deasupra textului au fost incluse în cuvânt fără a se indica printr-un semn grafic poziţia lor reală în raport cu cuvântul.

Punctuaţia

Inexistenţa unei punctuaţii, în accepţia exactă a cuvântului, a generat un anume subiectivism în regruparea cuvintelor din text în propoziţii. Litera majusculă marchează începutul unităţii sintactice.

Sub aspect grafic, se semnalează existenţa unor erori care constau din: ● scrierea unei litere în locul alteia (eroare explicată prin atracţia exercitată de o literă din structura cuvântului): Paracchiva = Paraschiva; rubul = robul (1724); hrumu = hramul (1759), drragă – dreagă (1710);● duplicarea unei litere: cruucea (1743), neamull (1757), Mihăillă (1721), robbul (1758), loor (1812), eroddiacon (1/4 XIX);● intervertirea literelor: iş pentru şi (1755), irdicatu-s-au pentru – ridicatu-s-au (1718), acesată pentru această;● asocierea unor litere condiţionată de ezitări de ordin fonetic: *Sştefan* (1714), întrucât, în inscripţii, apar formele paralele – Ştefan şi Steapan;● includerea unei litere nejustificate fonetic: topt (1779) pentru tot, sgvintului (1675) pentru sfântului, Dumnkezeu (1757) pentru Dumnezeu etc.

Se înregistrează, de asemenea, erori grafice care rezultă din: ● repetarea elementelor finale ale cuvintelor: această – stă; ● reluarea unui cuvânt: cu-cu (1755); ● reluarea fragmentară a textului: vecinică pomeni - ca pomenire (1757); ispravnic la Câmpulung – nic la Câmpulung (1710); pomeni g(ospo)di: Ion, Stanca, Dragotă (invocaţia şi onomasticele se repetă pe latura sudică a unui monument lapidar din 1740).

În general, reluările menţionate apar ca început de text pe o altă latură. Asemenea erori sunt cu atât mai surprinzătoare cu cât efortul meşterului de inscripţionare în piatră este apreciabil, implicând utilizarea raţională a spaţiului şi o atenţie considerabilă pentru evitarea distrugerii materialului. Excelează, prin neglijenţe grafice, monumentul lapidar din Văleni-Călineşti (1719), grafismele rezultate fiind determinate, probabil, de incultura meşterului pietrar care n-a putut sesiza inadvertenţele lexicale inscripţionate. Desprinse de text, formulările de tipul: „ajuponea”,

„Fgiălui”, „scărşitul” – „inovaţii” lexicale lipsite de sens – îşi relevă, în context, însă, echivalentele, prin raportarea la topică şi la unele foneme din structură: ajutorul, Fiului, săvârşitul – cuvinte incluse în invocaţia Treimei „Cu ajutorul Fiului şi cu săvârşitul Sfântului Duh”.

LIMBA INSCRIPTIILOR

Limba este tezaurul cel mai preţios lăsat de generaţiile trecute.
–Vasile Alecsandri–

Prefaţând volumul «Inscripţii din bisericile României», Nicolae Iorga releva importanţa studierii limbii inscripţiilor pentru observarea „schimbărilor încete” survenite în limba română. „Limba în care sânt scrise aceste inscripţii – menţiona savantul – din vremea când se obişnuieşte întrebuinţarea şi la prilejuri solemne, şi pentru scopuri socotite ca veşnice, în margenele veşniciei omeneşti, a graiului nostru – această limbă bogată, vie, cumpătată e un îndreptar nestrămutat pentru toate timpurile”.

Caracterul documentar al conţinutului inscripţiilor este dublat de caracterul documentar al limbii în care au fost redactate, unele monumente lapidare devenind ele însele, sub acest aspect, veritabile monumente de limbă română literară.

Abordarea studiului limbii inscripţiilor monumentelor lapidare implică, prin însăşi natura acestor texte caracterizate prin conciziune, dificultăţi inerente, întrucât fenomenul lingvistic este sesizabil în situaţii relativ reduse, repertoriul particularităţilor lingvistice fiind, de aceea, extrem de limitat.

FONETICA

Vocalism

În acest domeniu, se constată prezenţa unui fonetism arhaic conservat în cuvântul inclus formulei cvasiinseparabile inscripţiilor de acest gen: „rădicatu-s-au această cruce”, dar şi inovaţia fonetică – trecerea vocalei **ă** la **i** prin asimilare, fenomen atestat iniţial pe un monument lapidar din Poenărei-Corbi (1660).

Alternarea formei fonetice arhaice cu forma nouă, preluată, ulterior, de limba literară, se consemnează în aceeaşi epocă istorică, pe două monumente lapidare

datând din perioada domniei lui Grigore Ghica, monumente amplasate în localitatea menţionată. Mult mai frecventă în secolul al XVII-lea, forma arhaică va persista şi în secolele următoare.

§

Un fenomen fonetic atestat izolat (1647) este notarea vocalei **ă** neaccentuate prin **a**: spatar pentru spătar – explicat prin asimilare, datorită prezenţei, în silaba următoare, a unui **a** accentuat.

§

Sub raportul conservării fonetismului arhaic **ă**, o situaţie particulară prezintă substantivul biserică atestat, la un interval de un secol, sub formele: băsearicii (1632) - în care **ă** este conservat – şi bisearicii (1758) – evoluată din forma intermediară besearicii, frecventă în textele religioase ale epocii.

§

Un caz atestat izolat în inscripţiile secolului al XVIII-lea îl reprezintă forma „tinăr" – în referirea la domnul Ţării Româneşti, Ştefan Vodă Cantacozino cel Tinăr – explicată prin influenţa formei de plural asupra singularului: tineri – tinăr.

Într-un mod similar, se poate justifica fonetic forma „sfintului" – înregistrată în perioada istorică menţionată.

§

Grafica numelui de familie „Cantacozino", în loc de „Cantacuzino" se motivează prin asimilarea vocalică, precum, de altfel, şi forma „coconi" (pentru „cuconi") constatată pe un monument din secolul al XVII-lea.

§

E neaccentuat nu este sincopat în forma verbală „au deres" (din 1710), redând o pronunţie perpetuată în vorbirea populară din zonă. Întrucât sfera lexicală a inscripţiilor este relativ redusă, nu se poate considera fenomenul fonetic menţionat ca fiind generalizat în structuri similare.

§

E neaccentuat se menţine după consoana **s** în cazul formei neaccentuate a pronumelui reflexiv în acuzativ **se**: se-au nevoit (1660, 1662, 1724), rădicatu-se-au (1660, 1678, 1688-1714). Izolat, apare în secolul al XIX-lea, sub forma **să**: să ridice, în care se constată trecerea lui **e** neaccentuat la **ă**, grafia fiind, evident, influenţată de pronunţia zonală.

§

O altă particularitate fonetică o constituie închiderea lui **e** la **i** (zilele-1703, 1712, 1714, 1746, 1791, zilili-1849) - în care asimilarea vocalei este totală. Se constată, în cazuri izolate, şi reversul fenomenului: vende pentru vinde (1632), redicat (1657), zelele (1724).

§

O caracteristică fonetică arhaică; **-u** final apare sporadic, fiind notat la sfârşitul unor cuvinte terminate într-un grup consonantic sau în cuvinte care n-au comportat vocale finale. „Notarea lui **-u** final în textele noastre vechi se explică – după opinia acad. Al. Rosetti – prin silabisirea cuvântului în cauză", pe când Iorgu Iordan consideră

că **-u** final „se pronunţă în mai toate cuvintele care au în limba de astăzi finala consonantică”.

§

U final silabic ataşat unui grup consonantic se constată în inscripţiile de pe monumentele din secolul al XVII-lea (asupriscu, multu, căndu) şi al XVIII-lea (domnu, fugindu, cerescu). În cuvinte care n-au comportat vocale finale, **-u** silabic este notat în: ajutorulu (1670), totu (1776, 1790), loru (1776), ostenitu (1779), rădicatu (1821). În cazul antroponimelor, se înregistrează formele: Comanu (1785), Constantinu (1711), Ionu (1821, 1848), Mihaiu (1785), Nicolaiu (1714), Stanu şi Vlădu (1670). O situaţie specială prezintă numele propriu Radulu (1717) în care **-u** final este notat prin analogie cu celelalte onomastice, deşi prenumele este articulat. Utilizarea excesivă a lui **-u** final silabic se observă pe un monument lapidar din 1711 consacrat edificării podului de la Dâmbovicioara: blagocestivulu, podulu, Costandinu, fiindu, rădicatu, făcutu.

§

Notaţia cu **u** în formele: rumăneşti, rumănească (1632, 1716) redă pronunţarea originară a cuvintelor menţionate, în care **u** este considerat fonetism normal, în loc de **o** etimologic, notat, ulterior, în formele savante: <u>româneşti</u>, <u>românească</u> provenite din „romanus”. De altfel, forma populară cu **u** apare zonal şi în scrisoarea adresată de Neacşu din Câmpulung-Muscel judelui Braşovului, Hans Benkner, în 1521.

§

Inscripţiile monumentelor lapidare oferă un amplu material lexical vizând grafia cu **ea**, grafie interpretată ca reflectând o realitate fonetică sau ca o notaţie tradiţională pentru un fenomen fonetic dispărut din limbă. Argumentele pro şi contra delimitării în timp a definitivării procesului de monoftongare a diftongului ***a*** sunt diverse, însă, nu suficient de convingătoare. Se consideră că, „deşi în secolul al XVI-lea, se ajunsese de mult la stadiul **e**, pronunţarea cu **ea** s-a menţinut până târziu”. Cert este că frecvenţa atestării cu **ea** a unor cuvinte variate nu se poate justifica exclusiv prin tradiţie grafică. Reminiscenţe ale diftongării lui **e** persistau în graiul popular din unele localităţi muscelene chiar şi în prima jumătate a secolului al XX-lea.

Pe monumentele epigrafice din zonă, se consemnează forma vrerea (1662, 1670, 1688, 1694, 1709, 1714, 1721, 1729, 1747, 1757) şi variantele: vrearia (1714) sau vriaria (1675, 1724), în care procesul diftongării este redat printr-o notaţie grafică diferită. Alte forme: zeace, veadre, băsearicii, puteare (1632-1654), vreame (1661), ceale (1674), reale (1710), veaci (1721), învievarea, bisearici, slugeariu (1758) nu sunt, în totalitate, justificate fonetic, întrucât, în silaba următoare, nu apare vocala **e**.

§

O reducere a diftongului **ea** în poziţie finală la **e** se înregistrează pe un monument epigrafic din 1632-1654; me (în loc de <u>mea</u>). Sublinierea existenţei unei asemenea particularităţi fonetice este extrem de importantă, deoarece „tipăriturile munteneşti nu consemnează fenomenul”.

Consonantism

Deşi caracteristică fonetismului regional, palatalizarea labialelor se constată izolat. Absenţa unor notaţii care să reproducă fenomenul fonetic menţionat este, indiscutabil, consecinţa unei „tradiţii” grafice, întrucât, deşi palatalizarea consoanelor

labiale sub influenţa iodului următor este considerată ca avându-şi originea în secolul al XVI-lea, se generalizase cu certitudine în graiul popular în secolele următoare.

Valoarea inscripţiilor ca documente de limbă română este confirmată de consemnarea fenomenului palatalizării pe două monumente lapidare datând din perioada domniei lui Matei Basarab, imediat după apariţia fenomenului în răsăritul Munteniei.

Astfel, pe un monument lapidar din Ştefăneşti, se menţionează forma consonantică palatalizată „va hi” paralel cu „să fie” (în care labiala nu este alterată), iar, pe un altul din Lăicăi (1647), se constată acelaşi proces fonetic în cazul substantivului „Hiiului” (pentru <u>Fiiului</u>).

§

Aspectul evident arhaic al limbii inscripţiilor este sesizabil şi în notaţia lui **r** labio-palatal în sufixul -**tor** provenit din sufixul latinesc torius. Fenomenul este frecvent atestat în cuvintele: ajutoriu, Botezătoriul. Muierea consoanei **r** urmate de **u** se înregistrează pe monumente lapidare din secolele al XVII-lea (1661, 1662, 1647, 1678) şi al XVIII-lea (1709, 1711, 1717, 1721, 1722, 1747, 1757, 1783). Paralel, însă, este atestată şi forma în care nu apare această particularitate fonetică: ajutoru (1735), formă considerată, ulterior, literară.

§

Conservarea de natură etimologică a consoanei vibrante **r**, în cazul prepoziţiei <u>pre</u> (lat. per) se înregistrează în secolele: XVII (1660, 1663, 1684), XVIII (1702, 1783) şi XIX (1814), paralel cu multiplele cazuri de disimilare totală a lui **r** – explicată „prin legături sintactice, atunci când iniţiala cuvântului următor era **r**”, (pe robul, pe roaba), dar şi în situaţia în care cuvântul următor începe cu un **h** amuţit + **r**, deşi **h** iniţial este notat grafic: pe hramul.

§

Durificarea consoanelor prezintă situaţii alternante. Se constată durificarea consoanei bilabiale **p** în prepoziţiile: pă (1678), păntru (1720), în onomasticul Pătru, paralel cu formele: pe, pentru, respectiv, Petre.

§

O situaţia similară prezintă consoana dentală sonoră **d** care se durifică în cazul prepoziţiei dă (1746, 1850), dar vocala **e** este nealterată (de) în alte inscripţii.

§

Fenomen fonetic specific reflectând rostirea populară din zonă, velarizarea vocalei **e** se constată şi în cazul onomasticelor: Şărban (1707, 1758) şi Tărtăşăscul (1836), vocala **e** fiind precedată de fricativa palatală **ş**. Acelaşi tratament fonetic prezintă consoana **z** urmată de vocala **e** velarizată, în: Dumnezău (1660, 1662, 1664, 1721) şi dumnezăiască (1678,1697,1712).

§

În domeniul consonantismului, se notează, izolat, în a doua jumătate a secolului al XVIII-lea (1756, 1757, 1779), dispariţia consoanei constrictive laringale surde **h** în ramul (pentru hramul), amuţirea lui **h** iniţial reflectând, probabil, o realitate fonetică zonală. Pisarii, conservatori sub aspect grafic, adoptă, în general, forma cu **h** iniţial: hramul.

§

În evoluţia sistemului consonantic, se constată, în documentele epigrafice, existenţa unor variaţii fonetice. Astfel, marcarea consoanei labiodentale sonore **v** în locul consoanei surde **f** se explică prin reproducerea pronunţării arhaice, de natură etimologică a cuvântului în care se semnalează: svănt – provenit din sl. sventu.

Notaţii de acest tip sunt atestate, pe monumente lapidare, sub formele: scăntă (1662, 1670, 1694, 1771) şi svintei (1647, 1709, 1724). Cu toate acestea, trecerea grupului consonantic bimembru **sv** – la **sf** – înregistra o frecvenţă considerabilă chiar şi în anii menţionaţi.

§

Grupul consonantic de origine slavă -**dv** din substantivul dvornic, notat, astfel, într-un context slavon, pe un monument din 1602-1611, se simplifică „prin suprimarea ocluziunii iniţiale“ la v(vornic), într-o inscripţie românească din 1647.

§

O particularitate fonetică semnalată în secolul al XVII-lea o constituie inversiunea unor sunete în structura cuvântului. Metateza consoanei **r** se înregistrează în cazul cuvântului inclus în formula introductivă a inscripţiilor săvărşit care apare sub formele metatetizate: săvrăşit (1613, 1647, 1662) şi săvrăşenia (1632).

MORFOLOGIE

Substantivele proprii prezintă forme frecvent articulate, forme consemnate, la cap. „Onomastica”.

§

Uneori, genitiv-dativul numelor proprii se comportă ca în cazul substantivelor comune, articolul fiind postpus: „osteneala Savu**lui**” (1837).

§

Referitor la articularea substantivelor proprii, textele monumentelor lapidare relevă cazuri alternante:● procliza articolului hotărât atestat, în special, sub forma populară **lu** (zilele lu Io Duca-1676; zilele lu Io Grigore Ghica; zilele lu Nicolae voevod -1721); ● absenţa articolului în situaţii identice: „în zilele Io Grigorie voevod” (1664); „în zilele Io Constandin voevod”– (1688, 1697,1709).

§

Procliza articolului hotărât **lui** apare izolat şi în cazul unor substantive comune: „pe hramu **lui** sfeti”, tratament explicat prin neadaptarea totală - în această situaţie - a cuvântului slavon, deşi se constată cazuri în care slavonismele integrate textului se comportă ca şi substantivele româneşti, flexionând: „în cinstea văvideniei **a** prea svintei”...

§

Paralel cu formele variabile ale articolului posesiv-genitival (**al, a, ai, ale**), se constată, izolat, situaţia în care articolul rămâne invariabil: „cu ajutorul Tatălui, **a** Fiului şi **a** Sfântului Duh” (1721) sau se înregistrează inconsecvenţe în utilizarea acestuia, în contextul: „cu vrearea Tatălui, **a** Fiiăului şi **al** Duhului Sfânt”.

§

O caracteristică a inscripţiilor sub raportul folosirii articolului posesiv - genitival o constituie interpunerea acestuia într-un context (substantiv articulat + articol posesiv-genitival + substantiv articulat în genitiv) care, conform criteriilor lingvistice actuale, exclude prezenţa sa: slava **a** svăntului (1660), slava **a** sfântului (1678), slava **a** părintelui (1660,1661,1662), cinstea **a** părintelui (1664,1697), cinstea **a** sfinţilor (1676).

§

Aceeaşi situaţie se înregistrează şi în cazul în care substantivul în genitiv este un cuvânt slavon: slava **a** preapodobnii (1662).

§

În inscripţii, se atestă, de asemenea, prezenţa genitivului cu valoare apoziţională: luna **lu** mai (1837).

§

Într-un text din secolul al XVII-lea, se înregistrează nearticularea substantivului care are rol de atribut substantival apoziţional pe lângă un substantiv determinat: „Dan logofăt mănăstirii”.

§

Construit, în general, cu prepoziţia *pre* sau *pe* / *pă*, acuzativul apare, uneori, ca o influenţă a construcţiei slave, fără prepoziţie: „Pomeneşte, Doamne, robu Tău“ (1828).

§

Contrar topicii actuale, adjectivul posesiv precede substantivul determinat, în construcţia: „**a lui** jupâneasă”.

§

O formă perifrastică de exprimare a gradului pozitiv al adjectivului: „cel din domni bătrâni” în sens de „vechi” apare pe lângă substantivul „obiciaiul” într-o inscripţie datând din perioada domniei lui Matei Basarab.

§

Formarea superlativului absolut se realizează prin intermediul morfemului prea provenit din sl. **pre**. Se constată, frecvent, construcţii de tipul: preasfântul, prealuminatul, preaslăvitul, preacinstita etc.

§

În cazul pronumelor personale de reverenţă, se semnalează scurtarea primului element component (substantivul articulat „domnia”) şi conservarea integrală a celui de-al doilea termen, pronumele personal **lui**, în: dumnilui (1716).

§

Menţionată izolat, forma neaccentuată de acuzativ a pronumelui personal ***o*** conferă un caracter arhaic formei verbale inverse în care este atestată: *rădicatu*-***o***-*au* (XVII).

§

Pronumele nehotărât **tot** precede, în general, substantivul determinat, cu excepţia construcţiei: „cu neamu lor **tot**“ (1837).

§

Pronumele relativ **care** se prezintă, în inscripţii, la masculin singular, sub forma articulată carele (1678), iar, la plural, sub forma carii (1632-1654).

§

Limba inscripţiilor monumentelor lapidare conservă formele aferezate: **cestă** sau **cest** ale pronumelui demonstrativ care, în construcţia următoare, are valoare adjectivală: „au cumpărat **cest** 6 fraţi” (1670).

§

Pronumele reflexiv **se** îşi conservă forma în situaţia construcţiilor verbale inverse, de tipul: rădicatu-**se**-au (1660, 1662, 1678, 1714) dar şi în construcţii în care precede verbul: **se**-au nevoit (1660, 1662), **se**-au ostenit (1660). Se înregistrează, însă, frecvent, forme caracteristice graiului popular, în care vocala **e** s-a elidat: rădicatu-**s**-au, **s**-au nevoit, **s**-au ostenit. Forma metatetică a perfectului compus: **s**-au ardicat (1848) relevă o particularitate lexicală constatată în localitatea Călineşti, unde este amplasat monumentul, ca, de altfel, şi o altă formă verbală înregistrată pe o inscripţie din secolul al XVII-lea: **s**-ar osteanit pentru **s**-au ostenit.

§

Este atestată, izolat, folosirea infinitivului prezent inclus în locuţiunea verbală „a lua dijmă” – în loc de conjunctiv: „cine s-ar scula **a** le **lua** dijmă” (1760).

§

În inscripţii, forma adverbială **aicea** (1721, 1824, 1840) reflectă o realitate fonetică, pe când aici (1848) reprezintă evoluţia formei menţionate în limba română modernă.

§

Prepoziţia simplă **a** provenită din lat. **ad** apare, totuşi, sporadic, exprimând o valoare genitivală în contextul unui grup nominal în care este inclus adjectivul „tot”: „să fie pomenire **a** tot niamu” (1721).

§

Prepoziţia **de** exprimă apartenenţa locală, într-un context calchiat după construcţia slavă cu ot: „popa Vladul **de** Băjeşti” (1647). Construcţii de acest gen (cu prepoziţia slavă ot): Nica Niguţ ot Riul (1662), Laţco judeţ ot Dălgopolia (1715) etc. sunt atestate în inscripţiile lapidare.

§

Prepoziţia **spre** <din lat. super > indică o finalitate în cazul: „a fi **spre** pomenire”.

§

Conjuncţia coordonatoare disjunctivă **au** <din lat. aut> apare şi cu rol corelativ în inscripţia din 1760 de la Vrăneşti-Călineşti: „care preoţi vor fi la schit **au** călugăr, **au** monah, **au** posluşnic... va avea vie **au** bucate”.

§

Paralel cu conjuncţia coordonatoare copulativă **şi**, se consemnează, în context, conjuncţia echivalentă slavonă **i**: „întru pomenirea sfântului Nicolae şi a sfântului **i** marele mucenic Gheorghe“ (1731), „sfânta Parascheva **i** muceniţa Marina şi Blagoveştenie Bogorodiţe” (1757).

SINTAXA

În majoritatea situaţiilor, se constată că forma de auxiliar **au** de la persoana a III-a plural a perfectului compus se generalizează la persoana a III-a singular.

Această particularitate conferă un caracter arhaic textelor monumentelor lapidare. Se înregistrează, astfel, construcţii de tipul: „**au** lucrat cruce Toader" (1660); „**s-au** făcut acest schit" (1760); „truditu-**s-au** robul" etc.

Topica propoziţiei prezintă, în special, la începutul construcţiei, inversiuni - trăsături arhaizante specifice limbii secolelor XVII-XVIII: „Ridicatu-s-au această sfântă cruce..."

În context, predicatele verbale exprimate prin formele duble (directă şi inversă) ale aceluiaşi verb nuanţează exprimarea, în cazul unei fraze formate prin juxtapunere: „s-au rădicat / „rădicatu-s-au".

Stilistică

Ca o reflectare a graiului popular, **oralitatea** stilului în care este redactat textul inscripţiei de pe un monument lapidar din Apa Sărată (1660) rezultă din frecvenţa în frază a propoziţiilor copulative introduse prin conjuncţia coordonatoare **şi**: „**Şi** s-au ridicat... **ş**-au fost ispravnic... **şi** au lucrat cruce Toader".

§

Deşi **conciziunea** reprezintă principala caracteristică a stilului inscripţiilor monumentelor lapidare, se consemnează, totuşi, formule perifrastice a căror inserţie în texte este dificil de explicat, raportându-le la dificultăţile pe care le implică procesul de inscripţionare. Astfel, în loc de „Înălţarea Domnului" – pentru indicarea hramului unui monument epigrafic din Poenărei-Corbi (1660), s-a preferat **construcţia perifrastică** „întru slava domnului nostru Is Hs cându s-au înălţat de pre pământ în cer"...

Pe un monument din 1832, cuvântul „mormânt" este înlocuit prin conlocuţiunea „loc al îngropării". O formă perifrastică adoptată de pisar pentru datarea unui monument lapidar din Dragoslavele o constituie precizarea că a fost edificat „în zilele prealuminatului domnu Io Niculae voevod într-a doua domnie, întru anul al cincilea"... – ceea ce corespunde anului 1724.

§

Se semnalează **repetiţia semantică**, prin utilizarea unor dublete sinonimice: „truditu-s-au şi s-au ostenit"; reluarea, în context, a aceloraşi calificative pe lângă substantive diferite: „luminata şi cinstita cruce... luminata şi cinstita zi" (sec. XVII).

§

Sub raport stilistic, textul de pe monumentul lapidar din Ţigăneşti prezintă un caracter aparte, fiind redactat la persoana I, referirile la comanditar constituindu-se din reluarea unor determinări apoziţionale: „adecă eu, robul lui Dumnezeu, chir Necula logofăt", formulate sub influenţa textelor monumentelor lapidare domneşti.

§

Se semnalează o **invocaţie retorică** – interpolată în textul unui monument lapidar din Măţău, între un prolog liturgic şi textul propriu zis: „O, buni creştini călători, care pe aicea veţi trece şi precinstita cruce înainte vedeţi, cu bucurie vă închinaţi..." –

procedeu stilistic ce individualizează, sub acest aspect, inscripţia din 1721, demonstrând varietatea posibilităţilor de expresie pe care le oferă, în pofida caracterului, în general, laconic, textele monumentelor lapidare.

Slavonisme

Sfera termenilor slavoni incluşi în textele româneşti ale monumentelor lapidare este relativ redusă; exceptând conjuncţia **i** şi prepoziţia **ot** (constatate în construcţiile analizate), o frecvenţă considerabilă înregistrează termenii referitori la titulaturile specifice ierarhiei feudale: *clucer, logofăt, postelnic, sluger, spătar, vornic, voievod, boier, jupan, jupăniţă;* termenii referitori la administraţie – *grămătic, pisar;* termenii referitori la ierarhia bisericească – *călugăr, diacon, mitropolit, popă, vlădică;* termenii din calendarul ecleziastic – *blagoveştenie, bogorodiţă, nedelia, ovidenie, uspenie, văsnesie;* termenii de înrudire – *brat, sin.* Termenii slavoni ieşiţi din uz sunt menţionaţi în glosarul anexat.

„Textele netraduse – aprecia acad. Al. Rosetti – în genere bine localizate sunt de mare preţ, pentru că au şanse să reprezinte limba vorbită în cutare localitate sau regiune, la un moment determinat". Inscripţiile monumentelor lapidare din judeţul Argeş relevă particularităţi ale graiului zonal, constituind documente autentice de limbă română.

ONOMASTICA

Studierea inscripţiilor monumentelor lapidare sub raport antroponimic surprinde aspecte de evident interes privind arheo-onomastica românească. Conservarea unui număr relativ redus de inscripţii din secolul al XVI-lea, al căror repertoriu onomastic este limitat, constituie un impediment considerabil în formularea unor constatări cu caracter generalizator. În consecinţă, elementele de ordin statistic referitoare la frecvenţa unor nume proprii nu pot fi definitorii pentru epocă.

Totuşi, consemnarea antroponimelor contribuie la completarea registrului onomastic autohton cu nume de persoane care au dispărut sau sunt pe cale de dispariţie, relevă influenţe şi origini onomastice.

Astfel, în cel mai vechi document epigrafic de acest tip din judeţul Argeş, se atestă un antroponim dispărut din onomastica actuală: **Dragobran** compus prin contopire din numele laice: Drago + Bran. Este interesant de relevat că, în «Dicţionarul onomastic românesc» de N. A. Constantinescu, forma menţionată nu apare, deşi se înregistrează formele compuse similare: **Dragobrat** şi **Dragodan**.

O ordonare alfabetică, cu indicarea între paranteze a frecvenţei unor nume proprii este, ab initio, un indiscutabil argument referitor la unele antroponime uzuale în perioada istorică menţionată.

Incluzând în seria antroponimelor şi numele domnitorilor, indicele onomastic prezintă următoarea configuraţie alfabetică: **Anca**, **Badea** (2), **Balea**, **Bana**, **Buşr**, **Catalin**, **Dobra** (2), **Dragobran**, **Dragomir**, **Drăguţ**, **Dumitru**, **Gherghei** (?), **Gherghina**, **Grăjdana**, **Ianca**, **Ivan** (2), **Manea**, **Marina**, **Matei**, **Mihail**, **Mihnea**, **Mirce**, **Moşu**, **Neacşa** (2), **Neagu**, **Oancea**, **Oprea** (2), **Rada** (3) **Radul** (4), **Sora**, **Staico**, **Stan** (2), **Stana** (2), **Stanciul** (2), **Stănilă**, **Şerban**, **Tatomir**, **Vasile**, **Vâlcu**, **Vlad**. Exceptînd prenumele utilizate încă, se constată prezenţa unor nume de persoană care au dispărut (**Bana**, **Buşr**, **Dragobran**, **Sora**, **Tatomir**) sau a căror frecvenţă este, actualmente, extrem de redusă: **Grăjdana**, **Ianca**, **Ivan**, **Mihnea**, **Stănilă**. Unele prenume au devenit, ulterior, nume de familie: **Badea**, **Dragomir**, **Drăguţ**, **Moşu**, **Oancea**, **Oprea**, **Stanciu**.

Consemnarea în inscripţiile din secolul al XVI-lea a unor nume proprii eliminate din uzul curent în onomastica de mai târziu coincide cu atestarea acestora în documentele vremii.

Patronimul **Bana**, spre exemplu, derivat dintr-un nume frecvent în onomastica românească – **Ban** – patronim semnalat în textul unui monument epigrafic din Rădeşti – Stâlpeni, care a fost realizat în perioada 1593 – 1601, este regăsit într-un hrisov din timpul domniei lui Mihai Viteazul. **Buşr** – o formulă antroponimică de excepţie – prezintă în structura sa, echivalenţe cu prenumele atestat **Buş**, iar **Tatomir** – derivat dintr-un antroponim arhaic **Tat** sau **Tatu**, considerat tracic de A. Sacerdoţeanu, este, de asemenea, semnalat în documentele secolului al XVII -lea.

Sora – un prenume, prin excelenţă feminin – este frecvent constatat şi în inscripţiile epigrafice din secolele următoare: 5 în sec. XVII şi 11 în sec. XVIII.

Repertoriul onomastic al inscripţiilor din secolul al XVII-lea prezintă, în comparaţie cu secolul anterior, un evantai considerabil de nume proprii. Enumerarera acestor onomastice nu exclude, desigur, existenţa altora, întrucât materialul informaţional prelucrat provine dintr-o sursă cu evidente limite: inscripţiile de pe circa 90 de monumente memoriale din secolul al XVII-lea conservate în judeţul Argeş.

Într-o dispunere alfabetică, indicele onomastic oferă următoarea configuraţie:

– A –

Aldea – cu varianta **Aldia**; **Alexi**, **Alicsandru** cu forma de feminin **Alicsandra**; **Ana** cu derivatul considerat diminutivul **Anca** format cu ajutorul sufixului de origine slavă – că; **Andreiu**; **Anghel** cu derivatele feminine paralele: **Anghelina** şi **Anghilina** – formă influenţată de pronunţia zonală; **Antonie**, **Apostol**, **Arsene**, respectiv, **Arsenie**; **Astrin** – formă neatestată – probabil deformată din Astrenie şi **Axenti** – component al familiei onomasticului Arsenie.

Dintre onomasticile menţionate, **Ana** şi **Anca** înregistrează, în secolul următor, o frecvenţă considerabilă (19 şi, respectiv, 30). Asociind derivatele: **Ancuţa**, **Anita**, **Aniţa**, **Anica** – onomastice din familia numelui propriu Ana, rezultă o cifră apeciabilă: 53 în secolul al XVIII-lea. Restul numelor proprii se menţin, în general, între cifrele indicate ca limite: 1- 6.

Se atestă prenume noi: **Alva** – **Albul**; **Anta** – **Antal** (ultimul de provenienţă maghiară).

–B–

Baciul format pe baza unui substantiv comun ca, de altfel, şi **Badea**, patronim în care se constată articularea onomasticului frecvent utilizat, **Bade**. Badea este menţionat în 19 inscripţii din secolul al XVIII-lea.

Un prenume puţin uzitat: **Băra** – semnalat şi în documentele secolului al XVII-lea, considerat de origine tracă, se conservă, actualmente, ca nume de familie în Băjeşti – locul de provenienţă a inscripţiei.

Bărcan atestă, ca nume de familie, vechimea acestui nume propriu perpetuat în localitatea de origine a inscripţiei, Călineşti. Prenumele **Bran** – din fondul lexical slav este înregistrat pe trei documente epigrafice din secolul al XVII-lea.

Bratul – provenind din sl. brat (frate) – iniţial, „termen cărturăresc cu valoare juridică «stabilind» raporturi de rudenie şi proprietate în toate actele oficiale şi private", devenit onomastic ulterior, este menţionat în calitate de prenume, sub această formă, pe trei monumente lapidare, iar cu sufixul onomastic – **a** (**Brata**) într-un singur caz. În secolul al XVIII-lea, se atestă formele: **Brat**, **Brato** şi **Bratu**.

Bucur – onomastic inscripţionat pe un singur exemplar epigrafic din secolul al XVII-lea se dovedeşte mai productiv în secolele următoare, iar, ca onomastic feminin – **Bucura** este atestat în secolele al XVII-lea şi al XVIII-lea. Un derivat prin apocopă din Bucur – **Bucu** se constată în inscripţiile secolului al XVIII-lea.

Registrul onomasticelor din veacul al XVIII-lea se completează cu prenume diverse, unele dintre ele componente ale fondului arhaic al antroponimiei româneşti: **Bălaşa** şi derivatul **Bălaşca**; **Boba**, sl. Bogoslov; **Brânduşa** – format în româneşte de la numele unei plante, **Busie** şi forma apocopată – **Busi**, **Busiică** – diminutival, aparţinând aceleaşi familii onomastice – corelate morfologic unui onomastic atestat documentar: **Busu; Burtea** – poreclă formată cu ajutorul sufixului **-ea** din substantivul comun „burtă", onomastic excizat pe un monument lapidar din Măţău (1721).

–C–

Dintre onomasticele acestei grupe, se detaşează, prin frecvenţă, **Constantin**, care prezintă următoarele fluctuaţii de formă: **Costandin** (cu primul **n** suprimat + grupul **nd / nt**), **Constandin** (reapare **n**, dar se menţine alternanţa consonantică), **Constantin** – forma considerată cultă – apărând, în inscripţii, în prima jumătate a secolului al XIX-lea.

O variantă a prenumelui în discuţie, hipocoristicul **Costea**, (uneori, **Costia**) se înregistrează în secolul al XVIII-lea.

O situaţie cvasiechilibrată numeric, pe secole, se constată şi în cazul prenumelor: **Coman**, **Chirca**, **Chiajna**.

Cu excepţia acestora, în secolul al XVIII-lea, inscripţiile conţin următoarele nume de persoană: **Calea** – **Calia**, considerate primul – masculin şi secundul – feminin, provenind dintr-o temă comună: Cale. **Calin** şi **Călin** – explicate fie ca hipocoristice din Calinic, fie ca având la origine numele comun: călin – arbust sălbatic (Virbutnum opulus).

Prenumele **Caplea** (format din substantivul cap + sufixul -lea) este inscripţionat pe două monumente lapidare din secolul al XVII-lea.

Numele **Chera** – preluat din greaca modernă, cu sens de „doamnă”, dar şi de „preoteasă”, ca şi **Cernica** – derivat dintr-un nume slav – sunt consemnate, de asemenea, în perioada menţionată. Chera generează derivatele: **Cherana** şi **Chiran**. Onomasticul **Cărstea** prezintă forme specifice: **Cărstia**, **Cărstiia**, **Cărstina** şi forme metatetizate derivate: **Crestina**, **Crustina**, **Crăstina** – dovedindu-se extrem de productiv sub acest aspect.

Se înregistrează, de asemenea, dublete (forma de masculin şi forma corespunzătoare de feminin): **Coman – Comana**; **Călin – Călina**.

Apar, izolat: **Chiţa** – un diminutival format prin afereză din Evdochia; **Catrina** – onomastic format, prin acelaşi procedeu, din Ecaterina, **Capiţa**, **Calotă** – ultimele explicându-se prin derivare din substantive comune, deşi nu este exclusă posibilitatea împrumutului din alte limbi.

Un onomastic rarissim: **Colci** menţionat pe un monument lapidar din secolul al XVIII-lea, cu toate că nu este înregistrat în DOR, reprezintă, probabil, o formă alterată, apocopată din Colceriu, derivat din substantivul comun „clucer”.

Seria onomasticelor este completată în secolul al XIX-lea cu: **Chiva** – hipocoristic din Paraschiva, **Cătălina** – prenume derivat din Ecaterina, prin afereza lui **e** iniţial şi alternanţa consonantică: **l – r**.

– D –

Sub raportul frecvenţei, dintre prenumele masculine se detaşează **Dumitru** – urmat, în ordine, de **Dragomir** şi **Dobre**, iar, dintre cele feminine: **Dobra** şi **Dumitra.**

O constatare care se impune apriori a fi subliniată: prenumele masculine Dumitru şi Dobre au, în corespondentele lor feminine, nume de o circulaţie considerabilă. În plus, prenumele în discuţie sunt productive, aflându-se la geneza unor derivate formate cu ajutorul sufixelor. Considerat ca forma de vocativ a unui nominativ atestat – Dobru, prenumele Dobre constituie numele-tulpină al derivatelor onomastice: **Dobra**, **Dobriţa** – diminutival feminin, **Dobrin** (cu sufixul **–in**), **Dobromir** (cu sufixul **–mir**), **Dobroslav**, **Dobrotă**.

Dumitru prezintă forma de feminin – Dumitra, alături de forma paralelă **Dimitrie** şi variantele: **Dimetro**, **Dumitraşco**.

Dragomir provenit din sl. Drag – temă frecventă în onomastica românească – se înscrie în aceeaşi familie în care sunt incluse prenumele următoare din inscripţiile monumentelor lapidare: **Draga**, **Dragolea**, **Drăgulin** şi corespondentul său feminin – **Drăgulina**, **Drăgan**, **Dragoş**, **Dragotă**, (în care -**otă** este un sufix onomastic cu funcţie patronimică), **Dragoslav**, **Dragoman** – derivat din aceeaşi temă, deşi nu este exclusă asocierea sa cu omonimul „dragoman” (tâlmaciu).

O categorie de antroponime feminine conservă în onomastica românească „parfumul” veacurilor trecute: **Despina**, **Dospina** – considerat un prenume alterat prin etimologie populară, asemănat cu verbul „a dospi”, dar şi o formă singulară – **Dospilna** (cu un -**l** intercalat) – neconsemnată în DOR.

Prezenţa numelui **Despina** poate constitui un ecou în onomastica zonală al personalităţii soţiei lui Neagoe Basarab intrate în baladele populare locale pentru spiritul

său de sacrificiu dovedit în ctitorirea legendarei mănăstiri din Curtea de Argeş.

O formă hipocoristică din Despina – **Despa** atestată alături de alte nume devenite arhaice: **Deatco** – provenit dintr-o temă slavă: „deat” (copil), prin care se explică şi **Detcu**. Din altă temă slavă: „dead” (bunic), derivă prenumele **Deadi**.

Forme onomastice stranii de tipul: **Deucă** şi **Duia** (din Răduia, prin afereză) apar în inscripţii care conţin şi prenume din fondul perpetuat: **Din** (format prin afereză din Constandin), **Dincă** (nume masculin cu sufixul **-că**), **Dima** – hipocoristic în **-a** din Dimitrie), **Dimancea** – devenit nume de familie, ca şi **Diaconu** – ultimul explicat prin „diac” (scriitor de cancelarie) frecvent şi ca patronim.

Dan, **Damaschin** şi **Deonisie** – completează repertoriul onomastic al inscripţiilor de pe monumentele lapidare din Argeş.

–E–

Onomastică puţin productivă, reprezentată, în ordinea frecvenţei prin: **Ene** – prenume derivat din Ion, atestat, în secolul al XIX-lea, sub forma **Iene**; **Enache** – format de la gr. Ianis (Ion), transcris şi cu **i** iniţial: **Ienachea**; **Ecaterina**; **Elisafta** – prenume provenit din Elisaveta. **Elina** constituie o variantă a onomasticului Elena, iar **Elie** – a prenumelui Ilie, sub influenţa gr-lat. Helias.

–F–

Se detaşează, prin frecvenţă, **Floarea** – nume generic format în româneşte de la substantivul comun „floare” – prenumele corespondent masculin **Florea**, inscripţionat şi sub forma **Floria**.

În aceeaşi grupă onomastică, se înscrie **Flor** menţionat pe un monument lapidar din secolul al XVII-lea. Exceptând pe **Filip**, se impun câteva consideraţii referitoare la onomasticele: **Fira** – un presupus derivat prin afereză din Sanfir, **Fratea** şi **Frăţilă** – formate pe baza substantivului comun „frate”, şi **Frăncul** – considerat etnonim, prenumele atestând originea: „francezul, eventual italianul sau spaniolul”.

–G–

Adoptând acelaşi principiu al sublinierii frecvenţei antroponimelor, se constată că prenumele **Gheorghe** înregistrează împreună cu varianta sa, **Gheorghie,** 26 prezenţe pe monumentele lapidare din Argeş dintre anii 1546 şi 1850. Productivitatea onomasticului este substanţial amplificată de corespondentul său feminin **Gherghina**, respectiv, **Ghiorghina** care însumează peste 20 de atestări. Un diminutival masculin, **Gheorghiţă** apare în prima jumătate a secolului al XIX-lea, în aceeaşi perioadă în care prenumele este dublat de un nume de familie – Gheorghe Buncă (1845), ori şi cu indicarea prenumelui tatălui – Gheorghe Ion Stana (1849). Onomasticul **Gogu** – explicat prin hipocoristicul grec Gogos (de la Gheorghios) – este asociat cu un toponim prin prepoziţia slavă ot, precizându-se, astfel, localitatea de origine: Gogu ot Cămpulung.

Prenumele **Grigore** – forma comună – şi **Grigorie** – formă considerată literară – şi variantele rustice: **Gligore** şi, respectiv, **Gligorie** care prezintă modificări de sunete (**l** în loc de **r**, în situaţia când urmează alt **r**) înregistrează numeroase atestări. În secolul al XIX-lea, variantele rustice sunt abandonate, adoptându-se formele comune.

O frecvenţă egală se constată şi în cazul numelui de persoană **Ghinea** – variantă formată cu sufixul -**ea** din forma apocopată a onomasticului Ghinadie.

Onomasticele: **Gadea** – explicat prin sl. „gad”, **Gane** şi **Ganea** – provenite din bg. Ganev; **Gavril** reprezintă pe Gabriel (consoana **b** a devenit **v**); **Ghirase** – formă apocopată din Gherasim.

–H–

Inventarul onomasticelor se limitează la următoarele prenume din secolul al XVII-lea: **Hrisantie** – de provenienţă greacă, cu accepţia, în limba de origine „floare de aur”; **Hristodor** – derivat din Hristodul, prenume din onomastica neogreacă, ca şi **Hristea** – preluat direct sau prin intermediu bulgar.

În secolul al XVIII-lea, inventarul onomastic se completează cu: **Hrizea** – considerat derivat din Hrisant <„cu mutarea lui **-s** în **-z**, în cadrul limbii greceşti”> şi **Hasan** – din fondul onomastic arab cu semnificaţie, la origine, de „frumos”. Hasan este, potrivit tradiţiei locale, prenumele unui turc care a adoptat religia autohtonilor, fiind el însuşi comanditarul monumentului lapidar din Ştefăneşti (1758) care-i atestă numele.

–I–

Repertoriul onomastic este amplu, dominat, prin frecvenţă, de prenumele **Ion**, care, împreună cu variantele sale curente: **Ioan** şi **Ionu,** totalizează, în inscripţiile din perioada indicată, circa 130 de atestări.

Corespondentul său feminin, **Ioana**, înregistrează circa 30 prezenţe pe monumentele indexate. În unele cazuri, onomasticului Ion i se asociază numele de familie: Ion Tinţă, Ion Mavrodolu (1836).

Aria onomastică a prenumelui menţionat, se extinde prin includerea variantei ruso-bulgare **Ivan**, a corespondentului feminin, **Ivana**, a derivatelor: **Ivaşco** şi a formei paralele – **Ivaşcul**. **Iane**, respectiv, **Iana**, **Ianea** – explicate printr-o temă de influenţă greacă modernă Ian sau formă scurtată din Ivan, temă din care provine şi **Iancu** (**Iancul**) sau **Ianca**; **Ianache** – format din gr. Ianis (Ion) – rezultând o suplimentare considerabilă a cifrelor indicate, cu aproximativ 40 de prenume înrudite.

Se înscriu, în ordine, prin frecvenţă, **Ilinca** şi **Ilina** – prenume formate din Elena (Ilina, prin filiera Ilinca); **Irina** – nume românesc de origine grecească, provenind din Eirene („pace”); **Ina** – care relevă o posibilitate de îmbogăţire a onomasticii, sufixul devenind el însuşi un nume; **Iordana**.

Ca onomastice masculine, consemnăm pe: **Ilie**, **Iorga** – considerat ca variantă a prenumelui Gheorghe ca, de altfel, şi **Iordache**; **Iosif**, dar şi **Iosâv** (în pronunţia regională); **Iarca** – provenit din adjectivul rus cu sens de „luminos”; **Ieremia** şi forma sa paralelă, **Irimie**; onomastice din mediul monahal: **Ioanichie**, **Irtemie**, **Ierotei** – însoţite, constant, de determinantul „monah”.

–J–

Se atestă prenumele: **Jinga** – explicat etimologic prin magh. Zsenge (gingaş) şi **Joiţa** – formă considerată contaminată cu ziua „joi”.

– L –

Grupa onomastică formată din prenumele a căror iniţială este consoana **L** prezintă un registru redus, format din: **Larea** – posibil, o formă depreciată din Ilarie; **Laţco** din srb-blg. Lacko; **Lazăr**, respectiv, **Lazar**; **Lăudat** – poreclă având la origine participiul verbului „a lăuda"; **Liana** – provenită fie din limba germană, ca nume de plantă, fie derivat feminin din Ilie; **Lixandru** – şi corespondentul feminin, **Lixandra** – formă scurtată prin afereză din Alexandru; **Luca** – de origine latină, transmis prin intermediul limbii greceşti; **Lupu** şi forma sa articulată: **Lupul** – iniţial, nume de animal, nume atribuite, în inscripţii, unui singur comanditar; Lupu vameşul din Dragoslavele; **Lucsandra** – prenume derivat din Roxana şi **Luţu** – explicat, de Philippide, prin lat. Lucius, provenienţă contestată de Alexandru Graur.

– M –

Seria onomasticelor feminine este dominată, ca reprezentare numerică pe monumentele lapidare din Argeş, de prenumele **Maria** care, împreună cu varianta sa mult mai frecventă, **Mariia** şi variantele fonetice: **Măria** şi grafice: **Mariea**, **Marea**, **Miria** totalizează circa 135 de atestări.

Componente ale aceleiaşi familii onomastice sunt prenumele: **Marica** – format cu sufixul diminutival -**ica**; **Marula** – atestată pe Crucea lui Socol din Lăicăi-Cetăţeni; **Mariian** – derivate dintr-un prototip comun: Maria. În unele cazuri, **Marin** ar putea fi luat drept masculinul de la Maria. **Marina** prezintă o dublă situaţie: „formată în româneşte de la Marin sau preluată din onomastica apuseană".

Menţionate în dispunere alfabetică, onomasticele următoare comportă succinte consideraţii vizând frecvenţa, etimologia, modalitatea de formare: **Magdalina** se înregistrează izolat, ca nume monahal; **Malea** – prenume masculin asociat etimologic cu substantivul comun „mal" şi **Manafie**, onomastic monahal – apar în inscripţiile secolului al XVII-lea, alături de **Manea** şi **Manole** – apreciate a fi derivate din gr. Emanoil, suprimarea vocalei iniţiale efectuându-se în greaca modernă; **Manta** şi varianta sa, **Mantu** – a căror origine este controversată, fiind corelate etimologic cu gr. Diamantos sau Mamantos, ipoteze neacceptate de Al. Graur, care indică echivalente onomastice în bulgară. **Mara** – cu origini la fel de obscure, acceptându-se posibilitatea formării din prototipurile: Maria, Smaranda sau Marana. **Marcu** se explică prin lat. Marcus preluat, însă, prin ebraică; **Mareş** – prenume provenit din adjectivul „mare" + sufixul -**es**; **Marga** – hipocoristic apusean format în limba germană din Margareta. **Marius** – nume laic de inspiraţie clasică. **Matei** – provenit dintr-un onomastic grecesc, prezintă o variantă în -**u**: **Mateiu** şi un diminutiv: **Mateiaş**. Conceput pe baza unei porecle, prenumele **Micu** are o formă articulară: **Micul** şi o formă feminină: **Mica**.

O grupă onomastică productivă, al cărei nume-tulpină este **Mihai**, inserează formele: **Mihaiu**, **Mihail** şi **Mihăilă** (considerată variantă de origine slavă) ca şi **Mihalcea**, **Mihul** – format din tema onomasticului prototip: **Mihnea** şi **Minea** – „pronunţare regională" a lui Mihnea.

Ilustrativ pentru varietatea surselor etimologice atribuite unui onomastic este prenumele **Mira**, a cărui provenienţă Al. Graur o explică în şase moduri diverse. **Mitrea** – un derivat format prin afereză din Dumitru; **Mircea** – onomastic explicat prin sl. mir (pace) cu sufixul -**cea** sau ca provenind dintr-un nume compus cu -**mir**. **Muşa** cu

origine incertă: din „frumuşa” şi **Muşat** – iniţial, adjectiv cu sens de „frumos”, conservat astfel, la aromâni – completează onomastica monumentelor lapidare din zonă.

–N–

O remarcabilă prezenţă înregistrează în contextul antroponomasticii româneşti prenumele feminin **Neacşa** (circa 60) în comparaţie cu corespondentul său masculin, **Neacşu** (circa 10) şi forma articulată a acestuia: **Neacşul**. **Neaga** – prezintă o situaţie similară, dovedindu-se mai productiv decât formele paralele de masculin: **Neag**, respectiv, **Neagul** – în care (**u)l** constituie un element adăugat pentru „a da un corp acceptabil formei scurte Neag”, **Neagoe** şi derivatele diminutivale: **Negoiţă** şi **Neaguţu**.

Neguş şi **Neguşu** constituie cazuri de monoftongare a diftongului **-ea** din tema <u>Neag</u> sau derivate diminutivale din substantivul comun <u>neg,</u> vocala finală **-u** „ţinând locul articolului” dintr-o formă anterioară <u>Neguşul</u>.

Un prototip frecvent – **Nicolae** şi varianta sa fonetică, **Neculae**, se află la geneza prenumelor: **Necula**, **Nicola**, **Nicula** care prezintă un derivat: **Niculcea** format cu ajutorul sufixului -**cea** şi **Nica** – prin acopocă.

Un onomastic productiv de origine slavă, ulitizat atât ca prenume masculin cât şi ca feminin, **Nedelea** cu variantele fonetice: **Nedelia**, **Nedealea**, **Nideale** – în care se constată existenţa unor alternanţe vocalice, apare în contextul unor onomastice derivate masculine: **Nedelcu**, similar bg. <u>Nedelco</u>, atestat şi sub această formă, dar şi cu fluctuaţii vocalice: **Nidealco**. Se consemnează şi alte nume de persoane: **Nan** – hipocoristic provenit, prin afereză şi apocopă, din <u>Anania</u>. **Năstase**, varianta **Năstasie** şi paralelele feminine: **Nastasia**, **Nastasiia** – derivate prin afereză din gr. <u>Anastasios</u>, respectiv, <u>Anastasia</u>.

–O–

Extrem de redus, catalogul onomastic conţine prenume frecvente: **Oprea** (circa 20) – nume de persoană care, prin moţiune, cu ajutorul sufixelor **-ina** şi **-işa**, a generat formele: **Oprina** şi **Oprişa**.

Oance şi, varianta articulată, **Oancea** aparţin familiei unui nume primar productiv <u>Ion</u> ca, de altfel, şi prenumele feminin **Oana** împreună cu forma paralelă de masculin: **Oană** , cărora li se adaugă: **Onea**.

Cu determinantul „monah”, apar numele: **Onisifor** preluat din fondul onomastic grecesc şi **Onofrie** – în care modificările fonetice faţă de numele primar **Onufrie** constau în asimilarea progresivă a vocalei **u** de către vocala iniţială.

Analiza onomasticelor relevă prezenţa unui număr limitat de nume primare ale căror variante sunt determinate, în special, de elemente de natură fonetică.

–P–

În ordine alfabetică, se atestă următoarele prenume: **Panait** – onomastic de origine grecească; **Pană** – provenit din tema <u>pan</u> a prenumelui <u>Pantelimon</u>, deşi pare mult mai plauzibilă ipoteza formării numelui pe baza substativului comun „pană”, iniţial, ca poreclă; **Paraschiva** „din calendarul ortodox, după numele grecesc al zilei de vineri” cu variantele: **Păraschiva**, **Părăsaiva** (sic!) şi o formă de origine ucrainiană: **Parasca**,

prenumele paralel de masculin: **Paraschiv** şi derivatul **Petco** – format în bulgară, „de la pet (cinci) ca hipocoristic pentru Paraschiv; ziua a 5-a a săptămânii fiind numită de greci parascheve (pregătire)”. **Pascu** – considerat fie un derivat din Pascale, fie un nume format din substantivul „pască”.

Pavelu – cu o variantă fonetică: **Peavel** – în care se constată diftongarea vocalei **a**; **Păun** – poreclă provenită din numele unei păsări: păunul (Pavo cristatus) şi prenumele feminin paralel, **Păuna** – format prin adăugarea sufixului -**a**, după consoana finală a numelui masculin.

Petre cu o variantă rezultată din înlocuirea vocalei finale cu **-a**; **Petra** sau **Pătru** – formă populară, în care modificările fonetice sunt evidente. Derivatul onomastic **Pătraşcu** – format cu sufixul diminutivului compus -**aşco** din ucrainiană – este utilizat, actualmente, ca nume de familie.

Pârvu – explicat etimologic printr-un cuvânt slav cu sens de „primul născut” – prezintă o formă articulată: **Părvul** şi un corespondent, **Părva** – feminin. **Preda** este la origine un slavonism, iar **Proca** – un hipocoristic terminat în sufixul **-a** din Procopie.

–R–

O frecvenţă apreciabilă înregistează onomasticul **Radu** (peste 100) – hipocoristic din sl. Radislav sau Radomir – circulaţia prenumelui fiind explicată prin „faima câştigată ca nume domnesc, rezonanţa şi scurtimea lui “. Incluzând şi prenumele atestate în secolul al XVI-lea, rezultă un total de peste 120 consemnări ale numelui Radu.

Atestat sub formă menţionată sau articulat: **Radul**, prenumele prezintă un echivalent feminin, **Rada** (circa 40), din care derivă un diminutival: **Răduţa**.

Mai puţin frecvente, numele de persoană: **Rafira** – interpretat ca un hiperurbanism din Rahela cu alternanţe vocalice şi consonantice; **Rizea** devenit ulterior, nume de familie; **Roman** – nume etnic cu corespondent feminin în onomastica monahală: **Romana**.

Ruja – un prenume care se explică etimologic, probabil, prin substantivul „rujă” (regional, trandafir, cu accepţia, la figurat, de persoană frumoasă). **Rucsandra** şi varianta sa, **Rusandra** – provin din prototipul grec Roxana preluat din fondul onomastic persan.

–S–

Un amplu inventar onomastic oferă prenumele a căror iniţială este **S**, prototipurile înregistrând împreună cu variantele circa 50 nume proprii diverse.

Sub raportul circulaţiei numelor de persoane, dintre onomasticele acestei grupe, pe primul loc, se situează **Stanca** (circa 70), urmată de onomasticul prototip **Stan** (circa 60) şi derivatul prin moţiune, cu adăugarea sufixului -**a**: **Stana** (circa 50).

În afara acestora, cu variante şi derivate, se inserează, în ordinea numerică a atestărilor, **Stanciu**, respectiv, **Stanciul**; **Stancu** şi **Stancul**, cu modificări fonetice: **Stanco**, **Stănciu**, **Stancea**, **Stănaca** – ultimul prezentând o epenteză, prin intercalarea vocalei **a**; cu sufixul de origine slavă; **-ilă: Stănilă**, **Stănil** şi, cu alternanţe fonetice: **Stanilo**.

O circulaţie intensă se semnalează în cazul prenumelui **Stoica** (circa 45) care prezintă un derivat format cu sufixul augmentativ -**an: Stoican**. Onomasticul prototip

este, la origine, un diminutiv bulgar (Stoika) format pe baza hipocoristicului stoi = a sta. Ambele prenume au devenit nume de familie. **Stoian** – onomastic din tema slavă **Stoia** şi prenumele paralel de feminin: **Stoiana** format în româneşte, prin moţiune. Dintr-o altă temă slavă, provine **Staicu** cu varianta sa fonetică: **Staico**.

Prenumele **Safta** a rezultat din Elisaveta, o formă de tranziţie: **Elisafta** înregistrându-se pe un monument lapidar din Poenărei-Corbi.

O circulaţie restrânsă se constată în cazul prenumelor: **Stroe** preluat din sl. Strojimir, cu echivalentul Stroje – în sârbă şi bulgară; **Soare** – onomastic având la origine un nume comun; **Sandu** şi echivalentul feminin, **Sanda** – ambele formate din Alexandru; **Samoilă** – nume de origine ebraică, **Samuil** – onomastic însoţit de un determinant al apartenenţei locale: Tărtăşescul. **Sărbu** – etnic utilizat ca prenume; ulterior, însă, a devenit nume de familie; **Sima** – hipocoristic din Simeon atestat sub această formă, dar cu modificări fonetice, prin asimilaţie progresivă: **Simion** cu variantă feminină rară, formată prin moţiune: **Simiona** şi cu sincoparea vocalei **-i: Simon**.

Savu şi **Sava** – onomastice provenind din ind. Sabbas, prin filieră greacă (consoana **b** transformându-se în **-v**); **Socol** – poreclă în limba de origine (în sârbă, „sokol" are sens de „şoim"); **Sofronie** şi **Sotir** – prenume preluate din fondul onomastic grecesc; **Statie** – explicat prin lat. Statius, format pe baza substantivului „statio" (repaos, oprire) şi **Sântion** – prenume considerat „formă de tradiţie din moştenirea latină – transformat din Sanctus Ioannes", Sântion fiind atestat pe un monument lapidar din Corbi.

Onomasticul **Sultana** – în care este evidentă provenienţa (substantivul comun „sultan") apare, în contextul epigrafic analizat, alături de **Salomia** – prenume din ebraică, ceea ce relevă varietatea onomasticelor, bogăţia fondului antroponimiei istorice româneşti.

Inserarea unor nume de persoană a căror grafie reproduce, posibil, pronunţia zonală: **Sanfira** şi – cu palatalizarea labialei – **Sanhira**, împreună cu **Saheu** – curent pronunţate, însă, cu **z** iniţial în loc de **s**, precum şi **Steapan**, pentru Ştefan, relevă diversitatea repertoriului onomastic românesc.

–Ş–

Se atestă, pe monumentele lapidare de acest tip, prenumele **Ştefan** şi paralela feminină: **Ştefana; Şerb** – **Şerban**, cu modificarea vocalică: **Şărb** – **Şărbu** şi derivatele: **Şerban** format din numele primar şi sufixul augmentativ **-an**, ca şi varianta sa fonetică: **Şărban,** cu forma de feminin: **Şărbana**. Expresie a unei realităţi sociale din perioada feudală, prenumele Şerb şi derivatele sale constituie ecoul în onomastica românească a procesului de şerbizare a ţărănimii, „şerb" având accepţia de „ţăran legat de pământul moşierului, depinzând cu persoana şi cu bunurile sale de acesta".

Atestat singular, prenumele **Şandru** – provenit din Şandor echivalentul maghiar al lui Alexandru, relevă influenţe în onomastică.

Şoşu – nemenţionat în bibliografia de referinţă – reprezenta iniţial o poreclă pentru un individ „specializat" în „amăgeli, păcăleli, minciuni" sau „şoşuane" – termen existent în lexicul zonal.

- T -

Exceptând pe **Tatomir** – considerat ca un derivat dintr-un prenume arhaic: Tatu, a cărui prezenţă este atestată sub forma **Tatul** într-o inscripţie de pe un monument epigrafic din secolul al XVIII-lea – în această categorie de antroponime, se înscriu: **Tănase** (format prin suprimarea vocalei iniţiale în limba greacă modernă – din Atanasie) şi varianta **Tănasie**.

Teodor, formă curentă, cultă, provenind din greacă, prezintă următoarele derivate şi variante: **Tudor**, **Tudur** (cu asimilaţie progresivă), **Tudora** (feminin format prin moţiune), **Tudoran** şi **Todoran** – derivate cu sufixul -**an**, **Tudorache** şi **Tudoraşco** – derivate cu sufixele -**ache** (neogrec) şi -**aşco** – (diminutival compus), **Toader**, uneori cu -**u** final: **Toaderu**. **Teodosie** – preluat din greacă, prezintă şi forma feminină – **Tudosia**. **Toma** – explicat etimologic prin ebr. Thomas (geamăn) este înregistrat pe trei monumente epigrafice.

- Ţ -

Onomasticelor enigmatice: **Ţerchi** şi **Ţiorci** – care nu pot genera decât interpretări fanteziste, fiind, mai degrabă, erori grafice, li se alătură prenumele **Toma** – provenit din bulgară.

- U -

Un prenume arhaic, **Udrea** – „formă românească directă sau prin filieră slavă din lat. gr. Andrianus" – se dovedeşte a fi productiv prin derivatele şi variantele fonetice: **Udria**, **Udrişte**, **Udrişti**.

Un onomastic hipocoristic care constituie un exemplu tipic de nume propriu format dintr-un sufix diminutival este U**ţa**. Întrucât sufixul este atestat în structura diverselor onomastice, nu se poate determina cu certitudine cărui nume îi corespunde.

- V -

Un nume cert, care înregistrează o circulaţie peste media frecvenţei onomasticelor, **Voica**, prezintă un corespondent masculin, din care, de altfel, provine **Voicu** – atestat împreună cu o variantă: **Voico** – formă identică prototipului bulgar. Un alt onomastic feminin, **Vişa** – este considerat un nume format din sl. „vâşe" (mai înalt).

Dintre onomasticele masculine, hipocoristicul **Vlad** (provenit din Vladimir sau Vladislav), pe lângă forma monosilabică menţionată, prezintă forma articulată: **Vladul** şi, cea intermediară: **Vladu**. **Vlădău** şi **Vlădu** reprezintă variante ale aceluiaşi onomastic integrându-se, alături de derivatele diminutivale: **Vlăduţ** şi **Vlăduţa**, grupei antroponimelor cărora le aparţin, prin originea comună; **Vlaicu** şi, în forma cu -**l** final, **Vlaicul**.

Numele de persoană **Vasile** – intrat în fondul onomastic autohton prin forma slavonă – apare sub forma cultă, calendaristică, **Vasilie**. **Vasilica** constituie un derivat format cu sufixul diminutival -**ica**, iar **Vasalache**, prin intermediul sufixului grec -**ache**, cu asimilaţia progresivă a vocalei -**a**. **Varvara** – prenume de origine latină – este atestat ca onomastic monahal; **Vălcu** – provenit din sl. „vlăk" (lup), este folosit, ca şi Lupul, în onomastica română, cu valoare mistică, exorcismul nemaifiind intuit

actualmente. **Velica –** prenume feminin derivat dintr-un termen slav de cancelarie „vel" (calificativ inclus în titlul marilor dregători). **Vitan** – explicat prin lat. „vita", apare frecvent ca nume de familie în satul Stăneşti-Corbi, unde este inscripţionat pe un monument lapidar.

Vinea – nume propriu, având la origine substantivele comune: „vina" sau „vine". **Vintilă**, cu variantele fonetice: **Văntilă** – **Ventil** şi determinantele indicând fie apartenenţa locală: Florescul, fie ocupaţia: Postăvariu – ambele consemnate în secolul al XVII-lea. Format de substantivul comun „postăvar", numele propriu atestă o asemenea specializare în Călineşti, localitate situată în apropierea oraşului Piteşti.

– Z –

Repertoriul include nume de persoană stranii, în acelaşi cadru onomastic în care se atestă prenume conservate până în prezent.

Prenumele arhaic **Zlatca** – derivat din sl. „zlat" (aur) sau din onomasticul **Zlataust** („Gură de aur"); numele propriu **Zărnea** – format din substantivul comun „zârnă" (plantă veninoasă), utilizat, probabil, iniţial ca poreclă.

Forme paralele onomastice prezintă: **Zoiţa** şi **Zoică** – diminutive ale prenumelui grecesc Zoe. Numele feminin de persoană **Zmaranda**, atestat şi sub forma Smaranda, reprezintă onomastice derivate din varianta lexicală: „smarand" a substantivului comun „smarald".

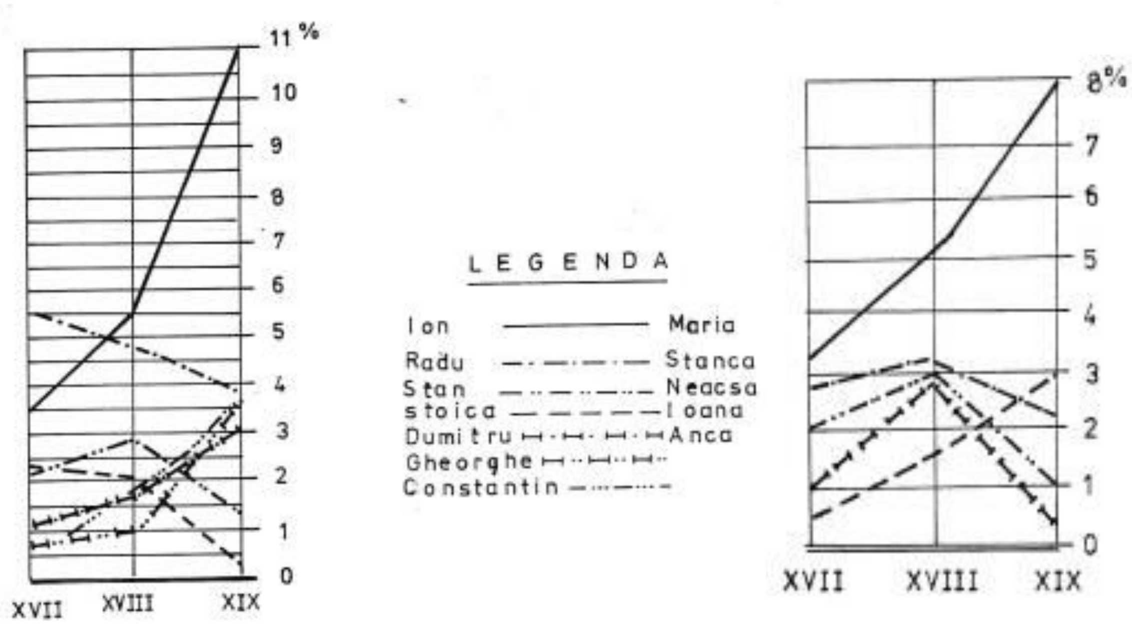
§ § §

Analiza statistică a structurii şi frecvenţei onomasticelor determină concluzii semnificative. Exceptând variantele fonetice, se înregistrează circa 450 de prenume, preponderenţa celor masculine fiind evidentă (circa 275); se constată o frecvenţă considerabilă a unor onomastice paralel cu creşterea sau scăderea numerică, în timp, a altora. Structura onomasticelor de pe monumentele lapidar-epigrafice din Argeş după sex se prezintă astfel: 37,68% – masculine şi 62,32% – feminine.

Sub raportul frecvenţei numelor proprii masculine, se constată că 10 onomastice (**Ion**, **Radu**, **Stan**, **Stoica**, **Dumitru**, **Constantin**, **Matei**, **Gheorghe**, **Stanciu** şi **Badea**) – care reprezintă circa 4% din totalul numelor de persoană masculine – înregistrează o frecvenţă de peste 1/3 din totalul onomasticelor masculine atestate pe monumentele epigrafice.

Onomasticul cel mai frecvent consemnat – **Ion** – înregistrează o creştere numerică evidentă în secolele al XVIII-lea şi al XIX-lea, ca, de altfel, şi prenumele: **Dumitru**, **Constantin** şi **Gheorghe**.

O curbă descendentă înregistrează prenumele: **Radu** şi **Stoica**, în timp de prenumele **Stan** prezintă fluctuaţii

Frecvenţa onomasticelor masculine şi feminine.

Dintre onomasticele feminine, **Maria** se dovedeşte cel mai frecvent utilizat. Nume foarte răspândite în secolele XVII şi XVIII: **Anca**, **Dobra**, **Neacşa**, **Rada**, **Voica** înregistrează în secolul al XIX-lea o curbă descendentă, în timp ce **Ioana**, de exemplu, prezintă o curbă ascendentă.

Repertoriul numelor de persoană de pe monumentele lapidare din judeţul Argeş relevă – într-o retrospectivă sintetizatoare – elemente privind onomastica românească din secolele XVI - XIX.

MONUMENTELE LAPIDARE ÎN TOPONIMIE

În toponomia zonală – reflex al unor realităţi locale incontestabile – existenţa numeroaselor cruci din piatră s-a proiectat corespunzător. Toponomia constituind un instrument de orientare în spaţiu, particularizarea spaţiilor de amplasare a unor monumente epigrafice care deveniseră familiare întregii colectivităţi a fost posibilă, mai ales, prin menţionarea existenţei acestor însemne epigrafice.

Izolate sau cu determinante, numele topice formate pe baza apelativului „**cruce**" sunt consemnate, la sfârşitul secolului anterior, în diverse localităţi din Argeş. Astfel, se înregistrează toponimele: **Dealul Crucii** (satul Jupâneşti, comuna Coşeşti); **Clucereasa**, poiană în satul Goleşti, comuna Bălileşti; **Crucea**, poiană în satul Coteşti, comuna Godeni; **Crucea Popii**, loc în Ţigăneşti-Topoloveni; **Crucea Protopopului**, loc izolat în Băjeşti-Bălileşti; **Pe Cruciuliţă**, poiană în Slobozia, comuna Cetăţeni; **Crucişoara**, loc izolat în com. Mihăieşti; **De la Cruce**, pădure în comuna Vlădeşti.

Sfera toponimelor formate pe baza apelativului „**cruce**" este, însă, mult mai cuprinzătoare, majoritatea monumentelor epigrafice de acest tip reprezentând, prin amplasamentul lor, veritabile puncte de reper.

Toponimele se particularizează prin raportarea la formele de relief, la comanditari etc. Astfel, în Poenărei-Corbi, dealul pe care este amplasată o cruce de piatră datând din perioada domniei lui Grigore Ghica este cunoscut sub numele **În deal la Cruce**. În satul Retevoieşti-Pietroşani, se înregistrează toponime, precum: **Valea Crucii**, **Crucea Diaconului**, **Crucea lui Bucel.**

„Grefate" pe toponime anterioare, toponimele formate pe baza acestui apelativ constituie o modalitate de limitare spaţială. **Crucea din Dealul Naca** – toponim în comuna Dragoslavele – reprezintă un nume topic prin care aria geografică este restrânsă la o porţiune de teren situată în partea de vest a Dealului Naca.

Dealul Crucilor – toponim în Băjeşti, comuna Bălileşti, prezintă aceeaşi valoare restrictiv-geografică, indicând o porţiune de teren din Dealul Mare al Băjeştilor.

Sfera toponimelor consemnate în inscripţiile de pe monumentele memoriale este redusă. Numele topic indică apartenenţa locală a unor comanditari: **Ţigăneşti** (Neacşa din...), **Dragoslavele** (Lupul vameşul din...), **Riul** (Neguţ ot...) sau a conducătorilor locali (Laţco judeţ ot Dălgopolia). Numele slavon al oraşului Câmpulung este menţionat şi sub formele: **Dolgapol** [1715] şi **Dălgapol** [1746].

Un monument epigrafic din anul 1709 care se referă la refacerea unei vechi căi de legătură între Ţara Românească şi Transilvania se particularizează şi prin frecvenţa unor nume topice: **Braşov, Câmpulung, Rucăr, Dragoslavele, Posada, Oratie**. Izolat, sunt atestate toponimele: **Băjeşti, Dobroeşti, Moşoaia**.

AMPLASAMENTUL MONUMENTELOR

Prin amplasamentul lor, monumentele lapidare prezintă situaţii dintre cele mai diverse: implantate pe traseele rutiere, la limitele vechilor proprietăţi, în imediata apropiere a unor obiective (fântâni, poduri etc), în pieţe publice sau încastrate în zidurile unor construcţii ecleziastice sau laice ori în împrejmuirile acestora.

Monumentele memoriale permit, prin amplasamentul lor, reconstituirea traseelor unor drumuri de mult abandonate. Astfel, traseele vechilor căi directe de legătură dintre Godeni şi Câmpulung sau între Hulubeşti şi Câmpulung se pot determina cu precizie, datorită acestor însemne de piatră amplasate în perimetrul unor loturi de fâneţe împrejmuite actualmente, loturi care nu oferă vizual nici cel mai slab indiciu al existenţei anterioare a unui drum.

Încastrarea crucilor de piatră în pereţii unor construcţii laice sau ecleziastice ori în zidurile de incintă ale acestora se explică prin semnificaţia general apotropaică a crucii. Încastrarea reprezintă, în esenţă, un reamplasament. Astfel, Crucea Jurământului – încastrată în peretele vestic al casei Berechet a fost amplasată iniţial într-un loc mocirlos.

Crucea slavonă din Dragoslavele inclusă în soclul casei Arsu era, pe amplasamentul anterior, permanent periclitată de viiturile unei ape din apropiere. Motivaţia acţiunii de transfer în soclul supraînălţat al propriei case este – potrivit informatorului Dumitru Arsu din Dragoslavele – de natură mitologică: „Să ferească pă toţi ai casii dă rele !”

Dintre monumentele încastrate în pereţii unor construcţii ecleziastice, cel mai important este Crucea logofătului Năsturel de la Biserica Nămăeşti. Monumente de dimensiuni reduse sunt zidite în peretele sudic al Bisericii Schei sau în peretele vestic al Bisericii Marina din Câmpulung.

Alte monumente lapidare sunt încastrate în zidurile de incintă ale bisericilor: Suseni-Dragoslavele (crucea datată 1664-1665 şi transferată din Dealul Mateiaş în anul 1900) şi Albeştii de Muscel.

Se înregistrează, de asemenea, piese epigrafice amplasate în zidurile de incintă ale gospodăriei Dima din Dragoslavele (Crucea lui Lupu vameşul) şi ale gospodăriei Ungureanu din Rucăr.

Monumentele lapidare care îndeplineau funcţia de delimitare a unor proprietăţi – constituind „semne de hotar”, pierzându-şi această funcţie prin comasarea loturilor etc., au dispărut sau au fost salvate de la o distrugere iminentă, fiind transferate în muzeele din Goleşti (4) şi Piteşti (2) sau la biserica din Topoloveni. Astfel, dintre „crucile falnice cu inscripţii latine de pe dealurile cu vii din Goleştii Badii ale călugărilor baraţi din Câmpulung Muscel” se mai conservă fragmentar un singur exemplar reamplasat lângă biserica din Topoloveni. Unele monumente lapidar-epigrafice consemnate relativ recent în zona Leordeni-Topoloveni, au dispărut, de asemenea.

În consecinţă, cercetările efectuate în judeţul Argeş în vederea repertorierii monumentelor lapidare de acest tip au impus iniţierea unor măsuri de protecţie, în sensul includerii obiectivelor identificate pe Lista monumentelor istorice şi de artă, semnalării acestor obiective autorităţilor locale şi stăvilirii unei practici profund dăunătoare constatate în atelierele unor pietrari particulari de a se radia vechile inscripţii în scopul reutilizării pieselor lapidare.

Cauze dintre cele mai diverse au determinat dispariţia unor cruci aparţinând patrimoniului epigrafic zonal.

Crucea amplasată în punctul Vârful Pravăţului din Dragoslavele, spre exemplu, „a fost sfărâmată în bucăţi, fiind lovită de proiectile în timpul luptelor din toamna anului 1916… În 1937 – potrivit informaţiei pr. Ioan Răuţescu – se vedeau încă resturile sale rămase ca mărturie generaţiilor viitoare despre eroica rezistenţă a trupelor române în acest punct”.

Un alt proiectil german distrugea, în aceeaşi perioadă conflictuală, crucea de piatră fixată pe stânca Bisericii rupestre din Nămăeşti.

Un monument epigrafic atestat prin catagrafia din anul 1832, Crucea lui Socol din Câmpulung-Muscel dispăruse înainte de august 1889, când arheologul Grigore Tocilescu consemna, în raportul său, că fusese utilizată ca material de construcţie.

SEMNIFICATIA MONUMENTELOR

Considerând „Ţara Românească o imensă arhivă”, sociologul Henri H. Stahl lansa un stringent apel la colecţionarea mărturiilor referitoare la istoria aşezărilor, între care menţiona „mulţimea de cruci alături de care trecem fără să ne întrebăm de ce sunt puse acolo şi ce stă scris pe ele”.

Relevând importanţa acestor monumente epigrafice, H. H. Stahl sublinia că, prin citirea lor, „un istoric va afla, astfel, veşti care uneori sunt nepreţuite”.

În concepţia populară, crucea este un însemn al existenţei. În spiritul unei viziuni profund optimiste, un bătrân pietrar din Albeştii Muscelului compara crucea cu „un stâlp dă hotar între viaţă şi moarte”, într-o imagine remarcabilă prin plasticitatea sa: „crucea nu e doar piatră, e omul scris pă ea. Braţile crucii sânt braţile omului dăschise către zările pă care parcă vrea să le îmbrăţişeze.”.

Ca stâlp al existenţei umane va fi conceput crucea din 1868 de la Berevoieşti meşterul care săpa în piatră cuvintele: „La acest stâlp, zac oasele răposatului” ?!…

Imaginea de „stâlp al existenţei” se circumscrie ideatic în universal, crucea fiind considerată „în textele liturgice, arbore al vieţii – potrivit lui Mircea Eliade –, arbore cosmic, prin ea se făcea legătura cu cerul şi prin ea întreg universul era salvat. Noţiunea de salvare reia şi completează pe cea de regenerare cosmică şi de nemurire”.

În marea lor majoritate, cruci votive sau cruci funerare, monumentele lapidare oferă, prin text, caracterul unor documente inestimabile.

„Crucile de mormânt sunt dovezi istorice – scria Petre Ionescu-Muscel în «Istoria veche şi nouă a comunei Domneşti» – atunci când ele au inscripţii vechi, ce aduc date autentice, care clarifică anumite momente din trecut*”.*

Documente de istorie locală

Importanţa documentară a monumentelor epigrafice se relevă prin raportarea lor la evenimentele din istoria localităţii unde sunt amplasate. Deşi nu conţine elemente informaţionale directe privind construirea curţii lui Mareş Băjescu prezumată a se fi edificat în 1666 (anul construcţiei bisericii din incintă), monumentul epigrafic din 1662 dedicat memoriei fratelui ei, Bâră, – dispărut, probabil, în lupte –, de către soţia lui Mareş Băjescu, jupâniţa Maria, constituie o dovadă elocventă despre existenţa anterioară a curţii din Băjeşti.

Monumentul facilitează completarea unei genealogii, dar, în esenţă, probează, corelat cu un alt monument lapidar provenit de la o fântână, că amplasarea sa la Băjeşti a fost condiţionată de existenţa unei curţi feudale puternice în anul 1662.

Un moment de raportare la evenimente memorabile din viaţa colectivităţii l-a reprezentat edificarea monumentului lapidar din Dragoslavele în perioada domniei lui Matei Basarab, deşi conţinutul textului acestuia nu oferă nici cele mai vagi indicii referitoare la hrisovul emis de cancelaria domnească a lui Matei Basarab, la 10 mai 1642, document extrem de important pentru obştea dragoslovenilor, prin care se prevedea „răscumpărarea cu 3000 de galbeni a proprietăţilor moşneneşti, slobozenia din rumânie a dragoslovenilor”, deoarece, în timpul lui Radu Mihnea, „Vintilă vornicu, fiind boier mare şi puternic, s-a pus în spinarea acestor săteni de i-a rumânit în silă”.

Caracterul divers al informaţiilor

Informaţiile furnizate de unele monumente lapidare cu caracter votiv pot fi, în pofida laconismului acestora, de o surprinzătoare varietate prin atestarea unor genealogii – indicându-se gradul de rudenie în raport cu comanditarul pentru unele persoane incluse în pomelnicul familial – apartenenţa locală sau ocupaţia acestora.

Astfel, referiri de natură genealogică prezintă inscripţiile monumentului lapidar din Ştefăneşti (1716-1717), comanditarul – logofătul Andreiaş „fiind fecior lui Stănil... vel căpitan în Moldova, care au moşii la judeţul Lăpuşnii i la Mimorea... cu maica dumnealui, Aniţa, şi jupâneasa dumnealui, Ancuţa”. Posibilităţi de reconstituire a unor genealogii oferă Crucea lui Socol Cornăţeanu, datată 1647, din Lăicăi, Crucea-hrisov de la Moşoaia (1740-1741) etc.

Inscripţiile relevă ocupaţii dintre cele mai diverse. Numele comanditarilor sunt însoţite, adesea, de funcţia socială a acestora, marcând locul lor în ierarhia feudală sau bisericească.

Se atestă, în context, profesiuni caracteristice epocii în care au fost concepute monumentele epigrafice, altele care s-au perpetuat sau ocupaţii evidenţiate prin onomastică. (Vezi indice)

Atestarea perioadei edificării unor obiective

Monumentele lapidare fixează momente esenţiale din viaţa unei colectivităţi, constituind documente viabile de istorie locală. Momentul construirii unei fântâni depăşeşte, prin importanţa sa, cadrul restrâns familial, reprezentând un act de interes

public. De aceea, amplasarea unui monument epigrafic pe care este consemnat evenimentul are rolul de a amplifica sensul acţiunii obşteşti întreprinse. Consemnarea este simplă: „Acest puţ este făcut de Măriian. 1802, martie 21”, (pe un monument lapidar din Stăneşti-Corbi) succedând pomelnicului familial.

În conştiinţa colectivităţii, crucea constituie, în asemenea situaţii, elementul subordonat. Termenul de „cruce a fântânii” exprimă concret relaţia stabilită. Un monument epigrafic din satul Pădureţi, comuna Lunca Corbului atestă relaţia: „1866. Să ridică această cruce a fântânii din în vale”, textul fiind completat cu numele comanditarilor.

Autentice cronici, monumentele epigrafice relevă evenimente memorabile ale epocii. Se precizează momentul definitivării unor construcţii de proporţii, ca, de pildă, podul de piatră de peste Dâmboviţa de pe importanta arteră de legătură Câmpulung-Braşov: „la 23 de ani ai domniei lui Constantin Brâncoveanul Basarab voevoda, au făcut şi podulu acesta peste Dâmboviţa, fiind ispravnic Alexandru Şufariulu Vălsănescul. Şi s-au săvârşit la luna lui octomvrie 1 zi, la leatul de la zidirea lumii, 7220”. Edificarea acestui pod în anul 1711 reprezintă, pentru istoria locurilor, un moment crucial: geneza numelui aşezării Podu Dâmboviţei.

Momentul epigrafic „Crucea lui Socol” menţionează pe ctitorii unei lucrări similare: podul de peste râul Dâmboviţa din Lăicăi, construit în 1647. Efectuarea unor lucrări de amploare pe drumul Braşovului întreprinse de Constantin Brâncoveanu „când au fost la 22 de ani de domnia măriei sale” (1710-1711), concomitent cu construirea podului de la Podu Dâmboviţei, se află la originea monumentului lapidar consacrat acestui eveniment, monument amplasat la vest de Cetatea Oratia. Textul conţine, după formula introductivă a dedicaţiei - motivarea acţiunii: „înţelegând măriia sa cum iaste drumul Braşovului stricat şi întâmplându-se călătorilor multe primejdie, fiind ispravnic la Cămpulung Alexandrul Şufariul din Vălsăneşti, i-au poruncit măriia sa ca să rădice oameni din Cămpulung şi din Rucăr şi din Dragoslavele de prin prejur, ca să dreagă calea la Posadă şi la Oratie şi printr-alte locuri rele”.

Surprinde amploarea textului inscripţionat, stilul narativ, deloc lapidar, cu iz de cronică. Acţiunea iniţiată din porunca domnului este finalizată: „Dupre porunca măriei sale, au rădicat oameni şi au mers de au deres pe unde au fost drumul stricat pănă la hotar...” Momentul lapidar reprezintă, în esenţă, cronica acestei acţiuni importante.

Exceptând informaţiile cu caracter general referitoare la: comanditari, hram şi datare, monumentul epigrafic din Radu Negru-Vrăneşti prezintă o importanţă considerabilă prin menţionarea ctitorilor Schitului Lacu Negru, constituind, de altfel, unica sursă informaţională în acest sens, întrucât schitul nu are pisanie. Se nominalizează ctitorul „întâi” şi ctitorii „de ajutor”, printre care se află, evident, slujitori ai bisericii: Ioanichie ermonah, Constantin erei, Pahomie şi Matei-monahi.

Este semnalată preocuparea de a se înzestra noul lăcaş ecleziastic cu „cărţi şi toată podoaba bisericii”. După ce se precizează că schitul a fost ridicat pe moşia unor „megiaşi moşteani”, textul conţine „privilegiile” acordate de aceştia preoţilor de la schit: „care preoţi vor fi la schit au călugăr au monah au posluşnih de va păzi schitul şi va avea vie au bucate împrejuru schitului, pe moşiia noastră, dijmă să nu li să ia nici din vie, nici din alte bucate, nici noi, nici copiii noştri şi tot neamu nostru”. În text, este intercalată o informaţie referitoare la extinderea suprafeţelor de teren cultivate prin

defrişarea pădurilor din jur: „Am livezit din şanţ spre răsărit, din coada lacului cel mic până la coada lacului cel (mare)”…

Consemnări cu titlu testamentar

În inscripţiile monumentelor lapidare, sunt inserate legate referitoare la caracterul unor proprietăţi deţinute de comanditari. Consemnările sunt succinte şi prezentate separat de textul caracteristic pieselor epigrafice de acest gen. Formula specifică actelor de succesiune: „să se ştie” precede înscrisul.

Astfel, pe Crucea Baştii (1670-1671) din Rucăr, se menţionează: „Să se ştie cum au cumpărat cest 6 fraţi moşie de ciudea: Radul, Ioan Dincă. Ce n-are treabă Ion”. Înscrisul prezintă inadvertenţe de conţinut, întrucât se menţionează numeric 6 cumpărători, dar se nominalizează doar 3 dintre aceştia. Formula finală: „ce n-are treabă Ion” se impune a fi interpretată în sensul că Ion este exclus de la moştenirea moşiei.

O altă consemnare cu titlu testamentar apare pe monumentul epigrafic din Mioveni-Colibaşi, datând din perioada domniei lui Constantin Mavrocordat: „Să să ştie: cumpărătoarea morii şi a moşiei şi cheltuiala ce au fost cu zagazul şi cu Bucureştii. Stan”. Această formulare implică raportarea la realităţi locale; valoarea de act juridic îi este conferită de acceptarea de către colectivitate a înscrisului adus la cunoştinţa publică.

O interpolare cu rol juridic se constată în cazul monumentului lapidar din Glâmbocata-Leordeni (1746): „Această moşie Dobroeşti şi bucăţile fiind a mea dă la părinţii miei şi dă cumpărătoare, iar dă pomană sfintei mănăstiri Câmpulungul”.

Înscrisul reprezintă o confirmare a unui titlu de proprietate asupra unei moşii obţinute prin moştenire („dă la părinţii miei”) şi prin cumpărare („dă cumpărătoare”) – proprietate donată („dă pomană”) Mânăstirii Negru Vodă din Câmpulung.

Monumentele epigrafice înregistrează evenimente care au afectat profund comunitatea umană, prin consecinţele lor nefaste.

Epidemia de ciumă din 1661-1662 este menţionată pe un monument lapidar din Curtea de Argeş: „într-aceia vreame fost-au înfricoşata ciumă în toată ţara şi la această mănăstire încă s-au petrecut Ştefan egumenul de această moarte”. O altă epidemie de ciumă, din 1721, este semnalată pe Crucea Burtii – monument lapidar din Coceneşti-Mioarele – denumită, astfel, după numele comanditarului Matei pârcălabul Burtescu: „întâmplându-se (...) domnul HS moarte năpraznică a adus ciumă în toată lumea şi fugindu acestu (...) Burtie părcălab şi cu (...) Dumitra i cu fiii dumnealor (...) s-au nevoit de au ridicat această cruce”.

Cruci – hrisoave atestând aspecte ale exploatării feudale

Un hrisov emis de cancelaria domnească a lui Matei Basarab inscripţionat pe un monument lapidar din Ştefăneşti relevă aspecte ale exploatării în feudalism.

Valoarea documentar-istorică a acestei importante piese epigrafice este augmentată de importanţa sa ca document de limbă veche românească.

Precizându-se semnificaţia juridică a piesei lapidare („dumne me m-am milostivit de am pus legături în ceastă sfântă cruce”), se prezintă relaţiile de exploatare existente: „văzând dumne me plânsoare acestor săraci carii au vii în Dealul Piteştilor

că-i asupresc vinăreciarii de nu le iau de în zeace veadre 1, cum au fost obiceaiul cel din domni bătrâni, ce-i asuprescu de le cer mai multu”. Prin acest document juridic, se stabilesc limitele impozitelor percepute de către viniceri, pentru a se preveni încasările excesive practicate de aceştia.

Importanţa documentului rezidă în sistemul utilizat vizând expunerea publică a unei hotărâri stabilite de cancelaria domnească prin inscripţionarea sa pe un monument lapidar amplasat în Târgul Dealului – unde, datorită fluenţei specifice unui asemenea loc – hotărârea domnească era accesibilă unei mase mai mari de viticultori. O legătură domnească cu conţinut similar a fost dată de Matei Basarab târgoviştenilor în 1635, textul fiind inscripţionat pe un monument lapidar amplasat în satul Valea Voievozilor din comuna Răzvad.

Aspecte ale luptei sociale

Un aspect important al luptei de clasă în feudalism îl reprezintă fuga ţăranilor de pe moşiile boiereşti. Conţinutul unui act de slobozenie este transpus pe o piesă epigrafică fixată în pridvorul monumentului de arhitectură ecleziastică din Moşoaia.

Amplasat, iniţial, ca piatră de hotar pe drumul spre Sămara, la limita proprietăţii moşnenilor din Moşoaia, monumentul epigrafic a fost transferat în pridvorul Bisericii Piscul Moşului, deoarece, potrivit tradiţiei orale, diferendele privind delimitarea proprietăţii moşnenilor din cele două localităţi degenerează în mutarea arbitrară sau distrugerea semnelor de hotar. Într-un asemenea context conflictual, moşnenii din Moşoaia au decis transferarea monumentului pentru a se preveni distrugerea „actului în piatră” al slobozeniei lor.

Deşi forma şi structura compoziţională ale piesei epigrafice sunt conceptual religioase, textul este, prin excelenţă, laic - constituind un model de transcriere ad litteram a unui hrisov, întrucât conservă şi formulele specifice unor acte redactate pe pergament: „întăritu-o-am (hotărârea, nn) cu pecete şi cu iscălitura domnii mele ca să fie nestrămutat înaintea măriei sale”. În esenţă, monumentul lapidar din anul 1741 reprezintă actul de slobozenie prin care Ion Bălăceanu, „nepot al Agăi Constantin Bălăceanu hotărăşte ca unii locuitori din Moşoaia ot sud Tiliorman (…) fiind fugiţi în alte sate”, deoarece nu s-au putut achita de excesivele obligaţii feudale, „să fie slobozi şi nebăntuiţi”.

Consemnarea unor privilegii orăşeneşti

Monumente epigrafice de importanţă fundamentală în istoria străvechii cetăţi de scaun Câmpulung Muscel – Crucea jurământului (1674) şi copia sa, Crucea pârgarilor (1790) – reprezintă documente autentice atestând privilegiile de autoadminstraţie limitată, economice şi jurisdicţionale ale oraşului. Monumentul juridic lapidar Crucea jurământului constituia locul de adunare a demnitarilor oraşului cu prilejul ceremoniei de învestitură în funcţia de judeţ, „prin dispoziţiunea oficială luată de Duca Vodă de a se comemora în piaţa publică rescriptul privilegial, pe un monument cu caracter religios”.

După ceremonia învestiturii judeţului, ales pe termen de un an de către cei 12 pârgari ai oraşului la Mânăstirea Negru Vodă, judeţul înconjurat de pârgari şi de mulţime, repeta, în faţa crucii din piaţa oraşului, „jurământul de credinţă şi săruta crucea”. Datorită acestei practici, monumentului i s-a atribuit denumirea de „Crucea Jurământului”.

Frecvenţa impresionantă a crucilor în Câmpulung facilita organizarea unor solemnităţi similare şi cu ocazia alegerii pârgarilor. Pârgarii oraşului erau aleşi „sub cerul liber, la răspântiile cartierelor medievale, unde se afla câte o cruce monumentală în faţa căreia cel în cauză depunea jurământul în prezenţa orăşenilor din cartierul respectiv".

Monumentul lapidar Crucea jurământului conţinea privilegii obţinute anterior de către orăşeni prin hrisoavele emise de cancelariile domneşti. Privilegiile economice erau consemnate succint: „Câmpulungul să fie ertat de vama de pâine, să nu dea vamă domnească; oroşanii să nu dea vamă ori den ce vor vinde; nici judeţul să nu aibă voe a lua vamă de la oroşani din cei vor vinde". Se invoca tradiţia: „cum au fost ertaţi de răposatul Radul Negru când au fost leatul 6723 şi de Alexandru vodă Iliaş, fost-au leatul 7136 şi de alţi bătrâni răposaţi domni". Se menţionează atestarea privilegiilor în documente: „precum scrie în cărţile ceale bătrâne şi în pisania sfintei mănăstiri, întărită de răposatul Matheiu vvd cu mare blestem".

Monumentul este, prin excelenţă, un document juridic: „Domnia mea am întărit mila oraşului cu aciastă cruce ca să fie ertaţi". Printr-un privilegiu de ordin juridic, se stipula: „pentru judecata oraşului, pe oroşani să-i judece judeţu cu 12 pârgari şi cu bătrânii oraşului, iar călugării sau părcălabii sau măcar alţii să nu aibă a se amesteca ca să strice judecata şi obiciaiul lor, ce au fost de la alţi domni bătrâni, ci toate legile şi judecăţile lor să fie stătătoare".

REPERTORIUL CRUCILOR DE PIATRĂ

Redactarea unui „corpus documentar" al crucilor de piatră – monumente memoriale din judeţul Argeş – implică o structurare a materialului informaţional pentru evitarea unor formulări stereotipe în consemnarea datelor referitoare la piesele epigrafice incluse (de la primul „document în piatră" de acest tip datând din anul 1546 până la obiectivele mai importante din perioada de mijloc a secolului al XIX-lea).

Analiza structuralistă a obiectivelor a determinat o clasificare a acestora, facilitând efectuarea unor codificări în sistemul alfa-numeric, conform schemelor concepute în acest sens.

Adoptarea sistemului prezentării topografice a monumentelor pe unităţi administrativ-teritoriale de tip comunal a fost condiţionată de structura actuală a localităţilor din nomenclatura cărora au dispărut unele sate. Astfel, satul Hulubeşti – pe teritoriul căruia au fost depistate două piese epigrafice valoroase incluse deja pe lista

monumentelor – întrucât nu este menţionat ca sat component al comunei Bughea de Jos, este imposibil de localizat pe o hartă actuală a judeţului Argeş. O situaţie similară prezintă comuna Berevoieşti. S-a considerat util ca, pentru fiecare aşezare de acest tip, să se indice prima atestare documentară (preluată din DIR sau DRH).

Crucile de piatră sunt înregistrate în ordine cronologică, pe sate, indiferent dacă acestea sunt sau nu consemnate în nomenclatura actuală a localităţilor. În cadrul comunei, satele sunt ordonate alfabetic.

Un indice cronologic, anexat, prezintă monumentele memoriale existente pe teritoriul judeţului Argeş.

Înregistrarea monumentelor memoriale a implicat un proces de selecţie, crucile de piatră cu inscripţiile complet erodate sau total nesemnificative au fost eliminate din repertoriu.

Analiza obiectivelor menţionate se efectuează în ordinea următoare:

● Datare

S-a adoptat sistemul utilizat în elaborarea volumului de „Inscripţii medievale ale României”, indicându-se anul erei noastre, apoi, între paranteze, anul de la facerea lumii menţionat, pe monumente, în litere chirilice cu valoare cifrică. Pentru precizarea anilor erei noastre, s-au scăzut 5508 ani – pentru perioada 1 ianuarie-31 august – şi 5509 ani, pentru perioada 1 septembrie-31 decembrie.

Unele cruci de piatră nedatate au fost încadrate în perioada istorică în care sunt atestate monumente datate cu care prezintă similitudini grafice, compoziţionale sau de factură artistică. În unele cazuri, a fost indicat secolul sau o perioadă de timp limitată la un pătrar de veac (ex. ¼ XIX – primul sfert al secolului al XIX-lea).

Amplasament

Se precizează locul de amplasare a monumentelor.

Tipologie

Tipologia monumentelor memoriale este prezentată codificat în sistem alfa - numeric. Prima grupă constitutivă a relaţiei reprezintă:

1. **Tipul crucii după structura morfologică** (simbolul fiind indicat prin majusculă).

Simbol Tipologia morfologică a crucilor

L – latină
S – stela sau stâlp
P – pristolnic

2. **Tipologia crucilor după capitel**.

Simbol Tipul capitelului

s – simplă (fără capitel)
cpm – piramidal monolit
cpd – piramidal detaşabil
ctp – trunchi de piramidă (m - monolit; d - detaşabil)
cs – de formă semicirculară

3. **Soclul** (delimitat, grafic prin **/**)

Simbol Tipul soclului

o – fără soclu
p – paralelipipedic

c – cilindric
s – cvasi-sferoidal.
A doua grupă constitutivă a relaţiei prezintă, în ordine:
1 – Modul de dispunere a medalioanelor (indicat prin majusculă).
2 – Dimensiunea medalioanelor.
3 – Forma medalionului central. (Cifre latine).
4 – Dispunerea siglelor evangheliştilor. (Cifre arabe).

Dimensiuni

Dimensiunile caracteristice acestor piese epigrafice se dau în centimetri, în următoarea ordine:
1 – înălţime; **2** – lungimea braţelor; **3** – lăţimea coloanei; **4** – grosime.

Ornamentică

Se precizează categoria ornamentelor.

Conservare

Se indică starea de conservare a pieselor analizate.

Inscripţii

Se indică tehnica utilizată (incizie, excizie) şi dimensiunea literei. Transcrierea inscripţiilor s-a efectuat în cursul documentării în teren, în manieră „grafică", respectându-se cu stricteţe: ductul literelor, ligaturile, poziţia literelor suprapuse, procedură exemplificată prin inscripţiile în limba slavonă incluse în repertoriu.

O asemenea modalitate de lucru a facilitat „paginarea" textelor (sfârşitul fiecărui rând fiind marcat prin **/**). S-au menţionat, între paranteze, grafiile inexistente, impuse, însă, de structura cuvântului, iar, prin puncte de suspensie – inscripţiile ilizibile, deteriorate.

În eventualitatea că bibliografia existentă permitea completarea elementelor textului, acestea au fost menţionate între paranteze duble «…» specificându-se sursa informaţională. În transcrierea textelor, se precizează locul unde sunt inscripţionate (pe latura sudică / nordică / vestică / estică / posterioară / dreaptă / stângă; pe extremitatea braţului transversal etc.

Bibliografie

S-au menţionat, în ordine cronologică, lucrările referitoare la piesa epigrafică analizată, specificându-se: numele autorului, titlul lucrării, locul şi anul apariţiei. Titlurile lungi, repetabile, au fost prescurtate, indicându-se cuvântul iniţial sau primele cuvinte (ex. Diaconescu, I. – <u>Reliefuri</u> sau Branişte M., Diaconescu, I. – <u>Vechile cruci</u>), titlurile complete fiind indicate la Bibliografia generală, anexată.

S-au utilizat siglări pentru menţionarea publicaţiei (ex. **GB** pentru Glasul Bisericii, **MO** pentru Mitropolia Olteniei) abrevieri incluse, de asemenea, într-o anexă.

La rubrica „<u>Menţiuni speciale</u>", s-au precizat „autorii" pieselor epigrafice sau au fost consemnate elemente informaţionale suplimentare pentru precizarea semnificaţiei unor obiective de acest tip ori indicarea unui alt amplasament. Nu se fac referiri la „<u>Material, tehnică</u>", întrucât modalitatea de executare a monumentelor lapidare a fost analizată în mod special în partea introductivă, iar piesele incluse în repertoriu nu prezintă, sub acest aspect, diferenţieri evidente.

ALBEŞTII DE ARGEŞ

Atestare documentară
● Satul Albeşti – 1523, aprilie 4.
Monumente memoriale
†- 1694 – Albeşti Pământeni.

Albeşti Pământeni

1694 aprilie 20

[**7202**]

Amplasament - DN 70 km 39.
Tipologie - Ls/p - AbI4.
Dimensiuni - 168 x 79 x 30 x 25 cm.
Ornamentică - Motive astrale (stele radiale, tip 4); butoni.
Conservare - Casură neregulată a bordurii braţului transversal nordic; crustă de măcinare în partea inferioară a coloanei; inscripţia deteriorată.
Inscripţii - Literă excizată de 6 cm.

Cu bun(ă) / vr(e)re(a) Tatălui şi cu a/jutorul Fiiului şi / cu îndemnare D(u)h(u)lui Svă/nt, rădicatu-s-au această cin/stită cruce pe cinstit hramăl / sv(ă)nt(u)lui Necolae în / zile(le) lui Io Costandin / voevod şi s-au nevoit ro/bi(i) lui Dumn(e)zeu, ju/pân Paraschivul i Vişa i părinţi(i) dum/ne(a)lor: Neacşul, Anca, / Radul, Neacşa, / Preda, Ilin(ca), Ion, Cost(andin), Ivaşco, Mira. Pe latura sudică - ***Preda, Păuna, ciad ego, Donca, / Barbul, Caplea, Mărgă/rita, Arsenie, Dragomir, / Neacşa, Costandin, / Bratul, Ghinadie, Vas(i)le, Ion, / Dima, Minea, Neacşul, / Petco, Caple(a), Mil(ea), Gheorghe, / Tud(o)ra, Ivaşco, Costandin, / Leca, Crăstina ca să / fie dumne(a)lor pome(nire) / în veac, amin. Is pis log(ofăt) Mirea.. m(e)s(i)ţa ap(rilie) din 20, leat 7202***. Pe latura nordică (text ulterior; litere excizate de 8 cm)- ***1830./ Ion, / Păuna, / Maria.***

Bibliografie
Tocilescu, Gr. – *Ms. rom*. 5142, f.276 – Biblioteca Academiei Române.
Diaconescu, I. – *Reliefuri*..., în GB, 1969.
Menţiuni speciale – Autor – Minea logofăt.

ALBEŞTII DE MUSCEL

Atestare documentară
● Satul Albeşti – 1572, ianuarie 19.
Monumente memoriale

†-1660-1661 - Albeşti
†-Sec. XVIII - Albeşti
†-1 7 0 4 - Cândeşti
†-1721-1722 - Albeşti
†-1723-1724 - Cândeşti
†-1782-1783 - Bughea de Sus
†- 1 7 8 3 - Albeşti
†-1819-1820 - Albeşti
†-Sec. XIX - Cândeşti
†-Sec. XIX - Cândeşti

Albeşti

1660 septembrie 1 – 1661 august 31

[7169]

Amplasament - Şoseaua spre Floreşti, lângă casa Izbăşoiu Ion.
Tipologie - Ls/o - A0I1.
Dimensiune - 134 x 59 x 26 x 5 x 21 cm.
Conservare - Casuri reduse pe bordură.
Inscripţii - Literă excizată de 6,5 cm.

Rădicatu-se-au a/ceastă cinstită / cruce întru s/lava Uspenie B(ogorodi)ţe / Marie, în zilele / lui Grigorie vod(ă). Şi / s-au nevoit robii lui / Dumnezeu: Badea, Nea/ga, Stan, Dobra/.

– Sec. XVIII –

Amplasament - La răscrucea drumurilor din Dealul Măţăoanu.
Tipologie - Ls/0 - B a I 1.
Dimensiuni - 144 x 54 x 25 x 12 cm.
Ornamentică - Bordura dublată de torsadă; motive florale.
Conservare - Coloana retezată la nivelul rândului 10 al textului de pe faţa principală; consolidată cu bară metalică pe latura posterioară.
Inscripţii - Literă excizată de 3 cm.

Ridicatu-/s-(a) această s/tă<!> sf(ă)ntă cruc/e întru hram/u Uspenii B(o)g(o)r(o)diţi de r/obu lui D(u)mn/ezeu Vlădu/ţ, Sanda, Ghe/orghe,/«…»ra, Necula, Stana, / Radu, Marica, Ghergh/ina, Buc/ur, Vlăduţ, / Marica, Ilia, B/adea, Maric/a, Stanc(i)u, D/obra, Io(a)na, / Vlada, Dob/ra,«...»

Bibliografie – Diaconescu, I. – *Reliefuri*..., în GB, 1969.

1721 septembrie 1 – 1722 august 31

[7230]

Amplasament - În faţa casei lui Bizon Gh.
Tipologie - Ls/o - C b I o.
Dimensiuni - 128 x 50 x 26 x 20 cm.
Conservare - Text, parţial, erodat în partea inferioară a coloanei.
Inscripţii - Literă excizată de 5 cm.

Rădicatu-s-au a/ceastă sf(ăn)tă cr/uce în (h)ra(m) Os(pe)n/ia B(ogorodi)ţe Maria, în / zilele lu N/eculce voevod / şu <!> s-a nevo(it) / robu lu D(u)mn/ezău, Larea<?>, Părăsaiva<?>, Dumit/ru, Ba/dea, M <?>, N/ecula, Ion, N/ecula, Vlăd. Pe latura vestică- ***Ne(a)cşa, Florea /, Ion, Neacşu,/ Florea,«...»,/ Ion. 7230.***

Bibliografie – Diaconescu, I. – *Reliefuri...,* în GB, 1969.

1783 aprilie 3

Amplasament - Încastrată în zidul de incintă al Bisericii Albeşti, pe latura vestică.
Tipologie - Ls/0 - B a I 1.
Dimensiuni - 139 x 47 x 26 x 20 cm.
Conservare - Casuri neregulate pe bordură.
Ornamentică - Motive astrale (stele radiale).
Inscripţii - Literă excizată de 4 cm.

Cu ajut/oriul Tată/lui şi cu v/oia Fiiului ş/i cu plinir/ea Sf(ă)n(tul)ui / D(u)h, rădic/atu-s-au acea/stă sf(ă)ntă / şi d(u)mnezei/ască cruce / pre hramul s/f(ă)ntului Nic/olae cu to/ată cheltuiala / robului / «lui» D(u)mnezeu, Radu, Ra/da. Pe latura nordică - ***Grigore, Anca, Fratea, Ilinca, Anca, Matei, Neacşa, Neagoe, Rada, Barbu, Maria, Badea, Anca, Radu, Udrea, Despa, Stana, Ioana. Morţi: Ion, Oprea, Radu, Anca, Cioplea, Rada, Sora, Gheorghe, Mateiaş, Maria.***

Pe latura sudică - ***Stan, Oprea, Dobra, Vasile, Boba <?>, Dumitru, Ioana cu tot neamul lor. Mes(iţa) aprilie 3, anii de la Hs, leat 1783.***

Bibliografie – Diaconescu, I.– *Reliefuri*..., în GB., 1969.

1819 septembrie 1 – 1820 august 31

[7328]

Amplasament - Circa 50 m N de atelierele pietrarilor.
Tipologie - L cpm/p - B a I o.
Dimensiuni- 120 x 44 x 17 cm.
Ornamentică - Bordură liniară cu „panglici"; butoni.
Conservare - Casură lamelară în partea inferioară a coloanei; proces de degradare biocorozivă.
Inscripţii - Literă excizată de 4 cm.

Această sf/ântă cruc/e s-au rădi/cat de ro/bu lui D(u)m/nezeu, Stan/u, Neacşa, Voi/cu, San/du, Chiriţă, Ri/zea, Maria, / Iana, Achi/m, Preda, D(u)mitra ş/i cu tot / neamul lor. Pe extremitatea braţului transversal sudic- ***L(ea)t 7328.***

Bibliografie – Diaconescu, I.- *Reliefuri*..., în GB, 1969.

Bughea de Sus

1782 septembrie 1 – 1783 august 31

[7291]

Amplasament – Pe malul stâng al pârâului Bughea, lângă o fântână.
Inscripţii –

Rădicatu-s-au aciastă sfântă cruce în hramu (U)spenii B(ogorodi)ţe, în zilele lui Io Neculae Caragea voivod. Şi s-au ostenit rob(ul) lui Dumnezău: Stoica, Rada, Gheorghe, Ilina, Stana, Ilinca, Maria, Ne(a)go(e), Pe latura sudică – ***Rada, Cărstia, Bucura <?>, Radu, Ioana, Stanciu, Ioan, Neagoe, Despa, Floria, Petria, Ioana, Stanca, Gheorghe, Dima,*** Pe latura nordică – ***Ioan, Ilinca cu tot niam(ul), Sanda, Necula, Neacşa. Leat 7291.***

Bibliografie – Diaconescu, I. – *Reliefuri*…, în GB, 1969.
Menţiuni speciale – Textul a fost reprodus integral din sursa citată.

Cândeşti

1704 octombrie 2

[7213]

Amplasament - Plaiul Banului.
Tipologie - « ? »
Dimensiuni - 125 x 40 x 15 x 15 cm.
Inscripţii - Literă excizată de 4 cm.

Redicatu-s-au această cinstită cruce întru slava Uspenii B(ogorodi)ţe Mariei, în zilele l(ui) Io Costandin voivod. Şi s-au ostenit robul lui Dumnezeu, Bade(a), Flore(a) sin ego, Vlăduţa, Iana, Dobre, Crăstina sin ego, Ivaşco, Costandin. Pis m(esi)ţa o(ctomvrie) 27, leat 7213. Iovana, Sima ire(u)?

Bibliografie - Diaconescu,I. – *Reliefuri*..., în GB, 1969.
Menţiuni speciale
Textul a fost reprodus integral din sursa citată.

1723 septembrie 1 – 1724 august 31

[7232]

Amplasament - În izlaz, la circa 1 km NV de sat.
Tipologie - Ls /p - B a I 1.
Dimensiuni - 132 x 48 x 23 x 20 cm.
Ornamentică - Motive florale.
Conservare- Braţul transversal nordic retezat la jumătatea. medalionului; casuri neregulate pe bordură.
Inscripţii - Literă excizată de 4 cm.

Rădicatu-s-au / această sfăn/tă cruce în (h)r/amu Văzn/(e)senia B(ogorodi)ţe / în zilele lui / Neculce vo/evod şi s-au nev/oit robul lui D(u)mnezeu, Dumi/tru, Gheorghe, P/araschivă, Ra/du, Voica, Stan/ca, Florea, Ion, Ioana. Pe latura estică - ***Stanciu meşt/(er) leat 7232***.

Bibliografie
Diaconescu, I.- *Reliefuri*..., în GB, 1969.

– 1/4 X I X –

Amplasament - 250 m NV de centrul satului Cândeşti, spre izlaz.
Tipologie - L cs/o - C c I o.
Dimensiuni - 115 x 40 x 22 x 17 cm.
Ornamentică - Butoni cu cruce incizată.
Conservare - Casură neregulată la extremitatea braţului transversal sudic.
Inscripţii - Literă excizată de 4 cm.

Ridica/tu-s-au a/ceastă c/r(u)ce de ro/bu lui D/(u)mnezeu, I/on,«…», Pătru, «…».

– ¼ X I X –

Amplasament - În centrul satului, lângă casa Bratu Gh.
Tipologie - L cs/o - Ba I o.
Dimensiuni - 112 x 42 x 22 x 18 cm.
Ornamentică - Motive astrale (stele); chenar decorativ în partea superioară a coloanei.
Conservare - Casuri la bordura inferioară a braţului transversal sudic.
Inscripţii - Literă excizată de 4 cm.

Andrei, / Gheorghe / i Maria, / Savu, Sa/nda, Necu/lae, I(l)i/e, Vişa, B/ratu,/ Costan/din,«…»

Menţiuni speciale
Datată după grafie şi factură artistică. Text confuz, nepermiţând o transcriere inteligibilă.

ALBOTA

Atestare documentară
● Satul Albota (sub forma Alboteani) – 1497, aprilie 1.
Monumente memoriale
†- 1703-1704 - Moşteni
†- 1 8 4 8 - Moşteni

Moşteni

1703 septembrie 1 – 1704 august 31

[7212]

Amplasament - 20 m NV de Biserica Moşteni.
Tipologie - Ls/p - A a I o.
Dimensiuni - 101 x 42 x 20 x 15 cm.
Ornamentică - Butoni încadrând medalioanele.
Conservare - Casură neregulată a extremităţii braţului transversal estic.
Inscripţii - Literă excizată de 4 cm.

Rădicatu/-s-au această / sf(ă)ntă cruce / în zilele lu/minatului d/omnu Ion Cost/andin voevod, / hramu prea/cuvioase(i) Paraschevei. / Pe latura vestică ***- Şi s-au ne/voit robul / lui Dumne/zeu, Costa/ndin, Ned/elea, Viş/a, Badea, / Drăgul/ina, Stan/ciul, M(a)riia./*** Pe latura posterioară ***- Toader, Mic/ul, Zoică, Drag/omir, Voico, Radul, / Stan, Ghe(o)rghe, Mi/ria, Stancia,/ Mihail, Io/sif, M(a)riia, Şer/ban, M(a)riia, S/tanciu, Ia/na, Preda,/ M(a)riia, Vla/dul, Cazan ,/ Tănasie.*** Pe latura estică- ***Neacşa, M/uşa, Nea/ga, Tudo/ra, Dum/itru, Ca/zan, Neaga, / Anca, Mar/a Costa(n)/din, Dumit/ra. L(ea)t 7212.***

1848 decembrie 12

Amplasament - 20 m NV de Biserica Moşteni.
Tipologie - L cs/o - A a I o.
Dimensiuni - 96 x 40 x 22 x 10 cm.
Ornamentică - Cruce excizată pe capitel; motiv fitomorf pe coloană.
Conservare - Bună.
Inscripţii - Literă excizată de 2,5 cm.

Robu lui / D(u)mnezeu / Stan ereu,/ Rada eriţ(a),/ Udrişti er(eu), / Dobra er(i)ţ(a), Radu, San/fira, Şăr/bana. Pe capitel ***- 1848, dec(embrie)12.***

ANINOASA

Atestare documentară

● Satul Aninoasa - 1437, august 13.

Monumente memoriale

†- XVIII - Aninoasa

†- 1840 - Aninoasa

Aninoasa

– Sec. XVIII –

Amplasament - Curtea Mânăstirii Aninoasa.
Tipologie - Ls/o - B a I 1.
Dimensiuni - 102 x 60 x 23 x 19 cm.
Ornamentică - Motive fitomorfe.
Conservare - Coloana retezată sub braţele transversale; casuri neregulate în partea superioară a coloanei şi pe braţul transversal stâng.
Inscripţii - Literă excizată de 4,5 cm.

Rădicatu-s-/au această / sf(ă)ntă cruce / de robul lui / D(u)mnezeu, Dan / log(ofăt) mănăstiri(i) / Aninoasi(i) în / hram răpo… Pe latura stângă - ***Morţi. Muşat,/ Dobra, M/atei, Ion, / Tudora / cu tot niamu.***

1840 noiembrie

Amplasament - În curtea Mânăstirii Aninoasa.
Tipologie - Lcs/o - G' a I o.
Dimensiuni - 142 x 63 x 26 x 19 cm.
Ornamentică - Torsade în partea superioară a coloanei; butoni prezentând motivul unei cruci incizate; cruci înscrise în trapez.
Conservare - Casură neregulată a capitelului.
Inscripţii - Literă excizată de 4,5 cm.

† Aicea odi/hneşte oa/sele ado/rmitei ro/abi(i) lui Du/mnezeu,/ Maria Can/taroulo, / la leat / 1840, noe(mbrie)."

Menţiuni speciale -
Maria a fost soţia arendaşului Daniil Cantarolu, cel care a refăcut, după cutremurul din anul 1838, Biserica Mânăstirii Aninoasa.

AREFU

Atestare documentară
● Satul Arefu (sub forma „Hareşul") – 1558, februarie 11.
Monumente memoriale
†- sec. XVII - Căpăţâneni-Pământeni

Căpăţâneni-Pământeni

– Sec. XVII] –

Amplasament - Incinta bisericii satului, spre sud-est.
Tipologie - S/o - U o.
Dimensiuni - 137 x 64 x 32 cm.
Conservare - Casuri neregulate; text parţial erodat.
Inscripţii - În limba slavonă; literă incizată de 5 cm.

† Preasfântă Născătoare de Dumnezeu, pomeneşte, Doamne, pe creştinii care au făcut această cruce: Stan, Ioan, Şărbu.

BASCOV

Atestare documentară
● Satul Bascov - sub forma Baţcov - 1428.
Monumente memoriale
†- 1802 - 1803 - Bascov

Bascov

1802 septembrie 1 – 1803 august 31
[7311]

Amplasament- Lângă un drum paralel cu pârâul Bascov.
Inscripţii -

Ridicatu-s-au această sfântă cruce întru cinstirea mai marelui voievod. Pomeneşte, Doamne: Şerban iereu, Smaranda ieriţa, Mariia monahiţa, Ilinca ieriţa, Iordache, Păuna, Păuna, Pârvul, Nicolae, Zoiţa, Duminică, Cos(tan)din, Radu, Gheorghe cu tot neamul lor. Leat 7311.

Bibliografie
Delă pentru scrierea crucilor de piatră... Arhivele Statului jud. Argeş, fond Prefectura jud. Argeş, dosar 110/ 1832, f. 22 v.
Menţiuni speciale - Actualmente, dispărută.

BĂLILEŞTI

Atestare documentară
● Satul Băjeşti - 1519, septembrie 5.
● Satul Bălileşti - 1598, martie 24.
Monumente memoriale
†- 1662 - Băjeşti
†- Sec. XVIII - Bălileşti

Băjeşti

1662 mai 10
[7170]

Amplasament - Circa 250 m vest de Biserica Băjeşti.
Tipologie - Ls/0 - J b I 1.
Dimensiuni - 186 x 69 x 30 x 21 cm.

Ornamentică - Elemente de artă figurativă - un înger în relief méplat, încadrat de medalionul central; floare de crin stilizată, semipalmete şi motive astrale.
Conservare - Bună.
Inscripţii - Literă excizată de 5,5 cm.

† Cu vrerea lu/i Dumnezău, / făcutu-s-au / această sf(ă)ntă / cruce, vă dni / Ion Gligorie Ghi/ca voivod pentru / sufletul robul / lui Dumnezău, / Băra, fratele / jupaniţ(ei) Mariei vel vist/iăreasa. / Pis m(esi)ţ(a) 2 mai 10 zile /, văleat 7170.

Bibliografie
Flaminiu Mârţu – *Un monument de cult necunoscut în ansamblul feudal al curţii de la Băjeşti (Argeş),* în BOR, an XCIII.
Menţiuni speciale
Transferat, pe actualul amplasament, din „Dealul crucilor”- Băjeşti.

Bălileşti

– Sec. XVIII –

Amplasament - La extremitatea sudică a satului, lângă o troiţă.
Tipologie - Ls/0 - A b I 1.
Dimensiuni - 110 x 63 x 31 x 24 cm.
Ornamentică - Butoni - încadrând medalioanele extreme de pe braţele transversale.
Conservare - Coloana retezată sub rândul 8; partea inferioară dispărută.
Inscripţii - Literă excizată de 5 cm.

Ridicatu-s-au a/ciastă sf(ă)ntă / şi de vii(a)ţă c/ruce întru hra/mul sf(i)nţilor arh/irei Vasile / cel Mare, Gligore, Ion,«...» Pe latura nordică ***- Neacşa, Dra/gomir, If/rosina, Ene, / Opria, Neac/şa, Dumit/ra, Ilinca.***

Menţiuni speciale - Datată după grafie.

BÂRLA

Atestare documentară
● Satul Urluieni - 1624, iunie 10.
Monumente memoriale
†- 1731-1732 - Urluieni
†- 1 8 4 1- Lereni

Lereni

1 8 4 1

Amplasament - În curtea Bisericii Lereni, lângă altar.
Tipologie - Ls/0 - E b I o.
Dimensiuni - 83 x 36 x 20 x17 cm.
Conservare - Bună.
Inscripţii - Literă excizată de 4 cm.

Pro/to(o)p / Gheor/ghe./ 1841.

Urluieni

1731 septembrie 1 - 1732 august 31

[7240]

Amplasament - În curtea Bisericii Urluieni.
Tipologie - Ls/o - F b I o.
Dimensiuni - 169 x 65 x 30 x 22 cm.
Conservare - Proces redus de coroziune.
Inscripţii - Literă excizată de 5 cm.

Rădicatu-s-au ac/ea(s)tă s(fân)tă cruce în / hramu s/(fân)tului / Teodor Tiron, / în zilel(e) lui Io Cos/tandin voivod / de ro(bii) lui Dumnezău:/ Manea, Stanciu, / Părva, Ion, Ion, / Tatomir, Gher/ghina, Gherghina, Dobr/a, Stoica, Stoica, / Barbu. L(ea)t 72/40.

BELEŢI – NEGREŞTI

Atestare documentară
● Satul Beleţi - 1526, august 29.
● Satul Negreşti - 1571, octombrie 11.
Monumente memoriale
†- sec. XVII - Beleţi
†- 1 7 0 7 - Negreşti
†- 1719-1720 - Beleţi

Beleţi

– Sec. XVII –

Amplasament - În centrul satului, vizavi de cooperativă.
Tipologie - Ls/p - Ab II/III 1.
Dimensiuni - 143 x 73 x 26 x 22 cm.
Conservare - Casuri neregulate la extremitatea braţelor şi în partea superioară a coloanei; text erodat.
Inscripţii - Text în limba slavonă; litera excizată de 5 cm.

S-a ridicat această cruce întru ruga şi lauda «…» Laz(ăr)?, Anca i Miul, A(n)ca, Radul...

Menţiuni speciale - Transferată din Valea lui Ban.

1719 septembrie 1- 1720 august 31
[7228]

Amplasament - Lângă crucea din sec. XVII.
Tipologie - Ls/p - C a I 1.
Dimensiuni - 130 x 55 x 23 x 17,5 cm.
Conservare - Bună.
Inscripţii - Literă de 5 cm.

† Cu bun(ă) vrearea Ta/tălui, cu ajutorul Fi/iului şi cu săvărş/irea Sfăntului Duh, / rădicat(u)-s-au această / sfi(n)tă cruce într(u) /hramu preapodomnii /Paraschivă, în zile/le lui Neculae v/oevod. Şi s-au nevoit / (ro)bul lui Dumnezău, / Vasalache ca să ni/e <sic !> păntru suflitu /răposaţi(l)or po- Pe latura sudică - ***meniţi: Do(bra, Văntilă, / Stoica, So/ra, Pană, Rad/ul, Tănas(e), Isp/as, Stan i Stan/cu, Aniţa. / Leat 7228.***

Negreşti

1707 decembrie 6

[7216]

Amplasament - În curtea Bisericii Negreşti.
Tipologie - Ls/p - C b I 1.
Dimensiuni - 142 x 59 x 25 x 16,5 cm.
Conservare - Bună.
Inscripţii - Literă excizată de 4,5 cm.

Cu vrearea Tat/ului şi cu aj/(u)torul Fiolui şi/ cu săvă/rşirea / Sfăntului D(u)h, / rădicatu-s-au aceas/tă cinstită cruce/ întru cinstea sfănt/ului Nicolae în/ zilele (lui) Io Cost/andin B(asarab) voevod. / Ostenitu-s-au robi(i) lui / Dumnezeu: Stan/ şi Voica, Şărban şi / Ana, Şărban, Stoica, Stan, Radul. Pe latura sudică ***-(N)edelco, St/an, Dumitru. / M(esiţa) d(e)c(emvrie), 6 dni, 1(ea)t / 7216.***

Menţiuni speciale
Datată după grafie şi compoziţia artistică.

BEREVOIEŞTI

Atestare documentară
● Satul Berevoieşti – 1526, iulie 26.
Monumente memoriale
†- 1602 - 1611 †- 1743 - 1744

†- 1660…1673
†- 1664 - 1669
†- 1711
†- 1715…1730
†- 1730
†- 1757
†- 1780 - 1781
†- 1787
†- 1828
†- 1868

Berevoieşti

[1602 – 1611]

Amplasament - Cartier Măneşti, lângă casa D. Amzicu.
Tipologie - L s/p - p III 6.
Dimensiuni - 163 x 80 x 31,5 x 23,5 cm.
Conservare - Casură neregulată la extremităţile braţelor transversale. Text, parţial, erodat sau acoperit cu un strat de var.
Inscripţii - Text în limba slavonă; literă excizată de 7,5 cm.

Ridicatu-s-a această cinstită cruce întru ruga Adormirii Născătoarei de Dumnezeu. Radu şi Neacşa pentru sufletul părinţilor săi, în zilele (lui) Ion Radul voevod şi Cernica vel dvornic şi jupăn(i)ţa Chiajna, Ioana, Nan, Neaga şi…«text deteriorat»

Menţiuni speciale

Cruce de hotar între satele: Berislăveşti (actualmente, Berevoieşti-Pământeni) şi Năpârteni (actualmente, Berevoieşti-Ungureni). Datarea corespunde perioadei domniei lui Radu Şerban (1602-1611).

Cernica din Săcuiani a fost mare vornic între 1602-1610, cf. N. Stoicescu – *Dicţionar al marilor dregători din Ţara Românească şi Moldova – sec. XIV-XVII,* Bucureşti, 1971.

[1660 - 1664; 1672 – 1673]

Amplasament - „Cartier” Ungureni, lângă puntea de peste Bratia.
Tipologie - L s / 0 - A b III/II 1.
Dimensiuni - 121 x 68,5 x 27 x 22 cm.
Ornamentică - Motive fitomorfe.
Conservare - Text erodat în partea inferioară a coloanei.
Inscripţii - Literă excizată de 4,7 cm.

Rădicatu-se-au ac/iastă s(fân)tă cruce / întru slava s(fân)tă/lu(i) Nicolae vă / dni Io Gligorie / voivod şi se-a / nevoit robii / lu(i) Dumnezău, Na/n logofăt i jup(a)niţa Mariia, /«…», Niagoe,Voicu.

[1664–1669 noiembrie 21]

Amplasament - Valea Satului, lângă casa Gh. Caramelea.
Tipologie - L s/p – A b II/ III o.
Dimensiuni - 136 x 81 x 33 x 23 cm.
Conservare - Text erodat, ilizibil.
Inscripţii - În limba slavonă. Literă excizată de 5,5 cm.

Ridicatu-s-a această cinstită şi dumnezeiască cruce în ruga şi în lauda Sfintei Ovidenii a prea curatei Născătoarei de Dumnezeu, în zilele lui Radu Leon voievod. Pomeneşte, Doamne, pe robul lui Dumnezeu, Enache. Luna noiembrie, 21 zile, în anul 7120.

Menţiuni speciale
Textul – ilizibil – este reprodus din Flaminiu Mârţu – *Inscripţii pe piatră din Berevoeşti*, ms, 1952. Deşi autorul citeşte anul 7120 [1611], corespunzând domniei lui Radu Mihnea, întrucât numele voievodului Radu Leon este perfect lizibil, momentul edificării crucii este raportat la perioada domniei acestuia: 1664 - 1669.

1711 octombrie 5

[7220]

Amplasament - Dealul dinspre Godeni, în vârf.
Tipologie - L s/o - S a.
Dimensiuni - 86 x 52 x 23 x 14 cm.
Conservare - Casuri ale extremităţii braţelor.
Ornamentică - Medalioane formate din vrejuri.
Inscripţii - Literă excizată de 4 cm.

Ridicatu-s-a această cinstită cruce întru mărirea Sfântului Duh de Nectarie monah, în zilele lui Ion Costandin voievod. Luna octombrie, ziua 5, văleat 7220. Pomeni Gospodi: Manta, Margareta, Chera, Magdalina monahia.

Bibliografie
Flaminiu Mârţu – *Inscripţii pe piatră din Berevoeşti,* ms., 1952.

1715 decembrie 25 - 1716 noiembrie 14; 1719 martie - 1730 septembrie 3

Amplasament - Lângă Primăria Berevoieşti.
Tipologie - L s / p - S VI 1.
Dimensiuni - 96 x 48 x 27 x 11,5 cm.
Ornamentică - Motive astrale: disc - floare.
Conservare - Coloana retezată sub r. 8 al textului.
Inscripţii - Literă excizată de 4,5 cm.

Rădicatu-s-au / această sf(ă)nt(ă) cru/ce întru cins/tea şi slav/a sf(ă)ntului Nico/ lae, în zile(le)/ lui Io Nicola/e şi s-a-/u nevoit robii «...» Pe latura nordică - ***Chirca,/ Ilina,/ Mariia,/ Iana,/ Ion,/ Bratu*** Pe latura sudică - ***Pome/ni, G(ospod)i :/ Nan, / Mariia,/ Neagoe/*** Pe extremitatea braţului transversal nordic -***Dobrot(ă) /petra/ru, Ion.***

Menţiuni speciale
Datează din perioada domniei lui Nicolae Mavrocordat.

1730 septembrie 1 - 1731 august 31

[7239]

Amplasament - Valea Satului, la circa 350 m E de Primăria Berevoieşti.
Tipologie - L s/ o - B b I 1.
Dimensiuni - 102 x 42 x 21,5 x 17,5 cm.
Conservare - Bună; este, însă, adânc implantată în sol.
Inscripţii - Literă excizată de 4,5 cm.

Ridicatu-s-au / ac(e)astă sf(ăn)tă / cruce întru / slava şi cin/stea Uspeni(i) / B(ogo)ro(di)ţe şi / s-au nevoit robu lui D(u)m(ne)zău, erod/diea(co)n Ea/ne, Voica,«...» / Pe latura nordică - ***monahi/e Magda/lina, mo/nah (ia) Mariea,/, monah../.*** Pe latura sudică ***- mon(a)h O/nisifor, / Io(a)na, «vă dni Io Mihai voivod. Leat 7239»***

Menţiuni speciale
Textul dintre «…» este reprodus din Flaminiu Mârţu – *ms. cit.*

1743 septembrie 1 – 1744 august 31

[7252]

Amplasament - Valea Satului - la ramificaţia spre Baba, lângă casa lui Achim Iordache
Tipologie - L s / o - A b I 1.
Dimensiuni - 92 x 51 x 23,5 x 15 cm.
Ornamentică - Motive astrale, florale, meandru; litere cu caracter decorativ în componenţa monogramelor.
Conservare - Casură neregulată a braţului transversal sudic.
Inscripţii - Literă excizată de 4 cm.

Ridicatu-/s-au acest/ă s(făn)tă cr/ucea şi d(u)mn/eze(ia)scă / în «hramul sfântului Nicolae de robul lui Dumnezeu, Constantin, Despina, Tudor». Pe latura sudică - ***Pană, Vo(i)/ca, Cost/andin, Rad(u,a),T/oaderu,Nea/goe,Dos/pina*** Pe latura nordică - ***Neacşa,/ Anca, Dum/itru, I/on, Ştef/an, Mari/ia, «Dumitra, Nedelea, Dumitru. Vă leat 7252»***

Bibliografie
Arhivele Parohiei Valea Satului, *mss,* p. 5.
Menţiuni speciale
Textul dintre «...» a fost reprodus din sursa indicată, crucea fiind adânc implantată în sol.

1757 februarie 20

[7265]

Amplasament - Faţa Câmpului - punctul Bişbic.
Tipologie - L s/o.
Dimensiuni - 92 x 50 x 22 x 14 cm.
Inscripţii - Literă excizată de 4 cm.

Cu ajutorul lui Dumnezeu, ridicatu-s-a această sfântă cruce în hramul prea sfintei Uspenia Născătoarei de Dumnezeu, de robii lui Dumnezeu: Pascu, Bălaşa, Gheorghe,Costandin, Dobre, Maria şi părinţii noştri: Neagoe, Neaga, Pătraşcu, Marin, Dobre, Stana eriţa. Fevruarie 20, leat 7265.

Bibliografie
Flaminiu Mârţu – *ms. cit*.

1780 septembrie 1 - 1781 august 31

[7289]

Amplasament - Pe drumul Berevoieşti - Malu, în punctul Pârloagele.
Tipologie - L s / p - S 1.
Dimensiuni - 129 x 45 x 18 x 15 cm.
Conservare - Coloana retezată la nivelul r. 5.
Inscripţii - Literă excizată de 6 cm.

Cu vrer(ea) / Tată/lu(i) şi aju/«…» ridi/catu-/s-a ci(ns)/tită / cruce / şi cu to(t) / niamu. Pe latura sudică - ***în hram/u a sf(in)/te(lui) Ni/cul(a)e / de roa/(ba) «...» St/ana, Ş/erban, / Costa(ndin), / Marea(?), / Io(a)na*** Pe extremitatea braţului transversal sudic - ***Lia(t) 7/289.***

1787 februarie 20

[7295]

Amplasament - Pe drumul Berevoieşti - Malu, în punctul Pârloagele sau Lutu Alb.
Tipologie - L cpd / p - B a I 1.
Dimensiuni - 164 x 70 x 29,5 x 18 cm.
Ornamentică - Motive astrale (stele radiale unghiular) încadrate de medalioane circulare siglate: IS, HS, NI, KA.
Conservare - Casuri ale extremităţilor braţelor; atac biocoroziv; tendinţă de cădere.
Inscripţii - Literă excizată de 6 cm.

Cu ajutor(u)l / lui D(u)mnezeu, / ridicatu-s-au / această sf(ă)ntă / cruce în hram / preasf(i)ntii Us/peni(i) Născătoari(i) / de D(u)mnezeu, de ro/bi(i) lui D(u)mnezeu: / Pascu, Bă/laşca, Gheorghe, / Costandin, Dobra, / Sta(n), Maria. Pe latura vestică - ***şi părin/ţii noştri: / Neagoe, Pă/traşcu,/ Mariia, D/obre, St/ana er(i)ţă, Matei, Des/pa. Leat 7/295, mes(iţa) fevru(arie) 20./*** Pe latura estică - ***în num/ele lui Costa(n)d/inu, Voi(cu,ca) <?>, / Costa(n)/dinu , Io(a)/na, Ion, / To(a)deru, / Anta / meşteru.***

Menţiuni speciale
Autor: Anta meşter.

1828

Amplasament - În afara cătunului Valea Satului, pe firul apei, în grădina lui Gh. Pascu.
Tipologie - L cpm /p - E a I o.
Dimensiuni - 114 x 38 x 16 x 14 cm.

Ornamentică - Reprezentare antropomorfă sub text (Glava Adama?); cruce tip Malta pe capitel.
Conservare - Coloana retezată sub r. 1; casură lamelară la capitel.
Inscripţii - Literă excizată de 4 cm.

Pomen/i, G(ospo)di: I/on, Ma/te(i). 1828

1868 decembrie 17

Amplasament - La est de Biserica Vatra Satului.
Tipologie - L cs / o - Ş o.
Dimensiuni - 124 x 49 x 24 x 17 cm.
Ornamentică - Torsadă la baza capitelului: motiv fitomorf pe capitel.
Conservare - Foarte bună.
Inscripţii - Literă incizată de 4 cm.

La acest stâlp / zac oasele / răpos/atulu/i pre/otu(lu)i / Mihai, / Anul / 1868/ dec(embrie) 17.

Menţiuni speciale

Unica piesă epigrafică din judeţul Argeş, în care termenul „cruce” este înlocuit cu „stâlp”!

BOGAŢI

Atestare documentară
● Satul Bogaţi – 1550. <Registrul vigesimal al Braşovului.>
Monumente memoriale
†- Sec. XVII-XVIII

Bogaţi
Sec. XVII – XVIII

Amplasament –Încastrată în peretele vestic al pronaosului Bisericii Valea Zimbrului.
Tipologie – L so/ Fb I 6.
Dimensiuni – 55+52 x 28 cm.
Conservare – Fragmentată în două. Text, parţial, distrus.
Inscripţii – Literă excizată de 5,5 cm.

Această sf(â)ntă / cruce întru / slava şi cin/stea Prepodo/(b)na Par(a)schiva, / în zilele lu/minatul(ui) dom/n Io Miha(i) Pe fragmentul inferior – ***voevod. P(omeni) G(ospod)i: rabi Bojiu, / Stăniia <!>, Voica, / diaco(n) chir Isa(ia)<?>,/ Despa, Dumit/ru, Marie, Ne(a)c/şa, Dobra, Ma/rie, Ananie. / Me(si)ţa octovre / dni 14, v(ă)l(ea)t «…»***

Menţiuni speciale
Potrivit tradiţiei locale, provine de la vechea biserică din Valea Zimbrului datând din sec. XVII-XVIII, actualmente, dispărută).

BOTENI

Atestare documentară
- Satul Boteni – 1512 - 1513, iulie 23.

Monumente memoriale
†- 1656 - Boteni
†- 1747 - Boteni
†- 1842 - Boteni

Boteni

1656 august 16

[7164]

Amplasament - Circa 4 km N de sat, pe şoseaua spre Câmpulung.
Tipologie - Ls/p - C b III 1.
Dimensiuni - 202 x 79 x 37 x 27 cm.
Ornamentică - Motive astrale (stele, tip 4).
Conservare - Casuri neregulate; text parţial erodat.
Inscripţii - În limba slavonă; litera de 5 cm.

«...» vă dnă Io Constantin voevod «...», Vlad, «...», Şerbana, «...», Andreiu, Mariia, Gheorghe, Stancul, Zlatca (?), Niaga, «…», Pe latura sudică - ***dnă 16 august 7164.***

1747 aprilie 15

[7255]

Amplasament - În cătunul Muscel, la o răscruce de drumuri.
Tipologie - L cpd /p - A a I 1.
Dimensiuni - 153 x 69 x 27 x 22,5 cm.
Ornamentică - Reprezentări figurative (heruvim), rozete simple.
Inscripţii - Literă excizată de 4,5 cm.

Rădicatu/-s-au acea/stă sfânt/ă şi dumn/ezăiască / cruce cu v/rearea Tată/lui şi cu a F/iiălui şi c/u ajutor/ial Sfăntu/lui D(u)h, în hramul sf/entei Uspe/(n) Pe latura nordică - ***ii dă robu/lui lui (sic!) Du/mnezău, Ma/tei, Dă(mi)tra, Stoica, Li/sa(n)dra, Ion, Io(a)na, Radu,/ Crăstin(a) so/acră Ste (?), Ion,/ acră, Ste(sic!), Ion,/ Iane, Ion, Anc/a, naşa Rad/a, Iane, Ma/tei, Dumi/*** Pe latura sudică - ***tra, Gligor(e), / Marie, Căr/stea, Voica, G/ligorie, Dob/ra, Anca, N(ea)c/şa, Floare(a), / Mari(u)s, Bad/e(a), Stana, Ra/du,«…», V/(o)ica, Nedelcu,/ O(a)na. Ap(rilie) 15 dni l(ea)t 7255.***

Menţiuni speciale
Inscripţie ulterioară (1910) - incizată pe latura vestică.

1 8 4 2

Amplasament - În cimitirul vechi.
Tipologie - Lcs/o - C a I o.
Dimensiuni - 79 x 40 x 19 x 13 cm.
Ornamentică - Torsade în partea superioară a coloanei; butoni.
Conservare - Bună.
Inscripţii - Literă excizată de 3 cm.

Pomeneşte, / D(oa)mne, / Ion, Bucura, / Gheorghe,/ Ion,/ C(ons)t(anti)n? / 1842

BRĂDULEŢ

Atestare documentară
- Satul Brădet - 1506, mai 14.
- Satul Brăduleţ - 1508, iulie 29.

Monumente memoriale
† - 1584 - Brăduleţ (fost Brătieni).
† - 1788 - 1789 - Brădet.
† - 1 8 0 7 - Galeşu.

Brădet

1788 septembrie 1 – 1789 august 31

[7297]

Amplasament - Muzeul parohial Brădet.
Dimensiuni - 40 x 13 x 11 cm.
Conservare - Text erodat parţial.
Inscripţii - Literă excizată de 4 cm.

«…» G(ospo)di: Rad/u, Diicu,/ Rizea, Io/ana, Ma/riia Pe latura stângă - *7297.*

Brăduleţ

1584 octombrie 8

[7093]

Amplasament - 15 m nord de Biserica Brăduleţ.
Tipologie - Ls /p - I a I 6.
Dimensiuni - 196 x 103 x 35 x 26 cm.
Conservare - Casură de profunzime pe latura principală.

Inscripţii - Text în limba slavonă; literă excizată de 6 cm.

† Cu vrerea Tatălui şi cu ajutorul Fiului şi cu săvârşirea Sfântului Duh, amin. S-a ridicat această cinstită cruce întru ruga şi Pe latura sudică - ***întru lauda maicii noastre Paraschiva «…» Pătru, voe(vod), Voi(ca) doamna.*** Pe latura nordică - ***Scris în luna octombrie,8 zile, văleat 7093.*** Incizat, pe faţa principală - ***Pomeneşte, Doamne, Mihnea şi Anca, Oancea şi Şerban.***

Bibliografie
Brătulescu , V.- *Inscripţii de curând descoperite*, în BCMI, an XXXIII, fasc. 103,1940.
Menţiuni speciale
Marchează locul altarului fostei biserici a satului. Autorul transcrie „Zoe doamna” pentru „Voica doamna”.

Galeşu

1807

Amplasament - În punctul „După Mal”, spre Poieniţa.
Tipologie - Ls/o - A a VI.
Dimensiuni - 102 x 43 x 21 x 16 cm.
Conservare - Casuri neregulate pe bordură.
Inscriptii - Literă excizată de 5 cm.

Rădicatu/s-au aceas/tă sfântă / cruce de/ robi(i) lui/ D(u)mnezău: / Vintilă / i Stanca,/ soţia lui, Pe latura sudică - ***cu fii(i) lor. / 1807.***

BUDEASA

Atestare documentară
● Satul Gălăşeşti - 1526, august 29.
Monumente memoriale
†- 1647 - Budeasa Mare
†- 1675 - 1676 - Budeasa Mare
†- 1 8 2 8 - Budeasa Mare

Budeasa Mare

1647 octombrie 13

[7156]

Amplasament – În cimitirul satului.
Tipologie - Lcpd/p - K a VII 4.

Dimensiuni- 281 x 96 x 43 x 25 cm.
Ornamentică -Motive astrale - soare, rozetă înscrisă în cerc, stele radiale (tip 4), medalioane din entrelacs-uri, monograme decorate floral.
Conservare - Proces lent de biocoroziune.
Inscripţii - Literă excizată de 6 cm.

Cu încep(ă)tura Tat(ă)lui şi / cu ajutoriul Fiului şi / cu săvrăş(i)tul sv(ă)ntului D(u)h, / amin. Rădicatu-s-au aceast(ă) / cinstit(ă) şi de viiaţ(ă) făc(ă)to(a)re / cruce în rug(ă)ciunea şi în lau/da c(i)nstit(ului) pro(o)roc mai dinai/nte şi Botez(ă)toriul Ion. Şi / s-au rădicat în zilile / creşt(i)nului Mat(ei) voiv(o)d / şi s-au trudit robii lui Dum/nezeu, jupan Arsenie / şi a lui jup(ă)neas(ă), (I)linca şi fe/c(i)orii lor, Ioan, Ivan, Arsenie, / Chirana, Mariia, Stan, Mariian/ Pe latura sudică ***şi Thănsi/e. Vă m(es(i)ţ(a) oc(tombrie) / 13 dni, văleat 7156./ Pis pop(a) Vladul / de Băjeşti.***

Bibliografie

V. Drăghiceanu – *Comunicări (Budeasa-Argeş. Pe o cruce)*_ în BCMI, XX (1927), fasc. 51.
V. Brătulescu – *Iniţiale şi monograme legate de semnul sfintei cruci,* în MO, 1965, nr.7-8.

1675 septembrie 1 – 1676 august 31

[7184]

Amplasament - În curtea Bisericii Adormirea Maicii Domnului.
Tipologie - Ls/o - I a IV/ V 1.
Dimensiuni- 119 x 64 x 28 x 18 cm.
Ornamentică - Împletituri romboidale conexând medalioanele.
Conservare - Casuri neregulate pe bordură.
Inscripţii - Literă excizată de 4 cm.

† Cu vriaria Ta(tă)/lui şi a Fii(u)/lui şi a Duhu/lu(i) S(fân)t, rădica/t-au ace(a)stă s(fâ)ntă cru/ce Gavril, Marica, / Dumitru, Ili/nca. 7184.

1828 iulie 2

Amplasament - În incinta Bisericii Adormirea Maicii Domnului.
Dimensiuni - 116 x 44 x 25 x 19 cm.
Conservare - Text parţial ilizibil.
Inscripţii - Literă excizată de 3,5 cm.

«…» Gligore, / Ghica voevod. L(ea)t 1828 / iulie 2.

Menţiuni speciale
Textul iniţial de pe faţa principală a fost radiat.

BUGHEA DE JOS

Atestare documentară
● Satul Bughea - 1549, martie 5.
Monumente memoriale
†- 1757 - Hulubeşti
†- 1766 - 1767 - Hulubeşti
†- 1/4 XIX - Bughea de Jos
†- 1/4 XIX - Bughea de Jos
†- 1839 - Mlăci

Bughea de Jos

1/4 XIX

Amplasament- În incinta Schitului Ciocanu.
Tipologie - L s/o - Ş o.
Dimensiuni - 75 x 27 x 13 x 10 cm.
Conservare - Text, parţial, erodat.
Inscripţii - Literă excizată de 4,5 cm.

Ion, / Maric/a, Mi(n)că, /«…», Du/mitru.

1/4 XIX

Amplasament - În curtea Bisericii Bughea de Jos.
Tipologie - L cs/o - A a I o.
Dimensiuni - 98 x 52 x 19 x 16 cm.
Conservare - Bună.
Ornamentică - Butoni simpli.
Inscripţii - Literă excizată de 5 cm.

Pome/neşte, D/oamn(e): / Ion, Ion, Nicol/ae, Dum/itru,/ Mari/a.

Hulubeşti

1757 august 29

[7265]

Amplasament - La N de casa Toma Moisescu.
Tipologie - L cpd/o - B a I 1.
Dimensiuni -198 x 77 x 35 x 23 cm.
Ornamentică - Bordură liniară dublată de torsadă.
Conservare - Atacuri biocorozive în partea inferioară a coloanei; casură neregulată la extremităţile braţelor transversale.
Inscripţii - Literă excizată de 5,5 cm.

† Lui./ Cu vrear/ea Tatălui ş/i cu ajutor/iul Fiiălu/i şi al Sf(â)nt/u(lu)i D(u)h, răd/icatu-s-au/ aciastă sf(ă)nt/ă cruce în hramul sfintei / Adormirei / Maicei lui / Dumkezeu <!> / Maria, de rob/ul lui Du(mnezeu) Co/man din Ber/ivoeşti, Voi/ca, Costandin, / Ion, Tudora, An/«…» Pe latura sudică - ***cia, / Gligori/e, Tudor, Mar/ia, Radul, Ca/l(ea)?, Neago/e, Dospilna Costandin,/ Pană, Toade/r, Oana cu to/t neamul/ ca să le fi/e de veacinic/ă pomeni/ca pomeni/re «!» în zile/le Io/ Costandi/n Niicol/«...»*** Pe latura nordică - ***Luna avg/ust zile / 29, vălea(t) / 7265.***

Menţiuni speciale
Crucea marchează drumul vechi dintre Curtea de Argeş şi Câmpulung, prin Malu - Hulubeşti.

1766 septembrie 1 – 1767 august 31

[7257]

Amplasament - Calea Malului, la Gh. Herţoiu.
Tipologie - Ls/o - B a I 1.
Dimensiuni - 114 x 46 x 21 x 16 cm.
Conservare - Crustă de măcinare pe partea posterioară.
Inscripţii - Literă excizată de 4,5 cm.

Cu vre(rea) Tată/lui şi cu a Fi/iului şi cu a Sfântului/D(u)hu,ridic/atu-s-au această/ sf(ă)ntă cruc/e în hr(a)mu sfin/tii Inălţări/ Pe latura sudică - ***de robul / lui Dumn/ez(e)u: Oana,/ Ioan, Dobre, / Floarea,/, Stana, Busi/e, Oană, Mihai, / Stoican, Oană, / Oprea, N/edelia, Anca, Petre /*** Pe extremitatea braţului transversal

sudic - ***Stanca, Bar/bu, Ana, Ghe/orghe, Ilin/ca, Maria /*** Pe latura nordică - ***Bucura, D/obra, Neac/şa, Floar/ea, Ioan, M/aria, Mari/a, Badea,/ Stana, Vâl/cu, Maria,/ Coman, Mihăilă, / Stana, Neacşa.*** Pe extremitatea braţului transversal nordic - ***Leat 72/75.***

Menţiuni speciale
Amplasată pe vechiul drum dintre Malu şi Hulubeşti.

Mlăci
1 8 3 9

Amplasament - La Şircov.
Tipologie - L cs/ o - A a I o.
Dimensiuni - 77 x 37 x 19 x 10 cm.
Conservare - Text acoperit de un strat gros de var.
Inscripţii - Literă excizată de 4 cm.

...Coman,/ Costan/din,«...»./ 1839.

BUZOIEŞTI

Atestare documentară
● Satul Şerbăneşti - 1569, decembrie 13.
Monumente momoriale
†- 1733 - 1734 - Cornăţel
†- 1 8 4 6 – Vulpeşti

Cornăţel

1733 septembrie 1 – 1734 august 31
[7242]

Amplasament - Drumul lui Traian; km 134 DJ 504.
Tipologie - L s/o - F b I 1.
Dimensiuni - 208 x 88 x 37 x 25 cm.

Conservare - Coloană retezată sub braţele transversale; casuri neregulate pe bordură; inscripţii deteriorate. Inscripţii - Literă excizată de 5 cm.

† Cu vrea(rea) Tatălui/ şi cu a Fiiu(lui), ridicatu-s-au acea/stă cruce întru / hramu Uspenii Bogorodiţe, în zilele lui Io Costandin voe(vod). Şi s-au ostenit / robu lui Dumnezău, Tu(d)o/ran, Neacşa, Muşat, S(t)a/n, An(a), Eca(terina), Sima, Badea, Tudora, Nea(ga), Dum/itru şi popa Ioanichie,/ Radu, Iordache, Stana, pop(a) Sta(n)ciul, Mara,/ Păuna, Sora, Detcu, Coz/ma, Neacşa, Voicu, Drago/mir, pop(a) Oprea, Neacşu, / Stanca, Androne, Ş(e)rban, Sora, Vlaicu, Stanciul, Detcu i Stan. Pe latura nordică - ***Văleat 72/24.***

Bibliografie
Diaconescu, I. – *Reliefuri*..., în GB, 1969.
Arh. St. Buc. – *Vornicia din lăuntru,* dosar 2741/1832, f. 31.

Menţiuni speciale
Textul a fost reprodus, parţial, din sursele bibliografice indicate.

Vulpeşti

1 8 4 6

Amplasament - La circa 3 m S de biserică.
Tipologie - L cpm/o - A a I.
Dimensiuni - 94 x 38 x 20 x 13 cm.
Conservare - Bordură erodată.
Inscripţii - Literă excizată de 3 cm.

1846. Pomeneşt(e), / D(oa)mne, pre ro/bi(i) Tău <!> răp(osaţi): / Radu, Du/mitru,/ Elena, I/oana, Mi/hai, Mariia, / Ioan, E/caterina.

CĂLINEŞTI

Atestare documentară
● Satul Călineşti - 1388, mai 20.
● Satul Cârstieni - 1498, iulie 19.
● Satul Ciocăneşti - 1421, iunie 19.
● Satul Vrăneşti - 1541, iunie 1.

Monumente memoriale
† - 1660-1661 - Cârstieni
† - 1 6 6 2 - Văleni Podgoria
† - 1 6 6 2 - Vrăneşti
† - 1662-1663 - Vrăneşti
† - 1663-1664 - Văleni Podgoria
† - 1666-1667 - Văleni Podgoria
† - 1673-1678 - Văleni Podgoria
† - 1691-1692 - Călineşti
† - Sec. XVII- Văleni Podgoria
† - 1711-1712 - Călineşti
†- 1711-1712 – Ciocăneşti
† - 1712-1713 - Ciocăneşti
† - 1715 - Văleni Podgoria
† - 1719-1720 - Văleni Podgoria
† - 1723-1724 – Ciocăneşti
† - 1 7 2 6 - Gorganu
† - 1727 - Văleni Podgoria
† - 1745- Râncăciov
† - 1758 - 1759 - Ciocăneşti
† - 1759-1760 - Gorganu
† - 1760 - 1761 - Vrăneşti
† - Sec. XVIII - Călineşti
† - Sec. XVIII - Drăghiceşti
† - Sec. XVIII - Gorganu
† - 1826-1827 - Drăghiceşti
† - 1837 - Călineşti
† - 1 8 4 9 - Gorganu
† - 1 8 5 2 - Gorganu

Călineşti

1691 septembrie 1 – 1692 august 31

[7200]

Amplasament - La vest de biserica din Călineşti Vale.
Tipologie - L s / p - X.
Dimensiuni - 41 x 16 x 11 cm.
Conservare - Coloană retezată sub braţele transversale.
Inscripţii - Literă excizată de 3,5 cm.

«…» (o)dihneas/cu osile / roaba l/ui Dumnez(ă)u, Il(i)nc/a, soţia lu/i Vinti/lă Po/steava/ri, Ion / Pe latura sudică (incizat) - ***sin ego./ Leat 7200./***

Menţiuni speciale
Se atestă, onomastic, ocupaţia de „postăvar”.

1711 septembrie 1 — 1712 august 31
[7220]

Amplasament - La vest de biserica din Călineşti Vale, circa 25 m.
Tipologie - S / o.
Dimensiuni - 61,5 x 18 x 18 x 17 cm.
Ornamentică - Cruce latină, perlată, încadrată, în partea superioară, de motive florale; pe partea posterioară, o rozetă în vârtej („morişcă") şi o cupă.
Conservare - Bună.
Inscripţii - Literă excizată de 3,5 cm.

Pomene(şte), / D(oam)ne, Mi/hul, Anca, Bărcan. Leat / 7220.

Menţiuni speciale
Probabil, iniţial, un ancadrament de fereastră de la o biserică dispărută.

Sec. XVIII

Amplasament - La circa 25 m vest de biserica din Călineşti-Vale.
Tipologie - L s / p - P I o.
Dimensiuni - 47 x 25 x 12 x 10 cm.
Conservare - Bună.
Inscripţii - Literă incizată de 3 cm.

Pome(ni), G(ospo)di,/ Cazan,/ Enache.

1 8 3 7 ianuarie 10

Amplasament - La circa 25 m vest de biserica din Călineşti Vale.
Tipologie - L cs / p - U o.
Dimensiuni - 65 x 28 x 15,5 x 10 cm.
Conservare - Bună.
Inscripţii - Literă incizată de 3 cm.

Nicolae, / Smăra/nda, Neculae , Ra/du, Rada, / Radu, Ma/tei, Tu/dora, Mi/hai, cu / neamu lo/r / 1837, / ghen(arie)10.

Cârstieni

1660 septembrie 1 – 1661 august 31

[7169]

Amplasament - La sud de Biserica de lemn Cârstieni, în cimitir.
Tipologie - Ls / o - A a I 1.
Dimensiuni - 139 x 55 x 25,5 x 21,5 cm.
Ornamentică - Motiv astral excizat în partea superioară a coloanei.
Conservare - Casuri ale bordurii.
Inscripţii - Literă excizată de 6 cm, pe faţa principală.

Rădicatu-se-au acea/stă cinstită cru/ce pre hramul / arhanghel(ilor) Mihail şi / Gavril... Ş(i) / s-au tr(u)d(it) robi(i) lui Dumneze(u).../ Dobra si(n) Sta(n)/ c(iu)l, Mari(a, n), Oprea/ Anca, leat 7169. Pe latura nordică - ***Dobromir, / Dobra.***

Ciocăneşti

1711 septembrie 1 – 1712 august 31

[7220]

Amplasament - Şoseaua naţională Bucureşti - Piteşti, km. 102
Dimensiuni - 150 x 30 x 30 cm.
Inscripţii –

Rădicatu-s-au aciastă sfântă şi dumnezeiască cruce, hramul sfântului Nicolae, în zilele Io Constandin Vod(ă). Şi s-au ostenit robii lui Dumnezeu: Neculae, Dumitraşco, Maria, Stanca, Sămion, Smaranda, Preda, Ştefan, Mihai, Arsenie, Gheorghie, Sanda, Mihai, Neagoe, Ilina, Mirliţa <!>. Vă dni leat 7220.

Bibliografie
Diaconescu, I. – *Reliefuri*..., în GB, 1969.

Menţiuni speciale
Textul a fost reprodus ad litteram din sursa citată.

1712 septembrie 1 – 1713 august 31

[7221]

Amplasament - Borna km 104,7 DN 7.
Tipologie - L s /p - A a II/VII 1.
Dimensiuni - 151 x 68 x 29 x 22 cm.
Ornamentică - Chenar floral; medalioane perlate.
Conservare - Casuri reduse pe bordură; text acoperit cu un strat subţire de var.
Inscripţii - Literă excizată de 4 cm.

Rădicatu-/s-au această sf(ă)ntă cruce / în zilile / lumintu/lui domnu Io / Costandin / voevod, în hr/amul pre(a)/cuvioas/ei Parasch/eve. Ş(i) s-au / nevoit ro/bu lui Dumne/zeu, Ioan, / «Năstase, Hrizea, Badea, Roman, leat 7221». Pe latura vestică - ***Neaga, Neacu/la, Tudora,/ Dumitru, Li/xandra, St/oica, Andrei,/ Dumitru, St/an, Dragomir,/ Mica, Neac/şa, Iordan/a, Teodor,/ Sora, Stan/ca, Matei, R/ada, Neacş(a).***

Bibliografie
Branişte, M., Diaconescu, I.– *Vechile cruci*..., în MO, XVI, nr. 1- 2 (cu neconcordanţe onomastice).
Menţiuni speciale
Textul inclus dintre «…» a fost reprodus din sursa citată.

1723 septembrie 1 – 1724 august 31

[7232]

Amplasament - Lângă fântâna veche.
Inscripţii –

Rădicatu-s-au această sfântă cruce întru cinstea şi slava prepodomnăi Paraschivei, în zilele lui Io Neculae Voievod şi s-au ostenit robii lui Dumnezeu: Ilie, Săftica, Dragomir, Dobra, Pătru, Creastan<!>, Voicu, Milhu, Sima, Ilinca, Juvanu<!>, Gherghina, Radu, Iacob, Dobra, Stan, Stanca, Maria, Ion, Pană, Apostol, Todor, Sofia, Ioana, Sofronie, Enache. Leat 7132.

Bibliografie
Diaconescu, I. - *Reliefuri*..., în GB, 1969.
Menţiuni speciale
Textul a fost reprodus ad litteram din sursa citată.

1758 septembrie 1 – 1759 august 31

[7267]

Amplasament - La 10 m sud-vest de biserica din Ciocăneşti.
Tipologie - L s /p - B a I 1.
Dimensiuni - 133 x 58 x 26 x 18 cm.
Conservare - Inscripţie, parţial, degradată.
Inscripţii - Literă excizată de 5 cm.

Rădicatu-/s-au această s/fântă cruc(e) / în hramu p/repodobna P/araschiva. Şi s-au făcut în /«zilele lui Ipsilant» vo(e)vod./ S-au ostenit rob/bu Dum(ne)zău, En/ache, Mariia,/ Vişa, Stoica./ Pe latura nordică - ***Ilie, Sanda ,/ Stan, Sulta(na),/ Neculae, Io(n),/ D(u)m(i)tru,/«...»/, Gherghin(a), Sa(n)fi/ra, Ena/che, Ana,/ Stanca./*** Pe latura sudică - ***Pău/na, Necul(a). 7267./....Str(o)ea<?>. Amu scris/ eu.***

Bibliografie
Diaconescu, I. – *Reliefuri*..., în GB, 1969.
Menţiuni speciale
Autor: Stroe. Textul inclus între «…» a fost reprodus din sursa citată.

Drăghiceşti

Sec. XVIII

Amplasament - În curtea Bisericii de lemn Drăghiceşti.
Tipologie - Ls/o - B a I o.
Dimensiuni - 123 x 57 x 27,5 x 18 cm.
Conservare - Bună.
Inscripţii - Literă excizată de 5 cm.

«...» Bogorodiţe. / S-ar ostenit /«…» Pe latura sudică - ***Costandin, M(a)r/ia, Ion, Petre / monah, Iacov / erm(o)nah Mi/hai, Magdi/lina, monah / Mihailă, / Manafie, D/amaschin, A/rsene, Neacşu.***

Menţiuni speciale
Crucea a fost radiată pe coloană, în partea superioară, unde a fost incizat textul: ***Aici să odicn/eşte ro/bi(i) lui Du/mndâu/l, Ilie, Mariea, Tud/ose, Păun./ 1893.***

1826 septembrie 1 - 1827 august 31

[7335]

Amplasament - În curtea Bisericii de lemn Drăghiceşti.
Tipologie - L cs / o - Ş o.
Dimensiuni - 77 x 32,5 x 16,5 x 12 cm.
Conservare - Text, parţial, erodat.
Inscripţii - Literă excizată de 4 cm.

Vi(i): S/tana, Ioan,/ Costa(n)/din, A(n)/drei, Sa(f)/ta. Pe latura sudică - ***Mar(i)n, Ioana. 7335.***

Gorganu

1726 mai 30

[7234]

Amplasament - În Dealul Teienilor, lângă casa N. Viscol.
Tipologie - L ctpd / p - A b VII o.
Dimensiuni - 186 x 70 x 35 x 23 cm.
Ornamentică - Bordură torsadată; medalioane din motive fitomorfe; butoni spiralaţi, motive florale; capitel amplu decorat în motive fitomorfe.
Conservare - Atac incipient biocoroziv.
Inscripţii - Literă excizată de 5 cm.

Această cinst/ită cruce s-au r/ădicat întru cin/stea şi lauda/ preasfintei Tr/oiţe, de ră/posatul jupan / Nicola Petru /, în zilele prea / luminatului / domnu Io Nicol/ae Alexandru / voevod. Leat / 7234, mai / 30." Pe latura sudică (în limba greacă)- ***Armă şi trofeu împotriva diavolului, crucea «Ta ai dat nouă».***

Bibliografie
Diaconescu, I. – Reliefuri..., în GB, 1969.
Menţiuni speciale
Traducerea dintre «…» reprodusă din sursa citată.

Sec. XVIII

Amplasament - Circa 100 m est de crucea anterioară.
Tipologie - L s / o - B b I o.
Dimensiuni - 70 x 50 x 20 x 19 cm.
Conservare - Coloana ruptă sub r. 5; partea inferioară - dispărută.
Inscripţii - Literă excizată de 3 cm.

Cu vrearea Ta/tălui şi cu a/jutoriu Fiiu/lui şi cu (î)n/demnarea S«...»/ Pe latura stângă - ***«...»iască cr/uce într/u slava / şi cinstea /*** Pe latura dreaptă - ***«...» robii lui D/umnez(e)u, / Dimitri(e), / popa Ion «...»./*** Pe latura posterioară - ***Bleastămă-te / pre tine / Domnul, diia/vole, cu sf(ă)n/ta şi cinsti(ta)«…».“***

1759 septembrie 1 – 1760 august 31

[7268]

Amplasament - Dealul Teienilor, lângă ruinele bisericii vechi.
Tipologie - L cs/o – F a I o.
Dimensiuni - 154 x 59 x 30 x 2l cm.
Conservare - Bună.
Inscripţii - Literă excizată de 3,5 cm. Text, parţial, neinteligibil.

Cu vrearea T/atălui şi c/u a Fiiălu/i şi cu a Sfă/ntul(u)i D(u)h, / ridicatu-s-a/u aciast(ă) sfănt(ă) cruce / întru hramu sfinţilu<!> v(o)/ivoz(i). S-au ost(e)/nit robu lui / D(u)mnezeu, Minea «…» Pe latura stângă – ***Stana, / O(a)ncia, Chi/ra,«…», Ion,«…». L(ea)t 726/8.***

Râncăciov

1 7 4 5

Amplasament - La Biserica Râncăciov.
Dimensiuni - 110 x 60 x 15 cm.
Inscripţii - Literă excizată.

Cu ajutor(ul) lui Dumnezeu, ridicatu-s-au această «cruce» întru hramu sfântul(u)i Nicolae; Mihail, Gheorghe, Stoica, Nanu, Badea, Marchin <!>, Nedelcu, Stana, Radul, Talapia<!>. 1745.

Bibliografie

Diaconescu, I – *Reliefuri*..., în GB, 1969.

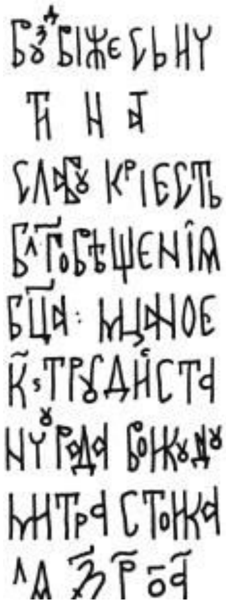
Menţiuni speciale

Textul a fost reprodus ad litteram din sursa citată.

Văleni - Podgoria

1662 noiembrie 20

[7171]

Amplasament - Pe drumul Corbeştilor, în partea de nord a satului.
Tipologie - Ls / p - A b I 1.
Dimensiuni - 132 x 70 x 31x 25 cm.
Ornamentică - Motiv astral (stea radială) în partea superioară a coloanei.
Conservare - Casuri ale braţelor transversale; text erodat.
Inscripţii - Text în limba slavonă; literă excizată de 6 cm.

Rădicatu-s-a această cinstită «…» întru slava Bunei Vestiri a Născătoarei de Dumnezeu. Luna noiembrie 20. S-au trudit: Stanciu, Rada, Voicu, Dumitra, Stoica. Liat(t) 7171.

1663 septembrie 1 — 1664 august 31

[7172]

Amplasament - Circa 200 m sud de Biserica Văleni, pe un lot ICHV.
Tipologie - L s / o - A b I 1.
Dimensiuni - 142 x 60 x 29 x 21,5 cm.
Ornamentică - Motiv astral plasat între medalioanele de pe coloană.
Conservare - Casură profundă în partea superioară a coloanei şi reduse la bordură.
Inscripţii - Literă excizată de 5 cm.

Rădicatu-se-au a/ceastă cinstită / cruce pre hramul / Crăstu poclon/nie. Pomeani, G(ospod)i: / Alecsi, Părvu, / Voica i snăv / Stanciul, Ali/csandra. Leat / 7172.

1666 septembrie 1 – 1667 august 31

[7175]

Amplasament - În curtea Bisericii Văleni-Podgoria; transferată din Dealul Ulmului.
Tipologie - L s /p - A a I 1.
Dimensiuni - 206 x 66 x 32 x 26 cm.
Ornamentică - Motive astrale (rozete, stele radiale), sigle încadrate de chenare romboidale.
Conservare - Atac biocoroziv pronunţat.
Inscripţii - Literă excizată de 5 cm.

Rădicatu-s-au / această cinstită cru/ce pe hramul / pr(e)p(o)d(o)bnii muma / noastră Parashe/văi, în zilele / Io Radul Leon / voevod. Şi s-au ne/voit robii lui Dum/nezeu, Radul, Nea/cşa, snv eg(o) / i o(te)ţ eg(o), Dragomir /, Ilina, Neag, Ra/da, Filip, Rada, / Todoran, / Tudora, Nica, Stana, Gligorie./ Leat 7175./ Rada, Părva, Calea, / Dragomir.

Bibliografie
Branişte, M., Diaconescu, I. – *Vechile cruci*..., în MO, XVI, nr. 1-2 (cu omisiuni de nume).

1673 noiembrie – 1678 noiembrie

Amplasament - La intersecţia drumurilor Piţigoieşti - Gura Văii.
Tipologie - L s/ o - A a I 1.
Dimensiuni - 110 x 57 x 23 x 13 cm.
Conservare - Casuri neregulate la nivelul bordurii; retezată.
Inscripţii - Literă excizată de 4 cm.

Rădica(t)u-s-au aceast(ă) / sf(ă)ntă cruce întru / lauda părintelui / nostru Nicolae /, în zilel(e) lui Io / Duca voevod şi / s-au nevoit popa / Neculcea, Dumi/«...»

Menţiuni speciale
Duca Vodă = Gheorghe Duca.

Sec. XVII – XVIII

Amplasament - Valea Borcii, circa 500 m vest de cătunul Corbeşti.
Tipologie - L s / p - x.
Dimensiuni - 29 x 30 x 21 cm.
Conservare - Fragmentul de coloană conservat prezintă casuri pe latura sudică; crucea a fost retezată de un buldozer; restul piesei epigrafice a dispărut.
Inscripţii - Literă excizată de 6 cm.

Io Costandin voe(vod)./ Iun(ie) 10. Şi s-au ostenit / erodiiacon Radu, Voi(cu, ca, nea)?

Bibliografie + Menţiuni speciale
C. Rădulescu-Codin în „*Muscelul nostru*” - înregistrează o cruce în Valea Borcii datând din 7178, respectiv 1669-1760; probabil, o eroare de datare, întrucât, în perioada menţionată, era domn al Ţării Româneşti, Antonie Vodă din Popeşti, iar, în textul conservat, este indicat un Costandin, posibil, Brâncoveanu [1688-1714].

1715 ianuarie 24
[7223]

Amplasament - 15 m vest de Biserica Văleni Podgoria.
Tipologie - L s / p - S VI 1.
Dimensiuni - 164 x 64 x 28 x 17,5 cm.
Ornamentică - Motive astrale (disc solar - floare); medalioane în vrejuri.
Conservare - Casuri ale colţurilor.
Inscripţii - Literă excizată de 4,5 cm.

Rădicatu-s-au / această c(i)nstită / cruce întru ci(n)stea şi lauda/ s(f)intulu(i) marelu(i) m(u)c(e)nic Dimi/tre cu toată n/evoinţa ro/bulu/(i) (lui) Dumnezău,/ Laţco - jude/ţu ot D(ă)lgopo/(l)ia, Nan, sin ov<?>, în zile/le luminat/ului domn Ion / Ştefan voevod, / m(esi)ţa ian(uarie) 24 zil(e). 72/23.

Menţiuni speciale
Crucea a fost amplasată, iniţial, pe Dealul Piţigoieşti, fiind transferată, pe amplasamentul actual, în anul 1973.

1719 septembrie 1 – 1720 august 31
[7228]

Amplasament - Circa 450 m de drumul spre Piţigoieşti.
Tipologie - Ls / p - S VI 1.
Dimensiuni - 166 x 58 x 30 x 22 cm.
Ornamentică - Motive astrale (disco-florale); medalioane - vrejuri.
Conservare - Casuri neregulate ale bordurii.
Inscripţii - Literă excizată de 4,5 cm.

Cu vrer(ea) Ta/tălui şi cu aj/uponea <!> Fgiăl/ui <!> şi cu scăr/şitul<!> D(u)hul/ui Sv(ă)nt, rădi/catu-s-au acea(s)/tă sv(ă)ntă şi cin/sşită<!> cruce î/ntru slava şi / cinstea a Ouspe/nii preasv(e)ti B(ogorodi)/ţă, în zelile<!> lu/minatul(u)i domn/ Ion Necolio / v(oev)od. Şi s-au o(s)t/enit rob(ii) lui / Dumnezău, Oa/ncea, Gherghi- Pe latura nordică - ***na, Voica, T/udora, Marg/a, Oancea St/anca, Stan/ca, Neacşu/, Stănciul/, Constan/din, Lău/dat, Cos/tandin, D/eadi<!>, Ma/ria. Leat 72/28.***

Menţiuni speciale
Grafie confuză.

1727 martie 30
[7235]

Amplasament - În zona centrală a satului, vizavi de Marin Măţăoanu.
Tipologie - L cpd / p - A a VII 1.
Dimensiuni - 178 x 73 x 32 x 23 cm.
Ornamentică - Motiv fitomorf în partea superioară a coloanei.
Conservare - Casură neregulată la extremitatea braţului nordic.
Inscripţii - Literă excizată de 5 cm.

Rădicatu-s-au această/ sf(ăn)tă şi d(u)mnezeiească / cruce întru cinstea / şi lauda sf(ăn)tului şi / marelui m(u)c(e)nic Te/odor Tiron, în zilele / lui Ion Nicolae voi/vod. Şi s-au nevoit robu / Dumnezeu, Nica,/ Ilinca, Sinfira, Ere/mie, Nico(l)ae, Ivan,/ Maria, Mihai, Soşu <?>, A(n)ca,/ Stana, Nicolae,/ Paraschiv, Maria, Muşat,/ Stancu, Oancea, Nedelea, Nic/(olae), Aniţa, Manole, Voicu,/ Costia, Neacşu, Stoian,/ Pe latura sudică - ***Marica, Dumi/tra, Dumitru, Iana,/ Ioana, Oprea, Ilii, / Radu, Marin, Ivan,/ (Ma)ria <?>, Stanc(u,)/ Mariia, Iane,/ Sanfira, Dragolea,/ Nan. M(a)r(tie) 30 dni,/ l(ea)t 7235.***

Vrăneşti

1662 ianuarie 10
[7170]

Amplasament - Popasul turistic Vrăneşti.
Tipologie - Ls / o - A b I 1.
Dimensiuni - 118 x 65 x 27,5 x 18 cm.
Ornamentică - Motive astrale (stele radiale, tip 4).
Conservare - Casuri neregulate ale bordurii; text deteriorat, parţial.
Inscripţii - Literă excizată de 5 cm.

Rădicatu-se-au a/cea(s)tă cinstit(ă) cruce / întru slava a pă/rintelui nostru Nico/lae, în zilele lu / Grigorie v(oevo)d. Şi se-au / nevoit robi(i) lui Dumne/zeu: Stanc(i)ul, Ivan, / Stanca, Florea, Călin, Voica<?> Pe latura sudică – ***Pis Ghen(uarie) 10 dn(i) leat 7170.***

Bibliografie
Diaconescu, I. – *Reliefuri*..., în GB, 1969.

1662 septembrie 1 – 1663 august 31

[7171]

Amplasament - În curtea bisericii din Vrăneşti.
Tipologie - Ls / p - A b I 1.
Dimensiuni - 180 x 74 x 32 x 23 cm.
Ornamentică - Motive astrale (stele radiale, tip 4).
Conservare - Partea superioară a coloanei - retezată.
Inscripţii - Literă excizată de 5,5 cm.

Rădicatu-se-au a/ceastă cinstită / cruce întru / slava a preapod(o)/bnii maica no(a)stră / Paraschevi(i), în / zilele lui Gli/gorie voevod. Şi s-a(u) / nevoit robii lui / Dumnezeu: Dobro/slav, Neaga, Stan/ciul i o(te)ţ eg(o), Radul, I/lina, Bărcan. / Leat 7171.

1760 septembrie 1 – 1761 august 31

[7269]

Amplasament - 5 m sud de Biserica Lacul Negru.
Tipologie - L cpd / p - B a L 1.
Dimensiuni - 224 x 80 x 39 x 29 cm.
Ornamentică - Motive astrale (stele radiale, tip 3), triunghiuri.
Conservare - Bună.
Inscripţii - Literă excizată de 5 cm.

† Ridicatu-/s-au ac(ea)stă / sf(ă)ntă crucea / întru slava şi cin/stea hramul(ui) Naşteri(i) / sf(ă)ntului Ioan /Preditece şi al / sfăntului iera(r)/h Nicolae i cuvi/osii Paraschivi(i), / în zilile lumina/tului domn Ion Sc/ărlat voivod, de robul l/ui Du(m)nezeu, Calist / (e)rumonah s(in) Ion, Sor/a s(in) Oprea, Iuna <?> s(in) Ra/du, Vrabiiu s(in) Tud/or, Neacşa s(in) Tudor,/ Ilina «…» De când / s-a făcut schitul. / Leat 7267/. Pe extremitatea braţului transversal sudic - ***S-au făcut / acest sfă(n)t s/chit prin osten/eala robului D/umezului <!>*** Pe latura sudică - ***Ionichie erm/onah, ctitor întâi / şi ctitorii de / ajutor: Stan, Il/inca, Stoica, M<?>/, Stanciu, Stanc/a, Badea, Dob/ra, Mircea, Ioa/na, Bucur, San/da, Constand/in erei, Tudor,/ Pahomie mo/nah, jupan Ba/dea, Marica,/ Sofronie mo/nah, Matei m/onah.*** Pe latura nordică, sub capitel - ***Leat 7269.*** Pe latura nordică, sub braţ - ***Mariiu <!>, Stanca /«…» / Sfânt schit / care am pus /«…» şi m-am /nevoit la / toate, la bi/serică, la cărţi, l/a toat(ă) podoaba / biser(i)cii din / mila creşti/nilor. Am live/zit din şanţ / spre răsărit, din coada lacului / cel mic pân(ă) la coa/da***

lacului cel«…» Pe latura posterioară - ***† Noi, megiaşii mo/şteani care mai jos ne / iscăli(m) anume, fă/cându-să un sfânt schit pe moşia no(a)stră,/ care preoţi vor fi la schit, au călugăr, au monah,/ au posluşnic de va păzi schitu şi va / avea vie au bucate împrejurul schit/ului, pe moşiia no(a)s/tră, dijmă să nu / li să ia, nici din vie, ni/ci din alte bucate,/ nici noi, nici copii(i) n/oştri şi tot neamul / nostru.***

Iară cine s-/ar scula a le lua / dijmă să rămâi/e supt bleste/mu celor 318 sfă/nţi părinţi de l/a Nicheia. Aşişder/ea şi de noi, cât va / fi schitu. Eu, Şărban,/ Bălaşa s(in) Negoiţă,/ Oprea, Toma, Vo/ica, Ştefan m(o)nah, Ud/ria, Anca, Sandu, Ion, Z/oiţa, Ion, M<?>, Muşat,/ Iorga meşterul, Mircea.

Menţiuni speciale
Cruce – pisanie a Schitului Lacu Negru. Autor: Iorga meşterul.

CÂMPULUNG MUSCEL

Atestare documentară
● 1300 - Piatra de mormânt a comitelui Laurenţiu de Longocampo.
Monumente memoriale

Apa Sărată

†- 1660	†- 1664
†- 1660-1661	†- 1684-1685
†- 1660...	†- 1/4 XIX
†- 1661	†- 1848

Câmpulung Muscel

†- 1576	
†- 1593-1601	†- X V I I
†- 1593-1601	†- 1711-1712
†- 1596-1597	†- 1717-1718
†- 1615	†- 1719-1720
†- 1632-1654	†- 1720-1721
†- 1655-1656	†- 1 7 2 4
†- 1 6 5 7	†- 1756-1757
†- 1661-1662	†- 1790
†- 1 6 6 2	†- X V I I I
†- 1664-1665	†- X V I I I

†- 1664-1669	†- X V I I I
†- 1 6 6 7	†- X V I I I
†- 1 6 7 4	†- 1/ 4 X I X
†- 1678-1688	†- 1 8 2 8
†- 1688-1714	†- 1 8 4 5
†- 1 6 9 7	†- 1 8 5 0
†- 1 6 9 9	†- 1 8 6 5
†- X V I I	†- 1 8 6 8

Apa Sărată

1 6 6 0 octombrie 5

[7168]

Amplasament - În punctul Grădiştea, în spatele SMA.
Tipologie - L s / p - J b II/III/IV 4.
Dimensiuni - 290 x 77 x 34 x 26 cm.
Ornamentică - Motiv floral în partea superioară a coloanei.
Conservare - Casuri superficiale ale bordurii.
Inscripţii - Literă excizată de 6,5 cm.

Rădicatu-s-au aceasta / cinstit(ă) cruce în(t)ru/ slava a sv(ă)ntului ot(e)ţu / erarhu Nicolae, / ca să fi(e) într-o ne/uitată a pomenire şi / ajutor sufletul / lour <!> jupăniăul<!> / Marco schilear. Şi s-au rădicat vo dni Io / Grigoraşco vo(evod). Ş-au fost ispravnic /părintele igumenul /Luca. Pomeni, /G(ospod)i: Mariia, Duia, / Ioana, Dumitra/. Şi au lucrat c(ruce) m(eşte)rul Toader. /Văleat 7169/ m(e)s(i)ţa oct(omvre) dnă 5. Pe latura sudică - ***Ermonah Irtemie.***

Menţiuni speciale
Autor - Toader.

1660 septembrie 1 – 1661 august 31

[7169]

Amplasament - La ramificaţia spre Cotu, din şoseaua naţională Piteşti-Câmpulung (km 44,9 DN 73).
Tipologie - L s / p - L' b II / III/IV o.
Dimensiuni - 155 x 70 x 30 x 26 cm.
Ornamentică - Motive astrale (stele radiale tip 4), motive florale.
Conservare - Text, parţial, erodat; casuri neregulate ale bordurii.
Inscripţii - Literă excizată de 5 cm.

Rădicatu-s-au /această cinsti/tă cruce întru / slava i pof(t)a / lui sfântu/lui Nicolae. / Şi se-au ostenit de au / rădicat, Ion, Neaga, / Malea, Oprea, Stan/ca. «Şi s-au ridicat în zilele egumenului Luca. Vă leat 7169» Pe latura sudică - ***Stoica, Nede/lea, Radul, Vlad, /Dragosla/v, Ana, Ra(du,a), Şerb,/ Stan, «Sora, Şerban».***

Bibliografie
Arhivele Bisericii Apa Sărată.
Menţiuni speciale
Textul dintre «…» reprodus din sursa citată.

1660 septembrie 1 – 1664 noiembrie 27; 1672 februarie – 1673 noiembrie

Amplasament - Lângă şoseaua spre Câmpulung, la circa 200 m N de biserică.
Tipologie - L s / o - A b I 1.
Dimensiuni - 196 x 83 x 35,5 x 19 cm.
Ornamentică - Motive astrale (stele radiale).
Conservare - Casuri accentuate ale bordurii; text erodat.
Inscripţii - Literă excizată de 6,5 cm.

Rădicatu-s-au această/ cinstit(ă) cruce întru /slava şi cinstea / (Bla)goveştenie B(ogoro)d(iţ)e / (M)arie, în zilele / lui Grigore Ghica voe/vod. Şi se-au nevoit robi(i) / lui Dumnezeu: Radul, / Dumitra, coconi(i): /Staico, Neacşu, / Sima, «…»/ (ju)pan, Neacşa, Voica, / Dumitra, Ana, Creaţa,/ Stanco, D<?>, Ivan, Mic(u). Pe latura posterioară (incizat) - ***S'a /refăcut / această sf. cruce de / Ghioge D. Pârşan / cu soţia sa, Maria / şi fii(i) lor în amintirea tată/lui nostru, /Dumitru / Pârşan / mort pentru / patrie în războiul /1916-1918. / 25.III. 1947. / N. Coltoi, loco. /"***

Menţiuni speciale
Perioada domniei lui Grigore Ghica.

1661 iulie

[7169]

Amplasament - Castrul roman Jidava, în zona de sud-est a incintei.
Tipologie - L s/o – L' a III.
Dimensiuni - 158 x 8o x 26 cm.
Ornamentică - Motive astrale (stele radiale) şi florale dispuse pe braţele transversale.
Conservare - Text, parţial, deteriorat.
Inscripţii - Text slavon. Literă excizată de 5,5 cm.

Înălţatu-s-a această cinstită şi dumnezeiască cruce întru ruga şi lauda Născătoarei de Dumnezeu. Oprea, / Ionea, / Stanca, Neaga, Şerb, / Sora, Albul, Sora. Vă leat / 7169 m(esi)ţa iul(ie). Pe latura sudică - ***Vlad, Dragosla/va, Stan.***

1664 iulie 2

[7172]

Amplasament - Circa 25 m SE de staţia PECO.
Tipologie - L s / o - A b II/III 1.
Dimensiuni - 173 x 89 x 33 x 37 cm.
Ornamentică - Motive astrale (stele radiale, rozetă înscrisă în cerc).
Conservare - Text erodat în partea inferioară a coloanei.
Inscripţii - Literă excizată de 7,5 cm.

Rădicată-s-au acea(s)t(ă) / cinstit(ă) cruce în / slava şi cinstea a pă/rintelui n(o)stru Ni/colae, în zile(le) Io / Grigorie voevod şi / s-au nevoit robii lu(i) / D(u)mn(e)zău, Bratul, Zoi/că,«…», Stancio, Tudo(r), «Stan, Ghinea, D(u)mitra, Vlaicu, ca să le fie de pominiria (în) veaci. M(e)siţa iol(ie) 2, leat 7172.»

Bibliografie
Diaconescu, I. – *Reliefuri*..., în GB, 1969.
Menţiuni speciale
Textul inclus între «…» a fost reprodus ad litteram din sursa citată.

1684 septembrie 1 — 1685 august 31

[7193]

Amplasament - Valea Unchiaşului, lângă casa Oancea Matei.
Tipologie - L s/p - A a I 1.
Dimensiuni - 132 x 62,5 x 28 x 18 cm.
Conservare - Proces de biodegradare corosivă.
Inscripţii - Literă excizată de 5,5 cm.

Rădicatu-se-au acea(s)t(ă) / cruce pre hram lu/i s(fe)ti Nicolae, vă / dni Ion Şerban voi/vod, m(o)lenie rabu / Bjiiu, Stanc(i)ul, / Voica, Deonisie,/ Nastasiia, Mi/hăil, Nedealea, / v(ă) leat 7193./ Pe latura sudică - ***Eu, / Oprea.***

Menţiuni speciale
Autor (?) - Oprea.

¼ XIX

Amplasament - Valea Unchiaşului.
Tipologie - L cpm/ o - B b I o.
Dimensiuni - 82 x 32 x 15 x 14 cm.
Ornamentică - Romburi simple.
Conservare - Bună.
Inscripţii - Literă excizată de 3 cm.

În nume/le Tată/lui şi F/iului şi / a Sfântu/lui D(u)h, / rădica/tu-s-a ac/(east)a sfă(ntă) cr/uce întru / hramu / şi cinst/ Pe latura sudică- ***ea marilor / voevozi / Mihail şi Gavril,/ prin ostenea/la robului / Oprea.***

1848 iunie

Amplasament - În curtea Bisericii Apa Sărată.
Tipologie - L cs / p - Ş o.
Dimensiuni - 66 x 32 x 15 x 10 cm.
Ornamentică - Stea radială tip 4 (pe capitel).
Conservare - Bună.
Inscripţii - Literă excizată de 4 cm.

Anul 1848, iunie./ Aici să / odihneşte / robul lui D/umnezeu,/ Bucur.

Câmpulung Muscel

1576 iunie 21

[7084]

Amplasament - Calea Traian, nr.101. În grădina lui Pietrăreanu.
Inscripţii -

S-a ridicat de jupan Dumitru Manta şi jupâneasa lui, Stanca, în zilele lui Alexandru voevod, mesiţa iunie, 21 văleat 7084. Pis az popa Vlad.

Bibliografie

Răuţescu, I. – *Câmpulung Muscel,* 1943.

Menţiuni speciale
Textul a fost reprodus integral din sursa citată.

1593 septembrie – 1601 august 9

Amplasament - Str. Negru Vodă, 256 colţ cu str. Lt. Oncica.
Tipologie - L s / o - I b III 3.
Dimensiuni - 284 x 107 x 34,5 x 23 cm.
Ornamentică - Forme ovoidale dublate care se intersectează în centrul medalionului cu inscripţie slavonă inelară.

Conservare - Casuri neregulate ale bordurii; text erodat în partea inferioară. Inscripţii - Text în limba slavonă; literă excizată de 7,5 cm.

Cu vrerea Tatălui şi cu ajutorul Fiului şi cu săvârşirea Sfântului Duh, ridicatu-s-a această cinstită şi dumnezeiască cruce întru ruga şi întru lauda Sf. Io(an).

Bibliografie
Răuţescu, I. – *Câmpulung Muscel*, 1943.
Menţiuni speciale
Perioada domniei lui Mihai Viteazul.

1593 septembrie – 1601 august 9

Amplasament - În curtea Bisericii Şubeşti.
Tipologie - L s / p - F’ b II/III 2.
Dimensiuni - 195 x 75 x 33 x 24 cm.
Conservare - Proces de biocoroziune.
Inscripţii - Text în limba slavonă; literă excizată de 6,5 cm.

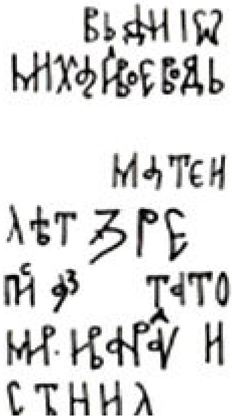
S-a ridicat această cinstită cruce întru ruga şi întru lauda celui întru sfinţi părintelui nostru, arhiereului şi făcătorului de minuni, Nicolae al Mira Lichiei, în zilele (lui) Io Mihail voevod. Pe latura posterioară (incizat)- ***Această sf / cruce s-a / găsit în / zidu pava/jiului cel / veici, la an / 1887. Şi am gă/sit de cu/viinţă a se / pune aici / în zilele / alesului / nostru pri/mar Istrate Rize, / al urbei / Cânpulung / şi cu celtu/eala d-lui / Costaiche / Chirca.***

Menţiuni speciale
Perioada domniei lui Mihai Viteazul.

1596 septembrie 1 – 1597 august 31

[7105]

Amplasament - Str. V. Alecsandri colţ cu str. Sf. Gheorghe.

Tipologie - L s / o - A b II/III 1.

Dimensiuni - 242 x 98 x 36 x 27 cm.

Conservare - Coloana retezată; consolidată prin structură metalică plombată cu ciment. Text erodat.

Inscripţii - Text în limba slavonă. Literă excizată de 6 cm.

r. 3 ***«…» în zilele (lui) Io Mihail voevod.*** r. 16 - ***Matei. Leat 7105. Pis az Tatomir, Ivan i Radu i Stănil.***

Bibliografie

Răuţescu, I. – *Câmpulung Muscel*, 1943.

1615 martie 12

[7123]

Amplasament - În curtea Şcolii generale nr. 5 - str. Traian, 282.

Tipologie - L cpd/p Fb II/III 2.

Dimensiuni - 252 x 84 x 33 x 24,5 cm.

Conservare - Casuri lamelare; inscripţii erodate.

Inscripţii - Text în limba slavonă; literă excizată de 7 cm.

Cu vrerea Tatălui şi cu săvârşirea Sfântului Duh, ridicatu-s-a cinstita cruce întru ruga şi lauda acelor care greşind proslăvesc cinstirea crucii, în zilele (lui) Io Radu voevod, prin milostivirea robilor lui Dumnezeu, Stanciu şi Stanca şi fiii lor: Aldea şi Paraschiva şi Frăţilă şi Ivanca şi Gherghina, Ivan. Luna m(a)r(tie), 12 zile. A scris Ion Logofăt, Nec<?>, şi Lazăr şi Mariia. În anul 7123. A scris pop(a) Baciul şi Badea şi Radul. (incizat) - ***Ghinea. Pomeneşte, Doamne: Dobra, Tudur.***

Bibliografie

Răuţescu, I. – *Câmpulung Muscel*, 1943.

1632 septembrie — 1654 aprilie 9

Amplasament - Str. Negru Vodă, nr. 52 colţ cu str. Zlătian.
Tipologie - L s / p - A b II 2.
Dimensiuni - 153 x 85,5 x 35,5 x 22 cm.
Ornamentică - Motive astrale (stele radiale, tip 4).
Conservare - Text, parţial, erodat.
Inscripţie - Text în limba slavonă; literă excizată de 5,5 cm.

Ridicatu-s-a această cinstită cruce întru ruga şi întru lauda sfântului părintelui nostru Nicolae, arhiepiscop, făcător de minuni, în zilele (lui) Io Matei voevod, cu milostivirea robilor lui Dumnezeu: Radu, Dobra, Manea, Marie, Stănila, M(a)rie «...»

Bibliografie
Răuţescu, I. - *Câmpulung Muscel*.
Menţiuni speciale
Perioada domniei lui Matei Basarab.

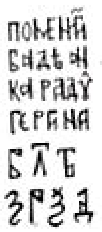
1 6 3 6

Amplasament - Grădina lui Ianache Trandafiroiu, în 1831.
Inscripţii - Text în limba slavonă.
Bibliografie
Răuţescu, I. – *Câmpulung Muscel.*
Arhivele Statului - Dosar 1451/1831.
Menţiuni speciale
Clucerul Socol Cornăţeanu a supravegheat construcţia Mănăstirii Negru-Vodă din Câmpulung Muscel începută în iunie 1635.

1655 septembrie 1 – 1656 august 31

[7164]

Amplasament - În curtea Bisericii Popa Savu.
Tipologie - S/ o - U.
Dimensiuni - 44 x 18,5 x 13 cm.
Conservare - Casuri neregulate în partea inferioară a coloanei.
Inscripţii - Literă incizată de 6 cm.

Pomeni, G(ospod)i: Badea, Anca, Radul, Gherghina. Pe latura dreaptă ***-V(ă)l(ea)t 7164.***

1657 iunie 30

[7165]

Amplasament - Str. Râurilor, nr. 68.
Tipologie - L cpd / p - L' b II/IV - o.
Dimensiuni - 140 x 54 x 25,5 x 19,5 cm.
Conservare - Casuri neregulate ale colţurilor braţelor transversale.
Inscripţii - Literă excizată de 5,5 cm.

Rădicatu-s-au / această ci(n)sti/tă cruce întru / slava Pr(e)c(i)stii. / S-a ostenăt de / redicat: Stanilo, / Dumitra, Stoica, / Opr(e)a, «…» / cu femeea, Barbul,/ Ivan, Stanca. / Pe latura sudică - ***Isaia, Ana / cu femeea / «…», Stan / cu femeea,/ Stanca, Maria /. V(ă)l(ea)t 71/65, mă(siţa) iun(ie) dnă 30/.***

Bibliografie

Diaconescu, I. – Reliefuri..., în GB, 1969.

1661 septembrie 1 – 1662 august 31

[7170]

Amplasament - În curtea Bisericii Sf. Marina (str. Negru Vodă, 175).
Tipologie - L s 0 - I b I/IV 1.
Dimensiuni - 152 x 72 x 30 x 22,5 cm.
Ornamentică - Motive astrale (stele radiale) încadrând medalioanele de pe braţele transversale.
Conservare - Proces de biocoroziune.
Inscripţii - Literă excizată de 5 cm.

Rădicatu/-s-au această cinstit(ă) cru/ce întru slava a părin/telui nostru Nicolae / în zilel(e) lui Grigorie / v(oe)v(od). Şi s-au nevoit robii / lui Dumnezeu, Stanciul /, Creaţa, coconii:/ Lazăr, Floare(a), / Neacşa, Baciul. / Pe latura nordică - ***Lazăr, Oancea, / Ghinea, Stanca, / Dumitru, / Stancea, / Dumitru, / Minea, Iane, Voica. /7170.***

Bibliografie

Răuţescu, I. - *Câmpulung Muscel*, 1943.
Diaconescu, I. - *Reliefuri*..., în GB, 1969.

1662 iunie 5

[7170]

Amplasament - Str. Mărăşeşti; vizavi de Liceul pedagogic.
Tipologie - L s / p - A b I o.
Dimensiuni - 176 x 81 x 31,5 x 25 cm.
Conservare - Casuri neregulate ale bordurii. Text, parţial, erodat.
Inscripţii - Literă excizată de 5 cm.

Rădicat-si-au acea(s)tă / sv(ă)ntă cruce întru / slava şi cinstea / Văvideniei a prea/sv(i)ntei Nă(s)cătoarei / lu Dumnezău, în zilel(e) / lu Io Grigorie voevod, / m(esi)ţ(a) iun(ie). Şi s-au tru/dit: Stanciul, Dobra / Gherghina, Stanca, / Voica, Stanăca <!>, Stana, Rada, Stan/ciu, Neacşa, Gheorghe. / Pis Stoica grăm(ă)tic. /Leat 7170.

Bibliografie
Răuţescu, I. – *Câmpulung Muscel*, 1943.
Diaconescu, I. – *Reliefuri*..., în GB, 1969.

1664 decembrie 1 – 1665 august 31

[7173]

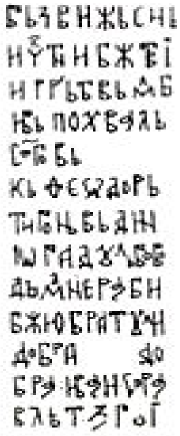
Amplasament - 10 m vest de Biserica Schei.
Tipologie - L s / p - A b I 1.
Dimensiuni - 170 x 80,5 x 32 x 21,5 cm.
Ornamentică - Motive astrale (stele radiale); litere cu caracter decorativ în componenţa siglelor.
Conservare - Bună.
Inscripţii - Literă excizată de 5 cm.

Rădicatu-s-au această / cinstită cruce / pe hramul Văve/deniei B(ogorodi(ţe), în zi/lele (lui) Io Radul / voevod. Şi s-au ne/voit robii lui Dum/nezeu: Ivan, Stan/ca i snvăi ego / i o(te)ţ ego, Pătru, Anca / i brat eg(o), Badea, ca / să le fie lor po/meană în veaci. / Văleat 7173.

Menţiuni speciale
Domnia lui Radu Leon.

1664 decembrie – 1669 martie 3

Amplasament - În Lapidariumul Mânăstirii Negru Vodă.
Tipologie - L s / o - A b II/III 2.
Dimensiuni - 187 x 94,5 x 34,5 x 27 cm.
Ornamentică - Motive astrale (stele radiale); romburi curbilinii înscrise în cerc.
Conservare - Casuri neregulate ale bordurii; text, parţial, erodat.

Inscripţii - Text în limba slavonă; literă excizată de 8 cm.

S-a ridicat această cinstită şi dumnezeiască cruce întru ruga şi lauda sfântului Teodor Tiron în zilele (lui) Io Radul voevod, cu milostivirea robilor lui Dumnezeu, Bratul şi Dobra, «…» Dobra, Ioana, Sora, Văleat 7173<?> «…»

Bibliografie
Răuţescu, I. – *Câmpulung Muscel*, 1943.
Menţiuni speciale
Dacă ultima cifră ar fi certă, considerându-se leatul exact: **7173**, crucea ar putea fi datată: **1664 - 1665**.

1667 iunie 20
[7175]

Amplasament - La intersecţia str. Gruiului cu Calea Bughii.
Tipologie - L s / p - I a V o.
Dimensiuni - 219 x 92 x 38 x 22,5 cm.
Ornamentică - Medalioanele racordate prin împletituri romboidale.
Conservare - Casuri neregulate ale bordurii.
Inscripţii - Literă excizată de 5,5 cm.

Rădi/catu/-s-au această cinstită/ cruce întru sla/va şi cinstea a / preobrajenii / Domnului nostru / IS HS, vă dni Io / Radu voevod. M(esi)ţa iun(ie) 10 /. I trudi(tu)-s-au robi(i): Stanca, Man/ea. Leat 7175. Pe latura sudică (incizat) - ***La 1863, / octom(brie), / fiind sur/pată, s-au ri/dic/(at) de r(obul) l(ui) D/umne)z(eu) / Nică /pietrar, /soţia Polic/senia. D.M. Dincă /, Niţă.***

Bibliografie
Răuţescu, I. – *Câmpulung Muscel*, 1943.

«Crucea jurământului»
–1674–

Amplasament - Încastrată în peretele vestic al casei Robescu, vizavi de monumentul eroilor.
Tipologie - L s / o - A a V/VII 1.
Dimensiuni - 274 x 104 x 46 cm.
Ornamentică - Decor amplu realizat din chenar în motive fitomorfe, motive astrale (stele radiale), medalioane decorate conexate prin împletituri romboidale. Stema cu acvila cruciată.
Conservare - Casuri lamelare la extremităţile coloanei consolidate cu ciment. Text, parţial, erodat.
Inscripţii - Literă excizată de 5 cm.

Întru numele Tatălui şi / al Fiiului şi al D(u)hului Sfânt, / rădicatu-se-au aceast(ă) cinstită şi dum/nezăiască cruce întru slava şi cin/stea Naşterii Domnului nostru IS HS şi / întru pomeana domniei meale, / Io Duca voevod şi a doamnei / domniei meale, Anastasia, şi a fiului / domniei meale, Io Costandin voevod. Văzând domn/ia mea mila oraşului Cănpulungul cum să fie / ertat de vama de păine să nu dea vamă domnească / şi oroşanii să nu dea vamă ori den ce vor vin/de, cum au fost ertaţi de răposatul Radul Negrul / voevod, cănd au fost leatul 6723, şi de Ali/csandru vodă Iliaş, fost-au leatul 7136, şi de / alţi răposaţi domni, precum scrie în/ cărţile ceale bătrâne şi în pisania sfintei / mănăstiri care iaste pusă deasupra uşii be/searicii întărită de răposatul Matheiu voevod / cu mare blestem, iar cănd au fost acum în zilele domniei meale, / venit-au judeţul cu oroşanii cu jalbă la dom/niia mea, spuind cum că le strică călugării mila / oraşului ce au avut de la alţi domni bătrâni.Întru/ aceea, domnia mea văzând cărţile ceale bătrâne şi ce scrie în pisaniia sfintei mănăstiri, domnia mea încă am întărit (mi)la cu aceast(ă) cinstită cruce «ca să fie ertaţi şi de domnia mea, de toate câte scriem; iar cine nu va [păzi această milă]să fie proclet şi a(nathema). Şi ispravnic au fost Andrea». «Ca să fie ertaţi aşijderea şi pentru judecata oraşului; pe orăşani să-i judece judeţu cu 12 pârgari şi cu bătrânii oraşului, iar călugării sau pârcălabii,

sau măcar alţii să nu aibă a să amesteca ca să strice judecata şi obiceiul lor, ce au fost de la alţi domni bătrâni, ci toate legile şi judecăţile lor să fie stătătoare şi nici judeţul să n-aibă voie a lua vamă de la orăşani ori de ce vor vinde şi de domnia mea de acestea câte scrie mai sus. Iar cine nu va întări mila oraşului să fie proclet şi anatema. Şi ispravnic au fost Andrea judeţu cu 12 pârgari. M-ţa Dec(hemvrie) 25 vă leat 7183»".

Bibliografie
Iorga, N. – *Inscripţii din bisericile României*, vol. II,1908.
Băjan, D.I. – *Crucea jurământului*, Câmpulung, 1929. Răuţescu, I. – *Câmpulung Muscel*, 1943.

Menţiuni speciale
Textul dintre «…» a fost reprodus din sursele citate.

1678 noiembrie – 1688 octombrie 28

Amplasament - În curtea Bisericii Sf. Ilie - str. Dezrobirii, 12.
Tipologie - L s / p - A a I 1.
Dimensiuni - 150 x 75 x 29 x 22,5 cm.
Ornamentică - Motive astrale (stele radiale).
Conservare - Bună.
Inscripţii - Literă excizată de 6 cm.

Rădicatu-s-au acea(s)t(ă) sfăn/tă şi dumnezăiască / cruce întru slava / şi cinstirea a sf(ă)ntu/lui mare m(u)cen(i)c / Dimitrie, în zile(le) / lu Io Şerban voevod / iul(ie) 18. Şi s-au oste/nit jupan Costa(n)din / carel(e) au fost pitari în / ani 10. Chera, Dumi/traşco, Alicsandru.

Bibliografie
Diaconescu, I. – *Reliefuri*..., în GB, 1969.

Menţiuni speciale
Perioada domniei lui Şerban Cantacuzino.

1688 octombrie 28 - 1714 martie 24

Amplasament - Cartierul Vişoi, vizavi de Librăria Vişoi.
Tipologie - L s / p - A a I 1.
Dimensiuni - 190 x 96 x 48 x 30 cm.
Ornamentică - Motive astrale (stele radiale).
Conservare - Text erodat în partea inferioară a coloanei.
Inscripţii - Literă excizată de 7,5 cm.

Cu vrearia Tatălui şi / cu ajutorul Fiului / şi cu săvârşitul Sf(ă)ntu/lui D(u)h, ridicatu-se-au acea/stă sf(ă)ntă şi dumneză(ia)scă cruce întru sla/va şi cinstea a săborului / arhistratig Mihail şi / Gavriil «i proci, în zilele luminatului domn Io Costandin voevod...» Pe latura sudică - ***jupan Părvul, Anca,/ Vinea ?, Necula, / Stanca.***

Bibliografie
Răuţescu, I. – *Câmpulung Muscel*, 1943.
Diaconescu, I. – *Reliefuri*..., în GB, 1969.
Menţiuni speciale:
Întrucât crucea prezintă similitudini grafice şi compoziţionale cu monumente epigrafice similare din perioada domniei lui Constantin Brâncoveanu [1688 -1714], nu s-a adoptat datarea propusă în sursele menţionate: domnia lui Constantin Şerban [1654 - 1658].

1697 aprilie

[7205]

Amplasament - Str. Negru Vodă, 157 colţ cu str. 30 Decembrie.
Tipologie - L s / p - I b V 1.
Dimensiuni - 239 x 91 x 38 x 32 cm.
Ornamentică - Motive astrale (stele radiale); medalioanele conexate prin împletituri romboidale.
Conservare - Casuri neregulate ale bordurii; text erodat. Coloana retezată-consolidată.
Inscripţii - Literă excizată de 6 cm.

Rădica/tu-s-au aceast(ă) sfăntă şi dum/nezăiască cruce în/tru slava şi cinstea / a sfăntului părintelui / nostru arhiep(i)scop şi / făcător de c(i)ude Nico/lae, în zilel(e) lu Io/ Costandin vo/evod, în luna / lu april. Şi s-a(u) ostenit / robii lui Dumnezeu / erodiiacon Ghinea, Ili/na snov ih şi părinţi(i) lor/ «Barbu, Maria. 7205».

Bibliografie
Răuţescu, I. – *Câmpulung Muscel,* 1943.
Menţiuni speciale
Textul dintre «…» a fost reprodus din sursa citată.

1699 aprilie 18

[7207]

Amplasament - Lapidariumul Mânăstirii Negru Vodă.
Tipologie - S / o - U.
Dimensiuni - 46 x 30 x 13 cm.

Ornamentică - Cruce trilobată, perlată; motive astrale.
Conservare - Coloana retezată sub r. 3.
Inscripţii - Literă excizată de 5 cm.

Leat 7207, m(e)siţa / ap(rilie) 18, marţi, a 2-a / (să)ptăm(ă)n(ă) dup(ă) Paşt(i) «...»

Sec. XVII

Amplasament - Lapidariumul Mânăstirii Negru Vodă.
Tipologie - L s / o - A a I 1.
Dimensiuni - 166 x 70,5 x 29 x 20,5 cm.
Ornamentică - Motive astrale (stele radiale).
Conservare - Text erodat; casură profundă la baza coloanei.
Inscripţii- Literă excizată de 6 cm.

Cu vr(e)rea a Tat(ă)lu(i) şi cu / aj(uto)riul Fiiului şi cu în/demnarea D(u)h(u)l(u)i Sv(ă)nt, rădi/catu-s-au această cinstit(ă) cruc(e) / pe hramu svintei Blago/(ve)ştene în zile(le) (lui) Ion B(asarab) <?> / voevod. Şi s-au nevoit robu / lui Dumn(e)zeu, Oancea jupan,/ ca să fie pomană dumne(a)/lui şi jupăneasa dum/ne(a)lui, Ne(a)cşa şi a părin/ţilor«...» şi feciori/lor«...» Pe latura dreaptă - ***Pis Tatomir.***

Menţiuni speciale
Operă a pisarului Tatomir – autorul piesei epigrafice datate 1597, amplasate în apropierea Mânăstirii Negru Vodă – crucea pare a fi executată în 1/2 XVII, probabil în perioada domniei lui Matei Basarab. În referirea la domn: „**Io B. voevod**”, **B** este posibila abreviere a lui Basarab.

Sec. XVII

Amplasament - Str. Stănescu colţ cu Dragalina, la circa 25 m est de Biserica Schei.
Tipologie - L s / p - A b I 1.
Dimensiuni - 104 x 85 x 36 x 26,5 cm.
Ornamentică - Motive astrale (stele radiale).
Conservare - Coloana retezată sub r.5. Partea inferioară dispărută.
Inscripţii - Literă excizată de 6 cm.

Rădicatu-s-a această / sf(ă)ntă cruce întru sla/va a săborului arhi/stratig Mihail şi / Gavril «...»

Bibliografie
Răuţescu, I. – *Câmpulung Muscel,* 1943.

1711 septembrie 1 – 1712 august 31

[7220]

Amplasament - Încastrată în peretele sudic al Bisericii Schei.
Tipologie - L s / o - A b I o.
Dimensiuni - 77 x 34 x 14,5 cm.
Conservare - Coloana retezată sub r. 3 al inscripţiei.
Inscripţii - Literă excizată de 5 cm.

P(omeni), G(ospod)i: / Magda/lina. L(ea)/t 7220.

1717 septembrie 1 – 1718 august 31

[7226]

Amplasament - Lapidariumul Muzeului municipal Câmpulung.
Tipologie - S / o - X.
Dimensiuni - 86 x 22 x 13 cm.
Conservare - Bună.
Inscripţii - Literă excizată de 4 cm.

† Pome/ni, G(ospod)i : Ma/riia, Dob/riţa. L(ea)t / 7226.

1719 septembrie 1 – 1720 august 31

[7228]

Amplasament - Încastrată în peretele sudic al Bisericii Schei.
Tipologie - L s / o - A a I o.
Dimensiuni - 79 x 43 x 18 cm.
Conservare - Bună.
Inscripţii - Literă excizată de 3,5 cm.

Stanu, Mil/ea, Vlad, Stanc/a, Stancu, B/ucura, S/tanca, Sto(i)/ca, Vlad, B/ucur, Radu,«...»/ Leat 722/8.

1720 septembrie 1 – 1721 august 31

[7229]

Amplasament - Încastrată în peretele sudic al Bisericii Schei.
Tipologie - L a / o - S' a I o.
Dimensiuni - 53 x 26 x 13 cm.
Conservare - Bună.
Inscripţii - Literă excizată de 3,2 cm.

Po(me)ni, G(ospod)/i: Sime/(o)n, Ana, S/tana, Leat 7/229.

1724 decembrie 30

[7233]

Amplasament - Str. Dezrobirii, 99, colţ cu str. Mihai Bravu.
Tipologie - L s / p - B b I 1.
Dimensiuni - 143 x 75,5 x 34 x 24,5 cm.
Conservare - Text erodat la baza coloanei.
Inscripţii - Literă excizată de 4,5 cm.

Cu vriarea Tatălui şi c/u ajutor Fiuălui şi c/u săvărşirea Sf(ă)ntului / D(u)h, rădicatu-s-au ac/ea(s)t(ă) sv(ăn)tă şi de viaţ(ă) făcă/toar(e) cruce întru cins/tea şi lauda naşteri/i prea sv(i)ntei de Dumnezeu / Născăto(a)re şi pu(ru)rea fe/c(i)o(a)rei M(a)rie şi a hra/mului sv(ăn)tului părin/telu(i) no(s)tru Nicol/ae « ciudotvoreţ, în zilele lui Nicolae voevod, de un Barbu logofăt». Pe latura sudică - ***Badea, Ioana, / Stanca, M(a)r/ia, Tudora, M/ate(i). De(cembrie) dn(i) / 30, 7/233.***

Bibliografie

Răuţescu, I. – *Câmpulung Muscel*, 1943.
Diaconescu, I. – *Reliefuri*..., în GB, 1969.

1752 septembrie 1 – 1753 august 31

[7261]

Amplasament - Calea Pietroasă, într-un crânguleţ.
Tipologie - L s / p - B
Dimensiuni - 82 x 42 x 14 cm.
Conservare - Bună.
Inscripţii - Literă excizată de 5 cm.

Ridicatu-s-a/u această sf/ăntă cruce / întru (h)ramu / Născătoar/i(i) a Dumneză/u. Şi s-au os/tenit rob/ul lui Dumne/zău: Bucuru ,/ Vişoi, Radu,/ Bucur,«…» Măilat,/ Vasile, C<?>. Pe latura sudică - ***Stan/ca s(i)n ere/i Ion, Chi/va, Stoi/ca, Mar/iia s(i)n O/prea, Sta/nca, Leat / 7261.***

Menţiuni speciale

„Calea Pietroasă" – toponim indicând preexistenţa unui drum roman spre Castrul roman Voineşti.

1756 septembrie 1 – 1757 august 31
[7265]

Amplasament - Str. 16 Februarie, nr. 78.
Tipologie - L s / o - B a I 1.
Dimensiuni - 206 x 83 x 39 x 27,5 cm.
Ornamentică- Bordură torsadată; un element de artă figurativă (heruvim) între medalioanele de pe coloană; motive florale.
Conservare - Casuri neregulate ale bordurii; inscripţia de la baza coloanei acoperită de pavajul trotuarului.
Inscripţii - Literă excizată de 5,5 cm.

Cu vrerea Tatălui şi c/u ajutorul Fiiului / şi cu îndemnarea / Duhului Sfă(n)t, ridicatu-s-/a această sf(ă)ntă cruce în/tru hramul s(fe)ti Nico/lae şi sf(ă)nta pre/podomnă Paras/cheva i muceniţa Marina şi B/l(a)goveştenie Bog(o)rod(i)ţe. Şi s-au ridicat / în zilele domnul/ui nostru Io Costan/din Necolae voe/vod. S-au ostenit robu/ lui Dumnezeu, Radu, «…», Stana, Agapie, Neacşa, Bucur « i ciad ih Bucur, Ivan, Stana, Iosif, Domnica, Mailat, Vasilica, erei Ion». Pe latura nordică - ***Stoica, Mări/ia, Oprea, Stan/ca, Bucur, / Stana, Buc/ur, Radu, Chi/rvan,«...» Mar/iia, Staicu meşter. / Văleat 7265.***

Bibliografie
Răuţescu, I. – *Câmpulung Muscel*, 1943.
Diaconescu, I. – *Reliefuri*..., în GB, 1969.
Menţiuni speciale
Autor: Staicu meşter.

«Crucea pârgarilor»
–1790–

Amplasament - Piaţa oraşului.
Tipologie - L s / c - A b V/VII 1.
Dimensiuni - 276 x 98 x 46 x 28 cm.
Ornamentică - Chenar în motive fitomorfe; medalioane în ghirlande; stele radiale. Pe coloană, în medalion, stema cu acvila cruciată.
Conservare - Crăpătură transversală la nivelul r. 20 al inscripţiei, consolidată printr-un cadru metalic. Text parţial distrus, în zona crăpăturii. Împrejmuire de protecţie din stâlpi de piatră şi lanţuri.
Inscripţii - Literă excizată de 6 cm.

Întru numele Tatălui / şi al Fiiului şi al Duhului Sfăn/t, rădicatu-s-au acia(s)tă cinstită / şi dumnezeiască cruce întru / slava şi cinstea naşterii / Domnului nostru IS HS şi întru / pomeana domnii meale / Io Duca voevod şi a d/oamnei domniei mele, Anastasia, şi / a fiiului domnii meale, Io Costandin

voevod./ Văzând domniia mea mi«la oraş»ului/ Cănpulung, cum să fie «ertat de vama» de păine / să nu dea vamă domnească. Aşijderea şi / oroşanii să nu dea vamă ori de ce vor vin/de, cum au fost ertaţi de răposatul Radul Negru / voevod când au fost leatul 6723 şi de A/lixandru vodă Iliaş, fost-au leatul 7136 şi / de alţi bătrăni răposaţi domni, precum / «scrie» în cărţile ceale bătrăne şi în / pisaniia sfintei mănăstiri, care iaste pusă / deasupra uşii besericii, întărită de ră/posatul Matheiu voevod cu mare blestem / iar când au fost acum, în zilele domnii meale, / Pe latura nordică ***- venit-au judeţul cu oroşanii / cu jalbă la domniia mea, spu/ind cum că le strică călugării mila / oraşului, ce au avut de la alţi / domni bătrăni. Între aceaia, d(o)m(nia) / mea, văzând cărţile ceale bătrăne / şi ce scrie în pisaniia / sfintei mănăstiri, domni(ia) / mea încă am întărit mila cu / aciastă cinstită cruce / ca să fie ertaţi. Aşij/derea şi pentru judeca/ta oraşului, pe oroşani / să-i judece judeţu cu 12 / părgari şi cu bătrănii oraşului, iar călugării / sau părcălabii sau măcar / alţi(i) să nu aibă a se ameste/ca ca să strice judeca/ta şi obiciaiul lor ce au / fost de la alţi domni bătrăni / ci toate legile şi jude-/*** Pe latura sudică ***- căţile lor să fie stătătoare / şi nici judeţul să nu / aibă voe a lua vamă de la / oroşani, ori de ce vor / vinde şi de domniia mea / de acestea căte scrie / mai sus. Iar cine nu va / întări mila oraşului / să fie proclet şi anathe/ma. Şi ispravnic au fost Andrea / judeţu cu 12 părgari. Dec. 25 / vă leat 7183. Îns(ă) la leat/1787, fiind rogmighiţă«răzmiriţă», / s-a stricat aciastă sfăntă cru/ce ce să vede zidită / în zid. Dar văzând dumnealui / slugeriu Gheorghe Rucăr(eanu,) / epistatu oraşului, au rădi(cat) / (a)ciastă sfăntă cruce cu cheltuiala (dum)/nealui, ca să fie spre întărire ora/şului, judeţ fiind Neculae Cocoş/.*** Pe extremitatea braţului transversal sudic ***- şi doi părgari, Ion / Strecheriu şi Savu B/uduluca, la leat 1790. / Însă la ridicare au fost / în stare Sterea judeţu.***

Bibliografie
Aricescu, C. D. – *Istoria Câmpulungului*, 1855.
Băjan, D.I. – *Crucea jurământului*, Câmpulung, 1929.
Iorga, N. – *Inscripţii din bisericile României*, vol. II, 1980.
Răuţescu, I. – *Câmpulung Muscel*, 1943.
<…> – *Câmpulung Muscel – ieri şi azi*, 1974.

Menţiuni speciale
Nicolae Iorga o diferenţiază de *„Crucea jurământului”,* numind-o ***„Crucea pârgarilor”.***
De asemenea, introduce inexistentele «*să fie ertaţi*» impuse de logica textului.
Cuvântul care motivează *„stricarea crucii”* este acoperit. A fost citit de D. I. Băjan: ***„rogmighiţă”*** = *scurgere mocirloasă*, iar de I. Răuţescu: ***„răzmiriţă”,*** evident, o cauză de altă natură !

Sec. XVIII

Amplasament - Încastrată în peretele sudic al Bisericii Schei.
Tipologie - L s / o - M o.
Dimensiuni - 77 x 38 x 16 cm.
Conservare - Bună.
Ornamentică - Motive astrale incizate.
Inscripţii - Literă incizată de 5 cm.

Po(meni), G(ospod)i: / Oancea, Lixan/dra, Ion, / Aldea, / Badea.

Sec. XVIII

Amplasament - Încastrată în peretele sudic al Bisericii Schei.
Tipologie - L s / o - C b l o .
Dimensiuni - 49 x 33 x 13 cm.
Conservare - Inscripţii, parţial, erodate.
Inscripţii - Literă excizată de 4,5 cm.

Pomea/ni, G(ospo(di: / Maria, Rim«…»<?>.

Sec. XVIII

Amplasament - Încastrată în peretele sudic al Bisericii Schei.
Tipologie - L s / o - B a l o.
Dimensiuni - 77 x 17 x 13 cm.
Conservare - Casură pronunţată a extremităţii braţului vestic.
Inscripţii - Literă excizată de 4,5 cm.

Pomeni, / G(ospod)i: Ion, Pă/tru, Neacş/a, Pătru, St/anca, Simi/ona.

Sec. XVIII

Amplasament - Încastrată în peretele sudic al Bisericii Schei.
Tipologie - L s / o - B a l o.
Dimensiuni - 76 x 33 x 15 cm.
Conservare - Bună.
Inscripţii - Literă excizată de 4 cm.

Pomeni, G(ospod)i: / Radu, Mariea, / Oprea, Stan/ca, Ion, Brân/duşa.

¼ XIX

Amplasament - În curtea Bisericii Şubeşti.
Tipologie - L cs / o - A a I o.
Dimensiuni - 76 x 40 x 22 x 16,5 cm.
Conservare - Braţul transversal estic retezat în unghi.
Inscripţii - Literă excizată de 5 cm.

Nicolae, Nicol/ae, preo/t, Oanc(e)a pre/ot, Neac/şa prreo/teasa «…»

1828

Amplasament - În curtea Bisericii Popa Savu.
Tipologie - L cs / o - Ş o.
Dimensiuni - 81 x 35,5 x 18,5 x 11 cm.
Conservare - Bună.
Inscripţii - Literă excizată de 6 cm.

1828 - pe capitel. ***Pomeneşte, Do(am)n(e), / Neculaie, / Roman, / Mariia / şi cu t/ot nea/mu lor.***

1845 mai 2

Amplasament - În curtea Bisericii Şubeşti.
Tipologie - L cpm / o - A b I o.
Dimensiuni - 84 x 30,5 x 16,5 x 13 cm.
Conservare - Proces de biocoroziune pronunţat.
Inscripţii - Literă incizată de 3 cm.

1845 mai 2 / - pe capitel. ***Pome/neşte, Do(a)mn/e: Ghe/orgh/e Bun/că.***

1850

Amplasament - În curtea Bisericii Şubeşti.
Tipologie - L cs / o - S VI o.
Dimensiuni - 88 x 43,5 x 19 x 13 cm.
Conservare - Proces incipient de biocoroziune.
Ornamentică - Motive astrale.
Inscripţii - Literă incizată de 2 cm; caractere latine.

Preotu / Ioan Să/raru şi / soţiea / sa, Pla/tonida / monahia, fii(i) preo/tu(lui) N<?> şi / soţie(i) sa(le), / Zmaran/da eriţa. / 1850.

1865

Amplasament - În apropierea spitalului, str. Dr. Costea, colţ cu str. Elena Doamna.
Tipologie - L cs / p - S - Ţ IV/VI o.
Dimensiuni - 83 x 34,5 x 18 cm.
Ornamentică - Bordură în motive geometrice; medalioane în vrejuri.
Conservare - Inscripţii, parţial, erodate.
Inscripţii - Literă incizată de 2,5 cm.

Radu / Angel / mort / în vâr/stă de / ani 38. / 1865 / okto.

Menţiuni speciale

Crucea haiducului Radu lu' Anghel (1827-1865) este încastrată în postamentul construit din calcar numulitic de Albeşti, deasupra căruia este fixat un bust, din acelaşi material, reprezentând pe haiduc în viziunea unui sculptor naiv, Globa Vadim, din Schitu Goleşti. Figura legendară a acestuia este imortalizată în legendele şi în baladele populare zonale, din care sunt incizate, pe o placă fixată pe monument, versurile următoare: ***Căpitane Palada / şi zapciule Surcea, / eu n'am să mă dau legat / unui ciocoi gulerat / care-l bag noaptea sub pat / şi-i iau galbeni cât îmi plac. / Eu cumpăr pluguri şi boi / celor căzuţi în nevoi, / la sărmani în sărăcie, / ca să scape din robie.***

Pe latura sudică a postamentului, sunt încastrate două cruci:

1 – ***Proto(pop) / Gher/mănes/ku Se/kelaru / mort / la / 1850 / aprilie / 25*** - < patriot câmpulungean, fruntaş local al Revoluţiei de la 1848 >;
2 – ***An/drei / ere(i) / Gheor/ghie / ere(i) / Cost/andin / 1859.***

1868

Amplasament - Lapidariumul Muzeului orăşenesc Câmpulung.
Tipologie - L cs / o - S VI 1.
Dimensiuni - 86+74 x 79,5 x 34 x 25 cm.
Ornamentică - Motive astrale (soarele şi luna - antropomorfizate) decor fitomorf.
Conservare - Coloana retezată sub braţele transversale; casură lamelară la nivelul capitelului; text, parţial, distrus.
Inscripţii - Literă incizată de 2,5 cm.

Rădicatu-/s-au ace(a)s/tă sf(ântă) şi d(umne)z(eiască) / cruce de / robi(i) lui Dumne(z)eu): / Ioan Tro/nar şi so/ţie sa, Po/licseni(a). Întru slă/vită naş/tere Mân/tuitorul/lui nostru / IS HS şi a / Sf. Ioan / Botezăto/rul«...» 1868. Pe latura posterioară- ***Lukrurile mâinilor mele***. Pe capitel ***Sf. cruce / apărătoare de toţi vă/zuţi şi nevăzuţi vrăjmaş(i)/.Ioan Tronar născut la 1826 din părinţi cre/ştini: Ioan şi Dobra, în sa/tul «...» districtul Branului / meseria / ce să vede / pe astă sf. cruce. Să/pători/. Casele / s-a(u) fundat / la anul / 1867.***

Menţiuni speciale

Cruce votivă a pietrarului Ioan Tronar, care şi-a figurat, emblematic, pe partea posterioară a crucii, uneltele sale de lucru: daltă, şpiţ, buciardă, compas, ciocan.

CEPARI

Atestare documentară

● Satul Cepari – 1519, ianuarie - august 10.

Monumente memoriale

†- 1734 - Urluieşti

Urluieşti

1734 martie 1

[7242]

Amplasament - Încastrată în peretele Bisericii Urluieşti.
Dimensiuni - 212 x 106 x 43 cm.
Conservare - Casuri parţiale ale bordurii.
Inscripţii - Literă excizată de 6 cm.

† Cu vrearia Tatălui şi cu / ajutorul Fiiului şi cu / plinirea Sfântului Duh, rădica/tu-s-au această sfântă cruce / întru cinstea Preapodobni(i) / Paraschivii, din «oste»/neala rob(u)lui (lui) D(umnezeu): T<?> v(ă), dn(i) Io Grigore voi(vo)d, m(e)s(i)ţa, m(a)r(tie), 1 dni, 1(ea)t 7242. / Dumitru / Sofiica , Şărb.

Bibliografie

Bălaşa, D.– *Cruci de piatră*, în MO, 1972.

CETĂŢENI

Atestare documentară
● Satul Cetăţeni – 1548, aprilie 25.
Monumente memoriale
†- 1647 - Lăicăi
†- 1715… - Lăicăi
†- 1660-1661 - Cetăţeni
†- 1736-1737 - Cetăţeni
†- 1715… - Lăicăi
†- 1779-1780 - Cetăţeni

Cetăţeni

1660 septembrie 1 – 1661 august 31

[7169]

Amplasament - Cătunul Călineşti, Cetăţenii din Deal, în curtea gospodăriei Gheorghe Călinescu.
Tipologie - L s / o - A b I 1.
Dimensiuni - 138 x 59,5 x 27 x 21 cm.
Ornamentică - Motive astrale (stele radiale, tip 4).
Conservare - Text parţial erodat în partea inferioară a coloanei.
Inscripţii - Literă excizată de 6 cm.

Rădicatu-se-au ac(ea)stă / cinstit(tă) cruce întru /slava a părintelui / nostru Nicolae şi / se-au nevoit robi(i) lui Dum/nezeu, Stan, Dragomira, / Radul, Voica, Dragomir, Ia/nea, Stoica, «…» Pis leat 7169.

Bibliografie
Diaconescu, I. - *Reliefuri*..., în GB, 1969.
Menţiuni speciale
Marchează amplasamentul unei biserici de lemn dispărute.

1736 septembrie 1 – 1737 august 31

[7245]

Amplasament - Cetăţenii din Vale, în curtea lui Dumitru Şerb.
Tipologie - L s / p - F b I 6.
Dimensiuni - 189 x 69 x 32 x 24 cm.
Ornamentică - Motive astrale (stele radiale); cruce de Malta.
Conservare - Bună.
Inscripţii - Literă excizată de 3,5 cm.

† Ridicitu-i <sic!> acea/stă sf(ă)ntua cruce / dea <sic!> robu lui D(u)mnea/zău, cu vrea(rea) Tat/ălui şi al Fiiul(u)i «…» Neagoei N/eacşa, Rad(u), Sora, Nea/ga, Stoian, Cărst/ian, Ion, Neculae, Stancu, D(u)mitru, Pa/raschiva, Ania, C/ărstiian, Stanca, T/atomiru, Vălcu, D/rag(o)miru, Stoică, S/tanciu, M(a)riia şi s-au n/evoit robu lu D(u)mne/zeu, Vălcul sin Neagoe /întru hramu lui S(făn)tă Niculae şi a lui/ s(făn)tă Teodor; zil/ele le-au <sic ?> Costad/an <sic!> voivod. Leatu † 72/45.

1779 septembrie 1 – 1780 august 31

[7288]

Amplasament - Cetăţenii din Deal, „În plai”, lângă magazin.
Tipologie - L s / o - F b I 1.
Dimensiuni - 198 x 39,5 x 19,5 x 15 cm.
Conservare - Casură neregulată în partea superioară a braţelor transversale.
Ornamentică - Motive astrale (stele radiale).
Inscripţii - Literă excizată de 3,5 cm.

Rid(i)catu/-s-au acea/stă sfăntă cruce într/u (h)ramu sfăn/tului Nec/ulae şi s-/au oste/nitu ro/bu lui D/umnezău, Drago- / Pe latura sudică ***- mir, T<?> /, S/ora, A/gapie, /Mariia, /Stan, R/ada, Răd/a, Bălea, / Dumitr/u, Flo/area cu topt <sic!> / neam / (1)or /*** Pe latura nordică ***- L(ea)t 7288.***

Bibliografie
Diaconescu, I. – *Reliefuri*..., în GB, 1969.

Lăicăi

1647 aprilie 1

[7155]

Amplasament - Lunca lui Socol, la confluenţa pârâului Văleanca cu râul Dâmboviţa.
Tipologie - L cpd / p J b II/III 1.
Dimensiuni - 331 x 109 x 44 x 33 cm.
Ornamentică - Decor amplu, dezvoltat pe întreaga suprafaţă, format din frize decorative, entrelacs-uri, motive astrale (soarele şi semiluna, stele radiale tip 4); în relief méplat, în medalionul central - Maica Domnului cu Pruncul.
Conservare - Proces lent de biocoroziune pe latura posterioară.
Inscripţii - Literă excizată de 6 cm.

În numele Tată/lui şi al Hiiului şi / al Sfăntului Duh şi întru / lauda sf(ă)ntului hram / Uspenie B(ogo)r(o)d(i)ţă pri/snodvi Marie, vă / dni Ion Matei voevod,/ ace(a)stă sf(ă)ntă cruc(e) şi a/cest pod ridicatu-le-(a)u /robul lu Dumnezeu, ju/pan Socol, bivel cluc(er) / i jupaniţa ego, Marula, /snă jupan Necula vornic i jupaniţa ego, Irina i snăv ih, C(â)rstea clucer i Ianache spat(ar), Irina / i Stanca i Marula /i Costandin i Ventil Flo/rescul i Tudora i Ilinca /i Matei i Tudosia i Ianu /, ca să fie de pomen(ire) în /ve(a)c, amin. Pisi. Pe latura sudică - ***M(e)s(i)ţa apr(ilie) /, 1 dnă; Văleat / 7155./ Pis az,/ Hristodor zug(rav).***

Bibliografie
V. Drăghiceanu, în BCMI, 1910.
Diaconescu, I. – *Reliefuri*..., în GB, 1969.

Menţiuni speciale
Crucea marchează momentul edificării podului peste Dâmboviţa. Cunoscută sub numele de „Crucea lui Socol”.

1715 decembrie 25 - 1716 noiembrie 14;
1719 martie - 1730 septembrie 3

Amplasament - Lângă poştă.
Tipologie - Ls / c - C b I 1.
Dimensiuni - 127 x 58 x 27 x 19 cm.
Conservare - Casuri minime pe bordură.
Inscripţii - Literă excizată de 3 cm.

Rădicatu-s-a / această sfântă cr/uce întru cinstea / şi lauda sfănt/ului Th(e)odoru, / în zilel(e) lui Io /Nicolae Voevod/ şi s-au nevoit /robu lui D(u)mn(ezeu), / Pătru, Ana, S/tanu, Mariia, Mariia, S/toica, Soare, R/ada, Matei <!> Pe latura sudică - ***Dobra, S/toian, Nas/tasiia,«…», S/ora, Soare, Dumitru , / Neaga. L(ea)t 7222.***

Menţiuni speciale
Perioada domniei lui Nicolae Mavrocordat.

1715 decembrie 25 – 1716 noiembrie 14; 1719 martie – 1730 septembrie 3

Amplasament - La „Cârciuma de Piatră”.
Tipologie - L ctpd/ p - B a **I** 1.
Dimensiuni - 133 x 65 x 31 x 17 cm.
Ornamentică - Motive fitomorfe.
Conservare - Casură neregulată a bordurii braţelor transversale.
Inscripţii - Literă excizată de 5 cm.

Rădicatu-s-au ac(eas)tă sf(ăn)tă şi d(umne)zeias/că cruce întru sla/va şi cinstea mare(lui) / muc(e)nic Nicolae ciudo(voreţ), / în zilel(e) mării(i) sale / Ion Nicolae voivod./ Şi s-au ne(vo)it robu lui /D(umne)zău, Matei logof(ăt), /ca să-i fie de pom/enire lui şi părin/ţilor lui în veaci.

Bibliografie
Diaconescu, I. – *Reliefuri*..., în GB, 1969.

Menţiuni speciale

Autorul citeşte în loc de „Nicolae ciudo(voreţ)” – „(s)fetago(ra)”!

La Biserica rupestră Cetăţeni, se atestă existenţa a două cruci păstrate fragmentar, datând din:

I – **1 5 9 2** – din perioada domniei lui Ştefan Surdul, cruce consacrată pomenirii lui Frăţilă şi soţiei acestuia, Neacşa.

2 – **1 6 2 4** – din perioada domniei lui Alexandru Coconul - utilizată, actualmente, ca prag între pronaos şi naos – confirmându-se, astfel, existenţa bisericii rupestre ante 1642.

Bibliografie
Chihaia, P. – *Din cetăţile de scaun ale Ţării Româneşti*, Bucureşti, 1982.
Butculescu, D. – *Itinerarul pentru a merge la Cetatea lui Negru Vodă*, ms, în Biblioteca Muzeului de istorie a oraşului Bucureşti.

COLIBAŞI

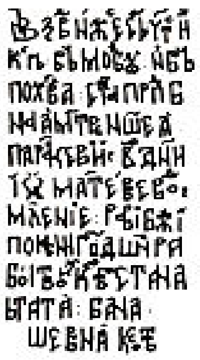
Atestare documentară
● Satul Mioveni - 1512, iulie 30.
● Satul Racoviţa - 1532, decembrie 29.
● Satul Vieroşi - 1525, iulie 24.
Monumente memoriale
† - 1647 - 1648 - Colibaşi
† - 1 6 7 6 - Colibaşi
† - 1730 - 1763 - Mioveni
† - 1 8 3 6 - Făget (fost Vieroşi)
† - ½ XIX - Racoviţa

Colibaşi

1647 septembrie 1 – 1648 august 31

[7156]

Amplasament - În cimitirul satului, spre est.
Tipologie - L s / p - A b I/III 1.
Dimensiuni - 244 x 86 x 34 x 25 cm.
Ornamentică - Motive astrale (stele radiale, tip 4).
Conservare - Coloana retezată la 78 cm de limita inferioară; casuri pe borduri.

Inscripţii - Text în limba slavonă; literă excizată de 5,5 cm.

Ridicatu-s-au această cinstită cruce întru ruga şi întru lauda sfintei preacuvioasei maicii noastre Paraschiva, în zilele (lui) Io Matei voevod, cu milostivirea robilor (lui) Dumnezeu. Pomeneşte, Doamne, sufletele robilor Tăi: C(o)stea, Stana, Şerbu, Nan, Costea. Vă leat 7156. Pe latura sudică - ***Radul, Sora, Oprea, Deatco, Dumitru, Micul.***

1676 iunie 30

[7184]

Amplasament - La 3 m V de biserica din Colibaşi.
Tipologie - L s / o - A a I 1.
Dimensiuni - 132 x 66 x 28 x 20,5 cm.
Ornamentică - Motiv astral, înterpus medalioanelor de pe coloană.
Conservare - Text corodat; casuri ale bordurii.
Inscripţii - Literă excizată de 5 cm.

Rădicatu-s-au acea(stă) cinsti/tă cruce întru slava / şi cinstea a sf(i)nţilor / ap(osto)li Petrea i Pavel /, în zilel(e) lu Io Duca / voevod. Iun(ie) 30. Şi s-au os/tenit: Stoica, Paraschi/va, Badea, Vilaia,/ şi coconii: Ioa/na, Oancea. Pis popi / Stoica. Vă leat / 7184.

Făget

1836

Amplasament - La circa 25 m SV de Biserica Mânăstirii Vieroşi.
Tipologie - L s / p - I b VI 1.
Dimensiuni - 152 x 76 x 40 x 28 cm.
Ornamentică- Motive astrale - soarele şi luna.Medalioane din împletituri romboidale; stele radiale.
Conservare - Braţul transversal sudic retezat pe jumătate.
Inscripţii - Literă excizată de 4 cm.

S-au rădicat / de Samuil / Tărtăşăscul. / 1836.

Mioveni

1730 septembrie 3 – 1763 martie 9

Amplasament - La sud-vest de Biserica Mioveni, în curte.
Tipologie - L cpd / p - A a I 1.
Dimensiuni - 230 x 105 x 43 x 37 cm.
Ornamentică - Motive florale între medalioane.
Conservare - Casuri infime pe bordura nordică.
Inscripţii - Literă excizată de 4,5 cm

† Cu vriar(ea) Tat(ă)lui / şi cu ajutor(ul) Fii/ului şi cu pli/nir(ea) D(u)hului Sf(ă)n(t), / amin. Rădic/atu-se-au această sf(ăn)t(ă) / şi de viiaţă fă/cătoarea cru(ce), întru / pomenir(ea) sf(i)nţi/tului Nicolae şi a sf(ă)ntului i marel(e) / mucenic Gheorghie în / zil(e)le prealumi/natului dom(n) Ion / Constantin Nicol«...» Pe latura sudică - ***Ganea, Sora, Ghinea, V/oica, Elie diiacon, Dam/aschin, Gherghina, Dum(i)tr/a, Ioan, Mariia, M(e)s(i)ţa / fev(ruarie) 20 dni. Popa Stoi/ca (pi)s, popa O/ancea (pi)s.*** Pe latura nordică (incizat) - ***Să şti(e) - cumpără/toarea morii şi a mo/şii(i) şi cheltuiala / ce au fost cu zăgazul şi cu Bucu/reştii. Stan«...».***

Menţiuni speciale
Pe latura posterioară, text incizat în 1928 cu enumerarea, pe trei coloane, a eroilor satului din războiul 1916-1918.
Domnia lui Constantin Mavrocordat, cu intermitenţe.

Racoviţa

½ XIX

Amplasament - La 10 m nord de Biserica Racoviţa, în curte.
Tipologie - L s / o - T o.
Dimensiuni - 72 x 55 x 22 x 18 cm.
Inscripţii - Literă incizată de 4 cm.

Marin, / Ioan, / Ene, / Bucur, / Dobra, / Gheorghe, / Ioan, / Parascheva, «…»

CORBENI

Atestare documentară
● Satul Corbeni – 1456, aprilie 15.
Monumente memoriale
† - 1766 - Corbeni

1766 după 2 decembrie

[7274]

Amplasament - În centrul satului, lângă casa Vasile Popescu.
Tipologie - L ctpd / o - B a l 1.
Dimensiuni - 210 x 87 x 37 x 24 cm.
Ornamentică - Bordură în torsadă dublată de o linie zimţată; decor floral amplu format din flori cu 4 petale excizate în interiorul şi în afara medalioanelor; o reprezentare antropomorfă (heruvim) în partea superioară a coloanei.
Conservare - Casură lamelară a bordurii, sub capitel.
Inscripţii - Literă excizată de 5 cm.

† Cu vreariă Tat/ălui şi cu a/jutoriăl Fe/lui <!> şi cu înde/mnarea D(u)hulu/i Sfănt, ri(di)catu-/s-au această sfă(n)/tă şi cinstită cru/ce întru (h)reamul Adu/rmiri(i) Născătoari(i) de / D(u)mnez(e)u, în zilele (î)no(l)/ţatului nostru / Ion Al(e)s(a)ndru vo/evod. Şi s-au o/stenit robi(i) lui / Dumnezău: Busi/ică, Mariia, Mariia, / Mariia, Iarca, S/anda, Stan, Ioa(n)/, Mihai, Stana, Io/n, erei Radu, er/iţa Sta(nca) <?> Pe latura sudică - ***«...»iia, Stanca, Ion, /Antal, Ina<?>, Ne/guşu, Ghinea. Mo/rţi - B(u)cura, Ma/ri(a), Bucur,/ Stanca, San/dru, Stana, I/on, Neguş, / Ion, Ana, Rad/u, Vo(i)ca, Ra/du, Sta(n),Sava,Dobre,D/obra, /Iarca, Mariia, / Nedelcu. Leat 7274." /*** Pe latura nordică - ***Dobra, Iarca, M/ariia, Nedelc/u, Sa(h)eu, Mar/iia, Mariia cu / tot ne(amul).***

Bibliografie Brătulescu, V. – *Iniţiale şi monograme legate de semnul sfintei cruci,* în MO, 1965, nr. 7-8.
Menţiuni speciale
După 2 decembrie 1766, începe domnia lui Alexandru voevod Ghica.

CORBI

Atestare documentară
- Satul Corbi - 1456, aprilie 15.
- Satul Corbşori - 1575-1576, mai 28.
- Satul **Poenărei** - 1528, noiembrie 10.
- Satul Stăneşti - 1502, ianuarie 19.

Monumente memoriale

† - 1660… - Poenărei
† - 1660… - Poenărei
† - 1699 – 1700 -Corbi
† - Sec. XVII - Stăneşti
† - 1724-1725 - Stăneşti
† - 1775-1776 - Poenărei
† - 1781 - Stăneşti
† - 1785-1786 - Stăneşti
† - 1785-1786 - Stăneşti
† - 1787 - Stăneşti
† - 1789-1790 - Corbi
† - 1790-1791 - Poenărei
† - Sec. XVIII - Poenărei
† - 1802 - Stăneşti
† - 1804 - Corbşori
† - 1810-1811- Stăneşti
† - 1813 - Stăneşti
† - 1820 - Stăneşti

† - 1821-1822 - Stăneşti
† - 1823-1824 - Poenărei
† - 1/4 XIX - Poenărei
† - 1/4 XIX - Poenărei
† - 1/4 XIX - Poenărei
† - 1/4 XIX - Stăneşti
† - 1828 - Stăneşti
† - 1831 - Stăneşti
† - 1831 - 1832 - Stăneşti
† - 1838 - Corbi

Corbi

1699 septembrie 1 – 1700 august 31

[7208]

Amplasament – Deasupra peretelui stâncos vestic al Bisericii rupestre.
Tipologie – Cruce de tip latin cu capitel piramidal detaşabil.
Dimensiuni – 120 x 40 x 16 x 14 cm.
Conservare – Text ilizibil, întrucât, pe faţa principală, are un strat gros de var.
Inscripţii - Literă excizată de 4,5 cm.

Pe latura sudică - ***Leat 7208.***

Menţiuni speciale
Monument greu accesibil, fixat la limita unui perete stâncos înalt de circa 30 m.

1789 septembrie 1 - 1790 august 31

[7298]

Amplasament - În Jghiaburi, la 300 m nord de Biserica rupestră.
Tipologie - L cpm / s - Ş o.
Dimensiuni - 68 x 39 x 16,5 x 13,5 cm.
Conservare - Casură a braţului nordic.
Inscripţii - Literă excizată de 4 cm.

Vasili/e, Sinti/on, Io/an, Marin/ia, Ion ,/ Pe latura sudică – ***Marin*** Pe latura nordică - ***cu / tot ne(a)/mu lo/r. 72/98.***

1838

Amplasament - În Carpen, lângă o troiţă de lemn.
Tipologie - L cpm / o - B a l o.
Dimensiuni - 115 x 44 x 20 x 15 cm.
Conservare - Casuri ale bordurii.
Inscripţii - Literă excizată de 3 cm.

Pomenea/şte, D(oa)m(n)e, / (s)ufleti/le rob/ilor T/ă(i), Petru, / Ion, Bu/cur, Ni/colae, G/ri(go)re, Mar/ia. Pe latura estică - ***Morţ(i) Bu(cu)r <?>,/ Nedel/c(u) «…».*** Pe latura vestică - ***Mari/na, Ion, / Ere/mia, S(i)/mion. /*** Pe extremitatea braţului transversal vestic - ***1838.***

Corbşori

1804

Amplasament - Pe drumul spre biserică, lângă casa Şuţu.
Tipologie - L s / p - Ş o.
Dimensiuni - 116 x 48 x 17 x 16 cm.
Conservare - Textul acoperit cu un strat subţire de var.
Inscripţii - Literă excizată de 4 cm.

Rădicatu-/s-au aceas/tă sfăntă / cruce de ro/bul lui / D(u)mnezău, / Dragomir, Ma/riia, Hera, / Ana, Radu, / «...», Ion. Pe latura nordică - ***Ghinea. / 1804.***

Poenărei

1660 septembrie 1 - 1664 noiembrie 27; 1672 februarie - 1673 noiembrie

Amplasament - La troiţa Nanu; km 36 DJ 731.
Tipologie - L cpd / p - D b I 6.
Dimensiuni - 187 x 72 x 30 x 22,5 cm.
Ornamentică - Motive astrale (stele radiale, tip 4).
Conservare - Proces de biocoroziune accentuat; text erodat.
Inscripţii - Literă excizată de 5 cm.

Rădicatu-se-au a/ceastă cinstită cru/ce întru slava Dom/nu(lui) nostru IS. HS, căn/du s-au înălţat de pre / pământ în cer, în zilele / lui Grigorie v(oevo)d şi / s-au nevoit «…»

Menţiuni speciale
Perioada domniei lui Grigore Ghica.

1660 septembrie 1 – 1664 noiembrie 27; 1672 februarie – 1673 noiembrie

Amplasament - În extremitatea nord-vestică a satului, în punctul „În Deal la Cruce”.
Tipologie - L cpd / p- A b I 1.
Dimensiuni - 126 x 68 x 30 x 20 cm.
Ornamentică - Chenar decorativ fitomorf; sigle ornamentate.
Conservare - Degradare corosivă în partea inferioară a coloanei.
Inscripţii - Literă excizată de 5 cm.

Ridicatu-s-au acea/stă cinstit(ă) şi d(e) vi/iaţă făcătoare cruce / în cinstia Ne/dealia vsiah s(fe)ti / vă dni Io Grigore / voivod. Truditu-s-au / şi s-au ostenit ro/bul lui Dumnezeu «...» Pe latura estică - ***Pomeani G(ospod)i: / Manea, Sta/na, Nan, Oprina, «...»***

Menţiuni speciale
Perioada domniei lui Grigore Ghica.

1775 septembrie 1 – 1776 august 31

[7284]

Amplasament - La extremitatea sudică a satului, lângă casa Grăjdan.
Tipologie- L s / p- A a I o.
Dimensiuni - 70 x 42,5 x 16,5 x 15 cm.
Conservare - Text erodat.
Inscripţii - Literă excizată de 4 cm.

«…» Mpria <?> /, Elisafta<?>/, Marin, / Ra(du-a)<?> Pe latura vestică - ***7284.***

1790 septembrie 1 – 1791 august 31

[7299]

Amplasament - În centrul satului, lângă casa Aritina Rizea.
Tipologie - L cpm / p - E b I o.
Dimensiuni - 92 x 44 x 20 x 16 cm.
Conservare - Bună.
Inscripţii - Literă excizată de 4 cm.

Ridica/tu-s-au ac(e)a/stă s(făn)tăt/ă (sic!) cruce de / robu lui / Dum(n)ezeu, / Costa(n)d(in), «…» Pe latura sudică - ***Cos-ta(n)/dinu, Na«…»*** Pe latura nordică - ***cu/ totu nia/mu. 7299.***

Sec. XVIII

Amplasament - 1,5 km NV de sat, în punctul „Piatra”.
Tipologie - L s / o - N o.
Dimensiuni - 78 x 26 x 13,5 x 11 cm.
Conservare - Bună.
Inscripţii - Literă excizată de 4 cm.

Pom/eni, G(ospo)/di, Co/sta/ndin.

1/4 X I X

Amplasament - 25o m nord de biserică, pe drumul spre Uleni.
Tipologie - L s/p – C b I o.
Dimensiuni - 84 x 42 x 18 x 16 cm.
Conservare - Casuri ale bordurii şi medalioanelor.
Inscripţii - Literă excizată de 3,5 cm.

Pomeni / G(ospo)di: Ion, / Stanca, M/aria, Păun, / Dumitra/şcu,. Tu/dosiia, Pă/traşcu, Ma/rica, Sta/ncu, «…»

1/4 X I X

Amplasament - 300 m nord-vest de biserică, pe drumul spre Uleni.
Tipologie - L s/p – B a I o.
Dimensiuni - 92 x 44 x 20 x 17 cm.
Ornamentică - Decor format din motivul „floare în cruce”.
Conservare - Casuri neregulate ale bordurii.
Inscripţii - Literă excizată de 4 cm.

Rididic/atu-s-au<!> a/ceastă sfăntă / cruce în (h)ra/mu sfăn/tului Pe/tru şi Pa/vel dă ro/bu liu<!> Du/mnezău, M/anta, Du/mitra, «…»

1/4 X I X

Amplasament - Centrul satului, la circa 350 m nord de biserică.
Tipologie - L s/p B a I o.
Dimensiuni - 86 x 65 x 19 x 16 cm.
Ornamentică - Motive astrale şi florale pe capitelul monolit.
Conservare - Text, parţial, erodat.
Inscripţii - Literă excizată de 4 cm.

Pome/neşte, D(oa)mne, / robi(i) Tăi, / Grig/ore, Ion, «…»

1823 septembrie 1 – 1824 august 31

[7332]

Amplasament - În centrul satului, la 50 m NV de biserică, lângă Valea lui Roman.
Tipologie - L cs / o - A a I o.
Dimensiuni - 134 x 34 x 19 x 13 cm.
Ornamentică - Butoni, stea radială tip 4.
Conservare - Bună.
Inscripţii - Literă excizată de 4 cm.

Pome/neşt(e), D(oa)mne, r/obi(i) T/ăi: Gr/igore/, Tior/rci Pe latura sudică - ***7332.***

Stăneşti

Sec. XVII

Amplasament - La limita nordică a satului, spre Corbşori.
Tipologie - L s / p - F' b I 2.
Dimensiuni - 78 x 65 x 28 x 18 cm.
Conservare - Text deteriorat.
Inscripţii - În limba slavonă; litere excizate de 3 cm.

Ridicatu-s-au crucea în lauda Blagoveşteniei Precistei. S-a ostenit Hrizea<?> logofătul. Pomeneşte, Doamne, Sotir, Neagoe sin «…»

Bibliografie
Diaconescu, I. – *Reliefuri*..., în GB, 1969.
Menţiuni speciale
Textul a fost reprodus din sursa indicată.

1724 septembrie 1 - 1725 august 31

[7233]

Amplasament - În Poduri, lângă casa V. Vitan.
Tipologie - L s / p - A b I 1.
Dimensiuni - 10 x 58 x 24 x 15,5 cm.
Conservare - Casuri neregulate ale bordurii.
Inscripţii - Literă excizată de 4 cm.

Rădicatu-s-au acea/stă sfântă cruce / întru ci(n)stea şi slava sf(i)nţii p/riap(o)dohni(i) Par/aschiva în zilel(e) / lui Nicola(e) / voivod. S-au nev/oit

robul lui Du/mneze(u), Calotă, / Mariia, Ion, Ra/dul, «...» Pe latura nordică - ***Leat 7233.***

Bibliografie
Diaconescu, I. – *Reliefuri*..., în GB, 1969.
Menţiuni speciale
Crucea este datată greşit de Diaconescu, I. – **7230** (1722).

1781 decembrie

[7290]

Amplasament - Pârâieşti, pe drumul spre Slănic.
Dimensiuni - 180 x 50 x 20 cm.
Inscripţii - Text excizat.

Ridicatu-s-au această s(f)äntă cruce de robii lui Dumnezeu: Mihai, Nedelea, Luxandru, «...», Nedelia, Stancu, «...», Ion, Enache, Ion, Ghinea, Stancu, Rizea, Minea, Floarea, Maria. 7290 d(ecembrie)."

Bibliografie
Diaconescu, I. – *Reliefuri*..., în GB, 1969, p. 872.

1785 septembrie 1 – 1786 august 31

[7294]

Amplasament - În Valea Lupului, lângă casa Cocoşatu Maria.
Tipologie - L cpm / p - Ş o.
Dimensiuni - 92 x 46 x 20 x 23 cm.
Ornamentică - Decor vegetal la medalionul central.
Conservare - Casuri neregulate ale bordurii.
Inscripţii - Literă excizată de 4 cm.

Rădicat/u-s-au ace/astă sf(äntă) c/ruce: (ro)/bi(i) lui / D(u)mneze(u), / Necula,/ Stanca, S/tanciu /. Pe latura nordică- ***Neacşa, Bu/cur, Vion<!>, / Şărban,/ Oprea şi cu / tot neamu / lor. 7294."***

Bibliografie
Diaconescu, I.– *Reliefuri*..., în GB, 1969. Datare eronată: 1781-1782; intercalează în text cuvinte inexistente: *ereu, de*.

1785 septembrie 1 – 1786 august 31

[7294]

Amplasament - În Pârâieşti, în punctul Valea Pârâieştilor.
Tipologie - L s / o - Ş o.
Dimensiuni - 111 x 52 x 25 x 21 cm.
Ornamentică - Motive astrale (stele radiale, tip 4).
Conservare - Casuri neregulate ale bordurii.
Inscripţii - Literă excizată de 4 cm.

Rădicatu-s/-au această s/făntă cruce / de robul / lui D(u)mnez/eu, Ghinea, Ve/lica, / Comanu, / Enache, Stan/ca, Mihaiu, N/edelea, Mar/iia, Stoica. Pe latura nordică - ***Matei, Floa/rea, Radu, Ilin/ca, Ion, Stan/a, Stana, Stan/ca, Radu, Ion, / Dumitru, Rad/u, Stanciu, Co/manu, Opria, / Bucura şi c/u tot niamu/. 7294.***

Bibliografie

Diaconescu, I. – *Reliefuri*..., în GB, 1969, cu datare eronată: 7291 şi erori onomastice, considerând onomasticul Velica drept determinant pe lângă Ghinea - „velico”.

1787 august 8

[7259]

Amplasament - Circa 150 m NE de Biserica Pârâieşti.
Tipologie - L cpm / p - C a l o.
Dimensiuni - 98 x 45 x 19 x 17 cm.
Ornamentică - Bordură în torsadă.
Conservare - Bună.
Inscripţii - Literă excizată de 4,5 cm.

Pomen/eşte, D(oa)m/ne, pe ro/bii Tă(i): / Dimit/ro, Dan, / Mariia, / Io(a)na, Ion, / Şărban./ Pe extremitatea braţului transversal sudic - ***Ion, Costand/in şi c/u tot nea/mu lor***. Pe latura vestică - ***L(eat) 729/5 av/gust 8.***

¼ XIX

Amplasament - La ramificaţia spre Biserica Pârâieşti a drumului spre Slănic.
Tipologie - L s / p - B a l o.
Dimensiuni - 67 x 49 x 23 x 14 cm.
Conservare - Casuri pronunţate în partea superioară a coloanei şi la braţul sudic; coloana retezată sub r. 4.
Inscripţii - Literă excizată de 2,5 cm.

† Radu, Mariia, / Neagoe, Ilie, V/itan, Stana, M/aria, Stanca. Pe latura sudică - ***Neacşa, E/ne, «…»*** Pe latura nordică - ***Radu, Manea.***

1802 martie 20

Amplasament - La ramificaţia drumului Nucşoara - Domneşti spre Slănic, prin Pârâieşti.
Tipologie - L ctpd / p - F a I o.
Dimensiuni - 195 x 78 x 36 x 29 cm.
Conservare - Proces redus de biocoroziune.
Inscripţii - Literă excizată de 5 cm.

S-au rădic/at acea(stă) sf(ă)n/tă cruce în hr/amu sf(ă)ntu/lui Nicola/e, de robu lui / D(u)mnezeu: M/ăriianu, Ana, /Pavelu, Flo/area, Ana, St/ana, Toader, / Gheorghiţa, / Stanc(i)u, Dum/itra şi cu / tot neamu lo/r. / Leat 1802. Pe latura sud-estică - ***Acest p/uţ este / făcut d/e Măriian. / 1802, m(a)r(tie) 20/.***

Bibliografie
Diaconescu, I. – *Reliefuri*..., în GB, 1969 (cu erori: „puţ" citit „cruţă", modificându-se evident conţinutul informativ al textului).
Menţiuni speciale
Cruce de fântână.

1810 septembrie 1 – 1811 august 31

[7319]

Amplasament - Curtea bisericii din Stăneşti.
Tipologie - L c pm/p – A a I o.
Dimensiuni - 114 x 45 x 21 x 18 cm.
Conservare - Casuri neregulate ale bordurii.
Inscripţii - Literă excizată de 3,5 cm.

Pomene/şte, D(oa)mne, / robu lu/i D(u)mnez/eu, Pătru, / Tudora, / şi cu to/t neamu / lor. Pe latura sudică – ***Leat 7/319.***

1813 februarie 15

Amplasament - Curtea bisericii din Stăneşti.
Tipologie - L c pm/o – A a I o.
Conservare - Bună.
Inscripţii - Literă excizată de 4 cm.

Pome/neşte, D(oa)/mne, p/e robu / Tău, I/oan. 1813 / fe(bruarie) 15.

1 8 2 0

Amplasament - Circa 100 m S de Căminul cultural Stăneşti.
Tipologie - L cpm / p - B b I o.
Dimensiuni - 172 x 63 x 30 x 31 cm.
Conservare - Casură neregulată la braţul sudic.
Inscripţii - Literă excizată de 9 cm.

Ridic/atu-s-a/u ac(e)astă / sfăntă / cruce d/e robu lu/i D(u)mne(ze)u, Grig/ore, Ma/«...» Pe latura nordică - ***Samoi/lă, Radu, / Dumit/ra şi c/u tot /neamu / loru. 1820/.***

Bibliografie
Diaconescu, I. – *Reliefuri*..., în GB, 1969 (cu erori, în special, în primele 5 rânduri: ***M.... Stoe, D(u)m(itru) iereu, Ristea ere(u), Maria iereiţa !***

1821 septembrie 1 - 1822 august 31

[7330]

Amplasament - La limita nordică a satului, spre Corbşori.
Tipologie - L cpm / p - F a I o.
Dimensiuni - 95 x 53 x 21,5 x 16 cm.
Conservare - Proces de biocoroziune pronunţată.
Inscripţii - Literă excizată de 4 cm.

Ridicat/u-s-au această sf/intă cru/ce în hram/u sf(i)nţi/lor mai m/arilor voi/vozi Mih/ail şi Gavril./ Pe latura sudică - ***de rob/u lui D/(u)mneze/u, popa / Ionu*** */ priot/iasa «...»* Pe latura nordică - ***Leat 7330.***

Bibliografie
Diaconescu, I. – *Reliefuri*..., în GB, 1969.

1 8 2 8

Amplasament - Curtea bisericii din Stăneşti.
Tipologie - L cs/o – Ş o.
Dimensiuni - 112 x 53 x 25 x 17 cm.
Conservare - Bună.
Inscripţii - Literă excizată de 4 cm.

Pome/neşt(e), D(oa)mne, p/e robul / Tău, Lu/pu. 1828.

1831 iunie 20

Amplasament - 25 m NV de Căminul cultural Stăneşti.
Tipologie - L cpm / p - A a I o.
Dimensiuni - 133 x 46 x 23 x 19 cm.
Conservare - Bună.
Inscripţii - Literă excizată de 5,7 cm.

Pomen/eşte, D(oa)m/ne, Cos/tandin, / Ioana, / Costa/ndin/, Necul/ae. / 1831 / iunie 20.

Bibliografie

Diaconescu, I. – *Reliefuri*..., în GB, 1969.

1831 septembrie 1 – 1832 august 31

[7340]

Amplasament - Curtea bisericii din Stăneşti.
Tipologie - L cs/o – B b I o.
Dimensiuni- 137 x 36 x 20 x 14 cm.
Ornamentică - Cruce latină încadrată de medalioane.
Conservare - Coloana retezată sub r. 5 al textului.
Inscripţii - Literă excizată de 4 cm.

Această / sfântă / cruce s-a/u ridica/t de rob/u <lui> D(u)mne/zeu, Mari/ian şi s/upt acea- Pe latura stângă ***-stă c/ruce«…». Dumnezeu, Ana.*** Pe latura dreaptă ***- şi cu / tot/u neam/u lor./ 7340.***

Menţiuni speciale

O cruce de piatră datată **1791**, provenind din Stăneşti, a fost transferată în Bucureşti, o dată cu constituirea gospodăriei de Muscel în Muzeul satului. (Descriere şi text în *Inscripţii medievale ale României, vol. I. Oraşul Bucureşti,* 1965, nr. 1210).

COSTEŞTI

Atestare documentară
● Satul Costeşti – 1535, iulie 30.
Monumente memoriale
† - 1/4 XIX
† - 1 8 5 0

1/4 XIX

Amplasament - Pe malul drept al râului Teleorman, la circa 25o m sud-est de podul de cale ferată Costeşti - Stolnici; pe vechiul drum Costeşti - Fâlfani.
Tipologie - L cs/o F a I o .
Dimensiuni - 12o x 5o x 32 x 14 cm.
Ornamentică - Motive florale.
Conservare - Crucea segmentată în două. Text ilizibil.
Inscripţii - Literă excizată de 3,5 cm.

Ridicatu-/s-a aceast/ă sf(â)ntă / cru(ce) întru / hramu... Pe latura estică – ***Radu e/r(e)u, Anca / eruţa<!>, / Ion, Co/man, «…»***

1 8 5 0 mai 23

Amplasament - În punctul Rovine, lângă ruinele unei troiţe, pe vechiul drum dintre Suseni şi Şerbăneşti.
Tipologie - L cs/p F a I o.
Dimensiuni- 22o x 80 x 30 x 14 cm.
Ornamentică - Motive astrale; bordură torsadată; cruce de Malta.
Conservare - Coloana retezată sub braţele transversale. Prin „repararea" din anul 1932, braţul transversal nordic a fost afectat, inscripţia prezentând zone lacunare.
Inscripţii - Literă excizată de 4,5 cm.

Cu vre(rea) Ta/tălui şi / cu a Fiiulu(i) / şi a (S)fănt/ului D(u)hu, / s-au ridi/cat ace(astă) sf/(ă)ntă cruce / de robu l/ui D(u)mn(e)zeu, / Anghel, I/oana, Ion, / Mircea, Voic/a, Dobre, Enach(e) / ereu,«…», / Eane, / Gheorghe, / Ion, Nedelea, / Gheorghe, Rada, / Barbu, Ion, Pe latura sudică –***«…»,/«…»,/ Stanca, / Drag/omira, Mi/hai, Sta/n, Tatu, Ion, / Dumit/ru, Ion, Sava, / Ion, Anca, / Gheorghe, / Co(n)st/andina / şi cu tot neamul / lor.*** Pe latura nordică – ***Ana, Si/ma, Sora, T/urdur<!>, B/adea, Ra(d)u, /Stănilă, / Zmaranda, / Dospina, / Stanca***. Pe

extremitatea braţului transversal sudic– *Leatul / 1850 / mai 2/3. Radu / petr/aru*. Pe extremitatea braţului transversal nordic – *Această / cruce / au ri/(d)icat*. Pe latura posterioară – [incizat cu litere latine]– *Reparat / în anul / 1932*.

COŞEŞTI

Atestare documentară
• Satul Jupâneşti- 1541, iunie 1.
Monumente memoriale
†- 1739-1740 - Jupâneşti
†- 1739-1740 - Jupâneşti
†- 1806-1807 - Leiceşti
†- 1 8 2 8 - Jupâneşti

Jupâneşti

1739 septembrie 1 – 1740 august 31

[7248]

Amplasament - 3 m sud de biserica de lemn.
Tipologie - S / o.
Dimensiuni - 52 x 18 x 12 cm.
Ornamentică - Cruce latină incizată.
Conservare - Degradare corozivă.
Inscripţii - Literă excizată de 4 cm.

Vladul, / Sora, Ne/cula. / L(ea)t 7248.

1739 septembrie 1 – 1740 august 31

[7248]

Amplasament - 3 m sud de biserica de lemn.
Tipologie - S / o.
Dimensiuni - 53 x 20 x 12 cm.
Conservare - Proces redus de biocoroziune.
Inscripţii - Literă excizată de 5 cm.

Rizea, Ne(a)c/şa, Stanca, /«…»/ L(ea)t 7248.

1 8 2 8

Amplasament - Lângă altarul bisericii de lemn.
Tipologie - L cs / o - Ş o.
Dimensiuni - 78 x 22 x 12 x 11 cm.
Conservare - Bună.
Inscripţii - Literă excizată de 3,5 cm.

Pom/(e)neşte, / Do(a)m/ne, ro/bu tă/u, Tud/orach/e ere/u. Pe latura dreaptă - ***Dum/itru / ereu / Mar/ia. /1828***. Pe latura stângă -***Cu / to/tu n/eamu / lor /.***

Leiceşti

1806 septembrie I - 1807 august 3I

[7315]

Amplasament - Lângă Biserica Leiceşti.
Tipologie - L cpm / o - B b I o.
Conservare - Bună.
Inscripţii - Literă excizată de 4 cm.

Vii. Pome/ni, G(ospo)di: T/udor Dea/conu, Pă/tru, Mih/ai, Il(in)ca, / Mariia, S/tana. Mor/ţii: Nea-/ Pe latura sudică- ***goe, Tu/dora, Il(i)/ca, Di(a)/coneas(a) /, Gherghin/a. 7315.***

CURTEA DE ARGEŞ

Atestare documentară
● „Castro Argias”- 1330 - Cronicon pictum Vindobonense.
Monumente memoriale -
†- 1661-1662 †- Sec. XVII-XVIII
†- 1759-1760 †- Sec. XVII-XVIII
†- 1796-1797 †- 1 8 5 2
†- 1759-1760 †- 1 8 4 2
†- 1 8 5 2

1661 septembrie 1 - 1662 august 31

[7170]

Amplasament - 50 m vest de biserica episcopală a Mânăstirii Curtea de Argeş, sub un pavilion de lemn construit în 1916 cu „cheltuiala şi din îndemnul reginei Elisabeta”.
Tipologie - L ctpd / p - I b I/IV 5.
Dimensiuni - 278 x 109 x 43 x 32 cm.
Ornamentică - Reprezentare în relief méplat a simbolurilor evanghelịştilor dispuse crucial faţă de medalionul central în care este figurată scena uciderii balaurului de către Sf. Gheorghe. Chenar din motive florale; decor amplu din palmete şi vrejuri pe laturi.
Conservare - Casuri neregulate ale bordurii; text erodat în partea inferioară a coloanei.
Inscripţii - Literă excizată de 5,2 cm.

Cu vrearea Tatălui şi/ cu ajutoriul Fiiului şi / cu săvărşirea D(u)hului / S(fă)nt, amin. Rădicatu-s-au / această sf(ă)ntă cruce întru po/menirea marelui m(u)c(e)nic / Gheorghe, în zilele creşt(i)/nului Io Gligorie Ghica / voevod, cu bl(a)goslove/niia mitropolitului/ chir Ştefan şi cu toată / nevoinţa a igumen/ului Teodosie, cu to/ată cheltuiala mănăsti/rii. Într-aceaia vreame, / fost-au (înfricoşată) ciumă / în toată ţara şi la această mănăstire încă s-au petrecut Ştefan egumenul de această moarte; «vec(i)nica lui» pomenire. 7170. Pe latura nordică - ***I ispisa az Dragomir log(o)f(ă)t.***

Bibliografie
Iorga, N. – *Inscripţii din bisericile României*, Bucureşti, 1905.
Brătulescu, V. – *Iniţiale şi monograme legate de semnul sfintei cruci*, în MO, 1965, nr.7-8 (cu erori !).
Menţiuni speciale
Autor – Dragomir logofăt.

Sec. XVII – XVIII

Amplasament - 5 m sud de Biserica Olari.
Tipologie - L s /o - I b I o.
Dimensiuni - 98 x 50 x 21 x 13,5 cm.
Ornamentică - Motiv floral încadrat de medalionul central.
Conservare - Casuri neregulate ale bordurii.
Inscripţii - Literă excizată de 4 cm.

Această sfă(n)/tă cruce rădi/catu-o-(a)u robul / lui D(u)mn(e)z/eu, (Tu)dor, mo/nahiia Sa/(lom)ia. Pe latura sudică ***– Radul, / Voica,/ Albul,/ Voina, / Neacşa, / Albul.*** Pe extremitatea braţului nordic ***– Io Cos/tandin / voivod, Frăncul,/ Oprişa,/ Stănciu,/ Ivan,/ Rucsan/da, Alba, Desp(a,ina)<?>, Voic(a,u).***

Bibliografie
Ionescu, Grigore – *Curtea de Argeş,* Bucureşti, 1940.
Brătulescu, V. – *Art. cit.*

Sec. XVII-XVIII

Amplasament- Lapidariumul Muzeului municipal Curtea de Argeş.
Dimensiuni – 64 x 55 cm.
Conservare – Se păstrează fragmentar.
Inscripţii – Literă excizată de 5 cm.

Cu blagoslove/nia mitropolitului chir / Theod(o)sie, s-au ridicatu «…»

Bibliografie
Bălaşa,D. – *Cruci de piatră*, în MO, 1972.
Menţiuni speciale –
Etapa edificării crucii coincide cu perioada în care Teodosie a fost mitropolit: 1668 mai 20 – 1672 şi 1679 aprilie 26 – 1708.

1796 septembrie 1 – 1797 august 31

[7305]

Amplasament - Încastrată în zidul de incintă estic al Bisericii Domneşti.
Dimensiuni - 115 x 41 x 18 cm.
Conservare - Text, parţial, deteriorat.
Inscripţii - Literă excizată de 4,5 cm.

(Sub) (a)ceastă / sf(ă)ntă c/ruce să o/dihnesc / oasele / r/oabi(i) lui / D(u)mnezeu, / Zoiţa. / 7305./ Sanfira, Ion, / Oprea, Vi/laia.

Rezervaţia de arhitectură şi artă bisericească de la Mânăstirea Curtea de Argeş

Cruci de piatră strămutate din Dealul Teienilor, satul Gorganu, comuna Călineşti

.

1842 aprilie 20

Tipologie - L cs/o – I a II o.
Dimensiuni - 125 x 32 x 27 x 22 cm.
Ornamentică - Stilizări florale. Pomul vieţii excizat pe capitel.
Conservare- Bună.
Inscripţii - Literă excizată de 4 cm.

† Aici să odih/neşte robu lu Du/mnezeu, Dumit/ru postelnicu. Şi această sf(ântă) / cruce s-au / ardicat<!> de lo/gofătu Ioniţă cu / to(t) neamu în zili/li înălţatului / nostru domn Gheor/ghe Bibescu la leatu 1/842 aprilie în / 20, joi. Pe latura stângă – ***Vii: / Ilinc/a, soţ/iea răposatu/lui.*** Pe latura dreaptă – ***† Ion, Tu/dora, Gheorghe, / Maria, Joiţa, / Costandin, Ileana ş/i cu tot neam(ul) lo/r. Ardicată leat 1852<!>.***

1852 noiembrie 13

Tipologie - L cs/o – I a I o.
Dimensiuni - 135 x 45 x 27 x 15 cm.
Ornamentică - Mitră episcopală încadrată de ramuri excizate dispuse simetric (pe capitel).
Conservare - Bună.
Inscripţii - Literă excizată de 4 cm.

† Aici să odih/neşte robi(i) lui / Dumnez(e)u: Va/silie cu so/ţiia sa, Io(a)na / şi cu Safta. Şi / această sf(ântă) cruce / s-a ard(i)cat<!> de / fi-său, Ma/zitu<!>, în zilele / prea înnalţatu/lui d. Barbu / Ştirbei v(oe)vod/ la leatu 1852 / nov(emb)r(i)e 13. Pe latura stângă – ***Vii / Man, St(an)ca / Nele<?>, Neac/şa, Ion, Man / şi cu tot nea/mu lor. Şi / s-a scris / de Nc<Nicolae ?> Mr <Marin>?***

1852 noiembrie 28

Tipologie - L cs / o –Mo
Dimensiuni – 1o7 x 58 x 29 x 21,5 cm.
Conservare - Atac biocoroziv masiv. Text îngropat în sol.
Inscripţii - Literă excizată de 3,5 cm.

† Această ci(n)s/tită cruce s-a/u ardicat / în zilili prea / înălţatul/ui nostru / domn Bar/bu Ştirbei vo/evod, de ju/p(ani)i: Dima, Ba/rbu, «…», Costandi/n, «…», «…». Mor/ţ(i): Mariin, D/um(i)tru, Ma/riia. 1852 / noi(e)m(brie) 28.

Bibliografie
Diaconescu, I. − *Reliefuri*…, în GB, 1969.

Menţiuni speciale
Textul dintre «…» a fost reprodus din sursa citată.

DAVIDEŞTI

Atestare documentară
● Satul Voroveni – 1512 - 1513 [7201] iulie 23.
Monumente memoriale
† - 1/4 XIX - Voroveni

Voroveni

1/4 XIX

Amplasament - Curtea Bisericii de lemn Voroveni.
Tipologie - L s/o – Ş o.
Dimensiuni - 68 x 26 x 13 x 10 cm.
Conservare - Text, parţial, ilizibil. Casuri neregulate ale bordurii.
Inscripţii - Literă excizată de 4 cm.

«…»ra, Rad/u, Stan/ca, Do/bra, Op/rea, Du- Pe latura sudică ***– mitra, N/ecula, Ghi/nea.***

DÂMBOVICIOARA

Atestare documentară
● Satul Dâmbovicioara – 1579, iulie 14.
Monumente memoriale
†- 1688-1714 - Ciocanu
†- 1691-1692 - Podu Dâmboviţei
†- 1709-1710 - Podu Dâmboviţei
†- 1710-1711 - Podu Dâmboviţei
†- 1711 - Podu Dâmboviţei
†- 1715 - Podu Dâmboviţei
†- 1766-1767 - Podu Dâmboviţei
†- 1815-1816 - Ciocanu

Ciocanu

1688 octombrie 28 - 1714 martie 24

Amplasament - La ramificaţia potecii spre Brusturet.
Tipologie - L s / o - C a I 1.
Dimensiuni - 120 x 64 x 24,5 x 18 cm.
Conservare - Casuri neregulate ale bordurii; text erodat.
Inscripţii - Literă excizată de 5 cm.

Întru numele / Tatălui, al Fiiu/lui şi al Sfintu/lui D(u)hu, rădicat/u-s-au această sfin/tă cr(u)ce într(u) hra/(m)ul Uspenii Bogo/roviţi de robu lui Dum/nezeu, Radul şi / Stanca în zile/le lui Costandin B B voevod. Pe latura sudică - ***Radul ,Sora,/ Ş/erb, Neacşa, Simi/on, Radul, Stanca, / Neacşu, Rada / Stoica,*** / Pe latura vestică - ***Necula, Aldea,/ Ghe(o)rghie, Ion Ţin/tă, Stanca Ţin/tă, Oance, Oa/nce, Radul, Ilin/ca, Sima, Sto(i)ca, Artemie, Neacşa, Radul, Stanca, Udrea***.

Bibliografie
Diaconescu, I.– *Reliefuri*..., în GB, 1969 (din care se reproduce textul subliniat, actualmente, distrus), text care permite datarea obiectivului şi, implicit, completarea onomasticii, deşi se constată unele inadvertenţe de transcriere a textului conservat.

1815 septembrie 1 - 1816 august 31

[7324]

Amplasament - La ramificaţia drumului Ciocanu-Şirnea spre Căşărie.
Tipologie - L s / o - B a I o.
Dimensiuni - 147 x 70 x 33,5 x 24 cm.
Ornamentică - Motive florale şi geometrice.
Conservare - Bună.
Inscripţii - Literă excizată de 5 cm.

Ridicatu-/-s-au aceast/ă sfă(n)tă cruc/e de robu lui / Dum(n)ezeu, Ra/du, Voica, Ne/culae, Stan/a, Vit(?), Ion, T/asia, Safta, Radu, St(ăn)ilă, / Ion, Com/şa, Mariia, / şi cu tot / neamu lor./ 7324.

Bibliografie
Diaconescu, I. – *Reliefuri*..., în GB, 1969 (care o datează incorect: 7329).

Podu Dâmboviţei

1691 septembrie 1 - 1692 august 31

[7200]

Amplasament - Şoseaua spre Rucăr, km 77 DN 73.
Tipologie - L s / p - F b I 1.
Dimensiuni - 167 x 65 x 26 x 17 cm.
Conservare - Casură lamelară în partea superioară a coloanei.
Inscripţii - Literă excizată de 4 cm.

Ridica«tu-s-a» aceasta s/iftă<?> crucea cu / vre(rea) Tatălui şi a / Fiiălui şi al D(u)h(ul)lui / Siftu întru hr/amul Oispenie / B(ogo)r(odi)ţe. Şi s-au os/tenit robu lui D/u(m)meazeiă <?> Stoi/ca, Stoiana, O/prea, Stanca,/ Ana, Neguş, Ion,/ Mariia, Dob/re, Dobra,/ Ion, Bucur./ Pe latura nordică - ***(V)lad, Com/an, Stana,/ Ruja, V/lad, Com(an), / Ion, M(a)riia,/ în zilele / d(o)mn(ul)ui nos/tru Ion C/ostandin / voievod. Me(siţa) / leat 720/0.***

Bibliografie
Diaconescu, I. – *Reliefuri*..., în GB, 1969 (datare inexactă – 7205 (1696-7) şi erori: *„Vilaia”* pt *„Vlad”* etc).

1709 septembrie 1 - 1710 august 31
[7218]

Amplasament - Circa 250 m SV de cetatea Oratia, lângă podul Băzna.
Tipologie - L s / p - F b I 1.
Dimensiuni - 152 x 53,5 x 24,5 x 18 cm.
Conservare - Coloana retezată sub r. 6; ancorată cu sârmă de o traversă metalică.
Inscripţii - Literă excizată de 5 cm.

† Cu vrearea Ta/tălui, cu ajuto/riul Fiiului şi / cu săvârşirea / D(u)hul(ui) Svint /, rădicatu-s-au «…» Pe latura sudică - ***B(asarab) B(râncoveanu) voevod./ Voicul, Stoica,/ Radul, Neago/e, Neguş, Vi/şa, Stanca, Vlad,/ Stan, / Sărbu, Bran,/ Dumitra, Şe/rbu, Stanca, Ra/dul, Paraschi/va, Micul, Sor(a), / Lupul, Neacşul / Şerbul, Dobre.*** Pe latura nordică - ***(R)adul, Neacşa,/ Nedele, Cost/andin, Alde(a)/ 7218.***

Bibliografie
Diaconescu, I. – *Reliefuri*..., în GB,1969.

1710 septembrie 1 – 1711 august 31
[7219]

Amplasament - Lângă podul peste Băzna.
Tipologie - L s / c - S 1.
Dimensiuni - 216 x 64 x 29 x 20 cm.
Conservare - Proces accentuat de biocoroziune. Braţul sudic ciobit.
Inscripţii - Literă excizată de 5 cm.

Întru numele / Tatălui şi al Fiiului / şi al D(u)hului Sfânt,/ s-au rădicat această cin/stită şi dumnezeias/că cruce şi întru / pomeana mărie(i) sale / domnului nostru Ion Cos/tandin B(asarab) B(râncoveanu) voevod, cănd au fost la 22 de ani / de domnia mărie(i) sal(e) /. Înţelegând măriia sa / cum iaste drumul Braşo/vului stricat şi întâm/plându-s(e) călătorilor mu/lte primejdie, fiind ispravnic la Cămpulung Pe latura sudică - ***nic la Căm/pulung / Alexandru Şu/fariu din Văl/săneşti i-au / poruncit mării/a sa ca să / rădice oa/meni din Cămpul/ung şi din Ruc/ăr şi din Dragosl/avel(e) de prin pre/jur ca să dr/ragă (sic!) calea la Posadă şi la / Oratie şi / printr-alte locur(i) / reale. L(ea)t 7219.*** Pe latura nordică - ***Dupre porunca / mărie(i) sale, au ră/dicat oame/ni şi au mers de / au deres pe unde / au fost drumul / stricat pănă / la hotar. / Şi ispravnic / au fost / Manta ju/deţul.***

Bibliografie
Diaconescu, I. – *Reliefuri*..., în GB, 1969. Nesesizând eroarea meşterului (reluarea

ultimului rând de pe latura principală: „nic la Cămpulung" - pe latura sudică), autorul „creează" un nume propriu - Nic(u)la Cămpulungian - care contravine, în fond, comunicării: „fiind ispravnic la Cămpulung, Alexandru Şufariul din Vălsăneşti" - menţionat, de altfel, şi pe crucea din 1710-1711. Consideraţiile de ordin istoric care preced textul conţin o eroare evidentă, cetatea Oratea (sec. XIV) nefiind „zidită de romani".

1711 octombrie 1

[7220]

Amplasament - 25 m E de podul construit de Constantin Brâncoveanu.
Tipologie - L cpd / p - S VI 1.
Dimensiuni - 256 x 101 x 44 x 27 cm.
Ornamentică - Motive astrale (soarele: disc-floare; stele radiale) în medalion, stema cu acvila cruciată - relief méplat.
Conservare - Proces redus de biocoroziune.
Inscripţii - Literă excizată de 5 cm.

Această sfintă cruce / s-au rădicatu / în slava / D(o)mnu/lui nos/tru IS, HS de bl(a)gocest/ivulu domn Ion Cos/tandinu Brâncoveanul / Basarab voevoda, la / 23 de ani al domniei / lui, căndu au făcutu ş/i podulu acesta peste Dâmboviţa, fiindu i/spravnic Alexand/ru Şufariulu Vălsă/nescul. Şi s-au săvă/rşit la luna lui / octo(m)vrie 1 zi, la / leatul de la zidi/rea lumii, 7200.

Bibliografie
Iorga, N. – *Inscripţii din bisericile României*, I, Bucureşti, 1905.
Diaconescu, I. – *Reliefuri*..., în GB, 1969.

Menţiuni speciale
Crucea este consacrată evenimentului „săvârşirii" podului construit din piatră de Albeşti peste râul Dâmboviţa.

.

1715 mai 1

[7223]

Amplasament - La circa 350 m SV de stâna din Dealul Sasului.
Tipologie - L s / p - S VI 1.
Dimensiuni - 144 x 65 x 28 x 21 cm.
Ornamentică - Medalionul central sub forma unui disc solar-floare.
Conservare - Atac accentuat biocoroziv; crustă de măcinare.
Inscripţii - Literă excizată de 5 cm.

Rădicatu-s-au / această cru/ce întru cin/ste(a) pre(a) cu/viosii Para/schivii, în zi/lele lui Şte/fan vod(ă) cel Tânăr / Cantaco/zino, de Ni/codim monah / pusnicul

/. Mai, dni 1 / 7223. Pe latura estică - ***Ispra/vnic Mi/hail, igu(men) / Cozian / ot Dolga/pol.***

Bibliografie

Diaconescu, I. – *Reliefuri*..., în GB, 1969.

1766 septembrie 1 – 1767 august 31

[7275]

Amplasament - 1 km V de sat, lângă vechiul drum - km 77 DN 73.
Tipologie - L s / p - A a I 1.
Dimensiuni - 104 x 49 x 24 x 16 cm.
Ornamentică - Bordură în torsadă; motive florale pe coloană.
Conservare - Casură neregulată la limita bordurii.
Inscripţii - Literă excizată de 4 cm.

Cu vriaria / Tatălui şi cu / ajutorul F/iiălui şi cu / a Sfântului / D(u)h, rădica/tu-s-au aceast(ă) s/f(ă)n(tă) cruce. / Leat 7275. / Pe latura sudică - ***întru hr/amul s/f(ă)nt(u)lui / m(u)cenic Gh/eorghie. / Pomeni, G(ospo)/di: Aldea, Pa/raschiva, / Mihai.*** Pe latura nordică (incizat) - ***cu totu / niamul / loru.***

Bibliografie

Diaconescu, I. – *Reliefuri*..., în GB, 1969.

DÂRMĂNEŞTI

Atestare documentară
● Satul Piscani - înainte de 1526, iulie 6.
● Satul Valea Nandrii - 1564, decembrie 11.

Monumente memoriale
†- 1771-1772 - Dârmăneşti
†- 1 8 1 0 - Valea Nandrii
†- ¼ XIX - Valea Nandrii

Dârmăneşti

1771 septembrie 1 – 1772 august 31

[7280]

Amplasament - În faţa gospodăriei Mihai Necolescu.
Tipologie - L cpm /p- A a I o.
Dimensiuni - 102 x 45 x 21,5 x 16 cm.
Conservare - Coloana retezată sub r. 6; proces de biocoroziune.
Inscripţii - Literă excizată de 4 cm.

Rădicatu-/s-au acea/stă sv(ă)n/tă cruce / întru hr/amu preapo/dobni Pa/raschivi / 7280./ Pe latura sudică ***-tra, Ion, / Gherghina, / Ion, Ca/tinca, Z/măr(a)nda, / Matei, Ra/da.*** Pe extremitatea braţului transversal sudic - ***Apostu / me/şter.***

Menţiuni speciale
Autor: Apostu - meşter.

Valea Nandrii

1 8 1 0

Amplasament - În faţa bisericii din Valea Nandrii.
Tipologie - L cs / p - F b I 1.
Dimensiuni - 172 x 81 x 37 x 27,5 cm.
Conservare - Inscripţia finală erodată.
Inscripţii - Literă excizată de 5,5 cm.

Cu ajutor/iu lui Dumnezeu /şi cu preacu/rata fec(i)oar/a Mariia rădica/tu-s-au acea/stă sfăntă ş/i d(u)mnezeias/că cruce în/tru hramu mar/elui muce(ni)c / Gheorghie a fi / spre pomen/ire. Gheorghi/e, Panait, Din. Pe latura sudică - ***Gheorghiea,/ Panait, P/anait şi / cu tot nea/mu lor /. 1810.***

¼ XIX

Amplasament - În cimitirul Bisericii Valea Nandrii.
Tipologie - L cpm / p - Ab I 1.
Dimensiuni - 110 x 62 x 31 cm.
Conservare - Text erodat.
Inscripţii - Literă excizată de 4,5 cm.

Rădicat-a ea<!> acea/stă sfăntă cru/ce în numele / mucenicului / Ghe/orghie, Tănase şi /«…», Stan.

DOBREŞTI

Atestare documentară
● Satul Dobreşti – 1579 iulie 29.
Monumente memoriale
† - 1/4 XIX – Dobreşti

Dobreşti

1/4 XIX

Amplasament - Lângă gospodăria lui Gheorghe Şetraru.
Tipologie - L cs/o – A a II 4.
Dimensiuni- 116 x 62 x 25 x 14,5 cm.
Ornamentică - Motive astrale.
Conservare - Text, parţial, erodat.
Inscripţii - Literă excizată de 5 cm.

«…», Ioanu, Dra/gomira, Ghe/orghe, Nea/cşu, «…», / Ni/co(lae), Io/rda(che,n), Gher/ghina,«…», /«…», Ioanu, / Mari(a,n), Câr/stea, «…», / Stanca, / Andrei, «…»

DOMNEŞTI

Atestare documentară
● Satul Domneşti - 1523, aprilie 4.
Monumente memoriale
†- 1716-1717
†- 1755-1756
†- 1756-1757
†- 1723-1724
†- 1 8 0 3
†- 1 8 2 1

1716 septembrie 1 – 1717 august 31

[7225]

Amplasament - În curtea Bisericii Domneştii de Jos.
Tipologie - L s / o - B a I o.
Dimensiuni - 158 x 50 x 24 x 16 cm.
Conservare - Casuri superficiale ale bordurii.
Inscripţii - Literă excizată de 4 cm.

Cu vrea(rea) T/atului / şi ajăt/oriu Fi(u)l(u)i / şi să(vă)rşi/rea Sf(ăn)tu(u)i / Du(h), amin. Ri/decată-s-a / această ci(n)stită şi d/e vi(a)ţă luc/eată <!> cruce / în zilel(e) Io / Ion voiuvod / întru hram/u Ospenii / pre(a)sfinţii / B(ogorodi)ţei Mar/ia. Şi s-a tr/udit robu lui D(u)mn/ezău, Vlădă/u, Stana, Rad/ulu, «…» Pe latura sudică - ***Aldea, F/lorea, S/tan, R(a)dul, Răd/uţa, St/ana, Iri/na,«…», An/ca, Anca, / Vicu,«…» / leat / 7225.***

1723 septembrie 1— 1724 august 31

[7232]

Amplasament - În curtea Bisericii Domneştii de Jos.
Tipologie - L s / o - Ş o.
Dimensiuni - 72 x 46 x 18 x 14 cm.
Conservare - Bună.
Inscripţii - Text incizat - litera de 4 cm.

Po(meni), G(ospod)i: / Ion, Neacşa, / Radu, Stan. / Leat 7232.

1755 septembrie 1—1756 august 31

[7264]

Amplasament - În curtea Bisericii Domneştii de Jos.
Tipologie - L s / o - B a I 1.
Dimensiuni - Motiv astral (stea, tip 4) în partea superioară.
Conservare - Proces de biocoroziune redus.
Inscripţii - Literă excizată de 4,5 cm.

Ridica/tu-s-au aceast/tă sf(ă)nt/ă cruce înt/ru hramu / sf(ă)ntul(ui) Ne/colae, Drăg/ulin, Anica, / Radu, Radu, S/tanca, St/ana, Stan. Pe latura sudică - ***Dră/gulin, Ma/tei, Sta/n, Mari/ia, Stoica/*** Pe latura nordică - ***Alicsand/ru, Muşa, /***

Iordache, / Toade/r, Ilina, / Ion, Glig/ore, Barbu, / Ştefan. Pe extremitatea braţului transversal nordic - ***Leat 72/64.***

1756 septembrie 1 - 1757 august 31

[7265]

Amplasament - Dealul Slănicului, la circa 2,5 km E de localitate, lângă o troiţă.
Tipologie - L s / p - A a I 1.
Dimensiuni - 137 x 62 x 24 x 20 cm.
Ornamentică - Bordură în torsadă.
Conservare - Casuri neregulate ale bordurii; proces de biocoroziune.
Inscripţii - Literă excizată de 5 cm.

Rădicatu/-s-au ac(e)astă / sfântă cruc/e întru (h)ra/mul priapo/doamnei Paras/chivei. S-au / osteni(t) / robu lu Du/mnezeu, / Stroa <!>, Nea/cşa, Oprea, / Radu, Iene, / Anca, Maria. / Pe latura nordică ***- Ion, Buc/ura, Neac/ta <!> i Op/rea, Ion, A/rifiia<!>, Do/bra, Mari/a, Stana, / Neacşa, / Bucur, / Stănil(ă). / Pe latura sudică - Sărbu, Vi/şa, Boa/na <!>, Radu, F/loarea, S/tana, Mar/ia, Ilinca / i oi dead Il(ie),/ Leat 7265.***

1 8 0 3

Amplasament - În curtea Bisericii Domneştii de Jos.
Tipologie - L cpm / o - B b I o.
Dimensiuni - 98 x 35 x 18 x 15 cm.
Conservare - Spărtură lamelară a braţului transversal sudic.
Inscripţii - Literă excizată de 4,5 cm.

Pomen/i G(ospo)di: Ra/du, Ma/riia, Ioa/na, Rafi/ra, Mariia, / Dumi/tru, To/ader. Pe latura sudică ***- N(i)cula, / Ion, / Io(a)na, / Moi/se, Bu/cura***. Pe latura nordică ***- 1803.***

Menţiuni speciale
Transferată de pe Dealul Tudoran din Valea Siliştii (Aninoasa) în Muzeul de antichităţi Domneşti.

1 8 2 1

Amplasament - Vizavi de spitalul din Domneşti.
Tipologie - L cpm / p - C a I o.
Dimensiuni - 146 x 62 x 31,5 x 17 cm.
Conservare - Casuri neregulate ale bordurii; proces de biocorodare.
Inscripţii - Literă excizată de 5,2 cm.

Această s/fântă cru/ce s-au rădi/catu întru / hramu prea/podobnii / Paraschi/vei, de robu / lui D(u)mnezeu, / Bucur erei ,/ Bucura eriţa /, Bucuru, Ion, / «Voicu, Dumitru, Paraschiva». Pe latura nordică - ***1821.***

Bibliografie

Diaconescu, I. – *Reliefuri*..., în GB, 1969.

Menţiuni speciale

Crucile de piatră din Domneşti sunt menţionate de către Petre Ionescu-Muscel în *„Istoria veche şi nouă a comunei Domneşti”* (1941), sub numele: Crucea lui Vlădău [1717], Crucea lui Stroe [1756], Crucea popii Ion [1724], Crucea lui Drăgulin [1764].

Textul dintre «…» a fost reprodus din sursa indicată.

DRAGOSLAVELE

Atestare documentară

● Satul Dragoslavele - 1482, după noiembrie 15 - 1495, septembrie 15 (Vlad Călugărul).

Monumente memoriale

†- 1632-1654	†- 1 7 1 6
†- 1 6 4 2	†- 1719-1720
†- 1664-1665	†- 1 7 2 3
†- 1 6 7 5	†- 1723-1724
†- 1 6 9 2	

1632 septembrie – 1654 aprilie 9

Amplasament - Încastrată în peretele vestic al casei D. Arsu, la limita satului spre Rucăr.

Tipologie - L s / o - I b I 2.

Dimensiuni - 154 x 92 x 26 cm.

Conservare - Crăpături transversale ale braţelor; text erodat.

Inscripţii - Literă excizată de 6 cm; text în limba slavonă.

Ridicatu-s-a această cinstită cruce întru ruga şi lauda hramului Înălţării. «Leatul lui Matei voevod i jupanul Dima, Ilinca, ot Dr(a)g(oslove)ni, Ioan, văleat 7... me(siţa) o(ctombrie) 4».

Bibliografie
Diaconescu, I. – *Reliefuri*..., în GB, 1969.
Menţiuni speciale
Matei Vodă = Matei Basarab. Textul dintre «…» a fost reprodus din sursa citată.

1 6 4 2

Amplasament - În centrul satului, în apropierea ramificaţiei spre Suseni.
Tipologie - L cpd / p - H b II/III/IV 6.
Dimensiuni - 272 x 116 x 43 x 30 cm.
Ornamentică - Bordură în torsadă; motive astrale (stele radiale, tip 1), medalioane din entrelacs-uri curbilinii.
Conservare - Bună.
Inscripţii - Text în limba slavonă; literă excizată de 6 cm.

Cu voia Tatălui şi cu ajutorul Fiului şi cu săvârşirea Sfântului Duh, ridicarea cinstitei şi făcătoarei de viaţă cruci întru rugăciunea şi lauda cinstitei Înălţări a Domnului Dumnezeu Mântuitorul nostru Isus Hristos, al căruia este hramul, în zilele blagocestivului şi de Dumnezeu ţinutul, adevăratul prea-luminatul Io Matei Basarab Voevod, Domn, şi Doamna lui, Ilina. S-a scris această sfântă cruce în luna lui august 5 zile, anul 71, Pe extremitatea braţului transversal sudic, în cartuş - ***Tudor Ioţim.*** Pe latura sudică (în limba română) ***S-a văpsit de dl I. Voicil cu chelt(uiala) dl. 1858.*** În medalionul central - inscripţie slavonă inelară: ***Ridicatu-s-a întru slava lui Hristos, Dumnezeul nostru.***

Bibliografie
Iorga, N. – *Inscripţii din bisericile României*, I.
Rădulescu-Codin, C., Răuţescu, I.– *Dragoslavele*, 1923.
Diaconescu, I. – *Reliefuri*..., în GB, 1969.
Menţiuni speciale
Deşi datarea este incompletă, pisarul omiţând inscripţionarea ultimelor litere cu valoare numerică, prin corelarea actului de răscumpărare a dragoslovenilor, emis de către domnie în anul 1642, cu momentul edificării monumentului, I. Răuţescu consideră că litera omisă este N (50). Ar rezulta, deci, 7150, respectiv, 1642 !

1664 decembrie 1 – 1665 august 31

[7173]

Amplasament - Încastrată în zidul estic de incintă al Bisericii Suseni.
Tipologie - L s / o A b I 1.
Dimensiuni - 202 x 91 x 33 x 28 cm.
Ornamentică - Motive astrale (stele radiale, tip 4).
Conservare - Casuri neregulate ale bordurii; proces de biocoroziune; text erodat.
Inscripţii - Literă excizată de 5 cm.

Rădicatu-s-au această cin/stită cruce pe hra/mul (sfe)ti / Nicolae (în) zile(le) / (lui) Radu voevod şi în ci/nstea «…» robii lui Dumnezeu: / Oancea, Neaga, Dumitru, / Stoica, Maria, Dumitra, / Anghelina, «…», Mareş / oteţ i Stoica, Maria,/ Radu, Voica. Leat / 7173.

Bibliografie
Rădulescu-Codin, C.; Răuţescu, I. – Dragoslavele, 1923.
Răuţescu, I. – Dragoslavele, 1937.
Menţiuni speciale
Transferată de pe Dealul Mateiaş, pe la anul 1900.
1664, decembrie 1 - începutul domniei lui Radu Leon.

1675 mai 20

[7183]

Amplasament - Dealul Naca.
Tipologie - L ctpd / c - D' b II/III/VII 1.
Dimensiuni - 170 x 74 x 29 x 20 cm.
Ornamentică - Decor dispus inelar în interiorul medalionului central, meandre (capitel).
Conservare - Proces pronunţat de biocoroziune.
Inscripţii - Literă excizată de 6,5 cm.

Cu voia Tatălu/i, cu ajutoriul / Fiiului şi cu / îndemănarea Sgvintului <sic!> D(u)h, / rădicatu-se-(au) ace(a)st(ă) / censtită şi dumneze/(as)că cruce pe hra/mul Văsnesenie. / G(ospod)i IS HS. Milostie rabi B(o)jiiu, / erei Voicul, Dobra, / Ianca, Ruja, Mariia,/ Vasilie. / Pe latura sudică - ***Ion, Com(a)n, / Ruja, Stana, / erei Stan, / Ruja, Chirca, / Voica, / Radu, Ilinca./*** Pe latura nordică - ***Pis m(e)s(i)ţ(a) m(a)i / 20 dni, / vă leat / 7183.***

Bibliografie
Rădulescu-Codin, C., Răuţescu, I. – *Dragoslavele*.
Diaconescu, I. – *Reliefuri*..., în GB, 1969. Autorul o datează greşit: 1606 [7114] !

1692 martie 6

[7200]

Amplasament - Încastrată în zidul vestic al gospodăriei Dima.
Tipologie - L s / o - S' b I 1.
Dimensiuni - 175 x 68 x 30 cm.
Conservare - Îngropată în anrocamentul refugiului stradal până la nivelul braţelor transversale.
Inscripţii - Literă excizată de 5 cm.

În numele Tatălui, al Fiului şi al Sfântului Duh, ridicatu-s-au această sfântă cruce întru hramul Uspenie Bogorodiţă, de robul lui Dumnezeu, Lupul vameşul din Dragoslavele, şi Maria, în zilele lui Io Constandin B voevod, în luna lui martie zile 6, 1(ea)t 7200. Pe latura estică - ***erei Radul, Neaga, Ana, Sanfira, Lupu, Vişa, Manea, «Coman, Voicu, Coman, Petca, Stoica, Stan, Anghel, Preda, Vâlcul, Radu».***

Bibliografie
Rădulescu-Codin, C.; Răuţescu, I. – *Dragoslavele*, 1923.
Diaconescu, I. – *Reliefuri*…, în GB, 1969.
Menţiuni speciale
Textul subliniat este reprodus din „*Reliefuri*…". Datarea propusă de autor - 1742 (7250) este infirmată de menţionarea Domnului („în zilele lui Io Constandin voevod "). În anul 1742, era domn al Ţării Româneşti Mihai Racoviţă (1741-1744). În consecinţă, data transcrisă de pr. Ioan Răuţescu pare exactă, întrucât coincide cu perioada de domnie a lui Constantin Brâncoveanu.

1716 aprilie 25

[7224]

Amplasament - Lângă şoseaua spre Rucăr, la extremitatea satului, vizavi de I. Frigură.
Tipologie - L cpd / p - S' VI 1.
Dimensiuni - 136 x 62 x 27 x 18 cm.
Ornamentică - Medalion central - disc - floare; butoni - la extremitatea braţelor transversale; „flori în cruce" (sub capitel).
Conservare - Casuri reduse la bordură; proces de biocoroziune.
Inscripţii - Literă excizată de 5 cm.

Întru numel/e Tatălui ş/i al Fiiului ş/i al Sfintulu/i Duhu, amin./ Ridicatu-s-au /această sfin/tă cruce într/u hramul Uspenii/ Bogorodiţă, d/e robul lui D/umnezeu, Lup/ul vameşul. Pe latura sudică - ***Marina , / erei Radul, / Neaga, Ana, / Sanfira, L/upul, Viş/a, Ma(n)ea, Voi/ca, Coman/a, Proca, St/oica, Stan, / Anghel, Pred/a, Vlaicu, R/adu, Stan,/«…».*** Pe latura nordică - ***Vasilie, Mariia, St/anca, în zil/ele lui Io Ne/culae voi/vod, ap(rilie) dni 25,/ leat 7224.***

Bibliografie
Răuţescu, I. – *Dragoslavele*, 1937.
Rădulescu-Codin, C. Răuţescu, I. – *Dragoslavele*, 1923.

1719 septembrie 1 – 1720 august 31

[7228]

Amplasament - În cimitirul Bisericii Joseni.
Tipologie - S / o U o.
Dimensiuni - 5 x 18 x 11,5 cm.
Conservare - Bună.
Inscripţii - Literă incizată de 9 cm.

Po(meni), G(ospod)i/: Ghe(o)rghe./ 722/8.

1 7 2 3

Amplasament - În Valea Năcii, pe drumul spre Stoieneşti.
Tipologie - L s / p - S VI 1.
Dimensiuni - 194 x 77 x 33 x 23 cm.
Ornamentică - Medalionul central - disc - floare; „floare în cruce” în partea superioară a coloanei.
Conservare - Coloana retezată; plombată cu ciment şi fixată în schelet metalic. Text erodat.
Inscripţii - Literă excizată de 4,5 cm.

Cu vrea(rea) Tatălui şi / cu ajutorul Fiiului / şi cu săvârşirea Sfintu/lua <!> D(u)h, rădicatu-s-au / această sfintă şi dumne/zeiască cruce întru hr/amul Înălţării D(o)mnul/ui nostru Iisus Hs, în zi/lele prealuminatu/lui d(o)mnu Io Nicul/ae voevod, într-a doua / d(o)mnie, întru anul al ci/ncilea de rubul <!> lua<!>/ (Dum)nezeu, Coman părcălab/ul ot Drag(o)slave, Di/ma, Mariia,« Coman, /Neacşa, Andrei, Mihail, Ana».

Bibliografie
Rădulescu-Codin, C.; Răuţescu, I. – *Dragoslavele*, 1923.
Răuţescu, I.– *Dragoslavele*, 1937.
Diaconescu, I. – *Reliefuri…*, în GB, 1969.

1723 septembrie 1 – 1724 august 31

[7232]

Amplasament - În cimitirul Bisericii Joseni.
Tipologie - S / o - U o.
Dimensiuni - 52 x 18 x 12 cm.
Conservare - Bună.
Inscripţii - Literă incizată de 8 cm.

Pomeni, G(ospod)i: / Dobrin, Nea/ga. 7232.

Menţiuni speciale

Datarea - prin precizarea din text : „într-a doua domnie, întru anul al cincilea" a lui Nicolae Mavrocordat (**I**-1715-1716; **II**- 1719-1730).

GODENI

Atestare documentară
● Satul Godeni - 1461, februarie 10.
Monumente memoriale

†- 1662	†- Sec. XVII
†- 1667-1668	†- 1758-1759

1662 februarie 14

[7170]

Amplasament - 15 m est de Biserica Godeni.
Tipologie - L cpd / p - I b III 1.
Dimensiuni - 268 x 93 x 36 x 26,5 cm.
Ornamentică - Chenar decorativ floral; motive astrale (o rozetă înscrisă în cerc (sub capitel).
Conservare - Bună.
Inscripţii - Literă excizată de 6 cm.

Cu vrearia Tatălui / şi cu ajutoriul Fiiului / şi cu săvrăşitul Sf(ă)ntului / D(u)h, amin. Ridicatu-s-au /această sf(ă)ntă şi d(e) viiaţă / făcătoare cruce în cins/tea marelui muc(e)nic / Dimitrie, în zile(le) Io / Grigorie voivod. Truditu-

s-au şi /s-au ostenit robul lui Dum/nezeu, jupănul Nica / Niguţ ot Riul, jupănia/sa lui, Anghilina, pă/rinţii lui, Iane, Hri/santie, Margarit, Nica, Ia/ne, Astrin <?> ot Drago(s)l(avele). Pis / popa Părvul. M(e)s(i)ţa f(e)vr(u)arie / dnă 14. Văleat 7170.

Menţiuni speciale
Autor: popa Părvul.

1667 septembrie 1 – 1668 august 31

[7176]

Amplasament - În fostul cimitir al satului.
Tipologie - L s / p - A a I 1.
Dimensiuni - 118 x 56 x 25 x 19 cm.
Conservare - Bună, exceptând erodarea inscripţiei de datare şi unele casuri superficiale ale bordurii.
Inscripţii - Literă excizată de 6 cm.

Rădicat-s-au ac(e)ast(ă) / sv(ă)ntă cruce în/tru ruga pr(ea)p(o)d(o)bne/i Paraschevi, vă dnă / Io Radu voevod. Şi se / trudi: Radu, Sora,/ Radu, Stama <?>, Drago/mir, Gheorghina, Radu, / Anghelina. Leat / 7176.

Sec. XVII

Amplasament - Lângă vechiul drum spre Mărcuş (acum „înierbat”!)
Tipologie - L s / p - B a I 1.
Dimensiuni - 88 x 56 x 26 x 17 cm.
Ornamentică - Motive astrale (rozetă neînscrisă în cerc şi stele radiale, tip 4).
Conservare - Coloana retezată sub r. 5 al textului - partea inferioară dispărută.
Inscripţii - Literă excizată de 4,5 cm.

Rădicatu-s-au / această sfăntă / cruce întru slava / şi cinstirea a prea/podobnii B(ogoro)diţe «…»

1758 septembrie 1 – 1759 august 31

[7267]

Amplasament - Lângă vechiul drum spre Mărcuş, în grădina lui Boldohan.
Tipologie - L s / p - B a I 1.
Dimensiuni - 102 x 45 x 18 x 16 cm.
Ornamentică - Motiv floral sub medalionul central.
Conservare - Casuri ale bordurii.
Inscripţii - Literă excizată de 4 cm.

Rădicatu-/s-au acea(stă) / sf(ăn)tă cruce întru / hramu / sfăntu/lui Ioan, Predet/ice şi s-/au oste- Pe latura sudică ***-nit ro/bu lui D(u)/mnez/eu, Ion D/iiaconu,/ Mariia,/ Ion, Ilinca.*** Pe latura nordică - ***erei St/atie, D/espa e/riţa,/ Cărstea erei, / Neacşa. / 7267.***

Menţiune specială
Crucile de piatră din: sec. XVII şi 1758-1759 marchează vechiul drum dintre Berevoieşti şi Câmpulung, care trecea prin Godeni.

HÂRSEŞTI

Atestare documentară
● Satul Hârseşti - 1624, iunie 10.
Monumente memoriale
†- 1824 - Hârseştii de Jos

1 8 2 4

Amplasament - Lângă biserica din Hârseştii de Jos.
Tipologie - L cs / o - Ş o.
Dimensiuni - 64 x 29 x 16,5 x 10 cm.
Conservare - Bună.
Inscripţii - Literă excizată de 4 cm.

Aicea o/d(i)cneşt(e) / r(oa)ba lu / D(u)m(ne)z(e)u, / Ili/nca. 1824. (pe capitel).

HÂRTIEŞTI

Atestare documentară
● Satul Hârtieşti - 1475 septembrie 1 - 1476 august 31.
● Satul Bârzeşti - 1557 mai.
Monumente memoriale
†-1747-1748 - Lucieni
†-1842-1843 - Hârtieşti
†-1 8 3 1 – Bârzeşti

Bârzeşti

1831 martie 6

Amplasament - În centrul satului, 150 m N de şcoală.
Tipologie - L cs / p - A a I o.
Dimensiuni - 178 x 69,5 x 30,5 x 20 cm.
Conservare - Proces de biocoroziune pronunţat; text erodat.
Inscripţii - Literă excizată de 4 cm.

Rădicatu-s-/au această / sfăntă cru/ce în hramu / sfăntului / Nicolae şi / s-au osteni/t robu lui Du/mnezeu, Nico/lae, Costand/in, Ioana prezv(itera), / Mariia, /«…»,/ Mariia / şi cu tot nea/mu lor. Liat / 1831, martie 6.

Hârtieşti

1842 septembrie 1 – 1843 august 31

[7351]

Amplasament - Încastrată în peretele vestic al Bisericii Mărgeşti.
Tipologie - Pristolnic semicircular în partea superioară.
Dimensiuni- 75 x 33 cm.
Ornamentică - Benzi decorative formate din unghiuri alternante.
Conservare - Bordura erodată.
Inscripţii - Literă excizată de 4 cm.

Pomen(e)şte, D(oa)m/ne, pre robi(i) Tă/i: Ion, Matei, / Marta, Ilinca,/ Stanca, Marga, Răuţa<?>. 7351.

Lucieni

1747 septembrie 1 – 1748 august 31

[7256]

Amplasament - Lângă Valea lui Cireş.
Tipologie - L s/p – F b 1.
Dimensiuni - 142 x 63 x 27 x 17 cm.
Ornamentică - Reprezentare antropomorfică între medalioane.
Conservare - Text, parţial, erodat.
Inscripţii - Literă excizată de 4 cm.

† Cu vrearea Ta/tălui şi Fiiă/lui şi cu aju/torul Sfăntu/lui D(u)h, rădi/catu-s-au aceas/tă sfăntă şi du/mnezăiasc/ă cruce în hr(a)m / a preapodobni / Paraschiv(ei) dă / robul lui Dumn/ezău, Radu, Neac/şa, Şerban,«…», Leat 7256. Pe latura sudică – *(Ra)du, Ion, Do/bra, Iane, Nea(c)/şa, Stanu, M/ariia, Bu/cur, Florea, / Nedelcu, D/obra, Nedel/cu, Io(a)na, N/ecula, N/eacşa, Stan / erei, Voica / ereiţa, M/«…», Stan*. Pe latura nordică <incizat> – *Samfira, / Vlad, Neag/a, Ghinea e/rei, Mari/ia, erei Ion,/ Florea, / Ilie, Dum(itru,a) <?>.*

LEORDENI

Atestare documentară

● Satul Leordeni - 1526, mai 18.

Monumente memoriale

†- 1746 - Glâmbocata

†- 1771-1772 - Leordeni

Glâmbocata

1746 mai 30

[7254]

Amplasament - Lângă şoseaua naţională Bucureşti - Piteşti, la ramificaţia spre Biserica de lemn Glâmbocata-Deal (Călugăriţa).
Tipologie - L s / F b I 1.
Dimensiuni - 205 x 71 x 33 x 24 cm.
Ornamentică - Motive astrale şi meandre.
Conservare - Casuri neregulate ale bordurii; text erodat sau acoperit, parţial, cu var.
Inscripţii - Literă excizată de 5 cm.

† Cu vreria Tatălui / şi cu ajutoriul Fiului / şi cu îndemnarea D(u)h/(ul)ui Sf(ănt), amin. Rădica/tu-s-a această sf(ă)ntă şi / de viaţ(ă) făcătoare / cruce întru numel(e) sf(ă)nt(ului) / ierarh Nec(o)lae în zil(ele) prea/lum(inatului) domn Io Co(ns)tandin Nic/(o)lae v(oe)v(od), într-al «patrulea rând de domnie şi mitropolit Ug(rovlahie) chir Neofit, prin nevoinţa robului lui Dumnezeu, Nicodim ieromo(na)hul, egum(enul) sfint(ei) mănăst(iri) Dălg(o)pol, mon(ah) Artemie, pr(oi)n egum(enul) sfănt(ei) mănăst(iri) Taracosia <?> i Marica vh(oco)

Ivaşc(u)l sl(uger)i(u)l». Pe latura sudică - ***Această m/oşie Dob/roeşti ei şi / bucăţile / fiind a mea / dă la părin/ţii miei / şi dă cum/părătoare / «iar dă pomană sfintei» mănăstiri Cămpu/lungul***. Pe extremitatea braţului transversal sudic: ***dni / mai 30, l(ea)t / 7254. / Ivaşco.***

Bibliografie

Diaconescu, I. – *Crucea egumenului Nicodim Câmpulungeanul*.

Menţiuni speciale

Autor (?) - Ivaşco; cruce-hrisov. Textul dintre «…» a fost reprodus din sursa citată, întrucât, actualmente, este acoperit cu un strat gros de var.

Leordeni

1771 septembrie 1 – 1772 august 31

[7289]

Amplasament - În partea de vest a cimitirului Kreţulescu.
Tipologie - L s / p - A a I 1.
Dimensiuni - 210 x 81 x 37 x 23 cm.
Ornamentică - Bordură în torsadă; motive florale, butoni; element de artă figurativă (heruvim) - între medalioanele de pe coloană.
Conservare - Casura braţului transversal sudic; litere erodate; atac biocoroziv.
Inscripţii - Literă excizată de 5 cm.

Cu vrearia Tată/- [rădicatu-s-(a) acea-] lui şi cu ajiutorul / Fiului şi a(l) Duhul/ui Sfă(n)t [-stă sfăntă ş/i dumnezăiasc/ă cruce în hramu(l) m/arelui m(u)cenic Gh(e)orgh/e purtătoriăl de b/iruinţă, în zilil/e prealuminatii, / priaînălţatii / de Hs iăbitoare / înpărătesii noa/stre Ecaterini/ Elesni <!> şi fiă / ei moştinitor / şi marile cneaz / Pave(l) Petrovi/j. Şi s-a osteni(t) / Pe latura estică - ***robul lui Dum/nezău, Oa/ncea Gogul ot /Cămpulung / cu soţiia l/ui, Anca, Ion, / Mihai, St/anca, Man/ta, Dobr/a cu snă eg/o, Marina, / (c)u nemniia ei, / Ghinea, Diac/onu cu nem/nia lui, Nec/ulae cu ne/mnia lui. Vi/i. Morţii***. Pe latura nordică - ***Mihăi, St/anca, Gheor/ghe ce s-ar / po(meni)t-a a/ici într-ace/st hram. / Mariia, M/ariia, Bucur, / A(n)ca, Radu c/u soţiia lui/, Vlaicu, Do/bra, Lupu, / Gherghina, Par/aschiva, An/ca, Vlad, St/a(n)ca/. 7280.***

Bibliografie

Diaconescu, I. – *Reliefuri…*, în GB, 1969.

Menţiuni speciale

Textul dintre […] este intercalat în invocaţia Treimei.

LUNCA CORBULUI

Atestare documentară
● Satul Cieşti - 1451, august 5.
Monumente memoriale
†- 1866 - Pădureţi

Pădureţi

1 8 6 6

Amplasament - La ramificaţia drumului Piteşti - Bârla spre Stolnici, în spatele casei Pană-Niţă.
Tipologie - L cs / p - A a VI o.
Dimensiuni - 125 x 57 x 26 x 19,5 cm.
Ornamentică - Baza capitelului marcată de torsadă ; motive spiralate astrale; cruci cu limite unghiulare; medalioane - disc floral; flori de crin stilizate.
Conservare - Atac incipient biocoroziv.
Inscripţii - Literă incizată de 4,5 cm.

1866 (pe capitel). ***Să ridi/că acea/stă c/ruce a / fântâ/nii din în / vale. Ba/dea, Ma/rin pr/iotu, R/adu, Ioa/n, Pătr/u.***

Menţiuni speciale
Transferată de la fântâna din vale ; iniţial, deci, „cruce a fântânii”.

MĂLURENI

Atestare documentară
● Satul Zărneşti - 1515, mai 23.
Monumente memoriale
†- 1718-1719 - Zărneşti (fost Cacaleţi)
†- 1718-1719 - Zărneşti
†- 1788-1789 - Mălureni

Mălureni

1788 septembrie 1 – 1789 august 31

[7297]

Amplasament - În incinta curţii bisericii, spre sud.
Tipologie - Cruce latină cu soclu.
Dimensiuni - 62 x 27 x 15 x 9 cm.
Conservare - Casuri neregulate.
Inscripţii - Literă excizată de 5 cm.

Pom/eneşt/e, Do(a)m/ne, Ion ere(u)./ 7297.

Zărneşti

1718 septembrie 1 – 1719 august 31

[7227]

Amplasament - În pridvorul Bisericii Zărneşti.
Tipologie - Cruce latină cu soclu.
Dimensiuni - 130 x 42 x 20 x 12 cm.
Conservare - Fragmentată prin spargere.
Inscripţii - Literă excizată de 4 cm.

Ridicatu-/s-au ac(ea)stă sf(â)ntă cruce/ întru (slava) / şi cinstia/ Preapodo(bnei) / Paraschiv/a, în zele(le) lu(i) / Ion Vodă. Dra/gomiru, M/ariia, Stan/ca, Barbu, V/oica, Maria./ Leat 7227. Pe latura dreaptă- ***Stoian/a, Neac/şa, Pău(n,a)/ (St,V)oica<?>, S/tanicea. Şi s-au/ ostenit / robi(i) lui /Dumn/ezeu: S/tan,*** Pe latura stângă- ***Ana, Radu, / Cost(ea)<?>, /Mariia, «…», Neacşu, Pârva, Stana, So(a)re,/ Drăgu/şin, Pâr/vu, Sta/te, Voic/a, Ion, V/laicu«…»***

1718 septembrie 1 — 1719 februarie 23

[7227]

Amplasament - În centrul satului, lângă troiţa de la Victor Diaconescu.
Tipologie - L ctpd / p - S VI 1.
Dimensiuni - 148 x 66 x 30 x 19 cm.
Ornamentică - Motive astrale (disc-floare la medalionul central).
Conservare - Casuri superficiale ale bordurii.
Inscripţii - Literă excizată de 4,5 cm.

Irdicatu-s-au <sic!> această / sf(ăn)tă cruce într/u slava şi ci(n)st/ia sf(ă)ntului N/icolae, în zil/ele lu Ion Voe/(v)do <!>. Şi s-au os/tenit ro/bu l(u)i Dumne/zeu, Tudor, S/afta, Rada, Ian/e, Stan, «…», / Stana, Vladu. Pe latura sudică - ***Neacşa,/ Tudor, Za/haric <?>,/ Ion, Ars/ene, Ghergh/(i)ma, Tatul, / St(a)na, St/(o)ica, Badea, / Mitrea, / Stana, M/ateiu, I/on, Voi/cu, Stan, / Muşa, Ana, / Mateiu /.*** Pe latura nordică - ***Stoica, / Stan, / Ilie, N/eacşa, M/ihalcea, / Ion, Do/brotă me/şt(e)ru, Drag/otă, Pre/da, Neacş/a. Leat 7227.***

Bibliografie

Diaconescu, I. - *Reliefuri*..., în GB, 1969.

Menţiuni speciale

Autor: Dobrotă meşt/er.

Ion Mavrocordat a domnit până la 23 februarie 1719.

MERIŞANI

Atestare documentară

● Satul Borleşti - 1570, ianuarie 14.

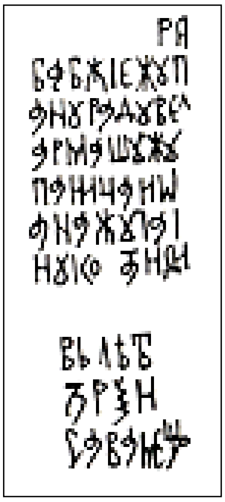
Monumente memoriale

†- 1660-1661 - Borleşti

Borleşti

1660 septembrie 1 – 1661 august 31

[7168]

Amplasament - Lângă Şcoala generală Borleşti.

Tipologie - L s / p - X.

Dimensiuni - 282 x 81 x 37 x 27,5 cm.

Conservare - Exceptând textul transcris, restul inscripţiei, probabil erodată, a fost acoperită cu ciment.

Inscripţii - Literă excizată de 9 cm.

«…» robul lui Dumnezeu,/ jup/anu Radu vel / armaşu şi ju/paniţa Io/ana, jupa/nu Costandin./ Pe latura nordică - ***Văleat/ 7168. / Sava meşter.***

Bibliografie

Diaconescu, I. - *Reliefuri*..., în GB,1969.
Transcrie partea introductivă, acum, ilizibilă: „Crucea sventei (Tro)iţe în hramul s(făntului) Nicolae" !
Menţiuni speciale
Pe latura posterioară, sunt incizate numele eroilor satului Borleşti căzuţi în Războiul pentru întregirea neamului [1916-1918].

MICEŞTI

Atestare documentară
● Satul Miceşti - 1456 aprilie 15.
Monumente memoriale
† - 1719 - 1720 – Miceşti.

1719 septembrie 1 – 1720 august 31

[7228]

Amplasament - Curtea Bisericii „Adormirea Maicii Domnului".
Tipologie - Stela.
Dimensiuni- 74 x 22 cm.
Inscripţii - Literă excizată de 3,5 cm.

Această sfăntă cruce s-au ridicat în hramul sfintei preapodobna Parascheva. Şi s-a(u) ostenit robi(i) lui Dumnezeu: Lisafta, Des(pina), Luca, Neagoe, Pătraşcu, Gheorghe, Miu, Nichita, Nicodim. Leat 7228.

Bibliografie
Pr. Tudor Rădulescu – *Biserica Adormirea MaiciiDomnului - Miceşti,* ms, 1971.
Menţiuni speciale
Pe teritoriul satului Miceşti, este atestată, ante 1667, **Crucea Margăi** – cruce de piatră menţionată documentar la 1 decembrie 1667 (Academia Română, XLIX, 120 a).

MIHĂEŞTI

Atestare documentară
● Satul Mihăeşti - 1512-1513, iulie 23.
Monumente memoriale
†- 1 5 4 6 - Mihăeşti
†- Sec. XVII-XVIII - Mihăeşti
†- 1714-1715 - Mihăeşti
†- 1 8 4 9 – Mihăeşti

1 5 4 6 noiembrie 20

[7055]

Amplasament - În pridvorul Bisericii Mihăeşti.
Tipologie - S / o .
Dimensiuni - 46 x 24,5 x 18,5 cm.
Conservare - Casuri profunde ale colţurilor.
Inscripţii - Literă excizată de 6 cm.

S-a săvârşit robul lui Dumnezeu, Dragobran. În partea superioară a coloanei -***Văleat 7055.*** Pe latura dreaptă - ***Luna noiembrie, 20 zile***. Pe latura stângă - ***În zilele /lui/ Io Mirce(a) vodă.***

Menţiuni speciale
Provenită de la biserica veche de lângă Dealul Vacii.

Sec. XVII – XVIII

Amplasament - Pe şoseaua naţională, la ramificaţia spre Valea Rudii.
Tipologie - L s/c – A b VII 1.
Dimensiuni- 55 x 52 x 23 x 20 cm.
Ornamentică - Medalion central perlat. Stele radiale.
Conservare - Coloana retezată sub r. 3. Partea inferioară - dispărută.
Inscripţii - Literă excizată de 3 cm.

† Cu vrearea Ta/tălui şi / cu ajutor /«…»

Menţiune specială
O cruce datând din sec. XVII - XVIII, care prezintă similitudini compoziţionale cu aceasta, se păstrează în pridvorul bisericii din satul Mihăeşti.
Partea inferioară a coloanei - inscripţionată - a dispărut.

1714 martie 25 – 1715 decembrie 25

Amplasament - În punctul Rudeni, lângă casa I. Mitrea.
Tipologie - L cpd / p - S' b VI 1.
Dimensiuni - 80+43 x 63 x 27 x 18 cm.
Ornamentică - Motive astrale (disc-floare la medalionul central); medalion-vrej tip 6.
Conservare - Literă excizată de 5 cm.

Cu vrearia Tat/ălui şi cu aj/utoriul Fiiului / şi cu îndemnar/ea Sf(ă)ntului D(u)h /, rădicatu-s/a această cinst/ită cruce/ «…» / v(oe)v(o)d Cantacoz/ino şi s-au o/stenit (ro)/bu lui Dumne/zău. Pe latura sudică - ***Că(r)stea,/ Anca, Iane, T(eo)/dosie,/«…»,/ Ghirase,/ Rada.***

Menţiuni speciale
Perioada domniei lui Ştefan Cantacuzino.
Crucea prezintă elemente comune (grafice şi compoziţionale) cu cea din 1714, iulie 10, amplasată lângă Biserica Deagu de Sus, fiind, deci, executată în aceeaşi perioadă şi, probabil, de acelaşi meşter.

1 8 4 9

Amplasament - Pe locul fostei biserici de lângă Dealul Vacii.
Tipologie - L cs / p - A a I o.
Dimensiuni - 124 x 41x 21x 15,5 cm.
Conservare - Bună.
Inscripţii - Literă excizată de 4 cm.

Anu 1849,/ luna iuliu / 31. S-a pri/stăvit / robu lui /Dumnezeu / Gheorrie <!>, / Io(n), Stana / în vărstă / de an(i) 50./ Şi să o/dihne/şte aici în hr/amu sfin(ţilor)/ v(oe)vozi /. Satu Mi/hăeşti.

MIOARELE

Atestare documentară
● Satul Suslăneşti - 1573, mai 29.
Monumente memoriale
†- 1688-1714 - Măţău †- 1802-1803 - Măţău
†- 1 7 2 1 - Coceneşti †- 1 8 3 1 - Suslăneşti
†- 1727-1728 - Chilii †- 1 8 3 5 - Măţău
†- 1751-1752 - Măţău †- 1 8 3 7 - Măţău
†- 1774-1775 - Măţău †- 1 8 4 6 - Măţău
†- 1 8 5 0 - Coceneşti

Chilii

1727 septembrie 1 - 1728 august 31

[7236]

Amplasament - Circa 1 km sud-vest de Biserica Chilii.
Tipologie - L s / p - A a I 1.
Dimensiuni - 168 x 82 x 28 x 17 cm.
Conservare - Casuri neregulate ale bordurii.
Inscripţii - Literă excizată de 5 cm.

Cu vrearea Tatălui şi cu ajutor(ul) Fiiului şi cu îndemnarea Sf(ăn)tului D(u)h, rădicatu-s-au această s(făn)tă cruce întru hram(ul) Dumineca Tuturor Sf(in)ţilor şi a preacuvioasei P(a)raschiva, în zilele lui Ion Nicolae voievod, de robul lui Dum(ne)zeu, Neacşu. Pe latura sudică - ***Leat 7236. Voica, Dumitru, Gheorghie, Sora, «…».***

Coceneşti

1 7 2 1 august 15

[7229]

Amplasament - Circa 50 m vest de şcoală.
Tipologie - L cpd / p - S III / VI 1.
Dimensiuni - 216 x 83 x 49 x 24 cm.
Ornamentică - Motive florale în partea superioară a coloanei.
Conservare - Casuri neregulate ale bordurii.

<u>Inscripţii</u> - Literă excizată de 5 cm.

Cruci(i) Tale nu <!> închi/năm, Stăpâne, şi pre sf(ăn)/ta Înviiarea Ta, slă/vim. Cru/cea e păzito(a)re a / to(a)tă lumea, crucea e a b/acearicilor <!> podo(a)bă, cr/ucea e a împăraţilor înt/ărire, crucea e a cred(i)nc(i)/oşilor întemeiere, c/rucea e a îngerilor slav/ă şi a diavoli(l)or rană. O, / buni credinc(i)oşi călă/tori care pe aicea ve/ţi tr(e)ce şi pre cinsti/ta cruce înainte ved/eţ(i), cu bic(u)rie <!> vă închi/naţi lui Hs, împăratu/lui cerescu, că întă(m)plă(n)/du-se şi dulcedu <!> Domn/ul Hs mo(a)rte năpra(z)nică / a (a)dus c(i)umă în to(a)tă lu/mea şi fugindu ace(s)tu robu al lui Dumnez/(eu) Burtie părcălab şi cu / «…»ui Dumnezău, Du/ <u>Pe latura estică</u> ***- mitra o <?> i / fii(i) dumnea/lor, Gligori/e, Crustiia/, Mariia. S-au ne/voit de au rid(i)cat acea(s)tă c(i)/nstită şi/ sf(ă)ntă cruce / întru hream/ul Uspenii Pre/stiia<!> Bogo/ro(d)ţii pent/ru ca s(ă) le fie / pomeanele în / veaci. Şi s-au ri/d(i)cat ac(e)astă s(fă)n/tă cruce în zil/ele lui N/ecule Al/icusadru voi/vod în domniia / a doua. Pomen/*** <u>Pe latura vestică</u> ***-i: Iane, / Gane, monah/ia Romana, / Lupu, Dobr/a, Mihăil/lă, Sta(n)ca, Ne/goe, Crustiia, / Stana, Căr/stiia, Dobr/a, Anca, Radu, / Soare, Do/brin. Leat 7229 / av(gust) 15 dni.***

<u>Bibliografie</u>
Coman, P. – *Cele mai vechi cruci ale Măţăului*, Câmpulung, în BCMI, 1931.
Rădulescu-Codin, C. – *Muscelul nostru*, p. XXIV-XXV.

1850

<u>Amplasament</u> - La ramificaţia drumului Măţău - Jugur spre Boteni.
<u>Tipologie</u> - L cpm / p - B a I o.
<u>Dimensiuni</u> - 106 x 48 x 24 x 21 cm.
<u>Ornamentică</u> - Motive florale tip, „flori în cruce”.
<u>Conservare</u> - Text acoperit, parţial, cu var pe latura sudică.
<u>Inscripţii</u> - Literă excizată de 4 cm.

S-au ridica/tă aceas/tă sfi/iantă <!> cru/ce dă rob/u lui Dum/nezeu, Ion / Căpraru, I/oana, soţea <!> sa./ <u>Pe latura sudică</u> - ***«…»,«…»,«…». 1850.***

Mățău

1688 octombrie 28 – 1714 martie 24

Amplasament - În punctul „La cruci”, la ramificaţia spre Suslăneşti.
Tipologie - L s / p - C a I 1.
Dimensiuni - 137 x 84 x 36 x 21 cm.
Ornamentică - Motive astrale (rozete neînscrise în cerc).
Conservare - Coloană retezată sub r. 10; casuri ale braţului nordic.
Inscripţii - Literă excizată de 6 cm.

† Cu vrearea Tatălui, / cu ajutoriul Fiiului / şi cu săvărşirea Sf(ă)ntului / D(u)h, rădicatu-se-au aceas/tă sf(ăn)tă cruce întru lau/da sf(in)ţilor apostol(i) Petr(u) i / Pavel, de robi(i) lui Dumn/ezeu, Ena şi Rada, în / zilele (lui) Ioan Constandin / voevod Băsărab, luna «…»/

Bibliografie
Coman, P. – *Cele mai vechi cruci ale Măţăului*, în BCMI, 1931.
Menţiuni speciale
Perioada domniei lui Constantin Brâncoveanu.

1751 septembrie 1 – 1752 august 31

[7260]

Amplasament - În Gura Peşterii.
Tipologie - L s / p a I 1.
Dimensiuni - 136 x 54 x 26 x 18 cm.
Ornamentică - Butoni - la extremitatea braţelor transversale.
Conservare - Casuri neregulate ale braţului estic.
Inscripţii - Literă excizată de 4 cm.

Întru numele / Tatălui şi al F/iiălui şi al D(u)hu/lui Sfăn(t), rădic/atu-s-au acea(stă) cinsti/(tă) şi d(u)mn(e)zeiască c/ruce întru ci(n)s/tea şi slava sf/inţilor slăvi/ţilor verhov/ni(ci) apostoli P/etru şi Pavel. / Şi s-au ostenit / robu lui Dumneză/u, Stancu, Mariia, / Pe extremitatea braţului transversal nordic ***- Nicoară, N/e(a)cşa, Ne(ac)şu, / Ene, Ne(a)goe, I/oana, Stan, / Stanca.*** Pe latura nordică ***- erei Necu/la, Bălaş/a, P(e)tre, Dra/gomir, Mm/ihai <!>, Buc/ura, Stan/u, Părv(u), Ana /, Ion, Sta/na, Sta/n, «…», S/imion, «…»,*** Pe latura sudică ***- păntru / fiălu lo/r, Stoica / necume/necat, / călcat / dă car, / Dragomi/r, Cazan, / Mariia, S/tancu, / Iane. Lea(t) 7260.***

Menţiuni speciale
Cruce de hotar între islazul Gura Peşterii şi Mateieşti.

1774 septembrie 1 — 1775 august 31

[7283]

Amplasament - În curtea bisericii din Măţău.
Tipologie - Ls / p -B a I o.
Dimensiuni - 120 x 56 x 26 x 17 cm.
Conservare - Proces de biocoroziune accentuat; text erodat.
Inscripţii - Literă excizată de 4 cm.

Cu vraria T/atălui şi / cu ajuto/riu Fiiului / şi cu îndem/(n)area Sf(ă)ntulu/i D(u)h, ră/dicatu-s-a «…» Pe latura sudică ***- dumne/zăiasc/ă cruce / întru sl/ava şi cin/stea «…»*** Pe extremitatea braţului transversal sudic- ***7283.***

1802 septembrie 1 – 1803 august 31

[7311]

Amplasament - În punctul Cojeni.
Tipologie - L cpm / p -A a I o.
Dimensiuni -127 x 58 x 28 x 17 cm.
Ornamentică - Motive astrale (stele radiale).
Conservare - Casuri ale bordurii.
Inscripţii - Literă excizată de 4 cm.

Cu vr(ere)a Tată/lui şi cu a/jutoriu Fi/iului şi cu p/omeniria D(u)hu/ (lu)i Sf(ă)nt, răd/icatu-s-a aceas/tă sf(ă)ntă cr/uce în zilile lu/minatul(u)i D(o)/mn Io Alic/sandru Cos/tandin v(o)evă(d). Pe latura nordică- ***să cin/steşte / în hram/u Sf(i)nţ/ilor / Apost/oli p/rin os/tenia(la) r/obu lu/ D(u)mnez(e)u /*** Pe latura sudică- ***Mariia, I/linca, Nea/cşa, St(a)/ncu, Niag/oe, Sta(n)c/a. Mo(rţi) - V/lad, F/loarea,/ Ioan, Ioana / şi cu to/t nea(mul) lor./*** Pe extremitatea braţului transversal nordic- ***Comanu / m(e)şter /.*** Pe extremitatea braţului transversal sudic ***- L(ea)t 731/1.***

1 8 3 5

Amplasament - La ramificaţia drumului spre Chilii.
Tipologie - L s / o - A b I o.
Dimensiuni - 75 x 32 x 17,5 x 14 cm.
Ornamentică - Motive astrale (stele radiale).
Conservare - Casuri ale bordurii.
Inscripţii - Literă excizată de 3 cm.

Ridicat/u-s-au acia/stă sfăn/tă cruce / de robu / lui D(u)m/(ne)z(e)u, Her/a, Stanca./ Pe latura sudică- ***Ion, M/atei şi cu / tot n/iam. / 1835.***

1 8 3 7

Amplasament - În punctul Malu.
Tipologie - L cs / p - E a I o.
Dimensiuni - 144 x 42,5 x 23,5 x 18 cm.
Ornamentică - Butoni între medalioanele de pe coloană.
Conservare - Casuri neregulate la braţul transversal nordic.
Inscripţii - Literă excizată de 3 cm.

Rădicatu/s-au a/ceastă s(făn)t(ă)/ cruce în / ci(n)/stea s(fin)ţ(i)lor / înp(ă)raţ(i) Cos/tand(i)n şi El/ian(a). Osteneal(a) / Savului,/ Dobra, «…»
Pe latura sudică- ***Leat 1837,/ lun(a) lui m/ai, în 15 / zile.***

1 8 4 6

Amplasament - Lângă gospodăria lui Matei Gheorghe.
Tipologie - L cs / p - G a I o.
Dimensiuni - 107 x 51,5 x 23,5 x 20 cm.
Ornamentică - Butoni - pe braţele transversale.
Conservare - Bună.
Inscripţii - Literă excizată de 4 cm.

1846 (pe capitel)- ***Această / sfântă / cruce s-au / ridicat / de robul / lui D(u)m(n)eze/u, Ion, M/aria, Mari/a, Necula, / Gheorghe, Sandu,/ Pantilim/on, Maria./*** Pe latura sudică- ***Du/mitere <!>.***

Menţiuni speciale

În articolul „*Cele mai vechi cruci ale Măţăului (Muscel)"* – apărut în BCMI, an XXIV, 1931, P. Coman menţionează existenţa, pe teritoriul localităţii, a încă două cruci de piatră:

1 – pe moşia Durdunilor, în apropierea primei biserici din satul Măţău <actualmente, dispărută>, cu următoarea inscripţie:

Cu ajutorul lui Dumnezeu, s-a ridicat această sfântă cruce de robul lui Dumnezeu, Toma, Clindza <?>, Apostu…

2 – o cruce amplasată la circa 5oo m de crucea <**1**>, datată 7257 [1748-1749], cu inscripţia:

Ridicatu-s-a această sfântă cruce în zilele prealuminatului şi preaînălţatului domnului nostru, eu, Nicolae Petru Mavroghene voevod, cu hramul acelui dintre

sfinţi părintelui nostru chir Grigorie. Şi s-a ostenit robul «…» Pe latura estică– ***Bucura, Adina <?>, Dumitru, Ion şi cu tot neamul Ciocanu <?> , Iacob, Gligore, Ioana. Leat 7275.*** Pe latura vestică– ***Grigorie sin Grigorie Suru ot Suslăneşti, Stan, Gheorghe, Costana <?>, Din, Pană, Radu. Morţi: Radu, Buia sau Buna , Gheorghe***.

Suslăneşti

1831 aprilie 20

Amplasament – În centrul satului.
Tipologie **–** L cs/ G a I o.
Dimensiuni – 95 x 50 x 22 x 18 cm.
Conservare – Casuri neregulate ale bordurii.
Inscripţii – Literă excizată de 4 cm.

Cu vre(rea) lu/i Dumne/zeu, s-au ră/dicat acea/stă sfă/ntă cruce / de robu l/ui Dumne/zeu, pos(telnic) <?> Pe latura nordică– ***Ion sin / Sim(i)o/nu.*** Pe extremitatea braţului transversal nordic– ***Leat / 1831 / aprilie / 20.***

MOŞOAIA

Atestare documentară
● Satul Hinţeşti - 1495, septembrie 4.
Monumente memoriale
† - 1741 - Moşoaia

1741 iunie 25

[7249]

Amplasament - În pridvorul Bisericii Piscul Moşului.
Tipologie - L cpd / p - A b I 1.
Dimensiuni - 154 x 67 x 32 x 27 cm.
Conservare - Bună.
Inscripţii - Literă incizată de 5 cm.

Iun(ie) 25, leat 7249./ Io Costandin Nicol/ae v(oe)v(od), m(i)l(o)stiiu B(oj)iu./ Această hotărâre/ ce s-au făcut în/ divan nai(n)tea d(o)mnii/ me1(e) pentru aceşt(i) moş/teni ce-i căuta fiici/le Ion Bălăcean(u) ca / să-i ia rum(â)n(i) suptu st(ă)p/ânir(ea) lor, rămâiind d/e 1(a) divan ca să fie s1/oboz(i) şi nebântuiţ/i de către dânsele(e) / şi de către tot neam(u) lor, Pe latura sudică- ***întăritu-o-(a)m c/u pecet(e) şi cu is/căl(i)tur(a) d(o)mnii me1(e) / ca să fie nestrăm(u)t/at înnain(t)ea mării(i) sal(e),/ pre(a)luminatu/lui nostru domnu, I/on Costa(n)din Nic/olae v(oe)v(od), la divan,/ dat-au jalbă: Udr/işte, Bălan, Ion, Vi/şan, Mihai, Şerban,/ Gheorghie, Rad(u), Nea(c)şul,*** Pe latura nordică- ***Ilie, Şerban, Pârv/ul i Şerban, moşten(i) de l(a) sat Moşoaia / ot sud Til(io)rman pen/tru Zmăranda i / Mariia, Ilin/ca, fiicil(e) lui I/on Băl(ă)cean(u), nepo(a)tele agă(i) Costandin / Băl(ă)cean(u) şi străne/po(a)tele Bade(i) vornic(u)lui/ Băl(ă)cean(u), zicân(d) aceşt(i)/ moşten(i) că în zilel(e)*** Pe extremitatea braţului transversal nordic- ***Stanciul, Ţirdea, ră/posat(u)lui mări(ei) s/a(l)e, Ion Şerban vod(ă) C/antacuzino, ţ/in(ân)d Bad(ea) vornicu-*** Pe latura posterioară- ***l(u)i Băl(ă)cean(u) jude/ţul Til(i)orman(u)lui d/e dări(l)e vister(ie)i/ şi fi(i)nd fugit(e) / satel(e) dintr-acel judeţ, le-a fost p/lătit † Iordach(e) vel vor(nic), † Matei C(a)n(tacuzino vel ban Cr(a)io(vei), vel log(o)făt † Costandin Dudescul / vel vornic Ian(e) vel spătar, † Car(agea) <?> vel clucer,/ Andronach(e) † Pa(ve)l <?> vel stolnic, † Rad(u) Comneanul/ vel comis, Ştefan Văc(ă)rescul , † Costandin log(o)făt za divan.***

Am scrii(s) / Stăniislav cu f/ecior(ii) lui i cu nep/oţii lui, Necula/ sin Stoi(ca), Andrei, St/oia(n) cu fecior(ii) lui, / Mel(e)tie cu fe/cior(ii) lui, să s(e) ştie acest/ sat Moş(oa)ia, ca să/ fie sloboz(i) de l(a) mic/ pân la mar(e). Pe latura sudică- ***Eu, pop(a) Bucur sin/ Ale(c)sie sin Stancul***. Pe extremitatea braţului transversal sudic- ***Rad(u) călugăr, fe/cior Stănii cu / fecior(ii) lui.***

Bibliografie

Academia Română, *Mss. rom*. 223, f.143.

Menţiuni speciale

Cruce-hrisov, amplasată, iniţial, ca piatră de hotar între Moşoaia şi Sămara, pe pământul moşnenilor.

MUŞĂTEŞTI

Atestare documentară
● Satul Stroeşti - 1554, iulie 7.
Monumente memoriale
†- 1 7 1 4 - Muşăteşti
†- 1750-1751 - Prosia
†- 1775-1756 - Stroeşti
†- 1781-1782 - Costeşti Vâlsan
†- 1 8 2 0 - Vâlsăneşti

Costeşti - Vâlsan

1781 septembrie 1 – 1782 august 31

[7290]

Amplasament - La nord-vest de biserica din Costeşti-Vâlsan
Tipologie - Cruce latină fixată în soclu prismatic.
Dimensiuni - 124 x 42 x 17 x 16 cm.
Conservare - Text, parţial, erodat.
Inscripţii - Literă excizată de 5 cm.

Cu vreria / Tatălui şi a / Fiului / şi a Sf(ăn)tului D(u)h, ridic/atu-s-au ace/astă sf/ă(n)tă cruce «…» Pe latura sudică- ***S(or,im,)a<?>,Gheorgh/e i Mariie/a i Ioan(a) i Ion, / Ştefan,«…» Stana / şi cu tot n(eamul)«…». 72/90.***

Muşăteşti

1714 mai 1

[7222]

Amplasament - În centrul satului. Distrusă în timpul inundaţiilor provocate de râul Vâlsan în anul 1975.
Inscripţii - Literă excizată de 4 cm.

† Rădicatu-s-a ace/astă sf(ăn)tă cruce în/tru cinstea şi sl/ava Domnului nos/tru I(sus) H(ristos) şi într/u pofala Sf(â)ntu/lui Nicolae Ciudo/tvoreţ de la Mi/ra Lichiei, în zile/le măriei sale, Io / Cost(an)din B(asarab) vo/evo(d), de

robul lui Dumnezeu, Ion sin Alecsandru Suţă ot Vâlsăneşti. Şi am făcut şi aceast(ă) fântână din piiatră, că i s-au tăiat şi pădurea, de s-au deschis drumul, ca să-i Pe latura stângă- ***fie de pomeană dumnea/lui în veci şi părinţilor dumnealui. Mai 1 dn(i), leat 7222.***

Bibliografie
„*Delă pentru scrierea crucilor de piatră*", Arh. St. jud. Argeş, fond Prefectura jud. Argeş, dosar 110/1932.

Prosia

1750 septembrie 1 – 1751 august 31

[7259]

Amplasament - Lângă troiţa Radului.
Tipologie - L cs/o.
Dimensiuni - 102 x 56 x 25 x 19 cm.
Conservare - Text parţial distrus, ilizibil.
Inscripţii - Literă excizată de 4 cm.

Ridicatu/-s-au aceast/ă sf(ă)ntă cruc/e întru hra/mu lu Sfe/te Gheorghe, / Voicu, Rad/u, Zma(ran)da, La/zăr, Mariia, Pe extremitatea braţului transversal- ***Voica, Ma/ruşca, V/işa,*** Pe braţul longitudinal- ***Gherghin/a, Marica, / Mariia, Rad/u, Gheorghe, Ne(a)cş(a), Ion, Do/bre, Radu, Io/n, Mariia, Nata(lia)<?>, Dra/gomir, Dob(re)<?>*** Pe extremitatea braţului transversal- ***Leat / 725 /9.***

Stroeşti

1755 septembrie 1 – 1756 august 31

[7264]

Amplasament - În curtea bisericii din sat.
Inscripţii -

Cu vrerea Tatălui şi a Fiului şi a Duhului Sfănt, s-au rădicat această sfăntă şi dumnezeiască cruce întru hramul Preacuvioasei Paraschiva. Pe latura stăngă- ***Leat 7264, în zilele lui Io Costandin voievod. Au ajutat: Radu, Năşcan ? Neacşa şi copiii lor: Sandu, Anca,*** Pe latura dreaptă- ***Pârvu şi Ioana, Stana, Stana şi copiii lor: Marin, Maria, Ion.***

Bibliografie
Leonăchescu-Năndraşu, N. – *Stroeşti-Argeş. Documente şi mărturii,* II, 1, nr. 22.
Menţiuni speciale
Textul a fost reprodus integral din sursa citată.

Vâlsăneşti

1 8 2 0

Amplasament - Lângă biserică.
Tipologie - L cs/o.
Dimensiuni - 78 x 25 x 13 x 8 cm.
Conservare - Casură neregulată pe latura dreaptă.
Inscripţii - Literă excizată de 4 cm.

Pome(ne)/şte, D(oa)m(ne): / Sandu, / diiacon. Pe latura stângă- ***18/20.***

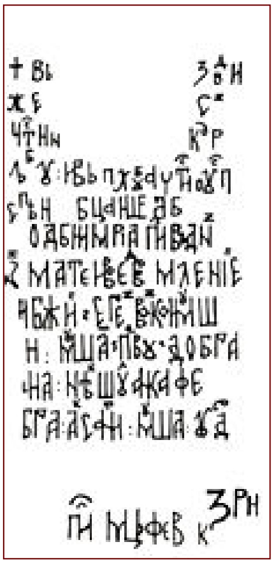
NEGRAŞI

Atestare documentară
● Satul Negraşi - 1535, iulie 30.
Monumente memoriale
†-1642 - Bârlogu

Bârlogu

1642 februarie 20

[7150]

Amplasament - Circa 10 m N de Biserica Bârlogu.
Tipologie - L s / p - L b II/III 2.
Dimensiuni - 218 x 94 x 43 x 31 cm.
Ornamentică - Motive astrale (stele radiale, tip 4).
Conservare - Casuri neregulate, pronunţate, ale bordurii; text erodat.
Inscripţii - Text în limba slavonă; literă excizată de 6 cm
.

† Ridicatu-s-a această cinstită cruce întru ruga şi întru lauda cinstitei Adormiri a sfintei Născătoare de Dumnezeu, Pururea Fecioarei Maria. S-a scris în zilele lui Io Matei voevod, cu milostivirea robilor lui Dumnezeu, erei Voico şi Muşat, Muşat, Părvu, Dobra, Ana, Neacşul, Anca, «…», (Do)bra, Aceanti, Muşa, Udrea,«…». «Popa Dumitru a scris (în) luna fev(ruarie) 20. 7150».

Bibliografie
Diaconescu, I. – *Reliefuri*..., în GB, 1969.

Menţiuni speciale

Textul fiind erodat, parţial lizibil, autorul transcrie o formulă introductivă inexistentă: „în lauda Tatălui şi a lui Hristos şi Sf. Duh” şi „mlenie rabi bji” prin „Matei şet(rari) i Boji”, ceea ce îl determină să subintituleze referirile la acest monument *„Crucea şetrariului Matei de la Bârlogu”*. Datarea a fost preluată din sursa indicată, întrucât inscripţia este, parţial, deteriorată. Crucea a fost transferată din zona Lacului Sec, unde era amplasată ca piatră de hotar între Degeni şi Bârlogeni.

NUCŞOARA

Atestare documentară
- Satul Nucşoara - 1532, mai 28.
- Satul Secături (actualmente, Grui) - 1595, iunie 16.

Monumente memoriale

†- Sec. XVII - Grui
†- 3/4 XVIII - Grui
†- 1729-1730 - Nucşoara
†- 1759-1760 – Nucşoara

Grui

Sec. XVII

Amplasament - În zona de NE a satului, în livada lui Luca Tefeleu.
Tipologie - L s / o -A a I 1.
Dimensiuni – 92 x 67 x 26 x 24 cm.
Ornamentică - Motive astrale (stele radiale) alternând cu butoni.
Conservare - Coloana retezată sub r. 5.
Inscripţii - Literă excizată de 5 cm.

Ridicatu-s-au această lu/minat(ă) şi cinst(ită) cruce pe hramu cinstit(ă) şi lu/minată zi Dumin(i)ca Mare şi s-au «…»/ Pe latura sudică- ***dumne(a)lor, Anghe(l), /«…».***

3/4 XVIII

Amplasament - În zona nord-vestică a satului, pe câmp, legată cu o sârmă într-o salcie.
Tipologie - L cpm/o – Ş o.
Dimensiuni - 52 x 35 x 16 x 14 cm.
Conservare - Retezată sub r. 2 al textului. Partea inferioară a coloanei a dispărut.
Inscripţii- Literă excizată de 4 cm.

Pomeni G(ospod)i, / robu lu «...» / Pe latura stângă– ***Pavel.***

Nucşoara

1729 septembrie 1 – 1730 august 31

[7328]

Amplasament - În centrul satului, în grădina Banu Maria.
Tipologie - L s / o - B a I 1.
Dimensiuni –135 x 68 x 31 x 16 cm.
Ornamentică - Un motiv floral între medalioanele de pe coloană.
Consevare - Casură neregulată a braţului nordic.
Inscripţii - Literă excizată de 4 cm.

Cu vrearea Tatălu(i) / şi a Fiiălui şi a S/fintului D(u)h, ridi/catu-s-au această s(făn)/tă cruce în hram(ul) / sfinţilor aposto/li Petru i Pavel cu os/teniţa <!> jupan Dumi/tru, Ivan, Iosiv, Gher/ghina, Ştefan, Od<?>,/ Stroe, Neacşu,«…»./ Pe latura sudică- ***în zilele / lui Io / Nicola/e voivod. / Leat 72/38.***

1759 septembrie 1 – 1760 august 31

[7268]

Amplasament - Vizavi de dispensarul uman, în livada lui Ion Iarca.
Tipologie - L s / p - B a II 1.
Dimensiuni - 90 x 39 x 18 x 11 cm.
Conservare - Crustă de măcinare pe coloană.
Inscripţii - Literă excizată de 4,5 cm.

Ridicat/u-s-a aceast/(ă) sfi(n)tă cr/uce întru h/ramu sfânt/ului Necul/ae. S-au ost/enit robu / lu D(u)mnezeu, «…» Pe latura estică- ***«…» cu <?> , Gh(e)o/rghe, Fl/orea, Bu/cur, A/na, M(ar)ia/n, Mi/hai.*** Pe latura vestică- ***Bucur, / Ion, Lu/ţu, Căr/stea s(in), B/adea, Ma/rica.*** Pe extremitatea braţului transversal estic- ***7268.***

OARJA

Atestare documentară
● Satul Stănislăveşti – 1692, aprilie 18.
Monumente memoriale
†- 1791-1792 – Ceauşeşti
†- 1 8 1 4 – Oarja

Ceauşeşti

1791 septembrie 1 – 1792 august 31

[7300]

Amplasament - În curtea Bisericii Ceauşeşti.
Tipologie - L cs / o - Ş o.
Dimensiuni - 80 x 33 x 16,5 x 9,5 cm.
Conservare - Casură a capitelului.
Inscripţii - Literă excizată de 4 cm.

Radu / er(e)u, D/obra e(riţa), / Ned(e)lea, Dumi/tru, P(ă)un / Vladu, / Pe latura sudică- ***Stan, / Ned(ele)a. / 7300.***

Oarja

1814 septembrie 17

Amplasament – Lângă fântâna popii Cârstoiu.
Tipologie – L cs/o Ş o.
Dimensiuni – 156 x 70 x 30 x 21 cm.
Conservare - Text, parţial, distrus.
Inscripţii - Literă excizată de 4 cm.

Ridicatu-s-/au această sfâ/ntă cruce întru / hramul şi cins/tea Pr(ea)p(odo)bna Para/schiva şi a m(u)ce/nicu(lui) Theodor Tir(o)n / şi Eftimie cel M/are, de robu(l) lui D(u)/mnezeu, diiacon(ul) T/udor, Gheorghie, Tranda/fira, er(e)u Gheorghie, / ereiţa Mariia, Dumitru, Nedelea, Ma/rin, Gheorghie, Rada, Tu/dor, Mariia, Ion, Rizea,/ Anca diecon(ea)să, Ilie, Pe latura sudică- ***septem(vrie) 17. Drăguşan, N/eacşa, Sta(n)ca, Vasilie, / Stana, Călin / ereu, Dumitraş/cu, Nedelea / ereiţa, Andri/iana, Barbul,/ Mariia, Stanca, / cu tot neam(ul) l(o)r. Leat 1814.***

PIETROŞANI

Atestare documentară
● Satul Bădeşti - 1351 septembrie 1 - 1352 august 31.
● Satul Retevoieşti - ante 1526, iulie 6.
Monumente memoriale
†- Sec. XVII - Retevoieşti
†- 1720-1721 - Retevoieşti
†- 1740-1741 - Retevoieşti
†- 1795-1796 - Retevoieşti
†- ¼ XIX - Bădeşti

Bădeşti

¼ XIX

Amplasament - În centrul satului, la ramificaţia spre Sălişte.
Tipologie - L cs / p - B a I o.
Dimensiuni – 82 x 39 x 19,5 x 13 cm.
Conservare - Coloana retezată sub r. Io; text erodat.
Inscripţii - Literă excizată de 4 cm.

Rădica/tu-s-au / această / sf(ă)ntă / cruce d/e robu / lui D(u)m/nezeu, / Mihai, Ir/ina, «…».

Retevoieşti

Sec. XVII

Amplasament - Muzeul de istorie locală din Cula Drugănescu.
Tipologie - S/o – U o.
Dimensiuni - 105 x 64 x 21 cm.
Conservare - Bună.
Inscripţii - Literă excizată de 3 cm.

Pome/ni, G(ospod)i: / Stoic(a).

Menţiuni speciale
Crucea a fost descoperită în mormântul nr.18, sub ruinele bisericii din Siliştea-Pietroşani, în cursul cercetărilor arheologice efectuate în anul 1957.
Stoica este, probabil, un ctitor al bisericii.
Bibliografie
Popescu, D., Rosetti, D. V. – *Săpăturile arheologice de la Retevoieşti*, în „Materiale şi cercetări arheologice”, VI, Bucureşti, 1959.

1720 septembrie 1 – 1721 august 31
[7229]

Amplasament - În Valea Diaconului.
Tipologie - L cpm / p - Ş o.
Dimensiuni - 66 x 28,5 x 13,5 x 12 cm.
Conservare - Bună.
Inscripţii - Literă excizată de 4 cm.

Pom/eni, G(ospo)d/i, Bad/ea Di/conea/sa. 7/238.

1740 septembrie 1 – 1741 august 31
[7249]

Amplasament - În cătunul Căzăneşti, pe Valea Sârbii, în grădina lui Ion Bucur Sârbescu.
Tipologie - L cmp / p - B a I o.
Dimensiuni - 120 x 40 x 17,5 x 16 cm.
Conservare - Proces de biocoroziune.
Inscripţii - Literă excizată de 5 cm.

Rădic/atu-s-a/u aceas/tă sfă(n)/tă cru/ce întru/ hramul/ sfăntu/lui Nic/olae, Pe latura sudică- ***de Nico/lae Dia/conu, N/(e)acşa, / Safta, / Ionu, Bă/laşa, Ma/rin, Bă/laşa, Mar/iia, Ion, / Ilinca, /*** Pe latura vestică- ***Badia,/ Tudos/iia, Soa/re, Tudi/ra <!>, Ene, N/(e)acşu / erei, S/tanca, N/icola/e cu to/t neamu / lor. /*** Pe extremitatea braţului transversal vestic- ***7249.***

Bibliografie
Diaconescu, I. – *Reliefuri*..., în GB, 1969.
Popescu, Vasile – *Biserica din Retevoieşti*, 1978.

Menţiuni speciale
Crucea este amplasată pe locul unde se desfăşura un târg anual.
Eroare de datare, Diaconescu intrepetând drept **I** un **M** parţial ciobit, incertitudinea fiind marcată, totuşi, prin **„?”**, notează: **„7219 ?”**.

1795 septembrie 1 – 1796 august 31
[7304]

Amplasament - Pă su’ coastă, lângă troiţa de la Cârstoiu.
Tipologie - L cpm / p Ş o .
Dimensiuni - 106 x 37 x 16 x 18 cm.

Conservare - Text erodat.
Inscripţii - Literă excizată de 4 cm.

Rădic/atu-s-a / această / sf(ă)ntă / cruce / de rob(u) lui / D(u)mne(zeu), / Nicola-/ Pe latura sudică- ***e ereu, e/reiţa / Neacşa, «…».*** Pe latura vestică– ***7304.***

Bibliografie
Diaconescu, I. – *Reliefuri*..., în GB, 1969.
Popescu, Vasile – *Biserica din Retevoieşti*, 1978.

PITEŞTI

Atestare documentară
● Piteşti - 1388, mai 20.
Monumente memoriale

†- Sec. XVII	†- 1 7 8 0
†- 1714-1715	†- Sec. XVIII
†- 1 7 2 2	†- 1813-1814
	†- 1 8 3 2

Sec. XVII

Amplasament - Lapidariumul Muzeului judeţean Argeş.
Tipologie - L s / o A a I 1.
Dimensiuni – 140 x 77 x 33 x 26 cm.
Conservare - Text erodat; retezată până sub r. 6.
Inscripţii - Literă excizată de 7 cm.

Rădicatu-se-au ac(ea)stă cin/stit(ă) cruce întru sla/va şi cinstea părinte/lui nostru «…» Pe latura stângă- ***erodiiacon Ionu, Ecaterina.***

1714 septembrie 1 – 1715 august 31

[7223]

Amplasament - Lapidariumul Muzeului judeţean Argeş.
Tipologie - L s / o C a I 1.
Dimensiuni – 120 x 41 x 21,5 x 17 cm.
Ornamentică – Butoni la limitele medalioanelor.
Conservare- Casuri neregulate ale bordurii.
Inscripţii - Literă excizată de 3,5 cm.

† Rădicatu-/s-au (acea)stă sfăntă / cruce pe hramu/ sfăntului Nic/olaiu, în zil/ele lumina/tului domnu / Ion Ştefan v/oevod. Nevoi/tu-s-au robul lui / Dumnezeu, Radul /. Leat 7223. Pe latura sudică- ***Stoian, Nea/guţu, Dră/gan, Crăciun, / Stana, Da/na, Miha/(1)cea.*** Pe latura nordică- ***Radul p(o)st(elni)/c(u)l, Radul, / Teodor, Nea(a)g/oe, Neacşa, / Vişa, Laz/ăr, Draga, Ra/dul, Tudora/, Bale <!>, Toma, / Mariia cu / feciori(i) lui, / Dumitru.***

Bibliografie

Branişte, M., Diaconescu, I. – *Vechile cruci*..., în MO, 1964.

1722 martie 20

[7230]

Amplasament - Lapidariumul Muzeului judeţean Argeş.
Tipologie - L s / o B a I 1.
Dimensiuni – 119 x 54 x 26 x 19,5 cm.
Conservare - Coloana retezată sub braţele transversale.
Inscripţii - Literă excizată de 5 cm.

Ridicatu-s-a a/ceastă sf(ă)ntă şi dum/nezeiască cru/ce întru slava / şi cinstea sf(ă)ntu/lui Nicolae, în zi/lele lui Io Ni/colae voevod şi / s-au ostenit ro/«…». Pe latura sudică- ***Anca, Vlad, Pătru, / Muşa, Iane. / M(a)r(tie), 20 dni. L(ea)t 7230***. Pe latura posterioară (incizat)- ***Această cruce / s-a ridicat în / anul 1818/, pe timpul lui Tudor Vladimirescu/. Astăzi, 2 august 1925, pe timpul M S Regelui nostru / Ferdinand Întâi, s-a lepădat <?> de / Toma şi / Tudora / cu voinţa lui /Dumnezeu.***

Bibliografie

Branişte, M., Diaconescu, I. – *Vechile cruci*..., în MO, 1964.

1780

Amplasament – Lapidariumul Muzeului judeţean Argeş.
Tipologie – Stelă funerară.
Dimensiuni – 41 x 35 x 10 cm.
Conservare – Casuri în partea inferioară.
Inscripţii – Literă incizată de 5 cm.

P(o)m(e)ni, G(ospo)di: / Anastase, Nastea, / Costea, Caliţa. /1780.

Menţiuni speciale

Stela provine de la Biserica „Sf. Ion”.

Sec. XVIII

Amplasament - În curtea Spitalului Nicolae Bălcescu.
Tipologie - L s / o C a I 1.
Dimensiuni – 90 x 54 x 26 x 19 cm.
Conservare - Coloana retezată sub r. 6.
Inscripţii - Literă excizată de 5 cm.

Cu vrerea Tată/lui şi cu aju/toru Fiului şi c/u săvârşirea D(u)hului Sfânt, / rădicatu/-s-au această «…» Pe latura stângă- ***«…» în zilele / prealumina/tului nostru domn «…».***

Bibliografie
Branişte, M., Diaconescu, I. – *Vechile cruci*…, în MO, 1964.

1813 septembrie 1 – 1814 august 31

[7322]

Amplasament - În curtea Bisericii „Sf. Treime”- Beştelei.
Tipologie - L cs / o - V o.
Dimensiuni – 110 x 47 x 24 x 15 cm.
Ornamentică - Floare de crin stilizată, sub inscripţia de pe coloană.
Conservare - Coloana retezată la nivelul motivului menţionat.
Inscripţii – Literă excizată de 4 cm.

Pomene/şte, D(oa)mne, / Ionichie / monah /. 7322.

1832 iulie 19

Amplasament - În faţa Bisericii Mavrodolu.
Tipologie - L cs / p - C a I o.
Dimensiuni – 123 x 61 x 30 x 25 cm.
Ornamentică - Motive florale sub capitel.
Conservare - Casuri neregulate ale braţului transversal sudic. Text erodat.
Inscripţii - Litere excizată de 4 cm.

Această cruce / s-au rădicat / la acest loc / al îngropări(i), / căminarul / biserici(i) /, Ion Mavrodolu, / la leat / 1832 / iulie / 19.

Bibliografie
Brătulescu, V. – *Biserici din judeţul Argeş*, în BCMI, an XXVI, fasc. 75.
Branişte, M., Diaconescu, I. – *Vechile cruci...*, în MO, 1964.

POENARII DE MUSCEL

Atestare documentară
● Satul Poenari - 1573, mai 29.
Monumente memoriale
†- 1724-1725 - Jugur
†- 1 8 1 8 - Poenari
†- ¼ XIX - Jugur
†- ¼ XIX - Poenari
†- ¼ XIX - Poenari
†- ¼ XIX - Poenari

Jugur

1724 septembrie 1 – 1725 august 31

[7233]

Amplasament - Pe Dealul Staicului.
Tipologie - L s/p – B a I 1.
Dimensiuni - 147 x 62 x 28 x 18 cm.
Conservare - Casuri ale braţului transversal drept şi ale bordurii.
Inscripţii - Literă excizată de 5 cm.

Cu vrea(rea) Tatălui, a Fiului şi cu / ajutorul Sfăntului D(u)h, / ridicatu-s-au această sfăntă / şi dumnezeiască cruce / întru slava şi cinstea / Uspenie B(ogorodi)ţe, în zil/ele lui Ion Nicolae / voevod.

Şi s-au nevoit / robu(l) lui Dumnezău, / irei Diiac(on)<?>, ere/iţa Mariia, Stancu, Câr/ste(a), Iancul, Du(mi)tru, Ion, / Io(n), Zăhar(ia), Stancu, St(a)/na, Ili(n)ca, Dragomir, S/tan erei popa. L(ea)t 7233.

Menţiuni speciale
În tradiţia locală, crucea este cunoscută sub numele de „Crucea Staicului”, potrivit informaţiei obţinute de la dl. ing. Mihai Ştefănescu din Jugur.

1/4 XIX

Amplasament - Pe dealul estic, la ramificaţia drumului spre Măţău.
Tipologie - L s/p F a I o .
Dimensiuni - 86 x 48 x 18 x 14 cm.
Inscripţii - Literă excizată de 3,5 cm.

Rididic/atu-s-au <!> a/ceastă sfă(n)tă / cruce în (h)ra/mu sfăn/tului Pe/tru ş(i) Pa/vel dă ro/bu liu <!> Du/mnenezău <!> Ma/nta, Du/mitra…

Poenari

1 8 1 8

Amplasament - În centrul satului, lângă şcoala generală.
Tipologie - L cpm / p - B b I o.
Dimensiuni – 135 x 58 x 29,5 x 18,5 cm.
Ornamentică - Bordură în torsadă.
Conservare - Text erodat în partea inferioară a coloanei.
Inscripţii - Literă excizată de 3,5 cm.

În hramul B/unei Vestir/i, în zileli p/realuminatu/lui domnu/ «…»/«…»/«…»,/ Bucur, Băl/aşa, Ioan, / Mariia, Stan. Pe latura sudică- ***Stanca, / Badea / erodea(con), «…», Mariia, / Sta/nca eri/ţ(a). 1818.*** Pe latura nordică- ***Mor(ţi): Dr/agomi/r ereu, / Voica e/riţa, I/oan, St/anca, Cost/and(in), Ma/riia, / Ilinca.***

¼ XIX

Amplasament - În centrul satului, lângă şcoala generală.
Tipologie - L cs / p - B a I o.
Dimensiuni – 127 x 68 x 28,5 x 18 cm.
Ornamentică - Bordură în torsadă: motive romboidale sub capitel.
Conservare - Bună.
Inscripţii - Literă excizată de 4 cm.

Cu ajutoru/ lui Dumnezeu / s-au ridicat / această sfi(n)/tă cruce de / robu lu Dumn(e)/zeu, Bucur / preotu, Io/an, Ioan pre/otu, Gheorghe pre/otu, Safta pre/oteasa, Floarea/, Ioan. Pe latura nordică- ***Morţi / - Marie(a) eriţ(a), Mar/iea, Ne/culae, Sava, / prunci.***

¼ XIX

Amplasament - În centrul satului, lângă şcoala generală.
Tipologie - L cpd / p - A a I o.
Dimensiuni – 138 x 56 x 26 x 18 cm.
Ornamentică - Butoni la extremitatea braţelor transversale.
Conservare - Textul acoperit, parţial, de un strat gros de var.
Inscripţii - Literă excizată de 5 cm.

Întru slav/a Sfint/ei Treime,/ s-au rădi/cat aceas/tă d(u)m(n)ez/ească c/ruce, mare / erarhila <!>/ Neculae, E/caterina, / A(n)ca, Iorda/che cu t(o)t / neamu. Pe latura nordică- ***Bucur, / Gheorghe, /«…».*** Pe latura sudică- ***Ion, Chiva, / Ion, Ion, / «…».***

¼ XIX

Amplasament - În centrul satului, lângă şcoala generală.
Tipologie - L cs / p - A a I o.
Dimensiuni – 142 x 64 x 37 x 23,5 cm.
Conservare - Casuri neregulate ale bordurii.
Inscripţii - Literă excizată de 7,5 cm.

Cu aju/toru lu/ Dumne/zeu, s-au rădi/cat această / sfăntă c/ruce de ro/bu lu D(umne)zeu. Pe latura sudică- ***B(u)cur, «…».***

POPEŞTI

Atestare documentară
● Satul Popeşti - 1532, mai 2.
Monumente memoriale
†- 1821-1822 – Popeşti
†- 1 8 6 3 – Bucov

Bucov

1 8 6 3

Amplasament - În curtea Bisericii Bucov.
Tipologie - P / o - U o.
Dimensiuni – 79 x 38 x 10 cm.
Ornamentică - Friză decorativă din meandre.
Conservare - Bună.
Inscripţii - Literă excizată de 5 cm.

Aci odic/(nesc) ro(bii) lui Hris(tos): / Nedea, Stanc(u), Enache, Sanda,/ Nedea, Păuna./. 1863.

Popeşti

1821 septembrie 1 – 1822 august 31

[7330]

Amplasament - În curtea Bisericii Popeşti.
Tipologie - P / o - V o.
Dimensiuni – 89 x 43 x 41 x 15 cm.
Ornamentică - Frize decorative din triunghiuri alternante; meandre.
Conservare - Acoperită cu un strat gros de var pe părţile laterale.
Inscripţii - Literă incizată de 5 cm.

Aicea să odi/cuneşte robul / lu D(u)mnezeu, logof(ăt) Ioan. Pe latura sudică- ***«Simion, Mantu».*** Pe latura nordică- ***«Micu 7330. (lea)t 1830. Ioan sin Ioan.»***

Bibliografie
Diaconescu, I. – *Reliefuri...*, în GB, 1969.
Menţiuni speciale
Textul dintre « » a fost reprodus din sursa citată.

RĂTEŞTI

Atestare documentară
● Satul Ciupa - 1579, iunie 20.
Monumente memoriale
†- 1632-1654 - Ciupa Mavrodolu

Ciupa Mavrodolu

1632 septembrie – 1654 aprilie 9

Amplasament - La circa 700 m V de satul Ciupa Mavrodolu, la răscrucea drumurilor spre Morteni (jud. Dâmboviţa) şi Neajovel.
Tipologie - L s / p - B b II 2
Dimensiuni – 120 x 88 x 37 x 20 cm.
Ornamentică - Motive astrale (stele radiale, tip 3).

<u>Conservare</u> - Casură neregulată pe bordură; inscripţii erodate în partea superioară a coloanei; cimentuită în postament masiv de beton sub r. 5.
<u>Inscripţii</u> - Literă excizată de 5,5 cm.

Cu vreria Tatălui / şi cu ajutorul Fiiu/lui şi cu săvrăşe/nia D(u)hului Sf(ă)nt /«…»,«…»/«în zilele lui Matheiu B(asarab) voevod, de robul lui Dumnezeu, Radu «…».

<u>Bibliografie</u>
Diaconescu, I. – *Cruci de hotar,* mss, 197o.
<u>Menţiuni speciale</u>
Marchează vechiul drum spre Târgovişte, prin Pătroaia.
Potrivit tradiţiei orale locale, datează din perioada domniei lui Matei Basarab, supoziţie confirmată prin unele similitudini compoziţionale cu piese de acest gen din epoca menţionată, dar, mai ales, prin textul reprodus între « » din sursa citată.

RECEA

<u>Atestare documentară</u>
● Satul Deagu de Sus – 1520, noiembrie 26.
<u>Monumente memoriale</u>
†- 1714 - Deagu de Sus †- 1829 - Recea
†- 1828 – Recea †- 1844 – Recea

Deagu de Sus

1714 iulie 8

[7222]

<u>Amplasament</u> - În curtea Bisericii Deagu de Sus.
<u>Tipologie</u> - L ctpd / p - S' b VI 1.
<u>Dimensiuni</u> – 142 x 53,5 x 24 x 18,5 cm.
<u>Ornamentică</u> - Motive astrale (medalion central: disc-floare);motive vegetale - semipalmete cu vrejuri.
<u>Conservare</u> - Casuri neregulate ale extremităţilor braţelor.
<u>Inscripţii</u> - Literă excizată de 4 cm.

Cu vriarea Ta/tălui şi cu a/jutoriul Fiiu/lui şi cu îndem/narea Sf(ă)ntulu/i D(u)h, rădic/atu-s-au aceas/tă cinst/ită cruce în / hramul sf(ă)nt/ului Nicolae, în zilele lu / Ion Şstefa/n <!> B(asara)b voe/vod şi s-a os-/ Pe latura sudică- ***tenit ro/bi(i) lui Dumn/ezău, Radu, S/tancu erei, Iv/an, Voica, erei/, Badiul, M/ariia, erei / Micul, Căr/stia, Despa, / Soare, Pău/na, Frăncul, / Ana, Mariia,/ erei Vlaic/ul, Stana, Ivana./*** Pe latura sudică- *iulie, dni 8, / leat 7222./* (incizat)- ***Ion.***

Bibliografie
Brătulescu , V. – *Iniţiale şi monograme legate de semnul sfintei cruci,* în MO, 1965.
Diaconescu, I. – *Reliefuri*…, în GB, 1969.

Recea

1828 iunie 1

Amplasament - Circa 300 m N de biserică, la ramificaţia spre Negraşi.
Tipologie - L cpm / p - Ş o.
Dimensiuni – 102 x 46 x 27 x 19 cm.
Conservare - Casuri superficiale; text acoperit cu var.
Inscripţii - Literă excizată de 5 cm.

Pomeneşte,/ D(oa)mne, pre / robi(i) Tăi: / Sandu, St/(a)nciu, Ion, / Marin /, Mariia, Cost/andin «1828, iun(ie) 1».

Bibliografie
Diaconescu, I. – *Reliefuri*..., în GB, 1969.
Menţiuni speciale
Textul dintre «…» este reprodus din sursa citată.

1 8 2 9

Amplasament - În incinta Bisericii Recea de Sus, spre vest.
Tipologie – L s/ o.
Dimensiuni – 92 x 32 x 17 x 15 cm.
Conservare - Casuri neregulate.
Inscripţii - Literă excizată de 4 cm.

Pomen/(e)şte, D(oa)m/ne, pre / robi(i)/ Tăi: Vi/sarionu / monah, / Vladu. / 1829. / Niacş/a.

1844 februarie 28

Amplasament - În curtea Bisericii Recea de Sus, spre est.
Tipologie – L s/o.
Dimensiuni – 92 x 42 x 25 x 14 cm.
Conservare - Casuri ale bordurii.
Inscripţii - Literă excizată de 4 cm.

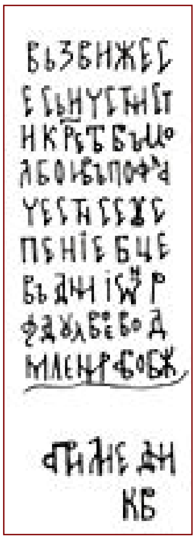
Aci să/ află mo/rmântu / răposat(ei) / Ghini(i). Leat / 1844 fev(ruarie)/ 28.

RUCĂR

Atestare documentară
● Satul Rucăr - 1418 ianuarie - 1420 august.
Monumente memoriale

†- Sec. XVII	†- 1678 - 1688
†- 1613-1614	†- 1709 - 1710
†- 1632-1633	†- 1722 - 1723
†- 1669-1672	†- 1735
†- 1670-1671	†- 1828
†- 1673-1674	†- ¼ XIX
†- ¾ XVII	

Sec. XVII

Amplasament - În centrul satului, la „Roghină”.
Tipologie - L s / p D d I 2.
Dimensiuni - 146 x 70 x 26 x 23 cm.
Conservare - Text complet distrus după r. 9; proces de bicoroziune pe latura estică.
Inscripţii - Text în limba slavonă; literă excizată de 5 cm.

Ridicatu-s-au această cinstită, sfântă cruce întru ruga şi lauda cinstitei Adormiri a Născătoarei de Dumnezeu în zilele (lui) Io Radul voevod, prin milostivirea robilor lui Dumnezeu «…». Pe latura sudică- ***aprilie, zile 22.***

1613 septembrie 1 – 1614 august 31

[7122]

Amplasament - În Valea Poienii, la circa 3 km NE de centrul satului.
Tipologie - L s / p - I b I/III 6.
Dimensiuni - 142 x 76 x 28 x 26 cm.
Conservare - Coloana retezată sub r. 8; casură profundă pe latura posterioară şi sudică.
Inscripţii - Literă excizată de 5 cm.

Cu vrerea / Tatălui şi / cu ajutoriul / Fiiului şi cu/ săvrăşitul / svăntului / D(u)hu, amin. / Rădicatu-s-au / această svă(n)tă / «cruce în slava şi cinstea Uspeniei Bo(goro)diţe, vă dni Ion Leon voivod; văleat 7122.» Pe latura sudică- ***Pomeani, G(ospod)i: / Radul i Stana, / Radul, St(a)nca, / Aldea, Neacşa, / Sărbu, Vişa, / Aldea, Răduţa, / Sărbu, Jinga, / Bran, Stan, / Bratul, Rada, / Stanca, Ra(du,a),/ Radu, Ion,/ m(e)s(i)ţa «dni 9 is pis (az) Radu».***

Bibliografie
Diaconescu, I. – *Reliefuri* ..., în GB, 1969.
Menţiuni speciale
Textul dintre « » a fost reprodus din sursa citată.

1632 septembrie 1 – 1633 august 31

[7141]

Amplasament - În curtea Bisericii Rucărul de Jos.
Tipologie - Stela fără soclu.
Dimensiuni- 82 x 22 cm.
Inscripţii - Text în limba slavonă. Literă excizată de 7 cm.

† Po/meani, G(ospod)i: / Vlădău, Stana. / Vă leat / 7141.

1669 martie 3 – 1672 februarie 12

Amplasament - În Lunca Rucărului, lângă o troiţă.
Tipologie - L s / p - A a I 1.
Dimensiuni – 111 x 64 x 26 x 22 cm.
Conservare - Coloana retezată sub r. 7.
Inscripţii - Literă excizată de 5 cm.

Rădicatu-s-au / acea(s)t(ă) cinstit(ă) cru/ce întru slava / şi cinstirea Uspe/niei B(ogorodi)ţe, în zilel(e) lui Io Antoni/e voevod şi «…»

1670 septembrie 1 – 1671 august 31

[7179]

Amplasament - Pe linia Râuşor, la circa 250 m de centru.
Tipologie - L s / p - A b I 1.
Dimensiuni – 195 x 86 x 38 x 30 cm.
Ornamentică - Motiv floral în partea superioară a coloanei.
Conservare - Casuri superficiale ale bordurii.
Inscripţii - Literă excizată de 5 cm.

Cu vrear(ea) Tatălui / şi cu ajut(o)rulu / Fiiul(u)i şi zăvărşit(u)l / Svăntul(ui) D(u)h, răd(i)cat(u)-s-a / această cinstit(ă) cruce / întru cinsti Uspeni / B(ogorodi)ţe în zil(ele) lu Anton / vo(e)v(o)d. Şi s-a trudit: / Jinga, Rada, Sărbu, / Vişa, Vlădu, Stan, Aldia, / Stan, Mariia, Bran, / Dobre, Răd(u)ţa, Rada, / Aldea, Stanu, Stana, / Dobra, Bran. Leat 7179. / Pis azu Voinea, Iarca. Pe latura sudică- ***Să s(ă) ştie cum au /cumpărat cest 6 fraţ(i) / moş(i)e, d(e) ciudea, / Radul, Ioan, Dinc(ă). Ce n-are treabă Ion.***

Bibliografie
Iorga , N.– *Inscripţii din bisericile României*, I, Bucureşti, 1905.
Diaconescu, I. – *Reliefuri*..., în GB, 1969.

Menţiuni speciale
Autor – Voinea Iarca.
N. Iorga reproduce exclusiv inscripţia de pe latura sudică, însă, cu erori de transcriere: ***„Să s(ă) ştie cum au cumpărat ceşti fraţi moşi(i)e de la min(e) dea Radu i Dinc(ă); ce n-are trabă Ion.”***
Diaconescu o redă sub forma: ***„Să să ştie cum au cumpărat aceşti 6 fraţi moşie sforind-o. Radu işind (i) Mincu ce n-are treabă Ion.”***

1673 septembrie 1 – 1674 august 31

[7182]

Amplasament - În Valea Ivancii; încastrată în zidul împrejmuirii gospodăriei lui Nae Achim.
Tipologie - L s / o - I a I 5.
Dimensiuni – 96 x 55 x 23 x 19 cm.
Conservare – Text, parţial, erodat.
Inscripţii - În limba slavonă; literă excizată de 4 cm.

† În numele Tatălui şi al Fiului şi al Sfântului Duh, ridicatu-s-au cinstita cruce în sfântul hram «…» Pe latura sudică- ***Calia, Calin, Vlad, Neaga, Mihail, Mariia, Radu, Stan, Ianc(u), Rad(u), Dum(i)tru, «…»*** Pe latura nordică- ***Radu log(ofăt). Leat 7182.***

¾ XVII

Amplasament - Pe linia Râuşorului, la circa 350 m de centrul satului.
Tipologie - L s / p - I b I 5.
Dimensiuni – 140 x 83 x 35 x 26 cm.
Conservare – Text, parţial, erodat.
Inscripţii - În limba slavonă; literă excizată de 4 cm.

Întru numele Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh, amin. Ridicatu-s-au cinstita cruce în cinstit hram Adormirii Născătoarei de Dumnezeu în «…» Pe latura sudică- *Ana, Neaga, Vălcu, Paraschiva, Mihăilă, Rada, «…».*

Menţiuni speciale
Prezintă similitudini grafice cu crucea slavonă din 1673-1674.

1678 noiembrie – 1688 octombrie 28

Amplasament – În Gura Cheii, la troiţa Bunescu, sub un foişor octogonal deschis, sprijinit pe 8 stâlpi de lemn.
Tipologie - L s/ p - D b II/III o.
Dimensiuni – 178 x 78 x 36 x 28 cm.
Ornamentică - Motive astrale.
Conservare - Casuri superficiale ale bordurii.
Inscripţii - Literă excizată de 4 cm.

Cu vrearea Tatălu/i şi cu ajutorul Fi/iului, cu îndemnarea / D(u)hului Sfă(n)tu, ră/dicatu-se-au ace/(a)stă sfă(n)tă cruce pă hram(u)lu Uspenie / B(ogorodi)ţe, prisnovdi M/ariia, vă dni / Io Şerban voivod /. Truditu-ne-(a)m noi, rob(ii) lu Dumnezeu. Pe latura sudică- ***Această dumnezea/scă cruce ca să / fie dea pomeană / în veac. Dobre, Rada.***

Menţiuni speciale
Perioada domniei lui Şerban Cantacuzino.

1709 septembrie 1 – 1710 august 31

[7218]

Amplasament - Vizavi de Ocolul silvic.
Tipologie - L s / p - E’ b I 1.
Dimensiuni - 150 x 56 x I5 x 18 cm.
Conservare - Proces de biocoroziune; crustă de măcinare pe latura N.
Inscripţii - Literă excizată de 5 cm.

Întru numele / Tatălui, al Fiului / şi al Sfântului / D(u)hu, rădic(a)tu-/s-a această sfăntă / cruce întru hram(ul) / Uspenii Bogorovi/ţi, de robu lui Dum/nezeu, Radul şi/ Stanca, în zilele/ Ion Costandin B(asarab) voevod. Leat 72/18. Pe latura sudică- ***Costea, Rada, / Coman, Vlad,/ Rada, Andre(i),/ Nedea/lea, Vi/şa, Stoica, / Badea, Sărb, / Voicu, Nea(c)şa, Radu, Anca,/ Şandru<?>, Mariia.***

Bibliografie

Diaconescu, I. – *Reliefuri*..., în GB, 1969.

1722 septembrie 1 – 1723 august 31

[7231]

Amplasament - În Gura Cheii, 408; încastrată în zid de piatră.
Tipologie - L s / p - B b I 1.
Dimensiuni – 119 x 45 x 20 x 18 cm.
Conservare - Casuri ale bordurii; text, parţial, erodat.
Inscripţii - Literă excizată de 4 cm.

Rădicatu-/s-au ac(e)astă / s(fă)ntă cruc/e în hramul/ Usp(e)nii B(ogorodi)ţe/, în zile(le) l/u Necula/e vo(e)v(od) şi s-au / ne(vo)it robu / lu D(u)mnez(eu), / Sto(i)ca, Io(n),/ Sta(n)ca, Rada,/ Mariia, Ne/dealea, Ana, B/rato, «…» Pe latura sudică- ***Stroe, D(o)b/ra, Costea,/ Dumetr(u), «Stanciul, Nedelea, Ion 7231».***

Bibliografie

Diaconescu, I. – *Reliefuri*..., în GB, 1969.

Menţiuni speciale

Textul dintre « » a fost reprodus din sursa citată.

1735 iunie 24

[7243]

Amplasament - Str. Păpuşa, pe malul drept al Râuşorului.
Tipologie - L s / p - F a I 1.
Dimensiuni – 153 x 60 x 27 x 21 cm.
Ornamentică - Motive florale, în partea superioară a coloanei.
Conservare - Coloana retezată sub al r.8; cimentată. Text, parţial, erodat.
Inscripţii - Literă excizată de 5 cm.

Rădicatu-s-au a/ceastă s(fă)ntă cruce / cu vrearea Tatălui / şi a Fiiălui şi cu a/jutoru D(u)h(u)lui s(fă)nt,/ în zilele prealumi/natului domn / Io Gligore Ghica / vo(e)vod, în hramu prea/s(fe)ti Ioan Predi/ci. Pome(n)i, G(ospod)i, erei Ion,/ Mariea, Iosiv, Pan/telimon, Stan(ca) ie(reiţa), Ion, Stanciul, Haralambie,

«…», Badea. Pe latura sudică- ***dni 24,/ m(es)iţ(a) iuni(e) l(ea)t 7243./ Erei Dumitru, S/tanca, ermo/nah Antim, F/loarea, Neacşa,/ Busniucs<?>, S/tan, Colci, Peavel, St/ana, Onea.***

Bibliografie
Diaconescu, I. – *Reliefuri*.., în GB, 1969.

1 8 2 8

Amplasament – Vizavi de Liceul industrial Rucăr.
Tipologie - L s / p - A a I 1.
Dimensiuni – 180 x 50 x 21 x 18 cm.
Conservare - Coloana retezată sub r. 6.
Inscripţii - Literă excizată de 4 cm.

Ridicatu-/s-au aceas/tă sfăn/tă cruce / de robu lui D(u)m/nezeu «Gheorghe Vorovenci, în zilele pr(ia)luminatului domn Grigorie Dimitrie Ghica voevod şi mitropolit Grigorie, Maria». Pe latura sudică- ***în hram(ul) Bunia Ve/stiri şi sfă/ntului «Gheorghie, Dumitru, Cătălina, Ioan ereu, Bran, Gheorghe, Bana<?>, Lixandru. Leat 1828».***

Menţiuni speciale
Textul dintre « » a fost reprodus după un manuscris al preotului Spiridon Niţescu din Rucăr.

¼ XIX

Amplasament - Dealul Mare, la E de Popasul turistic Rucăr.
Tipologie - L cs / 0 - A a I 1.
Dimensiuni – 80 x 45 x 21 x 14 cm.
Ornamentică - Motive astrale (stele şi butoni).
Conservare - Proces de biocoroziune accentuată.
Inscripţii - Literă excizată de 8 cm.

Pomene/şte, Do(a)mne: / Mihail, Stanca, / Maria. Pe latura estică- ***Hriamu Înălţarea.***

SĂLĂTRUCU

Atestare documentară
● Satul Sălătrucu - 1594, februarie 20.
Monumente memoriale
†- **1584** - transferată în 1906, în Bucureşti; actualmente, în Dealul Patriarhiei. (Descriere şi text, în *Inscripţii medievale ale României", vol. I - Oraşul Bucureşti,* 1965).
Crucea este anterioară atestării documentare a localităţii !
†- Sec. XVIII

Sec. XVIII

Amplasament - La vest de Biserica Sălătrucu de Sus, în curte.
Tipologie - L / o - R / U 1.
Dimensiuni – 209 x 145 x 38 x 24,5 cm.
Ornamentică - Motive astrale (medalion împărţit în 4 sectoare egale, prin diametre perpendiculare terminate în cupă; la extremităţile braţelor transversale, o cruce treflată (monolit).
Conservare - Casuri ale extremităţilor braţelor; text, parţial, erodat.
Inscripţii - Literă excizată de 5 cm.

† Cu vrearia lui Dum/nezeu, rădicat-s-au / această sfă(n)tă cruce / în cinstea sfintei / Parascheva, în zile(le) lui / Costandin voivod, din oste/neala robilor lui D(umnezeu):/ Nicula, Anca, Pătru, Mariia, / Ion, Ilinca, Soare, / Stroe, Dav(id), /Ion, Dumitru, Safta, Ion, / Floarea, Pătru, Ilie, Toma, / Gheorghie, Mărgărita, Anca, / Ioana, Liiana, C(ă)lina, / Costandin, Ghiontea <?>, Neacşa, / Catrina, Căliman, «…».

Bibliografie
Diaconescu, I. – *Reliefuri*..., în GB, 1969.
Menţiuni speciale
Pe celelalte laturi, sunt inscripţii incizate cu numele eroilor din Sălătrucu căzuţi în cursul Primului Război Mondial.
Crucea este similară celei datate **1736** din Şuici.

SĂPATA

Atestare documentară
●Satul Săpata – 1550, aprilie 9.
Monumente memoriale
†- 1646-1647 – Lipia
†- 1 8 4 8 – Mârţeşti

Lipia

1646 septembrie 1 – 1647 august 31

[7155]

Amplasament - În pronaosul Bisericii de lemn „Sf. Dumitru”.
Tipologie - Cruce de tip latin.
Dimensiuni- 92 x 42 x 17 x 14 cm.
Conservare - Spartă în 3 fragmente.
Inscripţii - Text în limba slavonă. Literă excizată de 5 cm.

Pomeneşte, Doamne, / Pătr/u. Vă l(ea)t 7155.

Bibliografie
Constantinescu, Grigore – *Monumente ale arhitecturii lemnului din sud-vestul judeţului Argeş*, în RMM, MIA, XVIII [1987], nr. 2.

Mârţeşti

1 8 4 8 octombrie 9

Amplasament - La nord de Biserica Mârţeşti.
Tipologie - L s/o –B a I o.
Dimensiuni- 74 x 41 x 20 x 12 cm.
Conservare - Casuri neregulate ale bordurii.
Inscripţii - Literă excizată de 4 cm.

Aicea se o/dih(neşte) ro/b(ul) lu(i) D(u)m/ne(zeu), Costa(n(/din. Pe latura dreaptă- ***184/8 oc(tombrie) 9.***

SCHITU GOLEŞTI

Atestare documentară
● Satul Schitu Goleşti - 1537, iunie 9.
Monumente memoriale
† 1632-1654 - Lăzăreşti
† Sec. XVII-XVIII – Schitu Goleşti

Lăzăreşti

1632 septembrie – 1654 aprilie

Amplasament - Circa 350 m S de biserică, în grădina lui Ion Boghez.
Tipologie - L cpd / p - A b V 2.
Dimensiuni – 212 x 84 x 42 x 20 cm.
Ornamentică - Motive astrale (stele radiale, tip 4).
Conservare - Casură lamelară a braţului transversal nordic; text erodat.
Inscripţii - Literă excizată de 6 cm.

† Cu vrearia Ta(tă)lui şi cu /ajutoriul Fiiului şi cu is/prăvirea S(fă)ntului D(u)h,/ adevăr(at), rădicatu-se-au această c(i)nstită şi înfrumuţeşată / cruce pre hramul marelui / îm(p)ăratu IS HS care s-au / înălţat de pre pământ în / ceriu cu slavă întru / şi cu puterea mare / (în) zilele bunului «...»ie/ creştin Matei voivod / m(i)l(ost)enie rabi Bji: / Stanciiul, Nideale, Nidea(l)co, / Gherghi(na), Manta, Dobri, / Voica, Dumitru,«…», Ne/«…», Stanca.

Bibliografie
Drăghiceanu, V.– *Comunicări*, în BCMI, XXVI, (1931).

Schitu Goleşti

Sec. XVII – XVIII

Amplasament - 10 m N de şcoală.
Tipologie - L s / p - A b II / III 1.
Dimensiuni - 235 x 93 x 40 x 27 cm.
Ornamentică - Motive florale încadrează medalioanele de pe braţele transversale.
Conservare - Coloana este retezată sub r. 4 al inscripţiei; crucea fiind fixată pe o coloană de aceeaşi secţiune executată din piatra buciardată.
Inscripţii - Literă excizată de 5 cm.

Rădicatu-s-au această cinstită cruce întru slava şi cinstea «…»

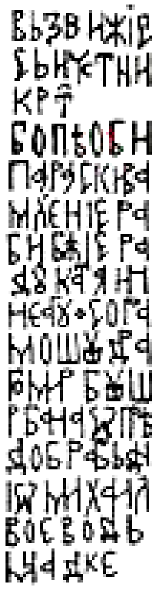
Menţiuni speciale
Conform tradiţiei locale, crucea datează din perioada domniei lui Constantin Brâncoveanu. (Arhiva Bisericii Valea Pechii).

STÂLPENI

Atestare documentară
● Satul Rădeşti - 1421, iunie 19.
Monumente memoriale
†- 1593-1601 - Rădeşti
†- 1761 - Stâlpeni
†- 1848 - Rădeşti

Rădeşti

1593 septembrie – 1601 august 9

Amplasament - În curtea Bisericii Rădeşti.
Tipologie - L s / o - D b I 3.
Dimensiuni - 120+59 x 70 x 29 x 20 cm.
Conservare - Coloana retezată sub r. 3 al inscripţiei; în partea superioară, braţele transversale retezate la jumătatea medalioanelor.
Inscripţii - Literă excizată de 6 cm. Text în limba slavonă.

Ridicatu-s-au această cruce «…» preacuvioasa Paraschiva, cu milostivirea robilor lui Dumnezeu: Radul, Catalin, Neagu, Sora, Moşu, Dragomir, «…», Oprea, Dobra, în zilele / lui/ Io Mihail voevod; luna dec(embrie).

Menţiuni speciale
Crucea a fost amplasată iniţial la ramificaţia din şoseaua Piteşti - Câmpulung spre linia satului Rădeşti.

1 8 4 8

Amplasament - În curtea bisericii vechi din Rădeşti.
Tipologie - L cs / o - D b I o.
Dimensiuni - 98 x 41 x 20,5 x 17 cm.
Ornamentică - Motive florale.
Conservare - Proces biocoroziv.
Inscripţii - Literă excizată de 5 cm.

Pomeneşt(e),D(oa)m(n)e:/ Gheor/ghe, Rusa/nda, Cos/tandin, F/loarea, Io/s(i)v, Teod/or, Joiţa, E/cater(i)na, 1848, m(a)r(tie)/.

Stâlpeni

1761 iunie

[7269]

Amplasament - La ramificaţia drumului Opreştilor spre biserică.
Tipologie - L s/p A a I 1.
Dimensiuni – 98 x 57,5 x 25,5 x 17 cm.
Conservare – Casuri neregulate ale bordurii; text erodat.
Inscripţii – Literă excizată de 5,5 cm.

† Ridicatu-s-/au această sfâ(ntă) c/ruce de robul / lui Dumn(e)zeu / Costa(n)din Bal(o)tă clu(ce)r Ştefan, C/ostand(in), Ştefan./ Pe latura sudică (incizat)– ***Leat 726/9 / iun(ie).***

STOENEŞTI

Atestare documentară
● Satul Bădeni - 1560, iunie 16.
● Satul Stoeneşti - 1579, iunie 20.

Monumente memoriale

†- 1593-1601 - Stoeneşti †- 1791 - Bădeni
†- 1621-1622 - Stoeneşti †- ¼ XIX - Stoeneşti
†- 1726-1727 - Bădeni †- 1844 - Bădeni

Bădeni

1726 septembrie 1 – 1727 august 31

[7235]

Amplasament - Circa 15 m vest de Biserica Bădeni-Pământeni.
Tipologie - L cpd/p – F b I o.
Dimensiuni- 166 x 66 x 28 x 21,5 cm.
Ornamentică - Motive florale (lalele) dispuse simetric la extremităţile braţelor transversale.
Conservare - Bună.
Inscripţii - Literă excizată de 5 cm.

Cu vrearea / Tatălui şi / a Fiiului şi / cu ajutor / Sf(ă)ntului D/(u)hu, rădicat(u)-/s-au această ci/nstit(ă) cruce în/tru hram sf(ă)ntu/lui marelui m(u)cenic Di/mitrie, în Pe latura sudică– ***în zilele lui Nico/lae voivod./ Şi s-au oste/nit robu lui / D(u)mnezău, / Năstase, / Dionisi/e erodi/iacon, Ma/tei, Com/an, Caplea.*** Pe latura nordică– ***Ioana, Şăr/ban, Rad/a, Despa, D/ima, Ioa/na, Velica.? Leat 7235.***

1 7 9 1

Amplasament - La circa 17 m vest de Biserica Bădeni-Pământeni.
Tipologie - L s/p – B a I 1.
Dimensiuni- 125 x 43 x 24 x 15 cm.
Ornamentică - Motive gen „floare în cruce” dispuse pe extremităţile braţelor transversale.
Conservare - Text, parţial, erodat.
Inscripţii - Literă excizată de 3,5 cm.

Ridicatu-s-/au această sfăntă, / cinstită cru/ce în n(u)mele Ta/tălui şi al Fiă/lui <!> ş(i) Sfăn/tului Duh / † A(n)drei, «…»,Stoian, Voi/ca, Dobr/a, Simeon, Io/an cu tot ne(a)mu lor. / Leat 1791.

1 8 4 4 septembrie

Amplasament - La un metru sud de Biserica Bădeni-Pământeni.
Tipologie - L csm/p – G' a I o.
Dimensiuni- 125 x 57 x 23 x 18 cm.
Ornamentică - Torsadă dublând bordura în partea superioară a coloanei.
Conservare - Bună.
Inscripţii - Literă excizată de 3 cm.

R(ă)d(i)c(a)tu-s-a/u această cr/uce de robu / lui Dumne/zău, Gheorghe, / Ion, Zoi<?>, Rad(u,a), /Ioana, «…»,/ Gheorghe, Do/bra, Bucur,/ Eva, Sta(n)ca. Pe capitel– ***1844 se(p)tem)v(rie).***

Stoeneşti

1593 septembrie – 1601 august 9

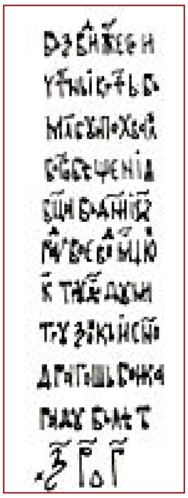
Amplasament - În centrul satului, vizavi de Primărie.
Tipologie - L s / p - D b I 6.
Dimensiuni – 135 x 94 x 33 x 22,5 cm.
Conservare - Casuri neregulate ale bordurii; proces de biocoroziune; text erodat.
Inscripţii - Text în limba slavonă - pe latura principală, cu litere excizate de 6 cm. Text ulterior [1640-164l] - excizat pe latura sudică.

Ridicatu-s-au această cinstită cruce întru ruga şi întru lauda sfântului arhistratig Mihail, în zilele lui Mihail voevod, cu solirea robului lui Dumnezeu, Pe extremitatea braţului transversal sudic- ***Vlad***. Pe latura sudică- ***Stana, Gherghe/i, Staico meşt/er, Vălcu, Vas/ile, Rada. Vii./ † Gos(podi) – Neacşa, Stan/. Leat 7149.***

Menţiuni speciale
Crucea a fost transferată din satul Slobozia în anul 1935, de către amiralul Dan Zaharia. Întrucât, potrivit tradiţiei orale, a fost ridicată „pe timpul domniei voevodului Mihai retras, după bătălia de la Călugăreni, la Stoeneşti.", crucea este cunoscută sub numele de „Crucea lui Mihai Viteazul".
Leatul inscripţionat: **7149** se integrează, însă, perioadei domniei lui Matei Basarab [1632-1654].

1621 septembrie 1 – 1622 august 31

[7130]

Amplasament - La troiţa lui Pietrăreanu; km 54 DN 72 A.
Tipologie - L s / p - A b II/III 1.
Dimensiuni – 151 x 73 x 27 x 20 cm.
Conservare - Casură a bordurii; erodări ale textului.
Inscripţii - Literă excizată de 6 cm. Text în limba slavonă.

Ridicatu-s-a această cinstită cruce întru ruga şi întru lauda preacuvioasei maicii noastre Paraschiva <?>, cu milostivirea robilor / lui Dumnezeu: Barbul, Radu, «…» Pe latura sudică- ***Nastas(ia), Ana. Văleat 7130.***

Menţiuni speciale
Transferată de la biserica din Dealul Măluşel.

¼ XIX

Amplasament – Lângă podul din apropierea Bădenilor.
Tipologie - L s / p - B a l o.
Dimensiuni – 118 x 47 x 27 x 18,5 cm.
Ornamentică - Motive astrale (stele).
Conservare - Casuri neregulate ale bordurii; text erodat în partea inferioară a coloanei.
Inscripţii - Literă excizată de 4 cm.

Ionu, Stanu, / Ilina, Sta/na, Necula, St/anu, Mariia, / Radu, Ionu./ Marina, «…», /«…» ereu, Dob/ra preot(easa). Mor/ţi: Radu, I/ca, Paraschi/va, Gheorghe,/ Ionu, Ghin/ea,«…». Pe latura nordică- ***Du/mitru / şi cu tot/ «…».***

ŞTEFAN CEL MARE

Atestare documentară
●Satul Glavacioc - 1441, mai 14.
Monumente memoriale
†- 1834 – Glavacioc.
†- 1837 – Glavacioc.

Glavacioc

1834 decembrie 27

Amplasament - Circa 3 m nord de Biserica Mânăstirii Glavacioc.
Tipologie - L/ o X.
Dimensiuni- 31 x 20 x 20,5 cm.
Conservare - Coloana retezată sub braţele transversale.
Inscripţii - Literă excizată de 5 cm.

Co(n)sta(n)d/in săvăr/şit. 1834 / dece(m)vri(e) / 27.

1847 noiembrie 24

Amplasament - Circa 2 m sud de Biserica Mânăstirii Râncăciov.
Tipologie - L cm/ U o .
Dimensiuni- 86 x 43 x 24 x 14 cm.
Ornamentică - Crucea Răstignirii încadrată de suliţă şi burete.
Conservare - Text, parţial, erodat.
Inscripţii - Literă excizată de 4 cm.

Aici să odi/hneşte An/astase / Vernescu, / Alecsand/ru, fiul să/u. 1847, no/embrie 24.

ŞTEFĂNEŞTI

Atestare documentară
● Satul Ştefăneştii de Podgorie − 1452.

Monumente memoriale -	†- 1722 - Goleşti
†- 1597 - Goleşti	†- 1730 - Ştefăneşti
†- 1628-1629 - Ştefăneşti	†- 1740-1741 - Enculeşti
†- 1632-1654 - Ştefăneşti	†- 1757-1758 - Goleşti
†- 1665 - Goleşti	†- 1758 - 1759 - Goleşti
†- Sec. XVII - Ştefăneşti	†- Sec. XVIII - Ştefăneşti
†- 1716-1717 - Ştefăneşti	†- 1848 - Ştefăneşti

Enculeşti

1740 septembrie 1 – 1741 august 31

[7249]

Amplasament - Lângă Biserica de lemn Enculeşti, în partea vestică.
Tipologie - L cpd / p - A a I 1.
Dimensiuni – 138 x 54 x 27,5 x 23 cm.
Ornamentică - Motive astrale (rozete înscrise în cerc).
Conservare - Bună.
Inscripţii - Literă incizată de 4,5 cm.

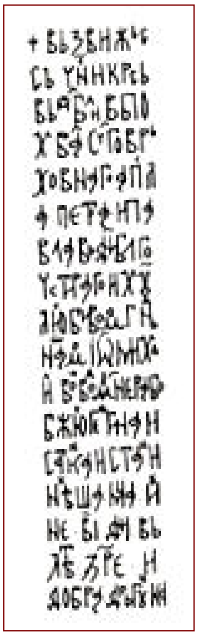
Rădicatu-s-/au aceast(ă) s(fă)ntă / cruce întru / slava mare/lui Dumne(ze)u IS HS / şi întru cinst/ea sfintei Usp/eaniei B(ogorodi)ţe de ro/bii lui Dumnezeu. / Pomeni, G(ospo)di: Ion, / Stanca, Dragot(ă), Iana, Mihalc(e)a. <u>Pe extremitatea braţului transversal sudic</u>- ***Marica /, Vasilie, Ana, / Diiaconu.*** <u>Pe latura sudică</u>- ***Pomeni, G(ospod)i: / Ion, Stanca, Dr/agotă, Mari/ia, Iana, Mihal/c(ea), Anica, Stan/cea, Ion, Stana, / Ion, Tud(o)ra, Ma/riia, Marin, An/ca, Iane, Socol, / Mihăilă, P(et)re, Ana, Anca./*** <u>Pe extremitatea braţului transversal nordic</u>- ***Stan, Ion, Dobra, / Mariia, Mariia,/ Nedelia, Neaga, / Radu, Bucur, / Preda. /*** <u>Pe latura nordică</u>- ***Leat 7249. / Stanca, Stana, / Floarea, Anca, / Tudora, Stana, / Arsenie, Mariia, / Mariia, / Necula, Neculc(e)a, / Iancu, Floaria, / Vişa, Angh(e)lea, / Mica, Ioana, / Ana, Mihăilă, / Mariia, Radu, / Radu, Mihăilă.***

<u>Bibliografie</u>
Branişte, M., Diaconescu, I.– *Vechile cruci*..., în MO 1964, nr. 1-2.

Goleşti

1597 iunie 12

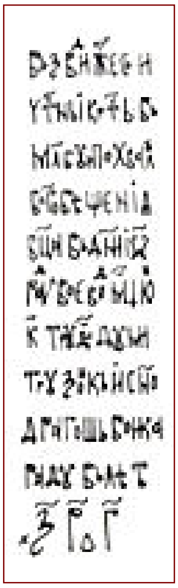
[7105]

<u>Amplasament</u> - În sectorul în aer liber al Muzeului pomiculturii şi viticulturii din România.
<u>Tipologie</u> - L s / p - D b I 3.
<u>Dimensiuni</u> – 243 x 83 x 30 x 23 cm.
<u>Conservare</u> - Coloana retezată transversal în partea superioară; cimentată. Text erodat.
<u>Inscripţii</u> - Text în limba slavonă. Literă excizată de 7,5 cm.

Ridicatu-s-a această cinstită cruce în hramul sfinţilor verhovnici apostoli Petru şi Pavel în zilele blagocestivului şi de Hristos iubitorul domnului nostru Io Mihail voevod, cu milostivirea robilor lui Dumnezeu, Gherghina şi Stanca şi Stan şi Neacşa şi Dobra şi Drăguţ. Luna iunie, 12 zile, anul 7105.

<u>Bibliografie</u>
Branişte, M., Diaconescu, I. – *Vechile cruci*..., în MO, 1964.
<u>Menţiuni speciale</u>
Crucea a fost transferată din Dealul Vălenilor - Călineşti.

1665 iunie 2

[7173]

Amplasament - În parcul conacului Goleştilor.
Tipologie - L s / p - A b I 1.
Dimensiuni – 131 x 64 x 18,5 x 20 cm.
Ornamentică - Motive astrale (stele radiale, tip 4).
Conservare - Partea superioară a coloanei retezată la nivelul braţelor transversale (dispărută); casuri neregulate ale bordurii.
Inscripţii - Text în limba slavonă; literă excizată de 6,5 cm.

Ridicatu-s-a această cinstită cruce întru ruga şi întru lauda Bunei Vestiri a Născătoarei de Dumnezeu, în zilele / lui / Io Radu voevod. Luna iun(ie) 20. S-au trudit: Dumitru, Zoică şi fiii, Dragoş, Voica, Radu. Văleat 7173.

1722 martie 6

[7230]

Amplasament - În sectorul în aer liber al Muzeului pomiculturii şi viticulturii din România.
Tipologie - L s / p - B a I 1.
Dimensiuni - 178 x 63,5 x 28,5 x 21,5 cm.
Conservare - Coloana retezată oblic în partea superioară a braţelor transversale.
Inscripţii - Literă excizată de 5 cm.

Cu vrearea Tatălui / şi cu ajutoriul F/iiulu(i) şi cu săvărşir/ea D(u)hului Sf(ă)nt, ridicatu-s-au acea(s)/tă sf(ă)ntă cruce întru/ slava şi cinstia / preapodomnei Para(s)/chevei, în zilele / lu / Io Nicolae vo/evod. Şi s-au nevoit robul lu Du(m)nezeu, / ierei Co(s)tandin, Sora, / Teodor, M(a)riia, St/roe, Tudora, Ne/cula, «…». Pe latura nord-vestică- ***Mărgărita, I/oana, Dumi/tru, Iova, / Vişa, Ni(s)tor, / Rada, Stoica, / Dumitru, Crestina, Ni/colae, Mărgă/rita, monah / Onofrie, Voi/ca, Voicu, Nea/cşul, Stanciu. / Mar(tie) dni 6, l(ea)t 7230.***

Bibliografie
Branişte, M., Diaconescu, I.– *Vechile cruci*..., în MO, 1964.
Menţiuni speciale
Transferată din Dealul Călineştilor.

1757 septembrie 1 – 1758 august 31

[7266]

Amplasament - În sectorul în aer liber al Muzeului pomiculturii şi viticulturii din România.
Tipologie - L s / o - F a I 1.
Dimensiuni – 168 x 60 x 28 x 18 cm.
Conservare - Casuri neregulate ale bordurii torsadate.
Inscripţii - Literă excizată de 5 cm.

Ridicatu/-s-au aceas/tă sfă(n)t(ă) cru/ce întru (nu)mele Tată/lui şi a/l Fiălu/i şi al Sf/(ă)ntului / Duh, întru / (h)ramul sfănt/ului Nico/a(e). Şi s-au o/stenit / robu lui / Dumnezău, / Stoica, / Maria, / Pe latura sud-estică- ***Costan(din), / Şărban, / Ion, / Stanca, Sanda, Badea, / Ion, Ion, / Stanciu, / Stoica, / Gheorghe, I/lie, Udrea, Dobr/a, Cost/andin, Ne/cula, Ne/delia. Văleat 7266.*** Pe extremitatea braţului transversal sud-estic- ***Sanf/ira,*** Pe latura nord-vestică- ***Ghe(o)rghe, S/tanca,/ Bogoslov, / Ioana, A(n)ghel(in)a, / Stanca, / Vlaicul, / Vasil(e), / Stanca, / Stanc(iu), Io(a)na, / Fira, / Stanca, / Stroe, / Ilinca, Mihai, / Radu.***

Bibliografie
Branişte, M., Diaconescu, I.– *Vechile cruci...,* în MO, 1964.
Menţiuni speciale
Crucea a fost transferată din Enculeşti - Ştefăneşti; cunoscută, în locul menţionat, sub numele de „Crucea albă*”*.

1758 septembrie 1 – 1759 august 31

[7267]

Amplasament - În sectorul în aer liber al Muzeului pomiculturii şi viticulturii din România.
Tipologie - L s / p - F a I 1.
Dimensiuni – 186 x 78 x 35 x 24,5 cm.
Ornamentică - Floare de crin stilizată între medalioanele de pe coloană.
Conservare - Coloană retezată oblic sub r. 5; casuri ale bordurii.
Inscripţii - Literă excizată de 5 cm; în partea inferioară a coloanei - excizie superficială.

Crucii Tale ne înch/inăm, Stăpâne, şi p/rea sfântă Învierea Ta, / slăvim ! Cruce pă/zitoare a toată lumea, (cr)uce a bisearici/lor slavă şi a dieavoli/lor rană. Şi s-au ridi/cat această sfântă c/ruce cu cheltueala / dumneaei jupăneasei M/aria răposatului Has/an slugeariu, în zile/le lumintului do/«…». Pe latura nordică- ***Ion, Ştefan,/ Maria, Ma(ria)<?>, / Matei, Şte/fana, monah / Ispar. /7267.***

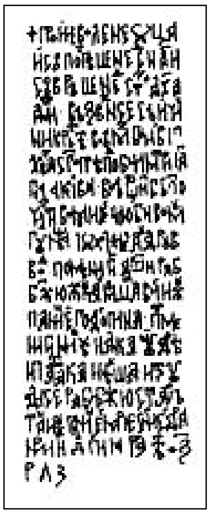
Bibliografie
Branişte, M., Diaconescu, I. – *Vechile cruci...,* în MO, 1964.
Menţiuni speciale
Crucea a fost transferată din Dealul Goleasca - Ştefăneşti.
Cunoscută sub numele „Crucea turcului Hasan”.

Ştefăneşti

1628 septembrie 1 – 1629 august 31

[7137]

Amplasament - În curtea Bisericii Ştefăneşti-Vale.
Tipologie - L s / p - A a VII 6.
Dimensiuni - 260 x 109 x 37 x 24,5 cm.
Ornamentică - Medalioane în torsadă sau din linii frânte bordând, în interior, cercuri. Motive astrale (stele).
Conservare - Casură lamelară a părţii superioare a coloanei; consolidare prin centură metalică; text erodat parţial.
Inscripţii - În limba slavonă. Literă excizată de 6 cm.

Cu vrearea Tatălui şi cu ajutorul Fiului şi cu săvârşirea Sfântului Duh, amin. Ridicatu-s-a această cinstită cruce întru ruga şi întru lauda sfintei preacuvioasei maicii noastre Paraschiva, în zilele binecinstitorului şi de Hs iubitorului, domnului nostru Ioan Alexandru voevod.

Pomeneşte, Doamne, sufletele robilor lui Dumnezeu: jupan Muşat vist(ier) şi jupaniţa sa, Dospina. Pomeneşte, Doamne: Mircea şi Anca, Udrea şi Parasca şi Neacşa. Şi s-au ostenit robii lui Dumnezeu: Stan vatah şi jupaniţa sa, Maria, fiul său, Dragomir, şi Dospina. Văleat 7137.

Bibliografie

Branişte, M., Diaconescu, I. – *Vechile cruci...,* în MO, 1964.

Menţiuni speciale

Crucea a fost strămutată în anul 1966, de pe uliţa Gorgoieşti în curtea bisericii ctitorite în 1627, de către jupan Muşat - comanditarul acestui monument.

1632 septembrie – 1654 aprilie 9

Amplasament - În faţa Căminului cultural Ştefăneşti.
Tipologie - L s / p - J a I 5.
Dimensiuni – 305 x 110 x 47 x 31 cm.
Ornamentică - Motive astrale (soarele şi luna antropomorfizate), stele radiale, tip 1; motive fitomorfe viticole.
Conservare - Fixată în cadru metalic; text erodat, refăcut cu ciment.
Inscripţii - Literă excizată de 6,7 cm.

Adec(ă) eu, robul lui Dum(ne)zeu, / Io Matei Băs(a)rabă voivod şi domn / Ţării Rumâneşti, văzând dumne me / plănsoare acestor să/rac(i) carii au vii în Dealul / Piteştilor că-i asu/priscu vinerăciarii de / nu le iau de în zeace) veadr(e)1, c/um au fost obiceiul cel din domni / bătrâni ce-i asprescu de le cer / mai multu, dumne me m-am m(i)l(o)st/ivit de am pus legături în «cestă sf(ă)ntă (cruce)» / cine va hi vinăceri în / dumne me ori în urma do/mni(ei) la alţi domni şi / «le va strica» ac(eas)tă tocmeală şi nu le va lua / de în zeace vead(re) l şi de vas, ban(i) 30 şi de ploc(on) ban(i) 12 şi de părpăr / bani 12, care va vende băsear(icii) «…»/ de va strica ace(a)st(ă) leg(ă)tur(ă) ace/la om să fie afurisit şi bl/estemat de vl(ădi)ca HS şi 300 / şi 18 ot(e)ţi ij vă Niche(ia) şi / «parte cu Iuda şi cu Arie într-un loc în vec(i)».

Bibliografie
General P.V. Năsturel – *Crucea - hrisov a lui Matei Basarab*, în „Albina”, an X, nr. 35, 1907.
Drăghiceanu, V. – *Comunicări*, în BCMI, 1911.
Branişte, M., Diaconescu, I. – *Vechile cruci*..., în MO, 1964.

Menţiuni speciale
Crucea a fost amplasată iniţial în Târgul Dealului.

Sec. XVII

Amplasament – Lângă şoseaua Piteşti - Bucureşti, în apropierea ramificaţiei spre Goleşti.
Tipologie - L s cpd / p - P I 5.
Dimensiuni – 163 x 109 x 48,5 x 29 cm.
Ornamentică - Chenar floral; amplă decoraţie vegetală în jurul medalionului central circular şi pe braţele transversale.
Conservare - Implantată în pavajul trotuarului, până la nivelul r. 3 al inscripţiei.
Inscripţii - Literă excizată de 7,5 cm.

† Întru numele Ta/tălui şi al Fiului / şi al Sf(ă)ntului D(u)h../

Menţiuni speciale
Momentul prezintă similitudini - sub raportul grafiei şi al dispunerii compartimentate a unui amplu registru decorativ - cu crucea din **1647** amplasată în Ţigăneşti.
Opera aparţine, neîndoielnic, aceluiaşi pisar (Părvul logofăt) şi, probabil, chiar perioadei de domnie a lui Matei Basarab.

1716 septembrie 1 – 1717 august 31

[7225]

Amplasament – Lângă Stadionul „Dacia”, spre vest.
Tipologie - L s / p - S VI 1.
Dimensiuni – 189 x 90 x 38 x 24 cm.
Ornamentică - Medalionul central conceput sub forma unui disc-floare.
Conservare - Casuri neregulate ale bordurii.
Inscripţii - Literă excizată de 5 cm.

Rădicatu-s-au această ci/nstit(ă) şi dumnezeias/că cruce întru cinstirea / s(f)ântului Nicolae. Ş/i s-au rădicat în zilel/e luminatului dom/in <!> a toat(ă) Ţara Rum(â)nească,/ Ioan, Ioan Alicsa(n)dru voi/vod. Şi s-au ostenit robu / lui Dumnezeu, Andreiaş/ log(ofăt) şi jup(ă)neasa dumni/lui, Ancuţa, fiind fecior lui Stănil Terchi <?>, vel căp/itan în Moldova care au / moşie Văleat 7225./ Pe latura sudică- ***la judeţul /Lăpuşnii i la / Mimorea şi / maica dumnea/lui, Aniţa, Şte/fan, Ilinca, M/ariia, Safta, Ni/colae, Tudoraş/co, Varvara.***

Bibliografie
Branişte, M., Diaconescu, I.– *Vechile cruci*..., în MO, 1964.

1730 ianuarie 1 – septembrie 3

[7239]

Amplasament - În curtea bisericii din Ştefăneşti –Vale.
Tipologie - L s / o - B b I o.
Dimensiuni – 110 x 56 x 26 x 15 cm.
Ornamentică - Stilizări vegetale între medalioanele de pe coloană.
Conservare - Casuri neregulate, profunde ale braţelor transversale şi ale părţii superioare a coloanei.
Inscripţii - Literă excizată de 4,5 cm.

Cu vrearea Ta/tălui şi cu a/jutorul Fi(ului), / s-au ridicatu / această sf(ănt)ă / cruce în zil/e(le) domn(ului) Ion / Neculae v(o)i/(v)od, cu oste/- Pe latura sudică- ***neala ro/bu lui D(u)/mnezău,/ monah Ş/tefan, / erodiia/con Barb(u).*** Pe extremitatea braţului sudic- ***Mar/in, Io/n.*** Pe latura nordică- ***Păras/ch(iv)a, Nea/cşa mon(ah)iea,/ El(ena), / Safta,/ Stanca,/ Neacş/a, Rad(u,a), / Neacşa, /«Neacşu, Badea, Leat 7239».*** Pe latura posterioară- ***Simion, Ion, Cherana, / Rad(u,a), Stoica, Zărnea, Ion.***

Bibliografie
Branişte, M., Diaconescu, I. – *Vechile cruci*..., în MO, 1964.

Menţiuni speciale
Crucea a fost transferată din Dealul Chilimenţilor, unde fusese ridicată de către călugării unui schit (acum, dispărut).
Nicolae Mavrocordat îşi încheie domnia la 3 septembrie 1730.
Textul dintre «…» a fost reprodus din sursa indicată.

Sec. XVIII

Amplasament - În grădina Fermei pomiviticole Valea Mare.
Tipologie - L s / p - B a I 1.
Dimensiuni – 140 x 74 x 33 x 27 cm.
Ornamentică - Butoni.
Conservare - Bună.
Inscripţii - Literă excizată de 5 cm.

† Cu vrea(rea) Ta/tălui şi ai /Filăului <!> ş(i) / Sfăntul/u(i) Du(h), ridic/ atu-s-au ac/eastă sfăntă / cruce. Vii:A(n)ghel,/ Ene, Stana, A/na, Gheorgh/ie, Părv(u), Anis/ia, Irin(a), Gheo/rghinia <!>, Stoi/an, Stroe/. M/orţi: Stan/ ereu, Vaşa <!> e/riţa, Stanca./ Pe latura nordică- ***Oana, Il(i)nca, / Io(a)na, Vas/a <!>, Aspra, Anc(a), / Il(i)e, Safta, / Radu, Gheo/rghie, Vas(i)l(i)c/a, Sta(n), Al/icsandru,/ Ma(t)ei, Gher/gh(i)na, Vlăd, / Saft/a, Ştefan.***

Bibliografie
Branişte, M., Diaconescu, I. – Vechile cruci..., în MO, 1964.

1 8 4 8

Amplasament - În curtea Bisericii Ştefăneşti-Vale.
Tipologie - L cs / o A a I o.
Dimensiuni – 106 x 43 x 23 x 16 cm.
Ornamentică - Torsadă simplă încadrând partea superioară a coloanei.
Conservare - Proces incipient de biocoroziune.
Inscripţii - Literă excizată de 4 cm.

Iona, Du/mitru, Mi/ra, Vasile, / Chiţa, M/arius, Ilie, / Ionu, / Draganu. Pe capitel- ***1848.***

ŞUICI

Atestare documentară
● Satul Şuici - 150l, septembrie 1.
Monumente memoriale
†- 1 7 3 6
†- 1 7 8 2
†- 1 8 4 4

1736 octombrie 8

[7245]

Amplasament - În cimitirul satului, la sud de biserică.
Tipologie - L s / p - R / U VII 1.
Dimensiuni – 208 x 90 x 40 x 24 cm.
Ornamentică - Motive astrale (medalion zimţat, împărţit în 4 sectoare egale de diametre perpendiculare terminate în trident; rozete neînscrise în cerc).
Conservare - Casuri ale bordurii; text complet erodat în centrul coloanei.
Inscripţii - Literă excizată de 6 cm.

† Cu vrearia Tată(lui) şi cu / ajutoriul Fiului şi cu / plinirea Sf(ă)ntului D(u)h, ră/dicatu-s-au această sfin/tă cruce în(t)ru cinstea S«fântului mucenic Gheorghe, din osteneala» «…»/ Leat 7245, o(cto)m(br)ie 8. / Stan, Sora, Ghina, Dobre, / Stan, Vasile, Nedelia. Pe extremitatea braţului transversal nordic- ***«Stoian sin Dumitru»***. Pe latura sudică- ***«Ancuţa».***

Bibliografie
Diaconescu, I. – *Reliefuri*..., în GB, 1969.
Menţiuni speciale
Textul dintre « » a fost reprodus din sursa citată.

1 7 8 2

Amplasament - În cimitirul satului, la sud de biserică.
Tipologie - L cpm / p - Ş 0.
Dimensiuni – 52 x 22 x 11 x 9,5 cm.
Conservare - Casuri neregulate ale coloanei.
Inscripţii - Literă excizată de 3 cm.

Pop/(a) P(â)rvul / ereu. / Pe latura estică- ***Le(a)t 1782.***

Bibliografie
Diaconescu, I. – Reliefuri..., în GB, 1969.

1844 ianuarie 23

Amplasament - Lângă zidul estic al împrejmuirii Bisericii Şuici.
Tipologie - L cs / p - C a I o.
Dimensiuni – 83 x 28 x 17 x 14,5 cm.
Conservare - Braţele transversale retezate spre extremităţi.
Inscripţii - Literă excizată de 5 cm.

Pomen/eşte, D(oa)m(ne), / Safta, C/osta(n)di/n, Pantaz(i),/ Costa(n)din. Pe latura nord-est- ***Iane, So/fica. / 1844, / ghenar, / 23.***

TOPOLOVENI

Atestare documentară
● Satul Topoloveni - 1421, iunie 19.
● Satul Ţigăneşti - 1579, iunie 9.

Monumente memoriale

†- 1643 - Ţigăneşti	†- 1712 - Topoloveni
†- 1661 - Topoloveni	†- 1714-1715 - Topoloveni
†- 1661-1662 – Topoloveni	†- 2/2 XVIII - Topoloveni
†- 1662 - Topoloveni	†- 1756 - Topoloveni

Topoloveni

1661 august 13

Amplasament - În curtea bisericii noi din Topoloveni.
Tipologie - L s / o - A b I 1.
Dimensiuni – 92 x 68 x 30 x 22 cm.
Ornamentică - Motive astrale (stele radiale, tip 4).
Conservare - Coloana retezată sub braţele transversale şi sub r. 4 al inscripţiei (partea inferioară - dispărută).
Inscripţii - În limba latină; literă excizată de 6 cm.

A(d) M(ajorem) D(ei) G(loriam) / In hono/re(m) o(m)nium / sanctorum / «Petru, Mar(...) et osana posuerunt anno Domini 1661 die 13 August, văleat 7170.»

Bibliografie
Răuţescu, I. – *Topoloveni*, monografie, 1939.
Menţiuni speciale
Transferată de la fântâna lui Marchidan. Partea superioară a coloanei şi braţele transversale prezintă o structură compoziţională cu sigle în chirilică, ceea ce presupune că, în atelierele pietrarilor, existau, executate, în această fază, cruci. Textul dintre « » a fost reprodus din sursa citată.

1661 septembrie 1 – 1662 august 31

[7170]

Amplasament - Sediul IAS Goleştii Badii.
Dimensiuni - 170 x 70 x 28 cm.
Inscripţii - Literă excizată.

Ridicatu-s-au această sfântă şi cinstită cruce în lauda preapodobnei Paraschivei, în zilele Io Grigorie vod(ă). Şi s-au trudit: Şerban vistierul, Stanciu, Neacşa, Zaharia, Oantea <!>, Barbul, Slamna <!> i Stan, «…», Radul, Negri, Cristea, Maria, Ion. Vă leat 7170.

Bibliografie
Diaconescu, I. – *Reliefuri…*, în GB, 1969. Textul a fost reprodus integral din sursa citată.

1662 august 15

[7170]

Amplasament - În curtea bisericii noi din Topoloveni.
Tipologie - L s / o - A a I 1.
Dimensiuni – 149 x 59 x 27 x 23 cm.
Ornamentică - Motive astrale (stele radiale, tip. 4).
Conservare - Bordură cu casuri superficiale.
Inscripţii - Literă excizată de 5 cm.

Rădicatu-s-au acea(s)tă / cinstită cruce / întru slava şi / cinstea Uspe/niei B(ogorodi)ţi. M(esiţa) / agvust 15. Tru/dis <!>: Vlaicu, Ili/na, Aldea, Ghi(or)ghi(n)a. / Leat 7170.

Bibliografie
Răuţescu, I. – *Topoloveni*, 1939.
Diaconescu, I. – *Materiale documentare*, în GB, 1965.

1 7 1 2

Amplasament - În curtea bisericii noi din Topoloveni.
Tipologie - L s / o S VI 1.
Dimensiuni – 109 x 61 x 25 x 19,5 cm.
Ornamentică - Motive astrale (medalion tip disc-floare).
Conservare - Text erodat.
Inscripţii - Literă excizată de 5 cm.

Cu vre(rea) Tatu/lui şi cu ajut/orul Fiului ş/i cu înde(m)narea / Sf(ă)ntului D(u)h, / rădicatu-si-(a)u / această sfănt/ă şi dumnezӑ«iască cruce» Pe latura estică- ***în zilele lu/minatului / domn Ion / Costandin v(oi)/vod Brăncov/ean. Şi s-au ne/voit robul lui / Dumnezău***, Pe latura vestică- ***Marin, Neac/şa, Manole, / Neacşa, Ghine/a, Manole, c/ănăd <!> era / leatul «1712».***

Bibliografie
Arhiva Parohiei Topoloveni. Textul dintre « » a fost reprodus din sursa citată.

1714 septembrie 1 – 1715 august 31

[7223]

Amplasament - La limita localităţii, pe şoseaua spre Piteşti.
Tipologie - L s / p - C b I 4.
Dimensiuni – 173 x 93 x 37 x 26 cm.
Ornamentică - Ornamente florale şi butoni, încadrând medalioanele de pe coloană.
Conservare - Bordura prezintă casuri superficiale.
Inscripţii - Literă excizată de 4,5 cm.

Cu vrearea Tatăl/ui şi cu ajutorul / Fiului şi c(u) îndemn/area D(u)hului Sfănt, răd/icatu-s-au această sfăntă / şi dumnezăiască cr/uce întru zilele pre(a)/luminatului domn / Ion Ştefan voivod Ca(n)taco/zino. Şi s-au rădicatu / întru hramul Uspenii / sfetii stăpănii Năs/căto(a)rei de Dumnezău / şi pururea Fecioarii Ma/ria de robu lui Dumnezeu/, Pe extremitatea braţului transversal sudic, în cartuş- ***Vasile***. Pe latura sudică- ***Stoica, Anca, Ba/dea, Ne(a)c/şa, Dumitra, / Ma(n)da, Mateiu, / Neagul, Stoica, Z/oia, Marga, Mar/iia, Voica, Radul, / (Mi)hăilă, Mateiu, / Anca, Costa(n)din, / Radul, Anca, Brat./ Leat 7223. / Stoica, Petra.***

1756 septembrie 25

[7265]

Amplasament - Sediul IAS Goleştii Badii.
Dimensiuni - 180 x 60 x 24 cm.
Inscripţii - Literă excizată.

(Cu voia Tată)lui şi cu puterea Duhului Sf(ă)nt, ridicatu-s-au această sf(ă)ntă cruce într(u) slava preacuvioasei noastre Paraschivi şi al sfinţilor voivoz(i), cu osteneala robului lui Dumnezău, Mihăilă i fiu(u)l să(u), Oancea, ca să aibă pomenire ei şi părinţii lor: Bucur, tatăl, A(n)ca, Stanca, Vişa i tot neamul lor în zilele Io Costandin Nicolae voivod. Sept. 25 dni v(ă)l(eat) 7265.

Bibliografie
Diaconescu, I.– *Reliefuri*…, în GB, 1969. Textul a fost reprodus integral din sursa citată.

2/2 XVIII

Amplasament - Lângă drumul spre Dobreşti.
Dimensiuni - 110 x 60 x 20 cm.
Inscripţii - Literă excizată.

Cu voia Tatălui şi cu ajutorul Fiiului şi cu îndemnarea Sf. Duh, ridicatu-s-au din temelie«…» jupaniţa Anghelina sin Arghir, Ana, Sanda, Safta, Stanciu iereu, Voi(cu), Du(mitra).

Bibliografie
Diaconescu I. - *Reliefuri*…, în GB, 1969.
Menţiuni speciale
Textul a fost reprodus integral din sursa citată.

Ţigăneşti

1643 iulie 27

[7155]

Amplasament - Cartier Ţigăneşti, la intersecţia drumurilor spre Priboieni cu Măciucari-Ciocârlani.
Tipologie - L s / p - P I 5.
Dimensiuni – 322 x 102 x 47 x 29 cm.
Ornamentică - Chenar floral; amplă decoraţie vegetală în jurul siglelor.

Conservare - Proces incipient de biocoroziune; casuri neregulate, superficiale ale bordurii.
Inscripţii - Literă excizată de 6 cm.

Întru numele / Tatălui şi al / Fiului şi al / D(u)hului Sf(ă)nt, / adec(ă) eu, robul lu Dum/nezeu, chir Necula, / log(ofăt) cu jup(ă)neas(a) mia, / Neacşa din Ţigăneşti, / rădicat-am aciastă cins(ti)tă / cruce în ci(n)stea mare/lui hram arhistratiga / Mihăilă i Gavrilă, / ispra(v)ni(ci) bes platni(ci) /, în zilele prea/bunului creştin / Io Matei voevod. / (P)i(s) az Părvul log(o)f(ăt). Iul(ie) 27, l(ea)t 7155. / G(lava) Ad(a)ma.

Bibliografie

Diaconescu, I. – *Materiale documentare*, în GB, 1965.

ŢIŢEŞTI

Atestare documentară
● Satul Valea Mânăstirii - 1506, septembrie 1.
Monumente memoriale
†- 1721 - Bucşeneşti-Lotaşi
†- 1850 - Valea Mănăstirii

Bucşeneşti - Lotaşi

1721 iunie 27

[7229]

Amplasament - Circa 250 m V de Biserica Bucşeneşti – Lotaşi.
Tipologie - L s / p S VI 1.
Dimensiuni – 135 x 63 x 18 x 20 cm.
Ornamentică - Motive astrale (soarele şi luna; disc-floare).
Conservare - Casuri superficiale ale bordurii.
Inscripţii - Literă excizată de 3,5 cm.

Cu vrearia T/atălui şi cu aju/toriu Fiului / şi cu a Sf(ă)ntului D(u)h, / rădicatu-s-au / această sf(ă)ntă cru/ce într(u) cinstea / preapodomni Pa/raschivi, în zi/le(le) lum(inatului) domn Io /Nicalae <!> voev(o)d / cu osteniala / dum(nealui) jupan Ia/cov i jup(ăni)ţa ego, Vişa, / ca s(ă) le fie lor / Pe latura nordică- ***de pome/nire şi a t/ot niamul lor. / Stanca, Voica, Andrei, / Anghel***

crucer, / Radul, Ned/elia, Ion, Ma/riia, Udria, / Floria, Ni/stor, R/adu, Dob/ra, Stan/ca, Ni/«…» Pe latura sudică- ***Pis Iero/tei erm(o)n(a)h /, Dobrot / pietrar /. M(e)s(i)ţa iun(ie) d(ni) 27. L(ea)t 72/29.***
Menţiuni speciale
Autori - Ierotei eromonah şi Dobrotă pietrar; se menţionează un crucer - Anghel.

Valea Mănăstirii

1850 noiembrie 18

Amplasament - În fostul cimitir, la 150 m vest de Mânăstirea Valea.
Tipologie - L c s / o - A a I o.
Dimensiuni – 120 x 52 x 27 x 22,5 cm.
Conservare - Bună.
Inscripţii - Literă excizată de 5 cm.

Filea, Chiva, / Gheorghe, V/asilie, Bic(olae)<!>, / Ana, Sta(n), Io/ana, Stan/ca, Mariia,/ Ioan, Ioan, / Tiţa cu t/ot neamul / lor. Noem/brie 18, 1850.

UNGHENI

Atestare documentară
● Satul Ungheni - 1471, ianuarie 25.
Monumente memoriale
†- 1814 - Humele
†- 1848 - Humele

Humele

1814

Amplasament - În cimitir, la circa 10 m est de biserică.
Tipologie - L cpm / o Ţ o.
Dimensiuni – 90 x 44 x 24 x 16 cm.
Conservare - Bună.
Inscripţii - Literă excizată de 4 cm.

Pomene/şte, D(oa)m/ne, pre / roaba T/a, Velica. / 1814.

1 8 4 8

Amplasament - În cimitir, la circa 15 m sud de biserică.
Tipologie - L cs / o - Ţ VI 1.
Dimensiuni – 80 x 36,5 x 16 x 9,5 cm.
Ornamentică - Motiv astral (soare antropomorfizat, tip 3).
Conservare - Bună.
Inscripţii - Literă incizată de 3 cm.

Aici să od/icneşte / robu / lui / Dumnezeu, / Ion. 1848.

VALEA IAŞULUI

Atestare documentară
● Satul Cerbureni – 1475, iunie 1.
Monumente memoriale
†- 1729-1730 – Cerbureni

Cerbureni

1729 septembrie 1 – 1730 august 31

[7238]

Amplasament – Circa 250 m de ramificaţia din şoseaua Curtea de Argeş- Albeşti a drumului spre Biserica Cerbureni.
Tipologie – L s/p – A b I 1.
Dimensiuni – 123 x 47 x 23 x 18 cm.
Conservare – Text acoperit, parţial, cu var.
Inscripţii – Literă excizată de 4 cm.

Ridicatu-s-au / această s(făn)tă c/ruce în (h)ram Prea/podobni Paras/chivei de robu / lui Dumnezău, po(p)a / Stan, Marica / sin ego, Stannca <!>, / Stana, Anca / sin eg(o), Ion necu/minecat, erei / gosp(oj)d(a) eg(o), ereiţa M(a)r/ia. Pe latura estică– ***Ion, Neac/şa. M(orţi): Vi/laia, Sanf(ira)<?>, / Dumi(t)ri, Mira, / Ion,***

erei/ţa Mariea, / erei David, ereiţa Oana <?>. Pe latura vestică– ***Proca, N/eacşu, / s(i)novi eg(o)./ Leat 72/38.***

VALEA MARE - PRAVĂŢ

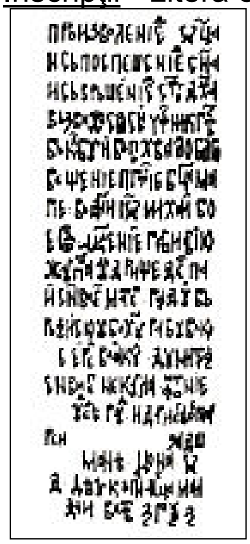
Atestare documentară
● Satul Nămăeşti - 1506, iulie 1.
Monumente memoriale
†- 1659 - Nămăeşti
†- 1663-1664 - Valea Mare
†- 1702-1703 - Nămăeşti
†- 1724-1725 - Nămăeşti
†- 1740-1741 - Valea Mare
†- 1755-1756 - Valea Mare
†- 1791-1792 - Nămăeşti
†- Sec. XVIII - Nămăeşti
†- ¼ XIX - Nămăeşti
†- 1812 - Nămăeşti
†- 1816-1817 - Nămăeşti

Nămăeşti

1659 mai 5

[7167]

Amplasament - Încastrată în peretele sudic al bisericii satului.
Tipologie - L s / o - F' b II / III 2.
Dimensiuni – 270 x 90 x 40 cm.
Ornamentică - Motive astrale (stele radiale, tip 4) excizate în interiorul medalioanelor.
Conservare - Casură neregulată a braţului transversal estic; text, parţial, erodat.
Inscripţii - Literă excizată de 8 cm.

Cu vrerea Tatălui şi cu ajutorul Fiului şi cu săvârşirea Sfântului Duh, ridicatu-s-a această cinstită cruce întru ruga şi întru slava Bunei Vestiri a prea sfintei Născătoarei de Dumnezeu, Maria, în zilele <lui> Io Mihail voevod, cu milostivirea robilor lui Dumnezeu, jupân Udrişte, Despa şi fiii lui, Matei, Radul. «S-a făcut aceasta de robul întru Hristos, laolaltă cu preotul meu», Vlaicul, Du(mi)tru şi fiii lui, Necula, Antonie, Udrea, Radu «pentru feciorii lui»: Dobra, Andrei,«…», Voica, Dumitra pentru sufletele < lui> Manea, Tona, Din, Deaucă. Scrisă în luna mai 5 zile, în anul 7167.

Inscripţie inelară slavonă- ***Începutul zilei mântuirei noastre şi a veşnicei taine, de către unul Fiul lui Dumnezeu, fiul Fecioarei.***

Bibliografie
General P.V. Năsturel – *Crucea de la Nămăeşti a lui Udrişte Năsturel*, în Albina, an X, nr. 35.
Menţiuni speciale
Amplasată iniţial „în linia satului, pe calea către schit”.
Textul dintre « » a fost reprodus din sursa citată.

1702 septembrie 1 – 1703 august 31

[7211]

Amplasament - În curtea bisericii satului Nămăeşti.
Tipologie - L s / o - Ş o.
Dimensiuni – 70 x 33 x 16 x 11 cm.
Conservare - Casuri neregulate, superficiale; text erodat.
Inscripţii - Literă excizată de 3,8 cm.

Pomene/şte, Do(a)m/ne, pre rob/u lui Du/mne(ze)u. Pe latura sudică- ***Ermo/nah / Ioni/chie.*** Pe extremitatea braţului transversal sudic- ***L(ea)t 7/211.***

1724 septembrie 1 – 1725 august 31

[7233]

Amplasament - Circa 250 m nord de şoseaua Braşov - Câmpulung, pe ramificaţia spre Nămăeşti.
Tipologie - L s / p - B b I 1.
Dimensiuni – 128 x 60 x 27 x 17 cm.
Conservare - Atacuri biocorozive; casuri superficiale; text erodat.
Inscripţii - Literă excizată de 4 cm.

Rădicatu-s-au ace/a(s)tă s(făn)tă cruci de r/borul <!> lui D(u)mnezeu, / Steapan, Ioana şi «…» / Duminic/a Mare, în zele(le) / luminlalu <!> D/(o)mnu Io Necula/e vo(e)vod, Stanciu, Ana, / Necula, Rada, Ie/remiia, Enache, D(ob)/ra, Ion, Dobra, M(a)riia. / Pe latura sudică- ***To(a)der, Oprea, / Ne(ac)şa, Mih/aiu, Neaga, M(a)/riia, Stoica, / Cărstina, C/oman, Sc«…», / Manea, Ili/na, Cărstea./ L(ea)t 7233.***

1791 septembrie 1 – 1792 august 31

[7300]

Amplasament - În curtea bisericii satului Nămăeşti.
Tipologie - L cs / o - A b I o.
Dimensiuni – 114 x 39 x 17 x 12 cm.
Conservare - Coloană retezată sub r. 6 al textului.
Inscripţii - Literă excizată de 3,5 cm.

Ridica/tu-s-au a/ceastă / sfănt(ă) / cr(u)ce în / în zili(le) p/rea feri/cit mit/r(o)p(o)lit(u)l / n(o)stru a / toată U(n)gră(v)la/hia. 7300. **Pe latura dreaptă** - ***rob / lu D/(u)mnez/ău, Nicula/e pre/«…».***

Sec. XVIII

Amplasament - În curtea bisericii satului Nămăeşti.
Tipologie - S / o - U o.
Dimensiuni - 66 x 17 x 11 x 7,5 cm.
Conservare - Casură neregulată în colţul stâng.
Inscripţii - Literă incizată de 7,5 cm.

Pomeani, / G(ospod)i: Radul.

¼ XIX

Amplasament - În curtea bisericii Nămăeşti.
Tipologie - L cs / o - Ş o.
Dimensiuni – 59 x 31 x 16 x 10 cm.
Conservare - Casuri neregulate ale braţelor.
Inscripţii - Literă excizată de 4,5 cm.

Pomeneşte, D(oa)mne: / Coma/n, Rad/u, Voi/ca, Ma/ria c/u tot «…»

Menţiuni speciale
Datată după grafie şi factură artistică.

1 8 1 2

Amplasament - În curtea bisericii satului Nămăeşti.
Tipologie - L cs / o - Ş o.
Dimensiuni – 78 x 28 x 14,5 x 9 cm.
Conservare - Casuri neregulate la capital şi pe coloană.
Inscripţii - Literă excizată de 4 cm.

Pomen/i, G(ospo)di:/ erei I/oan, B/uc(u)r, S/tanca, / Maria. Pe latura nordică- ***cu t/ot / neam/u lo/or <!>.1812.***

1816 septembrie 1 – 1817 august 31

[7325]

Amplasament - În curtea bisericii satului Nămăeşti.
Tipologie - L cpm / o Ş o.
Dimensiuni – 74 x 29 x 16 x 12 cm.
Conservare - Coloana retezată ; text erodat.
Inscripţii - Literă excizată de 4,2 cm.

Pomen(e)şte, D(oa)mne: / Stoica, / Ioana, C/oma(n), Mar/cu, Sta(n)/cu, Sta/n, Busi«…»,/«…»,/«…»,/ Ion, Ion. Pe extremitatea braţului transversal sudic– ***7325.***

Valea Mare - Pravăţ

1663 septembrie 1 – 1664 august 31

[7172]

Amplasament - Sud-vest de Mausoleul Mateiaş.
Tipologie - L s/o – A b I 1.
Dimensiuni - 105 x 55 x 22 x 20 cm.
Ornamentică - Motive astrale.
Conservare - Braţul superior retezat. Text erodat.
Inscripţii - Literă excizată de 5 cm.

Ridicatu-s-au / această cinsti/tă cruce pe / hramul Maicăi Pr(e)cisti(i). / Ploje/nie cistnii / rizi. Pomeani G(ospod)i:/ erei Voicul, Vi/şa,«…», Costandin. Pe latura stângă– ***7172.***

1740 septembrie 1 – 1741 august 31

[7249]

Amplasament - Circa 10 m nord-vest de Biserica Valea Mare-Pravăţ.
Tipologie - L s/o – F b I 1.
Dimensiuni - 99 x 58 x 25 x 18 cm.
Ornamentică - Motive florale şi astrale.
Conservare - Bună. Text îngropat.
Inscripţii - Literă excizată de 5 cm.

Ridicatu-s-au / această sfăntă / şi lumina/tă cruce într/u numele Tată/lui şi al Fiiulu/i şi a Sfăntu/(lui) «…» <Text îngropat>. Pe extremitatea sudică a braţului transversal – ***Leat 7249.***

1756 septembrie 1 – 1757 august 31

[7264]

Amplasament - În grădina lui I. Răuţă.
Tipologie - L cpd / p - A a I 1.
Dimensiuni – 142 x 52 x 25 x 20 cm.
Conservare - Braţul transversal vestic retezat la jumătatea medalionului.
Ornamentică - Motive astrale şi florale; sub capitel, o cruce de Malta înscrisă în cerc.
Inscripţii - Literă excizată de 4,5 cm.

Cu vrearea Tată/lui şi cu ajuto/rul Fiului ş(i) cu în/de(m)narea Duhul/ui Sf(ă)nt, ridicat/u-s-au această sfăn/tă cruce întru h/ramul sf(ăn)tului / Neculae, prin o/steneala: Stănca, /Măriia, Staicu, S/tan, Achi(m), Bucur / cu tot neamul. Pe latura estică– ***Măilat, / Vasi(li)ca, S/toica, Sa(n)hi/ra cu tot nea/mu, Mariia, / Ion, Neacşa, S/taicu, Ion / iş <!> cu n/eamul.*** Pe extremitatea braţului transversal sudic- ***Leat 7264.***

1835 noiembrie 8

Amplasament - Circa 15 m sud-est de Biserica Valea Mare-Pravăţ.
Tipologie - L cs/o – A a I o.
Dimensiuni - 179 x 90 x 38 x 28 cm.
Conservare - Bună.
Inscripţii - Literă excizată de 6,5 cm.

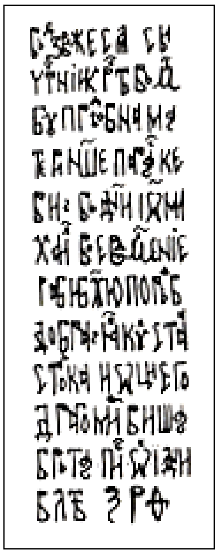
† Ridicat-s-au / această şi / dumnezeiască / cruce în hramul / sfinţilor mari/lor voevozi Mi/hail şi Gavriil, î/n zilele preaînăl/ţatului d(o)mn Ale/csandru Dimitri/e Ghica voevod şi a preaosfinţitului / mitropolit Consta/die <!>, prin osâr(dia)«…» robu lui / D(u)mnezeu, Moisi erei, / Nicolae ego, Mariia eri/(ţa), Bucur, Gheorghie, Ioan,/«…», Mariia eriţ/a, Bur<?>, Neacşa, Ion,/ Ana, Dobra, Floarea, / Mariia, Costandin,/ Stanca, Floarea, Stanca«…» <Text îngropat>. Pe latura sudică– ***Cu toată os/ârdiia şi os/teneala sfinţ/ii sale şi s-/au rădicat / la leat 1835 / noiemvrie 8.***

VLĂDEŞTI

Atestare documentară
● Satul Vlădeşti - 1437, august 23.
Monumente memoriale
†- 1600 - Vlădeşti
†- 1844 - Vlădeşti

1600 octombrie 10

[7109]

Amplasament - Circa 150 m nord de Primăria Vlădeşti.
Tipologie - L s / p - A b I 1.
Dimensiuni – 168 x 79 x 32 x 19,5 cm.
Ornamentică - Motive astrale (stele radiale, tip 4).
Conservare - Crustă de măcinare pe latura posterioară.
Inscripţii - Literă excizată de 6,5 cm.

Ridicatu-s-a această cinstită cruce întru ruga preacuvioasei maicii noastre Paraschevii, în zilele <lui> Io Mihail voevod, cu milostivirea robilor <lui> Dumnezeu, pomeneşte, Doamne: Dobra, Iancul, Stan, Stoica şi părinţii săi, Dragomir, Vişa, Brăta. Scrisă în octombrie 10 zile, în anul 7109.

1844

Amplasament - 5 m est de Biserica Vlădeşti.
Tipologie - L cpm / o - Ş o.
Dimensiuni – 74 x 32 x 16,5 x 12,5 cm.
Conservare - Bună.
Inscripţii - Literă incizată de 3 cm.

Odihne/şte Ele/na p(rez)vi/tiera./ 1844.

GLOSAR

Armaş mare sau **vel armaş** = dregător care supraveghea închisorile şi execuţiile.
Chir, s.m. (grecism) = domn, jupân.
Cocon, s.m. = fiu, fecior.
Clucer, s.m. = boier care avea atribuţia de a se ocupa cu aprovizionarea curţii domneşti.
Crucer, s.m. = meşter specializat în construirea bisericilor şi a crucilor (accepţie menţionată în DLRM).
Egumen, s.m. = stareţ.
Epistat, s.m. = 1. cel mai mic grad de ofiţer de poliţie; 2. administrator, intendent, logofăt, vechil.
Ereu, s.m. = preot.
Eriţa, s.f. = preoteasă.
Ierarh, s.m. = arhiereu (var. erarh).
Ierodiacon, s.m. = călugăr cu funcţie de diacon.
Ieromonah, s.m. = călugăr cu funcţie de preot (var. ermonah).
Ispravnic, s.m. = şef al administraţiei şi al poliţiei dintr-un judeţ; administrator, intendent.
Judeţ, s.m. = conducătorul unui judeţ sau oraş.
Jupan, s.m. = titlu dat în trecut boierilor români (mari dregători).
Jupaniţa, s.f. = titlu dat în trecut soţiei jupanului.
Jupân, s.m. = titlu de politeţe dat persoanelor care ocupau o anumită demnitate sau funcţie înaltă.
Jupâneasă, s.f. = soţia unui boier.
Logofăt, s.m. = titlu de mare demnitar în ierarhia boierilor români din timpul orânduirii feudale; 2. secretar, scriitor într-o cancelarie; 3. vătaf.
Monah, s.m. = călugăr.
Monahie, s.f. = călugăriţă.
Parpăr, = dare pe buţile de vin.
Pitar, s.m. = boier însărcinat cu aprovizionarea curţii domneşti şi a oştirii cu pâine.
Pârcălab, s.m. = comandant de cetate în evul mediu, apoi, primar; 2 - comandantul unei închisori; temnicer (var. părcălab).
Pârgar, s.m. = (În organizarea administrativă medievală) fiecare dintre cei 12 membri care compuneau sfatul administrativ al unui oraş.
Postelnic, s.m. = titlu onorific dat boierilor care nu aveau atribuţii speciale.
Prezviteră, s.f. = soţie de preot.
Pustnic, s.m. = călugăr.

Sluger, s.m. = dregător însărcinat cu aprovizionarea curţii domneşti şi a armatei (var. slugeariu).
Spătar, s.m. = înalt demnitar din curtea domnească care avea la început funcţia de a purta la festivităţi spada domnească, iar, mai târziu, pe aceea de şef al armatei şi al poliţiei.
Vameş, s.m. = dregător însărcinat cu controlul şi cu taxarea mărfurilor care trec prin vamă.
Vătaf, s.m. = logofăt; căpetenie de oşteni (var. vătah).
Vinăricer, s.m. = dregător însărcinat cu încasarea impozitului pe vii.
Vistier, s.m. = mare dregător care avea în sarcina sa administraţia financiară a ţării şi păstrarea visteriei statului.
Vlădică, s.m. = episcop, stăpânitor.
Vornic, s.m. = mare demnitar la curtea domnească însărcinat cu supravegherea curţii, cu conducerea treburilor interne, având şi atribuţii judecătoreşti.

GLOSAR DE CUVINTE SLAVE

az, pron. pers. = eu
biv vel = fost mare
blagocestiv, adj. = binecinstitor
blagoveştenie, s.f. = bunăvestire
Bogorodiţa, s.f. = Născătoare de Dumnezeu
Bog, s.m. = Dumnezeu
brat, s.m. = frate
ciado, s.n. = fiu, copil
ciudo, s.n. = minune
crăst, s.m. = cruce
dead, s.m. = bunic
dnă, **dni**, s.f. = zi, zile
dvere = uşi
ego, pron. pers. = lui, (al, a, ai, ale) lui
glava, s.f. = cap
gospod, s.m. = domn, stăpânitor
i, conj. = şi
ije, pron. rel. = cel
is pisah = am scris
leat, s.n. = an
meseţa, s.f. = lună
milosti, s.f. = milă
molienie, s.n. = rugăminte
nedealia, s.f. = duminică, săptămână
ot, prep. = din, de la, de

oteţ, s.m. = tată, părinte
Ovidenie, s.f. = Intrarea în biserică
poclon, s.m. = închinare, plocon, dar
pohvală = laudă
pomosti = ajutor
preapodobn, adj. = preacuvios, preacucernic
Prediteci, adj. = Înainte mergător
Preobrajenii, s.n. = Schimbarea la faţă
prisno, adv. = veşnic, pururea
proci, adv. = departe
proin = fost
sin, s.m. = fiu
sud = judeţ
sviatîi, s.m. = sfânt
Uspenie, s.n. = Adormirea
vă, prep. = în
Văsnesenie, s.n. = Înălţare
Văvidenie = Intrarea în biserică
vel, adj. = mare
za = pentru

Bibliografie

Negrescu, I. D. – *Limba slavă veche*, Bucureşti, 1961.

BIBLIOGRAFIE

Aldea, Gheorghe – *Sculptura ţărănească în piatră*, Bucureşti, 1969.
Alessandrescu, C. – *Dicţionar geografic al judeţului Muscel*, Bucureşti, 1893.
Aricescu, C. D. – *Istoria Câmpulungului*, 1855.
●●● – *Arta populară românescă*, Bucureşti, 1969.
Băjan, D.I. – *Crucea jurământului*, Câmpulung Muscel, 1929.
Bănăţeanu, T., Focşa M. – *Ornamentul în arta populară românească*, 1963.
Branişte, M., Diaconescu, I. – *Vechile cruci de piatră din cuprinsul şi vecinătatea oraşului Piteşti*, în MO, XVI, 1-2.
Brătulescu, V. – *Biserici din judeţul Argeş*, în BCMI, an XXVI, fasc. 75.
Brătulescu, V. – *Iniţiale şi monograme legate de semnul sfintei cruci*, în MO, an XVII, nr. 7-8, 1965.
Brătulescu, V. – *Inscripţii de curând descoperite*, în BCMI, 1940.
Cazacu, B. – *Pagini de limbă şi literatură română veche*, Bucureşti, 1964.
Coman, P. – *Cele mai vechi cruci ale Măţăului*, în BCMI, 1931.
Constantinescu, N. A. – *Dicţionar onomastic românesc*, Bucureşti, 1963.
Diaconescu, Ilie – *Materiale documentare*, în GB, 1965, nr. 5-6.
Diaconescu, Ilie – *Reliefuri şi inscripţii pe cruci de piatră feudale din nord-vestul Ungrovlahiei*, în GB, 1969, nr. 7-8.
●●● – *Dicţionarul limbii române moderne*, Bucureşti, 1958.
●●● – *Documente privind istoria României. B. Ţara Românească, sec. XIV-XVII*, Bucureşti, 1950.
●●● – *Documenta Romaniae Historica.B. Ţara Românească, I.(1247-1500), Bucureşti, 1966.*
Drăghiceanu, V. – *Comunicări*, în BCMI, an. IV, 1911.
Drăghiceanu, V. – *Comunicări (Budeasa - Argeş)*, în BCMI, XXI, 1927.
Drăghiceanu, V. – *Comunicări*, în BCMI, XXIV, 1931, fasc. 69.
Dumitrescu, Florica ş.a. – *Istoria limbii române*, Bucureşti, 1978.
Dunăre, Nicolae – *Ornamentica tradiţională comparată*, Bucureşti, 1979.
Eliade, Mircea – *Histoire des croyances et des idées religieuses*, 1978.
Eliade, Mircea – *Traité d'histoire des religions*, Paris, 1975.
Gheţie, I. – *Istoria limbii române literare*, Bucureşti, 1978.
Giurescu, C., Giurescu, D. – *Istoria românilor din cele mai vechi timpuri până astăzi*, Bucureşti, 1971.
Graur, Alexandru – *Nume de persoane*, Bucureşti, 1965.
Hurdubeţiu, I. ş.a. – *Câmpulung Muscel, ieri şi azi*, Câmpulung, 1974.
●●● – *Inscripţii medievale ale României*, I, Bucureşti, 1968.

Ionaşcu, I. – *Cronologia documentelor din Moldova şi Ţara Românescă*, în DIR, I, 1956.
Ionescu, Grigore – *Curtea de Argeş*, Bucureşti, 1940.
Ionescu, Petre – *Istoria veche şi nouă a comunei Domneşti*, 1941.
Iorga, Nicolae – *Inscripţii din bisericile României*, 2 vol. 1905, 1908.
Iorga, Nicolae – *Istoria industriilor la români,* Bucureşti, 1927.
Iorga, Nicolae – *Sate şi mănăstiri din România*, ed. II, Bucureşti, 1916.
Mihalcu, M. – *Conservarea obiectelor de artă şi a monumentelor istorice*, Bucureşti, 1970.
Mârţu, Flaminiu – *Un monument de cult necunoscut în ansamblul feudal al curţii de la Băjeşti*, în BOR, an XCIII.
Mutihac, V., Ionesi, L. – *Geologia României*, Bucureşti, 1974.
Năsturel, P.V. – *Crucea-hrisov a lui Matei Basarab şi Crucea de la Nămăeşti a lui Udrişte Năsturel*, în Albina, 1907, nr. 35.
Negrescu, I.D. – *Limba slavă veche*, Bucureşti, 1961.
Odobescu, Al. – *Opere*, vol. II, Bucureşti, 1967.
Petrescu, Paul – *Motive decorative celebre*, Bucureşti, 1971.
Petrescu, Paul – *O lume neştiută a culorilor*, în Arta plastică, nr. 1/1967.
Popescu, Vasile – *Biserica din Retevoieşti*, 1978.
Rădulescu-Codin, C. – *Muscelul nostru. Comuna Corbi şi locuitorii săi*, Câmpulung Muscel, 1922.
Răuţescu, I. – *Dragoslavele*, monografie, Câmpulung Muscel, 1937.
Răuţescu, I. – *Câmpulung Muscel*, monografie, 1943.
Răuţescu, I. – *Monografia satului Topoloveni*, 1939.
Rosetti, Al. – *Istoria limbii române*, Bucureşti, 1966.
Stahl, Henri – *Monografia unui sat*, ed. II, Bucureşti, 1939.
Stahl, H., Bogdan, D. – *Manual de paleografie slavo-română*, Bucureşti, 1936.
Stănescu, Petre – *Pietroşani-Argeş*, Bucureşti, 1974.
Stoica, Georgeta – *Arta populară, mijloc de comunicare*, în Museum, Goleşti, 1974.
Stoicescu, N. – *Bibliografia localităţilor şi monumentelor feudale din România – I. Ţara Românească*, Bucureşti, 1970.
Stoicescu, N. – *Dicţionar al marilor dregători din Ţara Românească şi Moldova – sec. XIV - XVII*, Bucureşti, 1971.
Udrescu, D. – *Glosar regional Argeş*, Bucureşti, 1967.
Vătăşianu, V. – *Istoria artei feudale din ţările române*, I., Bucureşti, 1959.
Vârtosu, Emil – *Paleografia româno–chirilică*, Bucureşti, 1968.

INDICE DE AUTORI

SAVA, meşter – Borleşti (1660).
STAICO, meşter – Stoeneşti (1593 - 1601).
STAICU, meşter – Câmpulung Muscel (1756).
STANCIU, meşter – Cândeşti (1723).
STOICA, grămătic – Câmpulung Muscel (1661).
STOICA, popă, pisar – Mioveni (1731).
STROE, pisar – Călineşti (1758).

-T-

TATOMIR, pisar – Câmpulung Muscel (1596).
TOADER, meşter – Apa Sărată (1660).

-V-

VLAD, popă, pisar – Câmpulung Muscel (1576).
VLADUL DE BÃJEŞTI, popă, pisar – Budeasa (1647).

INDICE CRONOLOGIC

- 1 5 4 6 – **Mihăeşti**
- 1 5 7 6 – **Câmpulung Muscel**
- 1 5 8 4 – **Brăduleţ**
- 1 5 8 4 – **Sălătrucu**
- 1 5 9 2 – **Cetăţeni**
- 1593-1601 – **Câmpulung Muscel**
- 1593-1601 – **Câmpulung Muscel**
- 1593-1601 – **Rădeşti**
- 1593-1601 – **Stoeneşti**
- 1596-1597 **– Câmpulung Muscel**
- 1 5 9 7 – **Goleşti**
- 1 6 0 0 – **Vlădeşti**
- 1602-1610 – **Berevoieşti**
- 1613-1614 – **Rucăr**
- 1 6 1 5 – **Câmpulung Muscel**
- 1621-1622 – **Stoeneşti**
- 1 6 2 4 – **Cetăţeni**
- 1628-1629 – **Ştefăneşti**
- 1632-1633 – **Rucăr**
- 1632-1654 – **Câmpulung Muscel**
- 1632-1654 – **Ciupa Mavrodolu**
- 1632-1654 – **Dragoslavele**
- 1632-1654 – **Lăzăreşti**
- 1632-1654 – **Ştefăneşti**
- 1 6 3 6 – **Câmpulung Muscel**
- 1 6 4 2 – **Dragoslavele**
- 1 6 4 2 – **Bârlogu**
- 1 6 4 3 – **Ţigăneşti**
- 1646-1647 – **Lipia**
- 1 6 4 7 – **Budeasa Mare**
- 1 6 4 7 – **Lăicăi**
- 1647-1648 – **Colibaşi**
- 1655-1656 – **Câmpulung Muscel**
- 1 6 5 6 – **Boteni**
- 1 6 5 7 – **Câmpulung Muscel**
- 1 6 5 9 – **Nămăeşti**
- 1659-1660 – **Borleşti**
- 1 6 6 0 – **Apa Sărată**
- 1660-1661 – **Albeşti**
- 1660-1661 – **Cârstieni**
- 1660-1661 – **Cetăţenii din Deal**

- 1660-1661 − **Apa Sărată**
- 1660-1664; 1672-1673 − **Berevoieşti**
- 1660-1664; 1672-1673 − **Apa Sărată**
- 1660-1664; 1672-1673 – **Poenărei**
- 1660-1664; 1672-1673 – **Poenărei**
- 1 6 6 1 − **Apa Sărată**
- 1 6 6 1 − **Topoloveni**
- 1661-1662 − **Câmpulung Muscel**
- 1661-1662 − **Curtea de Argeş**
- 1661-1662 − **Topoloveni**
- 1 6 6 2 − **Băjeşti**
- 1 6 6 2 − **Câmpulung Muscel**
- 1 6 6 2 − **Godeni**
- 1 6 6 2 − **Topoloveni**
- 1 6 6 2 − **Văleni-Podgoria**
- 1 6 6 2 − **Vrăneşti**
- 1662-1663 − **Vrăneşti**
- 1663-1664 − **Valea Mare-Pravăţ**
- 1663-1664 − **Văleni-Podgoria**
- 1 6 6 4 − **Apa Sărată**
- 1664-1665 − **Câmpulung Muscel**
- 1664-1665 − **Dragoslavele**
- 1664-1669 − **Berevoieşti**
- 1664-1669 − **Câmpulung Muscel**
- 1 6 6 5 − **Goleşti**
- 1666-1667 − **Văleni-Podgoria**
- 1 6 6 7 − **Câmpulung Muscel**
- 1 6 6 7 − **Miceşti**
- 1667-1668 − **Godeni**
- 1669-1672 − **Rucăr**
- 1670-1671 − **Rucăr**
- 1673-1678 − **Văleni-Podgoria**
- 1673-1674 − **Rucăr**
- 1 6 7 4 − **Câmpulung Muscel**
- 1 6 7 5 − **Dragoslavele**
- 1675-1676 − **Budeasa Mare**
- 1 6 7 6 − **Colibaşi**
- 1678-1688 − **Câmpulung Muscel**
- 1678-1688 − **Rucăr**
- 1684-1685 − **Apa Sărată**
- 1688-1714 − **Câmpulung Muscel**
- 1688-1714 − **Ciocanu**
- 1688-1714 − **Măţău**
- 1691-1692 − **Călineşti-Vale**
- 1691-1692 − **Podu Dâmboviţei**
- 1 6 9 2 − **Dragoslavele**

- 1 6 9 4 − **Albeştii de Argeş**
- 1 6 9 7 − **Câmpulung Muscel**
- 1 6 9 9 − **Câmpulung Muscel**
- 1699-1700 − **Corbi**
- Sec. XVII − **Beleţi**
- Sec. XVII **–Căpăţâneni**
- Sec. XVII − **Câmpulung Muscel**
- Sec. XVII − **Câmpulung Muscel**
- Sec. XVII – **Godeni**
- Sec. XVII − **Gruiu**
- Sec. XVII – **Piteşti**
- Sec. XVII – **Retevoieşti**
- Sec. XVII − **Rucăr**
- Sec. XVII − **Rucăr**
- Sec. XVII − **Stăneşti**
- Sec. XVII − **Ştefăneşti**
- Sec. XVII-XVIII − **Bogaţi**
- Sec. XVII-XVIII − **Curtea de Argeş**
- Sec. XVII-XVIII − **Curtea de Argeş**
- Sec. XVII-XVIII − **Mihăeşti**
- Sec. XVII-XVIII − **Schitu Goleşti**
- Sec. XVII-XVIII − **Văleni-Podgoria**
- 1702-1703 − **Nămăeşti**
- 1703-1704 − **Moşteni**
- 1 7 0 4 − **Cândeşti**
- 1 7 0 7 − **Negreşti**
- 1709-1710 − **Podu Dâmboviţei**
- 1709-1710 − **Rucăr**
- 1710-1711 − **Podu Dâmboviţei**
- 1 7 1 1 − **Berevoieşti**
- 1 7 1 1 − **Podu Dâmboviţei**
- 1711-1712 − **Călineşti-Vale**
- 1711-1712 − **Câmpulung Muscel**
- 1711-1712 − **Ciocăneşti**
- 1 7 1 2 − **Topoloveni**
- 1712-1713 − **Ciocăneşti**
- 1 7 1 4 − **Deagu de Sus**
- 1 7 1 4 − **Muşăteşti**
- 1714-1715 − **Mihăeşti**
- 1714-1715 − **Piteşti**
- 1714-1715 − **Topoloveni**
- 1 7 1 5 − **Dâmbovicioara**
- 1 7 1 5 − **Văleni-Podgoria**
- 1715-1716; 1719-1730 − **Berevoieşti**
- 1715-1716; 1719-1730 − **Lăicăi**
- 1715-1716; 1719-1730 − **Lăicăi**

- 1 7 1 6 − **Dragoslavele**
- 1716-1717 − **Domneşti**
- 1716-1717 − **Ştefăneşti**
- 1717-1718 − **Câmpulung Muscel**
- 1718-1719 − **Zărneşti**
- 1718-1719 − **Zărneşti**
- 1719-1720 − **Beleţi**
- 1719-1720 − **Câmpulung Muscel**
- 1719-1720 − **Dragoslavele**
- 1719-1720 − **Miceşti**
- 1719-1720 − **Văleni-Podgoria**
- 1720-1721 − **Câmpulung Muscel**
- 1 7 2 1 − **Bucşeneşti-Lotaşi**
- 1 7 2 1 − **Coceneşti**
- 1721-1722 − **Albeşti**
- 1 7 2 2 − **Goleşti**
- 1 7 2 2 − **Piteşti**
- 1722-1723 − **Rucăr**
- 1 7 2 3 − **Dragoslavele**
- 1723-1724 − **Cândeşti**
- 1723-1724 − **Ciocăneşti**
- 1723-1724 − **Domneşti**
- 1723-1724 − **Dragoslavele**
- 1 7 2 4 − **Câmpulung Muscel**
- 1724-1725 − **Jugur**
- 1724-1725 − **Nămăeşti**
- 1724-1725 − **Stăneşti**
- 1 7 2 6 − **Gorganu**
- 1726-1727 − **Bădeni**
- 1 7 2 7 − **Văleni-Podgoria**
- 1727-1728 − **Chilii**
- 1729-1730 − **Cerbureni**
- 1729-1730 − **Nucşoara**
- 1729-1730 – **Retevoieşti**
- 1 7 3 0 − **Ştefăneşti**
- 1730-1731 **– Berevoieşti**
- 1730...1763 − **Mioveni**
- 1731-1732 − **Urluieni**
- 1733-1734 − **Cornăţel**
- 1 7 3 4 − **Urluieşti**
- 1 7 3 5 − **Rucăr**
- 1 7 3 6 − **Şuici**
- 1736-1737 − **Cetăţeni**
- 1739-1740 − **Jupâneşti**
- 1739-1740 − **Jupâneşti**
- 1740-1741 − **Enculeşti**

- 1740-1741 − **Retevoieşti**
- 1740-1741 − **Valea Mare-Pravăţ**
- 1 7 4 1 − **Moşoaia**
- 1743-1744 − **Berevoieşti**
- 1 7 4 5 − **Râncăciov**
- 1 7 4 6 − **Glâmbocata**
- 1 7 4 7 − **Boteni**
- 1747-1748 − **Lucieni**
- 1748-1749 − **Măţău**
- 1750-1751 − **Prosia**
- 1751-1752 − **Măţău**
- 1752-1753 − **Câmpulung Muscel**
- 1755-1756 – **Domneşti**
- 1755-1756 − **Stroeşti**
- 1755-1756 − **Valea Mare-Pravăţ**
- 1 7 5 6 − **Topoloveni**
- 1756-1757 − **Câmpulung Muscel**
- 1756-1757 − **Domneşti**
- 1 7 5 7 – **Berevoieşti**
- 1 7 5 7 − **Hulubeşti**
- 1757-1758 − **Goleşti**
- 1758-1759 − **Ciocăneşti**
- 1758-1759 − **Godeni**
- 1758-1759 − **Goleşti**
- 1759-1760 − **Gorganu**
- 1759-1760 − **Nucşoara**
- 1760-1761 − **Vrăneşti**
- 1 7 6 1 − **Stâlpeni**
- 1 7 6 6 − **Corbeni**
- 1766-1767 − **Hulubeşti**
- 1766-1767 − **Podu Dâmboviţei**
- 1771-1772 − **Dârmăneşti**
- 1771-1772 − **Leordeni**
- 1774-1775 − **Măţău**
- 1775-1776 − **Poenărei**
- 1779-1780 − **Cetăţenii din Deal**
- 1 7 8 0 − **Piteşti**
- 1780-1781 − **Berevoieşti**
- 1 7 8 1 − **Stăneşti**
- 1781-1782 − **Costeşti-Vâlsan**
- 1 7 8 2 – **Şuici**
- 1782-1783 − **Bughea de Sus**
- 1 7 8 3 − **Albeşti**
- 1785-1786 − **Stăneşti**
- 1785-1786 − **Stăneşti**
- 1 7 8 7 − **Berevoieşti**

- 1 7 8 7 − **Stăneşti**
- 1788-1789 − **Brădet**
- 1788-1789 − **Mălureni**
- 1789-1790 − **Corbi**
- 1 7 9 0 − **Câmpulung Muscel**
- 1790-1791 − **Poenărei**
- 1 7 9 1 − **Bădeni**
- 1 7 9 1 – **Stăneşti**
- 1791-1792 − **Ceauşeşti**
- 1791-1792 − **Nămăeşti**
- 1795-1796 − **Retevoieşti**
- 1796-1797 − **Curtea de Argeş**
- Sec. XVIII − **Albeşti**
- Sec. XVIII − **Aninoasa**
- Sec. XVIII − **Bălileşti**
- Sec. XVIII − **Berevoieşti**
- Sec. XVIII − **Călineşti-Vale**
- Sec. XVIII − **Câmpulung Muscel**
- Sec. XVIII − **Câmpulung Muscel**
- Sec. XVIII − **Câmpulung Muscel**
- Sec. XVIII − **Câmpulung Muscel**
- Sec. XVIII − **Drăghiceşti**
- Sec. XVIII − **Gorganu**
- Sec. XVIII **– Grui**
- Sec. XVIII − **Nămăeşti**
- Sec. XVIII − **Piteşti**
- Sec. XVIII − **Poenărei**
- Sec. XVIII − **Sălătrucu**
- Sec. XVIII − **Ştefăneşti**
- 2/2 XVIII − **Topoloveni**
- 1 8 0 2 − **Stăneşti**
- 1802-1803 − **Bascov**
- 1802-1803 − **Măţău**
- 1 8 0 3 − **Domneşti**
- 1 8 0 4 − **Corbşori**
- 1806-1807 − **Leiceşti**
- 1 8 0 7 − **Galeşu**
- 1 8 1 0 − **Valea Nandrii**
- 1810-1811 − **Stăneşti**
- 1 8 1 2 − **Nămăeşti**
- 1 8 1 3 − **Stăneşti**
- 1813-1814 **– Piteşti**
- 1 8 1 4 − **Humele**
- 1 8 1 4 − **Oarja**
- 1815-1816 − **Ciocanu**
- 1816-1817 − **Nămăeşti**

- 1 8 1 8 − **Poenarii de Muscel**
- 1819-1820 − **Albeşti**
- 1 8 2 0 − **Stăneşti**
- 1 8 2 0 − **Vâlsăneşti**
- 1 8 2 1 − **Domneşti**
- 1821-1822 − **Stăneşti**
- 1821-1822 − **Popeşti**
- 1823-1824 − **Poenărei**
- 1 8 2 4 − **Hârseşti**
- ¼ XIX − **Apa Sărată**
- ¼ XIX − **Bădeşti**
- ¼ XIX − **Bughea de Jos**
- ¼ XIX − **Bughea de Jos**
- ¼ XIX − **Câmpulung Muscel**
- ¼ XIX − **Cândeşti**
- ¼ XIX − **Cândeşti**
- ¼ XIX − **Costeşti**
- ¼ XIX − **Dobreşti**
- ¼ XIX − **Jugur**
- ¼ XIX − **Nămăeşti**
- ¼ XIX − **Poenarii de Muscel**
- ¼ XIX − **Poenarii de Muscel**
- ¼ XIX − **Poenarii de Muscel**
- ¼ XIX − **Poenărei**
- ¼ XIX − **Poenărei**
- ¼ XIX − **Poenărei**
- ¼ XIX − **Racoviţa**
- ¼ XIX − **Rucăr**
- ¼ XIX − **Stăneşti**
- ¼ XIX − **Stoeneşti**
- ¼ XIX − **Valea Nandrii**
- ¼ XIX − **Voroveni**
- 1826-1827 − **Drăghiceşti**
- 1 8 2 8 − **Berevoieşti**
- 1 8 2 8 − **Budeasa Mare**
- 1 8 2 8 − **Câmpulung Muscel**
- 1 8 2 8 − **Jupâneşti**
- 1 8 2 8 − **Recea**
- 1 8 2 8 − **Rucăr**
- 1 8 2 8 − **Stăneşti**
- 1 8 2 9 − **Recea**
- 1 8 3 1 − **Bârzeşti**
- 1 8 3 1 − **Stăneşti**
- 1 8 3 1 − **Suslăneşti**
- 1831-1832 − **Stăneşti**
- 1 8 3 2 − **Piteşti**

● 1 8 3 4 − **Glavacioc**
● 1 8 3 5 − **Măţău**
● 1 8 3 5 − **Valea Mare-Pravăţ**
● 1 8 3 6 − **Făgetu (fost Vieroşi)**
● 1 8 3 7 − **Călineşti-Vale**
● 1 8 3 7 − **Măţău**
● 1 8 3 8 − **Corbi**
● 1 8 3 9 − **Mlăci**
● 1 8 4 0 − **Aninoasa**
● 1 8 4 1 − **Lereni**
● 1 8 4 2 − **Boteni**
● 1 8 4 2 − **Curtea de Argeş**
● 1842-1843 − **Hârtieşti**
● 1 8 4 4 − **Bădeni**
● 1 8 4 4 − **Recea**
● 1 8 4 4 − **Şuici**
● 1 8 4 4 − **Vlădeşti**
● 1 8 4 5 − **Câmpulung Muscel**
● 1 8 4 6 − **Măţău**
● 1 8 4 6 **– Vulpeşti**
● 1 8 4 7 − **Glavacioc**
● 1 8 4 8 − **Apa Sărată**
● 1 8 4 8 − **Humele**
● 1 8 4 8 − **Mârţeşti**
● 1 8 4 8 − **Moşteni**
● 1 8 4 8 − **Rădeşti**
● 1 8 4 8 − **Ştefăneşti**
● 1 8 4 9 − **Gorganu**
● 1 8 4 9 − **Mihăeşti**
● 1 8 5 0 − **Câmpulung Muscel**
● 1 8 5 0 − **Coceneşti**
● 1 8 5 0 − **Costeşti**
● 1 8 5 0 − **Valea Mânăstirii**
● 1 8 5 2 − **Curtea de Argeş (2)**
● 1 8 6 3 − **Bucov**
● 1 8 6 5 − **Câmpulung Muscel**
● 1 8 6 6 − **Pădureţi**
● 1 8 6 8 − **Câmpulung Muscel**
● 1 8 6 8 − **Berevoieşti**

MORFOLOGIA MONUMENTELOR MEMORIALE

– TIPOLOGIA CRUCILOR DE PIATRĂ –

Stela (stâlp)
[1723-1724] – Dragoslavele

Cruce „pristolnic”
[1821] – Popeşti

Cruce latină, tip A a I 1
[1678-1688] – Câmpulung Muscel

CAPITELURILE
CRUCILOR DE PIATRĂ

Cruce din Retevoieşti
[1740-1741]

Cruce din Corbeni
[1766)]

Cruce din Dealul Naca
Dragoslavele [1675]

Stâlp din Berevoieşti
[1868]

-

MEDALIOANELE
CRUCILOR DE PIATRĂ

Crucea pârgarilor
Câmpulung Muscel [1790]

Crucea lui Constantin Brâncoveanu
Podu Dâmboviţei [1711]

Crucea lui Matei Basarab
Dragoslavele [1642]

Crucea jupanului Arsenie
Budeasa [1647]

AUTORI
AI CRUCILOR DE PIATRĂ

Pis popa Vladul de Băjeşti
Budeasa Mare [7156]

Pis Ierotei ermonah, Dobrotă pietrar
Bucşeneşti-Lotaşi [7229]

Pis az Hristodor zug(rav)
Lăicăi [7155]

MONUMENTE MEMORIALE „MONUMENTALE"

Crucea jurământului [1674]

Crucea pârgarilor [1790]

Crucea jurământului [1674]
încastrată în casa arh. Berechet din Câmpulung Muscel

Crucea lui Matei Basarab
Dragoslavele [1642]

Crucea jupanului Nicola Pătru
Gorganu - Călineşti [1726]

Crucea logofătului Necula
Ţigăneşti [1643]

Cruce din Leordeni
[1771-1772]

Crucea jupanului Muşat
Ştefăneşti-Vale [1628-1629]

CRUCI ÎN LIMBA SLAVONĂ

Crucea logofătului Udrişte Năsturel
Nămăeşti [1659]

Cruce din Câmpulung Muscel
[1664-1669]

Cruce din Câmpulung Muscel [1632-1654]

Cruce din Brădulet [1584]

HRISOAVE ÎN PIATRĂ

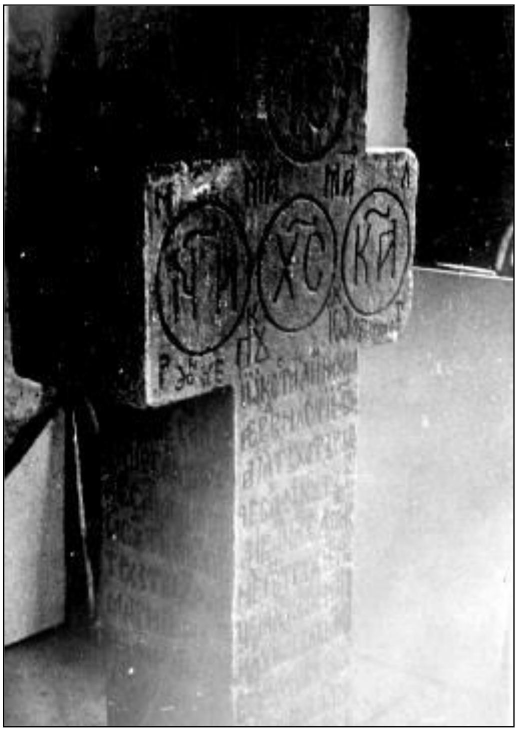
Crucea de la Podu Dâmboviţei
Dâmbovicioara [1710-1711]

Crucea lui Matei Basarab
Ştefăneşti [1632-1654]

Crucea de la Schitul Lacu Negru
Călineşti [1760-1761]

Crucea din Biserica Piscul Moşului
Moşoaia [1740-1741]

MONUMENTE MEMORIALE DIN ALBESTII DE MUSCEL

ACASĂ LA PIETRARI...

Cruce amplasată
în imediata apropiere a carierii.

Cruce din izlazul Cândeştilor [1723-1724].

Cruce din sec. XVIII la răscrucea drumurilor din Dealul Măţăoanu.

MONUMENTE ÎN LAPIDARIUMUL MUZEULUI GOLESTI

Cruce în limba slavonă [1597]

„Crucea albă" [1757-1758]

Cruce [1722]

Cruce cu inscripţii slavone [1665]
amplasată în parcul Goleştilor

CRUCI EXECUTATE ÎN CENTRUL DE PIETRARI JIBLEA

Crucea din Sălătrucu [sec. XVIII]

Crucea din Şuici [1736]

DEPISTARE - CONSERVARE - RESTAURARE

Crucea lui Lupu Vameşul din Dragoslavele acoperită de anrocamentul refugiului stradal

Dezgroparea crucii [1729- 1730] din Nucşoara

Cruce din Cornăţel [1733-1734]

„Crucea lui Hassan” în curs de restaurare în lapidariumul Muzeului Goleşti.

PIESE EPIGRAFICE DE EXCEPTIE DEPISTATE ÎN CURSUL CERCETÃRII – INCLUSE PE LISTA MONUMENTELOR MEMORIALE

Cruce din Godeni [1662].

Cruce din Godeni [1667-1668]

).

Cruce Hulubeşti-Bughea de Jos
[1766-1767]

Cruce în limba slavonă din Colibaşi
[1647-1648]

SCULPTURA ÎN PIATRĂ DIN JUDEŢUL ARGEŞ - OCUPAŢIE STRĂVECHE, MEREU ÎNTINERITĂ

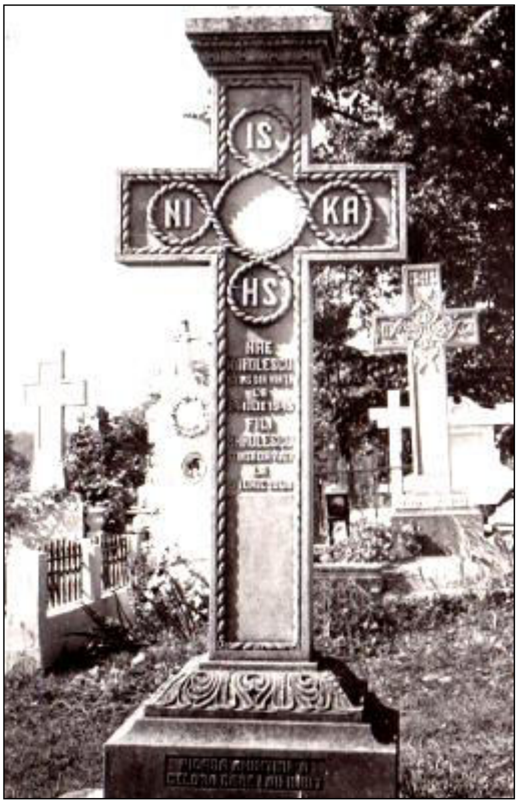

Renumiţii cioplitori în piatră din Albeştii Muscelului.
Atelierul, uneltele şi unele dintre creaţiile lor artistice....

SPRE
DE STAT
A
INCENDIU
DIN

NI
CA
HS
MIHALCEA

IS
NI
KA
HS

FAMILIA
NICOLESCU

ADDENDA

REPERTORIUL
MONUMENTELOR MEMORIALE
DIN JUDEŢUL ARGEŞ

CRUCI DE PIATRÁ

IN HOC SIGNO,VINCES !

O CARTE PENTRU ETERNITATE

Axată pe binomul fundamental: «cruce – piatră», crucea semnificând spiritualitatea şi eternitatea celestă, iar piatra – materialitatea şi, implicit, eternitatea terestră.

Neobicinuitu lucru iaste şi la oamenii cei înţelepţi aceste mici encomioane, după cumu iaste această izvodire, a le arăta dulceaţa cărţii aceştiia, cu lămuritoare înnainte cuvântare aleşilor şi, spre citirea ei cu osârdie, a-i îndemna… Pentru aceia, şi eu nu facu înnainte lungă vorovire la aciastă carte ce să chiamă CRUCI DĂ PIATRĂ adunate cu neostoită trudă dă noi dă pă tot ţânutu Argeşiului şi al Muşcelului, ci numai arăt pricina facerii ei…

Precum nu iaste nici un lucru din cele ce sânt nici mai dă cinste, nici mai dă obşte decât lumina soarelui, tot aşa nici altă carte va fi mai trebuincioasă sau mai dă folos obştii ca aciasta, căci – aşa cum glăsuieşte una dântre aceste însemne în piatră ale vremurilor dă mult apuse: „Crucea e păzitoare a toată lumea, crucea e a besearicilor podoabă, crucea e a împăraţilor întărire, crucea e a credincioşilor întemeiere, crucea e a îngerilor slavă şi a diavolilor rană”…

Dară, însă, crucile dă piatră ajuns-au o ispită pentru cei făr' de credinţă, făr' de nici o cruce, făr' de nici un Dumnezeu, în umblarea lor necugetată spre câştig bănesc, dezrădăcinându-le din locul unde le-au împlântat cu credinţă bunii şi străbunii, jupuindu-le de literele vechi pe care nu le înţeleg cu minţile lor firave, ştergându-le cu dalta poftei lor netrebnice de înavuţire, spre a le vinde, apoi, ca fiind de ei lucrate, pe arginţii ispititori ai lăcomiei, unor neştiutori ai păcatului săvărşit… De-asta, noi le-am scrisu aci, spre a le face cunoscute oamenilor trăitori de-acmu în veci, ca să le înconjure cu cinstea cuvenită spre a nu lăsa netrebnicii să le strice rostul lor prin vremuri…

Au, dară, crucile dă piatră glasul lor temeinic de veşnicie: vorovesc dă pământuri moştenite şi dă unde până unde să întind ele; dă căi dăschise oamenilor între locurile lor dă trăire; dă drepturi date, din domn în domn, spre păstrare netulburată dă urmaşi; dă poduri dă piatră; dă jurăminte dă credinţă în folosul obştii; dă multe trebuincioase lucruri care s-au şters dă mult din minţile oamenilor aceştiia; vorovesc până şi de un turc creştinat, un anume Hasan…

Dară noi nu vă vom dăzvălui totu ce iaste scris, în ele, dăcât prin această carte a noastră, spre a vă îndemna a o ceti, din scoarţă în scoarţă, cu râvnă neştirbită, ca fiind prea folositoare cugetului nostru creştinesc.

Tipăritu-s-au, aşadar, această dă mult trebuincioasă carte, cum nu iaste alta asemenea ei în tot ţânutu cât trăieşte rumânimea, cu cheltuiala Sfintei Episcopii a Argeşului şi, mai vârtos, a prealuminatului diriguitor al Societăţii Comerciale IATSA SA Piteşti, prea vrednicul dă laudă, chir **Constantin Nicolescu**, fost ocârmuitor al ţinutului Argeşiului, cu ajutoriul altei Societăţi ce să

chiamă BRIO, tipăritu-s-au, aşadar, cu strădania meşterilor tipografi: **Bobocel**, **Boboc** şi alţii asemenea lor, cum putură, nu cum vrură, în tiparniţa pe care o gospodăreşte cu bună ştiinţă, vel inginiarul **Mircea Drăghici**.

Să cuvine, dară, a cinsti pre cei ce avut-au trecere de cuvântu, întru ale căror norocite şi luminate zile nu s-au odihnitu, ci multe cărţi au tipăritu, împodobindu cu ele minţile şi sufletele cetitorilor acestora. La aciastă trebuincioasă carte, ce s-au tipărit acmu de iznoavă pre limba noastră curată rumânească, fost-am diortositoriu eu…

Te rog, dară, cetitoriule, ca socotindu-ţi bine lucrurile tale şi de vei afla a fi greşitu, să nu te grăbeşti a osândi sau a judeca că, pentru lenevire sau nebăgare dă samă, s-au întâmplat unele greşale, ci, îţi ado aminte de alunecarea ochilor, socotind şi aciasta, că, de pre izvodu limpede tipăritu a tipări făr' de nici o greşală o carte ca aciasta iaste peste putinţă, şi prin îndreptarea ei a mai multor ochi iaste un lucru vrednic de mare laudă; dar aciasta s-au tipărit dă pă un izvod cules de truditorii novelişti dă la Brio, în zminteala timpului, cu osebită grabă , care dă atâtea îndreptări şi ştersături era izvodu' plin, câtu pre multe locuri abia cu mare aminte să mai putea înţălege ceva şi numai spre îndreptarea aceloraşi doi ochi, carii lezne să putea aluneca preste greşalele cele multe…

Au urmatu, dară, mai multu ca să nu să să facă zminteală şi zăticneală limbii rumâneşti, ca să poată da folosu la cei ce să nevoiescu să facă roadă după învăţătură ca nişte înţelepţi mulţămitori… Căci toate ştiinţele aşa sânt unele cu altele legate, cât una fără de cealălantă, buna şi trebuincioasa săvârşire nici într-un chip nu să poate afla… Învăţătura istoricească făr' cea gheograficească şi fără de trebuincioasa socotinţă onomasticească a pomeniţilor, şi făr' de vorovirea despre înfloriturile meşteşugite cu har pă cruci şi făr' de zicerile dă cei care s-au trudit să le afle şi făr' de măiestria gramaticească ce să află în ele, a învăţa nu să poate, dăcât numai cu multă strădanie şi cu greutate aşişderea… De unde vezi, iubite cetitoriule, precum că măiestria gramaticească este începerea şi povăţuirea spre toate celelante măiestrii şi ştiinţe înalte… Aceasta dirept aceia iaste care, dintru întunericu' necunoştinţii ne deşchide uşa prin care venim la lumina înţelepciunii, spre care de mult am fi avut trebuinţă de a veni…

De vreme, dară, ce în cartea aciasta dă căpetenie s-au arătat că să cuvine a să cinsti dă toţi toate crucile vechi dă piatră ca pă nişte sfinte moaşte ale acelora care le-au ctitorit spre a să închina lor, de veţi vrea să vă luminaţi cu lumina cunoştinţii, cetiţi-o cu înzecită dragoste, îndemnându-vă noi cu cuvintele săpate în piatra uneia dintre acestea, ca atunci când va sosi vremea aceea de a le vedea cu ochii voştri să vă luminaţi de zisele ei: „O buni credincioşi călători care pe aicea veţi trece şi pre cinstita cruce înainte vedeţi, cu bucurie vă închinaţi lui Hristos împăratului cerescu…". Primiţi, dară, această nepreţuită hrană, căci, la toţi, vă va fi folositoare de învăţătură în veaci, fiindcă nu toate lucrurile ce să cinstesc pre lumea aciasta sunt veşnice… Iară cartea una decât alta să protimiseşte şi să cade a să cinsti după minunăţiile ceale ce să cuprindu înlăuntru ei, nu după scornelile ceale diavoleşti urâte bunului Dumnezeu…

I Bog te veselit, iubite cetitoriule ! Amin !

Grigore CONSTANTINESCU
La leat de la facerea lumii – 7508

«CRUCI DE PIATRĂ»

Monumente memoriale din judeţul Argeş

Iniţierea unui „corpus documentar” al monumentelor memoriale din judeţul Argeş se circumscrie acţiunii complexe de realizare a evidenţei monumentelor istorice şi de artă din zonă. Necesitatea elaborării unui studiu consacrat crucilor de piatră amplasate în actualul teritoriu al judeţului Argeş prezintă o motivaţie extrem de concludentă.

În documentata sa «Bibliografie a localităţilor şi monumentelor feudale din România», istoricul Nicolae Stoicescu menţiona, într-o ordine cronologică, „Crucile sau troiţele din Ţara Românească despre care ni s-au păstrat mărturii mai precise”, omiţând „numeroasele cruci nedatate (peste 100) amintite îndeosebi în manuscrisele 223-228 de la Academia României".

Din totalul de 386 de exemplare de acest gen înregistrate de către autor, 82 sunt situate în zona Argeş, reprezentând circa 22 % din monumentele epigrafice similare inventariate în 13 judeţe din Ţara Românească.

Sub raportul vechimii monumentelor catalogate, se constată, de asemenea, o prioritate zonală absolută, întrucât 6 dintre primele 10 cruci de piatră din Ţara Românească sunt atestate în judeţul Argeş. Abordarea studierii crucilor de piatră a implicat confruntarea bibliografiei referitoare la piesele epigrafice de acest tip cu obiectivele existente în teren, repertorierea acestora presupunând interpretarea structuralistă a elementelor de natură morfologică, iar transcrierea integrală a textelor s-a efectuat cu rigurozitate ştiinţifică.

Repertoriul include 356 de monumente din Argeş, începând cu cel mai vechi „document în piatră” din anul 1546 până la obiectivele mai importante din perioada de mijloc a secolului al XIX-lea.

Repertoriul nu se rezumă la transcrierea elementelor de identificare a pieselor lapidare înregistrate, ci include comentarea unor aspecte vizând: semnificaţia, structura şi limba inscripţiilor, onomastica, ornamentica etc.

În concordanţă cu caracterul religios al crucilor de piatră, condiţionat de funcţia acestora, operele de acest gen constituie, atât prin modalitatea de realizare cât şi prin programul ornamental, o expresie viabilă a unei arte tradiţionale viguroase, iar inscripţiile lor reprezintă veritabile documente de limbă românească.

Prefaţând volumul, prof. univ. dr. doc. Radu Florescu menţiona, printre altele: „Trăinicia şi eficienţa lucrării – consecinţa directă a faptului că este cuprinzătoare – rod al unei îndelungate şi temeinice investigaţii documentare şi de teren, fiind, în acelaşi timp, sistematică; în acest scop, s-a aplicat o procedură de analiză unitară şi raţională, asigurându-se o clasificare generală care permite regăsirea lesnicioasă a datelor, printr-un aparat critic suficient de detaliat şi precis, uşor accesibil celui care consultă lucrarea…

Îmbrăcat în forma sintetică a unui repertoriu, volumul «CRUCI DE PIATRĂ» oferă, cu multă şi stăruitoare trudă, o adevărată comoară desprinsă din simţirea şi gândirea strămoşilor”.

Volumul constituie un instrument de lucru extrem de util în opera de redactare a monografiilor locale, în special, în tratarea complexă a monumentelor memoriale de acest gen. Volumul «CRUCI DE PIATRĂ» tipărit în 800 de exemplare se putea procura de la standul de carte din incinta Bisericii Domneşti «Sf. Gheorghe» din centrul municipiului Piteşti. Autorului i-au revenit circa 50 de exemplare ca «drept de autor». Restul a fost valorificat de către parohia piteşteană pentru a-şi recupera finanţarea parţială a apariţiei cărţii.

LUCRARI [illegible]

ealizate de lucrătorii din muzee şi O.J.P.C.N., în cadrul programului de perfecţionare profesională, în cincinalul 1976 - 198o -Listă selectivă.

MUZEE DE ISTORIE SI ETNOGRAFIE

- Repertoriul monumentelor memoriale din judeţul Argeş. Grigore Constantinescu, Muzeul judeţean Arg
- "Tehnici de ornamentare [redacted]. Tematică expoziţională. Maria Netcu, Muzeul satului şi de artă populară.
- Elemente decorative în cîmp la categoria scoarţelor Ileana Gaiţă, Muzeul satului şi de artă populară.
- Tehnici de modelare şi ornamentare a ceramicii populare româneşti. Georgeta Rosu, Muzeul satului şi de artă populară.

./.

S U M A R

Redactor/tehnoredactor – **GRIGORE CONSTANTINESCU**
Lector – **EUGENIA CONSTANTINESCU**
Imagini – **INTERNET**
DTP – **DAN IULIAN COTAR**
1-14 OCTOMBRIE 2017

- **Confesiuni literare**, Bucureşti, 2003● 252 p.
- **Destine literare**, Piteşti, 1999● 226 p.
- **Evocări literare**, Piteşti, 2014● 328 p.
- **Solilocvii. Reflecţii lapidare**, Piteşti, 2004● 106 p.
- **Stanţe din circumstanţe. Epigrame**, Piteşti, 2005● 108 p.
- **Rezistenţa armată anticomunistă de pe versanţii sudici ai Munţilor Făgăraş**, Piteşti, 2006● 264 p.
- **Epopeea Rezistenţei anticomuniste din Poenărei**, Piteşti, 2009● 152 p.
- **Argeşul monumental. Enciclopedie patrimonială**, Piteşti, 2011● 560 p.
- **Argeş. Dicţionar etnocultural**, Piteşti, 2006● 318 p.
- **Monumente memoriale din Argeş.Cruci de piatră**, Piteşti, 1999● 328 p.
- **Ceramica din Argeş-Muscel**, Piteşti, 2001● 230 p.
- **Civilizaţia pietrei areal etnocultural Argeş-Muscel**, Piteşti, 2008● 272 p.
- **Corbi-Muscel. Monografie etnoculturală**, Piteşti, 2006● 176 p.
- **Poenărei-Muscel. Monografie etnoculturală**, Piteşti, 2008● 320 p.
- **Câmpulung-Muscel. Ansamblul medieval-modern**, Piteşti, 2013● 320 p.
- **Curtea de Argeş. Ansamblul medieval-modern**, Piteşti, 2013● 208 p.
- **Piteşti. Ansamblul medieval-modern**, Piteşti, 2013● 280 p.
- **Argeşul artistic. Evocări biografice**, Piteşti, 2014● 320 p.
- **Portrete-pirogravură-panseuri**, Piteşti, 2014● 180 p.

în colaborare:

- **Glosar arealul etnocultural Argeş-Muscel**, Piteşti, 2013.
- **Argeş. Ghid turistic al judeţului**, Bucureşti, 1978.
- **Argeş. Cartea eroilor**, Piteşti, 1984 – redactor.
- **Mioveni. Paşi În timp**, Piteşti, 2007.
- **Stâlpeni-Argeş-România. Carte de identitate europeană**, Piteşti, 2009.